

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Anja Koletnik

Naslov diplomske naloge: Družbena konstrukcija telesne samopodobe lezbijk

Kraj: Ljubljana

Leto: 2011

Št. strani: 210

Št. prilog: 7

Št. virov: 42

Mentorica: doc. dr. Mojca Urek

Deskriptorji: samopodoba, osebna identiteta, biološki spol, družbeni spol, ženskost, spolna usmerjenost, heteronormativnost, lezbična identiteta, bikulturalizem, telo, telesni ideali in normativi, družbena konstrukcija telesne podobe, telesna samopodoba, telesna samopodoba lezbijk.

Povzetek: Telesna samopodoba lezbijk je kompleksen osebni in družbeni konstrukt, ki se tvori pod vplivom bikulturalizma in bojev razmerij moči, ki jih imata heteronormativna večinska družba in lezbična subkultura, vsaka s svojimi telesnimi normativi in standardi, ki kdaj sovpadajo, kdaj pa se izključujejo. H kompleksnosti raziskovane teme veliko prispevajo družbena razumevanja in pričakovanja glede izvrševanja spolnih vlog in ženskosti, kot so porazdeljene v heteronormativnem in patriarhalnem sistemu ter zavračanje teh pričakovanj s strani lezbičnih in feminističnih ideologij, s katerimi niso v skladu.

Namen raziskave je bil pregledati, kateri vse so dejavniki, ki vplivajo na formacijo telesne samopodobe lezbijk. Načine, kako lezbijke doživljajo svoje telo, telesni videz in telesno počutje, sem raziskovala tekom spoznavanja njihovih intimnih in javnih družbenih interakcij.

Title: Social construction of lesbian body image

Key words: self image, personal identity, sex, gender, femininity, sexual orientation, heteronormativity, lesbian identity, biculturalism, body, body ideals and norms, social construction of body image, personal body image, lesbian body image.

Abstract: Lesbian body image is a complex personal and social construction, which is created under the impact of biculturalism and power relations that exist between the heteronormative majority of society and the lesbian subculture, which sometimes have coterminous and sometimes exclusive normatives and standards for the body. Society's understandings and expectations about execution of gender roles and femininity, as they are distributed in the heteronormative and patriarchal system and the rejection of these very expectations on behalf of lesbian and feminist ideologies, add much complexity to the topic of research.

The purpose of the research was to review which all are the influential factors for the formation of lesbian body images. I explored the ways in which lesbians experience their bodies, physical appearance and physical wellbeing, through cognition of their intimate and public social interactions.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

DIPLOMSKA NALOGA

**DRUŽBENA KONSTRUKCIJA TELESNE
SAMOPODOBE LEZBIJK**

Mentorica: doc. dr. Mojca Urek

Anja Koletnik

Ljubljana 2011

KAZALO

PREDGOVOR.....	6
1. TEORETIČNI UVOD	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.1. Samopodoba.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.1.1. Razvoj samopodobe.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.1.2. Opredelitve samopodobe v preteklosti	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.1.3. Sodobne opredelitve samopodobe	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.1.4. Samopodoba glede na spol.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.2. Spol : biološki spol in družbeni spol.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.3. Spolna identiteta in identiteta spolne usmerjenosti	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.3.1. Homoseksualna (spolna) identiteta	30
1.3.2. Razkritje	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.3.3. Lezbična identiteta	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.4. Heteronormativnost in heteroseksizem.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.4.1. Stereotipi in predsodki.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5. Telo.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5.1. Idealno žensko telo skozi zgodovino	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5.2. Sodobno (heteroseksualno in homoseksualno) žensko telo	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5.2.1. Konstrukt idealnega ženskega telesa v feminističnih teorijah	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5.3. Vloga spolnosti pri oblikovanju telesne samopodobe.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.5.4. Indeks telesne mase	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.6. Telesna samopodoba in telesna identiteta	Napaka! Zaznamek ni definiran.
1.7. Telesna samopodoba lezbijk	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2. RAZISKAVA	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.1. PROBLEM	Napaka! Zaznamek ni definiran.

2.2.	METODOLOGIJA.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.1.	Vrsta raziskave.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.2.	Spremenljivke.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.3.	Merski instrument in viri podatkov	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.4.	Populacija in vzorčenje.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.5.	Zbiranje podatkov.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.2.6.	Obdelava in analiza podatkov	Napaka! Zaznamek ni definiran.
3.	REZULTATI IN RAZPRAVA	Napaka! Zaznamek ni definiran.
4.	SKLEPI	Napaka! Zaznamek ni definiran.
5.	PREDLOGI.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
6.	LITERATURA.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
7.	POVZETEK	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.	PRILOGE	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.1.	Priloga 1.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.2.	Priloga 2.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.3.	Priloga 3.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.4.	Priloga 4.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.5.	Priloga 5.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.6.	Priloga 6.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8.7.	Priloga 7.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.

PREDGOVOR

Telesna samopodoba lezbijk je tema, ki ima zaradi skupka raznolikih dejavnikov, ki nanjo vplivajo in pripomorejo k njeni formaciji, izrazite specifičnosti, vendar je v javnem in medijskem prostoru (pre)mnogokrat neizpostavljena, prezrta, neupoštevana. Spolna usmerjenost, sicer ena od osrednjih človekovih osebnih okoliščin, ki s seboj prinaša nezanemarljive diferencialne faktorje, kljub svoji distinktivnosti znotraj patriarhalne družbene ureditve, ostaja na mnogih teoretičnih in raziskovalnih področjih neizražena in neizpostavljena. Pri pregledovanju in raziskovanju telesne samopodobe se tako lezbijke uvršča k (heteroseksualnim) ženskam, kar posledično pomeni, da so rezultati in pridobitve razsikav generalizirane, posebnosti lezbične populacije pa ostajajo zamolčane. S svojo diplomsko nalogo sem želela raziskati področje, ki je v slovenskem znanstvenem prostoru neraziskano, želela sem ustvariti izdelek, ki bo med prvimi govoril o - sicer tabuizirani - tematiki.

V diplomski nalogi raziskujem telesno samopodobo lezbijk, vpeto v bikulturalni družbeni okvir. Telesno samopodobo lezbijk namreč prepleteno konstruirata večinska heteronormativna družbena ureditev in lezbična subkultura.

Tekom naloge sem predstavila pojem samopodobe, njen razvoj v otroštvu in mladostništvu ter pretekle, predvsem pa sodobne opredelitve pojmov samopodoba in identiteta, pri čemer sem se osredotočila na teoretičarke in teoretike, ki so pripadniki simbolnega interakcionizma. Pregledala sem koncepta biološkega in družbenega spola in naredila oris pojmov spolne identitete, identitete spolne usmerjenosti, kjer sem podrobneje predstavila homoseksualno identiteto, ločeno od nje sem obravnala lezbično identiteto, osmislila pa sem tudi pomembnost razkritja istospolne usmerjenosti pri formaciji osebnostne identitete in (telesne) samopodobe. Predstavila sem matrici heteronormativnosti in heteroseksizma, v okviru katerih nastajajo konstrukti družbenih spolov, spolnih vlog in spolnih identitet, ki se (vsaj) do razkritja samoumevno pripisujejo tudi lezbijkam. Poseben poudarek sem namenila konstruktu družbenega spola ženske v zahodni družbi, saj sem v nalogi poskušala prikazati, kakšen vpliv ima na lezbično identiteto, samopodobo in telesno samopodobo.

S svojo raziskavo želim dobiti poglobljen vpogled v socialno sfero in življenjski način lezbijk, da bi tako iz čimbolj raznolikih vidikov preučila vpliv njihovih družbenih izkušenj in interakcij na oblikovanje njihove telesne samopodobe. Pri preučevanju lezbijk v Sloveniji se pojavlja omejitev, ki vpliva na reprezentativnost razsikave: biti lezbijka je v slovenskem javnem prostoru še vedno tema, ki je tabuizirana in s seboj prinaša socialno stigmo. Zaradi strahu pred nesprejemanjem na družbeni ravni je število razkritih lezbijk v Sloveniji precej majhno, iz česar izhaja, da sem bila pri iskanju sogovornic omejena. Biografski intervjuji, ki sem jih opravila z lezbijkami, so bili izvedeni na podlagi neslučajnostnega vzorca, zato ugotovitev razsikave ni mogoče posplošiti. Doprinos moje razsikave je tako predvsem poizvedovalni.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. *Samopodoba*

Samopodoba je celota predstav, občutij, stališč, potez, sposobnosti, mnenj in drugih psihičnih vsebin, ki jih človek pripisuje samemu sebi. Je kompleksen način, kako oseba dojema samega sebe. Je lastno videnje svojega sebstva, predstava, ki jo ima človek o sebi in način, kako človek razmišlja sam o sebi ter skupek lastnosti, za katere oseba predpostavlja, da jih ima.

Razvoj samopodobe, kot ene od temeljnih področij osebnosti, se dogaja skozi celotno življenjsko pot osebe. Začne se v zgodnjem otroštvu, njen razvoj pa se nadaljuje ves čas tekom življenja. Je pomemben del osebnosti v vsakem življenjskem obdobju in v raznoraznih situacijah. Kobal (2000: 89) razvoja samopodobe ne označuje kot procesa, ki poteka premo sorazmerno s trajanjem življenja, kjer bi, tako kot se dogaja z življenjskimi izkušnjami, veličina samopodobe zgolj rastla, temveč pravi, da se z leti vzpostavljajo mnoga različna področja kot npr. socialnost, telesnost, akademskost, emocionalnost, spolnost, ustvarjalnost itd., na katerih se samopodoba krepi in razvija.

Pozitivna lastnost samopodobe je, da je spremenljiva. Predpona *samo-* je indikator dejstva, da gre za lastno podobo. Nanjo imamo vpliv in sami razpolagamo z močjo, s katero jo imamo možnost preoblikovati.

Za odraslega človeka se načeloma predpostavlja, da je odgovoren sam zase in da ima, vsaj do neke mere, izdelano stabilno samopodobo. Ta naj bi namreč bila ena od osebnih temeljev človeka. Osebo, za katero se zdi, da ima utrjeno samopodobo, se v sodobnih družbenih kontekstih obravnavana kot močno, zanesljivo in sposobno. K oblikovanju trdne samopodobe nas vzpodbujajo na vseh ravneh družbenega življenja; v družini, izobraževalnih ustanovah, preko medijev in telekomunikacijskih sredstev itd.

Ule Nastran (2005: 215) piše, da za človeka ni najpomembnejše doseganje čimbolj popolne samopodobe, temveč doseganje samopodobe, ki bo čimbolj produktivna in hkrati čimmanj travmatična. Gre za poskus vzdrževanja ravnotežja med osebnimi uspehi in neuspehi ter med osebnimi pričakovanji in pričakovanji okolice, dodaja (*ibid.*). Dejstvo, da ima posameznik nestabilno samopodobo oz. z lastno predstavo samega sebe ni v celoti zadovoljen, ne priča nujno o tem, da bo v življenju nesrečen ali neuspešen, kljub splošno znanem in množično razširjenem prepričanju, da je pozitivna samopodoba recipročna z izpopolnjenim in uspešnim življenjem.

Samopodobo bi lahko razumeli tudi kot lasten vrednostni sistem, kjer na osnovi internih meril in eksternih indikatorjev samega sebe ocenjujemo. Med vsebine, s katerimi podajamo ocene, lahko vključimo osebne preference glede določenih značilnosti, lastnosti, dosežkov itd., družbene norme, ideološke sisteme in tudi stereotipe, s katerimi lahko, po besedah Kuhar (2009: 37) zadostimo potrebi po pozitivni samopodobi.

Oblikovanje pozitivne samopodobe človeka je odvisno od ravnotežja med tremi komponentami, meni Ule Nastran (2005: 215). Te so:

- značilnosti človeka, ki so pomembne za njegovo podobo o sebi,
- interpretacija, ki jo človek daje o teh značilnostih in o vedenju, ki je z njimi povezano,
- človekove predstave o tem, kako reagirajo druge osebe, ko opažajo človekove značilnosti ali reagirajo na njegovo vedenje, ki je povezano z njimi.

Harter (1999: 8 - 9) pravi, da je človekov razvoj sebstva oz. sebe kognitivni proces. Samopodoba se bo tako razvila tekom neizogibnih razvojnih faz osebe. Sebstvo opredeljuje kot kognitivni in socialni konstrukt, ki tekom svojega razvoja skozi različne razvojne stopnje osebnosti pridobiva vedno nove komponentne in dodaja, da je iz kognitivnega razvojnega stališča gledano neizogibno, da so naše osebne samopredstave in samovrednotenja konstruirana (*ibid.*).

Predstave, ki jih ima oseba o sebi, so tako pravzaprav produkt sprememb v celotnem osebnostnem sistemu. Samopodoba vsakega posameznika ima, kot večina psihičnih vsebin, lasten način oblikovanja in razvoja. Ti procesi pa niso odvisni zgolj od

posameznika in njegovega osebnega doživljanja, temveč tudi od zgodovinskega trenutka, kraja in kulture, kjer živi.

Harter (*ibid.*) pojasnjuje, da se bo sebstvo razvilo tekom časa in tekom dogodkov, kjer bodo kognitivni procesi predelovali normativne razvojne stopnje in spremembe, ki se pojavljajo v specifičnih stopnjah. Pri upoštevanju dejstva, da je sebstvo kognitivni konstrukt, avtorica sklepa, da specifične kognitivne sposobnosti in omejitve vsake posamezne razvojne stopnje predstavljajo osnovo za kreacijo človekove samopodobe.

V zahodnem svetu je v zadnjih desetletjih množično razširjen trend razvoja samopodobe ter njene krepitve, čemur so namenjene specifične knjige, revije, pogovorne oddaje, tečaji, prostočasne aktivnosti, podporne skupine itd. Harter (*op cit.*: 284) Zahodne kulture označuje kot takšne, ki so posvojile specifične prototipe sebstva, v katere so posamezniki socializirani na način, da ustrezajo in so v skladu z ideali tamkajšnje kulture. Zahodne kulture so reprezentirane kot individualistične kulture, v katerih osrednjo vlogo pri konceptualizaciji sebstva igrajo osebni cilji in dosežki. Ljudje so primarno usmerjeni v prezentacijo lastne avtonomnosti in samozadostnosti, ob tem pa avtorica dodaja, da so posamezniki ključni faktor, ki usmerja in definira socialno življenje kulture, znotraj katere raven pridobljenega spoštovanja premsorazmerno narašča s stopnjo osebne neodvisnosti od drugih ter neranljivostjo pred vplivi s strani sočloveka in okolja (*ibid.*).

Samopodoba, ki se pojavlja v kulturah zahodnega sveta je izrazito individualna, pišejo Kobal Grum *et al.* (2003: 40 – 41) in pojasnjujejo, da takšna samopodoba vključuje neodvisne vidike sebstva in osebne lastnosti, ki niso neposredno povezane z drugimi osebami. Pripadniki teh kultur smo tako v konstantnem stanju dihotomije - iščemo namreč ravnovesja med avtonomnostjo in konformnostjo večinski družbi, učimo se zavračanja zunanjih afirmacij, ki jih pridobimo le v primeru generalizacije in standardizacije svojih psihičnih ali fizičnih lastnosti, s čimer si omogočamo več osebne svobode za individualistično izražanje.

Kapitalistični zahodni svet je proces izgradnje samopodobe uporabil sebi v prid, iz njega je ustvaril tržno nišo. Temelj te tržne niše je konstrukcija želja, ki so ljudem predstavljene kot njihove potrebe. Gre za namišljene in prazne želje, katerih

pravzaprav ni mogoče v celoti izpolniti in zadovoljiti. Z navidezno srečo, ki je dosegljiva šele takrat, ko so vse želje izpolnjene, se pravzaprav ohranja konstantna raven nezadovoljstva med širšo populacijo. Prav nezadovoljstvo je sredstvo, s katerim kapitalizem upravlja z ljudmi in jih ohranja v drži, v kateri so za dosego svojih (navideznih) želja pripravljeni narediti in kupiti marsikaj, da bodo prišli kakšen korak bližje ultimativni sreči. Enak nadzor imajo aparati moči tudi nad načini kreacije telesne samopodobe, pri čemer gre za fiktivne obljube, da je osebna izpopolnjenost lahko dosežena le s telesom, ki sovпада z družbenimi normativi o idealni telesni pojavnosti.

Musek in Pečjak (1995: 238 - 240) govorita o pomenu izbora lastne identitete in samopodobe, ki temelji na lastnih željah. Negativne identitete, kjer v bistvu ostajamo marionete v rokah drugih ljudi, nam tega ne omogočijo, pravita. Opozarjata tudi na pomen odločitev, ki imajo vpliv na oblikovanje samopodobe, ki naj bodo sprejete na osnovi naših hotenj, ne pa na podlagi tega, kar od nas in za nas hočejo drugi. Kot negativno identiteto pojmujeta identiteto, ki se največkrat pojavlja v obdobju mladostništva, kadar je potreba po oblikovanju lastne in neodvisne identitete velika, ob tem pa prihaja do bolj ali manj zavestnega odklanjanja družbenih vlog in vzorcev obnašanja, ki so všeč drugim, tudi staršem. Negativna identiteta je torej tudi tista, ki je osnovana na normah in vrednotah, ki so ravno nasprotne od tistih, ki so pričakovane s strani družbe in okolja.

1.1.1. Razvoj samopodobe

Začetek razvoja samopodobe je težko označiti, saj se ta začne oblikovati v ranem otroštvu. »Za vsako stopnjo osebnostnega razvoja je značilna samopodoba, ki se oblikuje pod vplivom posameznikovih osebnih in medosebnih izkušenj (stopnja psihosocialnega razvoja)« (Musek in Pečjak, 1995: 239). V vsakem specifičnem razvojnem obdobju oseba prenosorazmerno z izkušnjami pričujočega obdobja razvija tudi samopodobo, ki je primerna za določen stadij osebnostnega razvoja. Ta samopodoba ne vključuje zgolj naukov, predstav, vprašanj, problemov, stisk, mnenj in stališč iz dotičnega obdobja, ampak tudi iz prejšnjih razvojnih faz, ki jih je oseba

sicer že psihično prerasla. Razvojna obdobja in hkraten proces razvoja samopodobe tako nista pomembna le za življenje posameznika v sedanjosti, temveč tudi za gradnjo trdne osebnostne osnove za prihodnost.

Razvoj samopodobe obravnavajo mnogi raziskovalci, avtorji in teoretiki in večinoma ima vsak od njih o njenem nastanku izoblikovano lastno mnenje in teorijo, ki se vsaj domala diferencira od ostalih.

Proces samokonceptualizacije je neločljivo povezan z zmožnostjo govora. Na podlagi mnenja interakcionističnih teorij se takrat namreč pokaže možnost, v okviru katere lahko posameznik vstopi v isti ali soroden odnos do samega sebe in do drugih, pojasnjuje Ule Nastran (2000: 155) in dodaja, da je za interakcionistične teoretike nastanek tega družbeno posredovanega odnosa do samega sebe pogoj za nadaljnji nastanek identitete. Način, kako otrok verbalizira predstave o samem sebi in način, kako opisuje sebe in svoje sebstvo, so pomembni dejavniki tekom razvoja samopodobe. Oznake, ki se jih otrok priuči za opisovanje samega sebe in drugih niso nepomembne, razkrivajo pa tudi informacije o okolju, v katerem se otrok nahaja in je njegova baza učnih izkušenj in osebnih interakcij. Emde (1988 v Harter, 1999: 32) opisuje otrokovo pozornost, ki jo namenja pravilom in prepovedim, kot bolj sofisticirano obliko socialnih interakcij, v katerih otrok preverja pravilnost svojega obnašanja v očeh skrbnika. Prav jezik je sredstvo, ki otrokom nudi možnost simboličnega preverjanja in manifestacije starševskih pravil in standardov v okviru njihovih zmožnosti, dodaja (*ibid.*).

V teoriji objektnih odnosov se razvoj samopodobe povezuje s psihološkim razvojem otroka. Dojenček samega sebe najprej dojema kot neločljivo povezanega z materjo, s katero živi v simbiozi. Ostali svet tako doživlja preko nje in njene interpretacije okolja. Okvirno od 5. in vse tja do 36. meseca starosti dalje se nato začne separacija, kjer se otrok uči o avtonomnosti lastne biti. Od matere se oddaljuje, razvija se kot individuum, hkrati pa se uči razumeti dejstvo, da ima telo, ki je ves čas isto, ne glede na različne situacije v katerih se znajde z njim in ne glede na razne občutke, ki jih z njim doživlja (Kobal, 2000: 56).

Novejše raziskave na področju razvoja samopodobe dajejo podatke, da se v času med 3. in 15. mesecem otrok začne zavedati lastne časovne kontinuitete. Hkrati se v

tem obdobju razvije občutek za eksistencialno sebstvo, čigar razvoj sovпада z razvojem čutil. Na osnovi eksistencialnega občutja se otrok uči ločevati med občutki, ki jih doživlja, ko se dotika lastnega telesa v primerjavi z občutki, ki se pojavljajo ob dotikanju predmetov (*op cit.*: 56 po Lewis, 1990a).

Otrok se med 15. in 18. mesecem prvič prepozna v ogledalu. Tudi govor se pri otroku začne oblikovati nekje v času okoli 15. meseca. Zato sta avtorja Lewis in Brooks-Gunn na podlagi izsledkov svoje raziskave sklepala, da se v tem obdobju obenem začne razvoj otrokovega samozavedanja. Z govorom otrok namreč lahko na nov način razlikuje sebe od drugih (*op cit.*: 57 po Pervin, 1996).

Razlage razvoja samopodobe za predšolsko in začetno šolsko obdobje so se med raziskovalci bolj poenotile, v primerjavi z razlagami, ki veljajo za zgodnje otroštvo. Horvat in Magajna (1987: 178 – 179) razdelita otrokov razvoj samopodobe v predšolskem obdobju na štiri faze:

- uporaba lastnega imena (povprečno pri dveh letih),
- povečana samostojnost (pri treh letih se skozi večjo mero lastne dejavnosti in ponos na lastna dejanja pokaže povečana stopnja avtonomnosti),
- razširitev pojma sebe (pri štirih letih se poveča posesivnost – do staršev in predmetov),
- verbalizacija občutij o sebi (pri petih / šestih letih začne govoriti o občutjih do sebe, kar vključuje pozitivne in negativne sodbe o sebi).

Otrok s samopodobo, kot jo je razvil v predšolskem obdobju, vstopa v šolo, kjer se bo število dejavnikov, ki bodo imeli vpliv na nadaljnji razvoj njegove samopodobe znatno povečalo, meni Kobal (2000: 58). Pravi, da samopodoba postaja vedno bolj strukturirana, kar je posledica razvoja kognitivnih, predvsem pa jezikovnih sposobnosti in intenzivnega vstopanja v nove situacije in socialne vloge (*ibid.*).

Pripadniki simbolnega interakcionizma (Cooley, Mead, Baldwin) so za obdobje zgodnjega otroštva menili, da otroci afirmativna ali negacijska sporočila, ki jim jih starši namenjajo, inkorporirajo v svoje samovrednotenje. Otrokov fokus je torej na procesih znotraj katerih otrok ponotranja mnenja pomembnih drugih in na osnovi katerih nato definira svoje samovrednotenje. Ob tem morajo starši biti zelo pozorni na svoje besede, izražanja, dejanja in kritike, saj imajo ta lahko nezaželene posledice.

Otroci, ki so deležni prekomernega odobravanja, podpore in skrbi, lahko internalizirajo idealizirane podobe samega sebe, kar ni v skladu z njihovim dejanskim sebstvom, prav tako pa lahko otroci, ki so deležni premalo vzpodbujanja, odobravanja in skrbi, razvijejo zelo negativno raven samovrednotenja (Harter, 1999: 166 – 167).

Odnosi s pomembnimi drugimi in osebami, s katerimi smo v intimnih razmerjih, imajo tako že od zgodnjega otroštva nezanemarljiv vpliv na oblikovanje naše samopodobe. Ta proces se z otroštvom ne zaključí: človek, ki je socialno bitje in je tekom svojega življenja ves čas v interakciji z drugimi ljudmi iz svojega socialnega okolja, te odnose in predvsem informacije, potrditve in kritike, ki jih iz odnosov prejema, uporablja kot enega od orodij, s katerimi oblikuje svojo samopodobo.

Naslednje življenjsko obdobje, katero ima bistveno vlogo pri oblikovanju samopodobe je mladostništvo, ki je po besedah Muska in Pečjaka (1995: 237) življenjsko izhodišče odraslega človeka.

»V splošnem je mladostništvo obdobje privzemanja lastne spolne vloge in ponotranjanja lastne identitete, v kateri se posameznik dojema kot avtonomna in samostojna oseba, čeprav je v svojem delovanju še vedno razmeroma odvisna od okolja« (Anatrella, 1993 v Kobal, 2000: 59).

Dejstvo je, da je mladostništvo ključno obdobje v procesu gradnje samopodobe, saj v njem predelujemo priučene vedenjske vzorce in psihične vsebine, ki smo jih ponotranjili tekom otroštva, vse zavaljo stabilne samopodobe, za katero predpostavljamo, da jo kot oseba želimo imeti v odraslosti. Muska in Pečjak (1995: 238 - 239) po Erik H. Eriksonu pravita, da je mogoče na osebnostni razvoj gledati skozi faze in da vsaki izmed teh faz pritiče značilna samopodoba, ki je oblikovana na podlagi posameznikovih osebnih in medosebnih izkušenj. Ta značilna samopodoba je izid razrešitve temeljnih psihičnih soočenj, problemov in konfliktov prejšnje razvojne stopnje.

Kobal (2000: 59) po Adams in dr. (1994) povzema, da način obravnavanja mladostništva, kot ga navajam zgoraj, odpira nova raziskovalna področja. Mladostništvo tako smatrajo kot prehodno obdobje med otroško odvisnostjo in

odraslo neodvisnostjo, kar zajema spremembe v mladostnikovem psihosocialnem razvoju ter razne načine preverjanja in preizkušanja samega sebe in sveta, ki ga obdaja, kot način priprave na prihodnost. Obenem gre za obdobje, kjer se pojavljajo kritični življenjski dogodki, npr. sprejemanje odločitev glede kariere, zapuščanje doma, zaljubljenost in vstop v partnerske odnose itd., ki so lahko objekti raziskovanja. Področje raziskav pa so tudi individualne razlike v vedenju, razvoju ali izkušnjah, ki lahko vodijo v tvorjenje socialnih problemov kot npr. zgodnja nosečnost, poseganje po prepovedanih drogah, motnje hranjenja, delikventno vedenje itd.

Mladostništvo je obdobje, kjer se oseba, ki je na poti razvoja v odraslega človeka, praviloma prvič sreča s situacijami, ki od nje zahtevajo resnost, odgovornost in sprejemanje preudarnih odločitev, ki bodo imele ne samo kratkoročne, temveč tudi dolgoročne posledice. Mnoge raziskave (Kobal, 2000: 89 po Claes, 1983, Offer & Sabshin, 1974, Crain, 1996, Durkin, 1997) ugotavljajo, da je oblikovanje pozitivne, stabilne in razvejane samopodobe ena temeljnih razvojnih nalog mladostnika, s katerimi se sooči na poti k odraslosti. Ugotavljajo tudi, da je prav obdobje mladostništva tisto, ki omogoči pospešeno strukturiranje samopodobe.

1.1.2. Opredelitve samopodobe v preteklosti

Pri pregledovanju gradiva raznih teoretikov, ki so se (med drugim) ukvarjali s proučevanjem in raziskovanjem samopodobe, sem opazila zanimivost. W. James je v svoji hierarhični strukturi telesno sebstvo postavil na najnižjo točko. Najvišje je uvrstil duhovno samopodobo, sledi socialna, nato materialna in šele nato telesna samopodoba. Najmanj pozornosti od vseh človekovih ravni je namenil prav telesni samopodobi, saj je bil mnenja, da imajo osebna doživetja posameznika in njegove predstave o lastnem telesu zanemarljivo vlogo pri razvoju celostne samopodobe. Njegova teza je bila kasneje, z drugimi raziskavami ovržena (Kobal, 2000: 19).

C. H. Cooley, ameriški sociolog in pripadnik socialnega konstruktivizma, je postavil tezo, da je mogoče primerjati razmerje posameznik (sebstvo) : družba z novorojenima dvojčkoma. »S tem je razvil tezo, da je sebstvo tisto, kar v vsakdanjem

jeziku označimo z jaz (angl. *I*), mene (angl. *me*), moj (angl. *mine*) in jaz sam (angl. *myself*)« (op. cit.: 20).

Cooley je trdil, da je sebstvo produkt tega, kar si predstavljamo, da si drugi (predvsem pomembni drugi) mislijo o nas glede našega telesnega videza, značajskih lastnosti in karakterja, dejanj, namer itd. Pomembne druge je doživljal kot socialno ogledalo v katerega posameznik zre, da (u)vidi svoja mnenja glede sebe in svojega sebstva. S svojimi pogledi na internalizacijo mnenj drugih in načini, kako odnose drugih inkorporiramo v svoje sebstvo, je Cooley kreacijo sebstva postavil v socialni okvir, kjer odrasel posameznik predelano vizijo samega sebe združuje z mnenji drugih in tako tvori svojo samopodobo (Harter, 1999: 17 – 18).

Mead (op cit.: 19) je teorijo simbolnega interakcionizma še nadgradil. Zanj posameznik posvaja generalizirane percepcije skupine pomembnih drugih, ki imajo skupno stališče glede sebstva in samopodobe. Gre za proces, tekom katerega se sodbe številnih pomembnih drugih na psihološki ravni vključujejo v samovrednotenje osebe. Mead kot osnovo svoje teorije identitete pojasnjuje z vedenjem nekega socialnega subjekta, ki zahteva določeno prilagajanje in odzivanje drugega socialnega subjekta, piše Ule Nastran (2000: 160).

Goffman (1968) je v svoji teoriji identitete zajel tri identitetne kategorije: socialno identiteto, osebno identiteto in identiteto kot nujno sintezo. Socialno identiteto je definiral kot kategorizacijo osebe skozi oči drugih ljudi, s katerimi je posameznik v interakciji, tekom katere ga ti ocenjujejo in mu pripisujejo lastnosti. Osebno identiteto je označil kot skupek ti. *identitetnih obešalnikov*, npr. lastno ime, rojstni podatki, telesne značilnosti itd., torej dejstev, s katerimi je mogoče osebo diferencirati od njene socialne identitete. Celotna identiteta je zanj tako skupek socialne in osebne identitete, torej razmerja med identifikacijo in diferenciacijo posameznika v okviru odnosov z drugimi ljudmi (op cit.: 181 – 182).

1.1.3. Sodobne opredelitve samopodobe

Samopodoba : *self-concept* ali *self-image*?

Slovenska beseda samopodoba lahko zajema prevod obeh tujk, vendar gre tukaj za več kot zgolj prevod. Ugotoviti je potrebno, ali beseda samopodoba označuje le zavestni del psihičnega sveta osebe ali pa je vključen tudi nezavedni psihični konstrukt? »*Self-concept* je celota potez, podob, značilnosti, zanimanj, vrednot, pričakovanj itd., ki jih posameznik bolj ali manj jasno zaznava pri samem sebi in jih - v skladu z drugimi in v skladu s svojimi socialnimi vlogami – ustrezno organizira in usklajuje« (Tohmé, 1988 v Kobal, 2000: 24). V slovenskem jeziku je v besedo samopodoba možno zajeti tako *self-concept* kot *self-image*. Terminološko nedoslednost lahko razrešimo z obrazcem samopodoba = sebstvo (*concept* + *image*) podaja rešitev Kobal. *Self-concept* torej opredeljuje zavestno, pojmovno, torej tudi logično in racionalno, *self-image* pa bolj poudarja nezavedno, nagonsko in emocionalno. Oboje pa je združba psihosocialne, telesne in vedenjske razsežnosti osebnosti, z drugimi besedami samopodobe, doda (poudarki v izvirniku). Sklep je torej, da je v pojmu samopodoba vključeno tako zavestno kot nezavedno (*ibid.*).

Sebstvo in jaz

Odnos med sebstvom in jazom je raziskoval Hartmann, ki je enačil sebstvo s celotno osebo, vključno z njenim telesom in psihično organizacijo, medtem ko je jaz (ego) razumel kot psihični sistem, natančneje kot podstrukturo osebnosti, ki – izvorna in genetsko programirana – išče sprejemljiv stik med nagonskim in realnim. Iz tega lahko sklepamo, da je sebstvo enačil z osebnostjo, jaz pa z delom sebstva oz. osebnosti. Tohmé je v okviru svoje doktorske dizertacije omenil avtorje, ki so zaznave, mišljenja in občutja posameznika opredelili kot sebstvo. V sebstvu so videli zaznavni – torej pasivni vidik samega sebe – jaz (ego) pa jim je pomenil vse tisto, s čimer se posameznik prilagaja realnosti in to prilagajanje vzdržuje (*op cit.*: 23).

Samopodoba in identiteta

Samopodoba in identiteta sta definitivno povezani, a če bi trdili, da gre za različni besedi, ki predstavljata enak pojem, bi minimalizirali pomen obeh. Kobal pravi, da se identiteta razvija v skladu z odnosi, v katerih oseba vzpostavlja interakcije med seboj

in svojim okoljem. To se vrši tako zaradi človekovega stika s socialnim okoljem kot zaradi povratnih informacij, ki jih oseba iz okolja prejema. Raziskovalci samopodobe in identitete so razdeljeni na dva pola. Na enem so tisti, ki trdijo, da je identiteta del samopodobe, na drugem pa tisti, ki pravijo, da identiteta je samopodoba. Vendar tudi tisti avtorji, ki trdijo, da gre za dva ločena pojma, obenem trdijo tudi, da ju ni mogoče obravnavati ločeno (*op cit.*: 25).

Ule Nastran (2000: 3) identiteto, za katero trdi, da je sestavljena iz podobnosti in razlik, definira kot način, na katerega se posamezniki ali kolektivitete razlikujejo v primerjavi z drugimi posamezniki ali kolektivitetami. Je nekaj aktivnega, vedno mora biti ustvarjena, zasnovana – torej ni nikoli končana in dokončna. Definira jo tudi kot proces (*op. cit.*: 84 - 86), ki lahko sicer izraža zaželene kvalitete, obenem pa izraža probleme (npr. močne obrambne mehanizme, identitetno praznino itd.). Identiteta je mentalno stanje, je relativen koncept in osebna evalvacija lastne identitete, je sistem, po katerem je oseba poznana sebi in drugim, je posameznikova percepcija in kognicija sebstva, pravi. Ni podeljena z rojstvom, temveč jo pridobivamo in oblikujemo s socialnim življenjem, meni, ter dodaja, da identitetni proces, za katerega predpostavljamo, da ni končen, vsebuje elemente iskanja, oblikovanja in izgubljanja. Ni pa identiteta vedno nekaj, kar bi bilo zaželeno, opozarja avtorica in svojo trditev pojasnjuje z dejstvom, da obstajajo identitete stigmatiziranih posameznikov ali skupin, kamor sodijo tudi lezbijke – to so identitete, ki niso v skladu z ideali in normami (*ibid.*).

Umestitev človeka v družbo je tako vse prej kot enostaven in samoumeven proces, pojasnjuje (*op cit.*: 94 – 95). Posameznik se namreč začne dojemati in prepoznavati kot član nekega reda, ki je red pomenov in smislov človeških subjektivnih doživljanj, dejanj, namer, družbenih situacij, odnosov med ljudmi, institucij itd. To je proces družbenega samoumeščanja posameznika, ki je zahtevno zaradi neskladja med subjektivnim dojetanjem in občutenjem sebe ter podobo, ki si jo posameznik ustvarja o sebi na osnovi stališč in pričakovanj družbe - njenih ljudi in institucij.

1.1.4. Samopodoba glede na spol

Ljudi se je od nekdanj ločevalo glede na njihov biološki spol. Prav na podlagi biološkega spola, se je osebam pripisalo veliko število značilnosti, ki naj bi jih imele ravno zaradi spola, v katerem so bile rojene. Večina teh značilnosti so stereotipi, s katerimi označujemo pričakovane moške in ženske karakteristične lastnosti.

»Če se vrnemo na razlike med spoloma, lahko tedaj sklenemo, da spolni stereotipi ustvarjajo nerealno in nepravično predstavo o moških in ženskah. Samoumevno je namreč, da niso vsi moški pogumni, samozadostni, neodvisni itd. in niso vse ženske nežne, občutljive, sramežljive itd.« (Kobal, 2000: 142).

Oblikovanje samopodobe torej ni zgolj proces, kjer oseba znotraj svojih psihičnih vsebin raziskuje sebe, svoje želje, cilje in način kako te manifestirati, temveč se je primorana ukvarjati s podreditvijo oz. opustitvijo stereotipnih lastnosti, ki so ji dodeljene glede na njen biološki spol. Razočaranje ob neuspešnem doseganju tega, kar je za določen spol javno priznано kot pravilno, lahko osebo privede do negativnega odnosa do samega sebe, kar destruktivno vpliva na razvoj samopodobe.

Nastajanje razlik med oblikovanjem samopodobe pri obeh spolih so neizogibne. Ule Nastran (1999: 287) za heteroseksizem predpostavlja, da otrokom vsiljuje soglašanje s pričakovanimi spolnimi vlogami. Že od zgodnjega otroštva dalje so opazne razlike med načinom vzgoje deklic in dečkov. Na obstoj razlik vplivajo raznorazni dejavniki. »Eden izmed njih je prav gotovo vpliv spolnih stereotipov ali celo predsodkov, ki vplivajo na določena področja samopodobe« (*op cit.*: 110). Prav obstoj spolnih stereotipov in prežetost večine življenjskih sfer, kjer se ljudje nahajamo, z njimi, imajo vpliv na ponotranjanje stereotipov in pričakovanj, ki iz njih izvirajo tekom odraščanja in socializacije.

»Spolne vloge so primarno nastale na osnovi delitve dela med spoloma znotraj posamezne družbe, kulturne razlike pa so bolj verjetno odraz različnih načinov

spoprijemanja različnih skupin oziroma družb z različnimi ekološkimi sistemi« (Kobal Grum *et al.*, 2003: 48).

Razlike med samopodobami žensk in moških tako izvirajo iz mnogih dejavnikov, med njimi so tudi kulturna pričakovanja in norme, ki veljajo za oba biološka spola. Hkrati na oblikovanje samopodobe žensk in moških vplivajo tudi osebne značilnosti, ki jih družba določenemu spolu pripisuje in pa posameznikova osebna mera identifikacije s temi značilnostmi. Za žensko v zahodnih družbah veljajo stereotipi, da naj bi bila skrbna, emocionalna, nežna, za moškega pa se pričakuje avtonomnost, hrabrost, samostojnost. Obenem se ob emancipaciji žensk tudi zanje vse bolj močno uveljavljajo koncepti ženske kot samostojne, kompetentne tudi brez moškega ob sebi. Ob tem se pojavlja dihotomija, ki jo morajo ženske predelati ob razvoju svoje samopodobe. Družba torej postavlja ženske v položaj, v katerem se počutijo razdvojene, pričakovanja, ki se pojavljajo do žensk, so si v nasprotju.

Mnogi avtorji (Eagly, 1987, Josephs *et al.*, 1992, Miller, 1986, Oyserman in Markus, 1993 v Harter, 1999: 292 – 293) so predstavili razlike v samovrednotenju med spoloma, kjer se ženske večinoma ocenjujejo in vrednotijo na osnovi povezanosti z drugimi in lastne sensibilitnosti do drugih, moški pa na osnovi avtonomnosti in osebnih dosežkov. Ta dejstva izpostavljam, saj sovpadajo s poglavitno tezo te naloge – za ženske namreč predpostavljam, da je medsebojna povezanost z drugimi, torej tudi drugimi ženskami, eden izmed ključnih elementov, ki ne vplivajo zgolj na njihovo samovrednotenje, temveč tudi na oblikovanje samopodobe v celoti. Glede na to, da lezbični odnos tvorita dve ženski, je tako vpliv ene osebe na drugo in raven njune medsebojne povezanosti zelo pomemben dejavnik pri formaciji njunih samopodob, tudi telesnih.

Za lezbijke ne obstajajo tako intenzivni stereotipi, ki bi jih enačili s pričakovanim prevzemanjem zgolj ženske družbene spolne vloge, temveč se jih razume kot skupek spolnih vlog obeh spolov, marsikdaj s poudarjenimi lastnostmi, ki se sicer *tipično* pripisujejo moškim. Zanje se na ravni splošne populacije ne pričakuje, da bodo čuteče, skrbne, mile, kar so lastnosti, ki se stereotipno pripisujejo ženskam, se pa recimo pričakuje, da bodo močne, hrabre, samosvoje, kar so tipične moške lastnosti.

Oblikovanje samopodobe lezbijk je torej pogojeno tudi z njihovim prevzemanje elementov obeh spolnih vlog oz., bolje rečeno, njunimi konstrukti v sodobni družbi.

»Zaradi heteroseksizma in homofobije nekatere lezbijke in geji težko razvijejo pozitivno samopodobo, njihovi življenjski stili pa so v širši družbi pogosto nevidni« (Zorn, 1998: 136).

Glede na to, da je množična pojavnost lezbijk v javnem življenju v družbah, tudi zahodnih, relativno nov pojem, iz tega sledi dejstvo, da je konstrukt lezbične podobe tudi relativno nov, spreminjajoč in morda tudi za spoznanje bolj odprt kot konstruirana in ukoreninjena podoba heteroseksualne ženske. Z uporabo besede odprt ne zanikam, da so konstrukti glede fizične in psihične vsebine lezbijk močno prežeti z elementi družbene sfere, hočem le nakazati, da se pri družbenih konstruktih lezbijk pojavlja večja pluralnost kot pri družbenem konstrukt heteroseksualne ženske, kateri je že z rojstvom zapovedano kakšna mora biti in izgledati, da bo uspešna, zadovoljna in – pomembno – zmožna zadovoljevat druge.

»Razcep med lezbijkami in 'normalnimi' ženskami je metafora za življenje vsake lezbijke, kajti od ostalega sveta se jo je izločilo prav spricho njene lezbičnosti« (Shulman, 1982: 42 v Nastran Ule: 1999: 273). Kot s svojimi besedami jasno ponazori Shulman, so lezbijke bile in še vedno so na družbeni margini in tja so umeščene prav zaradi svoje spolne usmerjenosti ter vseh neutemeljenih oznak, ki sodijo zraven.

1.2. Spol : biološki spol in družbeni spol

Biološki spol (ang. sex) je ženska ali moška pripadnost enemu izmed dveh spolov v biološkem smislu in način, kako na osnovi anatomskih in genetskih specifičnosti osebe razlikujemo ljudi na ženske in moške.

Družbeni spol (ang. gender) je skupek vseh spolnih vlog, pomenov in pričakovanj, ki so v okviru različnih družbenih ureditev pripisani predstavnikom obeh bioloških spolov.

Prvi, ki je začel z ločevanjem med sex in gender je bil Stoller (1968). Zanj je družbeni spol termin s psihološko in kulturno konotacijo, ob tem pa je opozoril, da sta termina za družbeni spol 'ženskost' in 'moškost', lahko precej neodvisna od izrazov za biološki spol 'ženska' in 'moški' ter pomenov, ki so tema izrazoma pripisani (Haralambos in Holborn, 2005: 589).

Bistvo razlikovanja pojmov »sex« in »gender«, pri čemer sex predstavlja biološke danosti, gender pa družbeno konstruiranost, je pokazati, da razlik med vlogami, ki naj bi jih imel posamezen spol, ne smemo enačiti z biološkimi razlikami med spoloma, trdi Ule Nastran (1999: 233). Biološke razlike so zgolj sredstvo, ki ga je mogoče uporabljati za potrjevanje upravičenosti spolno razlikovalnih praks in predeterminiranosti spolnih vlog, kar igra pomembno vlogo pri ohranjanju stereotipov in starih patriarhalnih razmerij moči med ženskami in moškimi, pojasnjuje.

Zanimivost je, da zgolj na osnovi bioloških razlik med ženskami in moškimi predpostavljamo, da imajo pripadniki različnih spolov tudi drugačen način delovanja intelektualnih in emocionalnih psihičnih vsebin. To zamisel, pojem, ki je pravzaprav družbeni konstrukt, lahko poimenujemo družbeni spol, torej ženska ali moška identiteta v družbenem smislu. Razlike, ki le delno izhajajo iz anatomskih in fizioloških razlik, so zgolj izhodišče za določanje ženskosti in moškosti, kakršno utemeljita družba in kultura, piše Južnič (1998: 44 – 45).

Tekom zgodovine se na moški in ženski spol pripenjajo različni pomeni in prakse, pravi Zorn in prav te prakse ženskam dodeljujejo status *drugega* spola (1998: 135, poudarek v izvirniku). Ženske se je vedno odrivalo v sfero nevidnega, v sfero doma in družine, piše. Posledično so imele, marsikje pa še imajo, ženske manj družbene moči kot moški, njihova življenja pa so s strani družbe bolj nadzorovana.

Ženska in njeno telo sta osrednji področji, s katerim se indicira ženskost, ženska telesa, seveda le, če so v skladu z aktualnimi lepotnimi ideali, so namreč idealen primer poosebljene ženskosti. Lepa ženska tako ni prejemnica pohval in odobravanja zgolj zaradi svojega zunanjega videza, temveč je deležna afirmacij tudi za svojo ženskost in ženstvenost, kar pa je ena od najpomembnejših potrditev, ki jih lahko dobi. Biti lepa in *prava* ženska je ocena, ki sovпада s pohvalo, da je ženska recimo

dobra mati ali gospodinja, kar so pozitivne ocene primarnih ženskih vlog, ki izhajajo iz patriarhalne družbene ureditve. Četudi ženska sama teh področij ne dojema kot esencialnih v svojem življenju, je zelo težko reči, da pohvale in kritike, ki jih je deležna glede na način, kako te vloge izvaja, nanjo nimajo vpliva – pri opredelitvi bistvenih faktorjev, ki vplivajo na človekovo samopodobo po Nastran Ule, sem kot enega izmed njih navedla reakcije drugih na naše značilnosti in vedenje, ki izhaja iz njih. Torej so pozitivne ocene ženskega telesnega videza in potrditve njene ženskosti dejavniki, ki pripomorejo k utrjevanju samopodobe.

Nekatere respondentke iz raziskave Beren *et al.* (1997) so povedale, da ne želijo biti feminilne in se v taki vlogi ne počutijo dobro, vendar s strani družbe čutijo pritisk, da morajo biti ženstvene. Izrazite, lahko rečemo tudi stereotipne, ženstvene identitete niso prevzele vse lezbijke, ob tem pa doživljajo stiske, imajo občutek, da večinski populaciji predstavljajo razočaranje, neuspeh.

Bem (1974, 1981 v Kobal, 2000: 143) prepostavlja, da pretirano poudarjanje razlik med spoloma vodi v še večjo stereotipno mišljenje ter v globlje utrjevanje feminilnih in maskulinih spolnih shem, kar žensko še bolj intenzivno postavlja v podrejen položaj. Butler (1990 v Schwartz, 1998: 25) predlaga, da ni potrebe, da družbeni spol ostaja v korelaciji z biološkim spolom, saj je družbeni spol vendar družbeni in kulturni konstrukt, biološki spol pa je biološka danost, zakonitost. To, kar razumemo pod pojmom moški in moškost, bi prav lahko predstavljajo tudi žensko telo, ne zgolj moško, in obratno. Tezo potrdi z dejstvom, da so različne kulture že od nekdaj identificirale 'možate' ženske in 'ženstvene' moške, le stopnja odobravanja, sprejemanja in prepovedi izražanja teh lastnosti se je spreminjala od kulture do kulture.

Koncept družbene konstrukcije opisuje Ule Nastran (2000: 95), za katerega piše, da zajema določeno stopnjo filogenetskega ali ontogenetskega razvoja človeka, v okviru katerega se začno strukture zunanjih odnosov posameznika spreminjati v človekove notranje duševne strukture. Posameznik tako začne prenašati vzorce interakcij vase in se tudi sam začne zaznavati in razumevati kot objekt interakcij drugih ljudi s samim seboj, pojasnjuje.

Tenenbein (v Atkins, 1998: 155) piše, da razlika med žensko in lezbijko ni biološkega izvora, temveč socialnega. Ženske namreč opisuje kot tiste, ki jih denifirajo njihove socialne funkcije, katerih mnogi nameni služijo ugodju moških. Med drugim izpostavlja moškim privlačen izgled ženskega telesa. Pri tem to zaželeno telo opisuje not nenaravno vitko, takšno, ki daje ženski občutek nadzora same nad seboj, moškim pa vzbuja interes in vznburjenje. Lezbijke se s temi občutki ne soočajo, pravi, in ob tem dodaja, da jim je s tem namenjena večja svoboda v kontekstu telesnega izražanja in pomenov, ki se njihovim telesom pripisujejo.

Feminizem in teorija objektnih odnosov sta psihoanalitike vzpodbudila k novemu načinu razmišljanja o osebnih identifikacijah ljudi z družbenim spolom in njihovimi spolnimi vlogami, razlaga Schwartz. V tem kontekstu Benjamin izpostavi, da se primarna človekova pripadnost enemu ali drugemu biološkemu spolu ne kompromitira z identificiranjem z lastnostmi in vedenji, ki pripadajo drugemu spolu. Želja biti drugega spola in početi to, kar drug spol počne, ni patološka, pravi, in tudi ni nujno, da predstavlja zanikanje lastne spolne identitete. Izbira ljubezenskega objekta, heteroseksualna ali homoseksualna, ne determinira identitete z družbenim spolom osebe, kar psihoanalitične teorije vedno ne priznajo, zaključí. (Schwartz, 1998: 20 - 21 po Benjamin, 1988: 113).

Benjaminova teorija podpira miselnost, da je (družbeni) spol res družbeno konstruiran. V primeru, da bi trdili, da identiteto s specifično značilnostjo, ki jo pripisujemo določenemu biološkemu spolu, dejansko tudi enačimo s tem spolom, bi namreč zanikali, da družba skozi konstruktivistične procese pripisuje spolno pogojene vloge obema biološkima spoloma.

1.3. Spolna identiteta in identiteta spolne usmerjenosti

Spolna identiteta je skupek predstav in mnenj, ki jih ima oseba o sami sebi in so ustvarjene na podlagi biološkega spola, katerega pripadnik je, ter spolnih vlog, ki so temu spolu pripisane. »Spolna identiteta je družbeni konstrukt, z njim pa je povezana tudi porazdelitev spolnih vlog ter pomenov, pozicij in statusov, ki posamezni vlogi

pripadajo« (Kuhar, 2001: 126). Oblikujejo se na presekih etničnih, razrednih, geografskih in drugih kulturnih in družbenih razlik, pravi Sobočan (2009: 3).

Na podlagi biološkega spola, v katerega se rodimo, so nam v družbenem okolju, kjer živimo, določene mnoge vloge in pričakovanja, ki na podlagi heteronormativnega okolja tam obstajajo ali povedano z besedami Stoller (v Haralambos in Holborn, 2005: 590): kultura družbe je tista, ki določa vedenje spolov v njej. Obema spoloma so namreč pripisane mnoge družbene vloge, ki s specifikami samih bioloških značilnosti določenega spola sicer nimajo neposredne povezave. Te vloge imenujemo spolne vloge, ki so bo besedah Muska in Pečjaka (1995: 245) sklopi obnašanj, stališč in interesov, ki jih v določeni družbi (kulturi) pripisujemo pripadnikom enega ali drugega spola kot primerne ali ustrezne. Socializirani smo v svoj družbeni spol, katerega osnovna predpostavka je biološki spol, ne glede na dejansko obstoječo povezavo med njima.

Svoje razmišljanje potrjujem z besedami Moore (1999, v Vodopivec, 2001: 127), ki ne samo za biološki in družbeni spol, temveč tudi za seksualnost pravi, da so konstrukcije, ter jih opisuje kot proizvode, učinke in posledice simbolnih in materialnih razmer, posredovane skozi jezik in reprezentacije, ob tem pa dodaja, da reprezentirajo kompleksnost, ki jo živimo v vsakdanjem življenju.

Moore torej dejstvu, da sta biološki in družbeni spol konstruirana (glede tega že obstaja konsenz), dodaja še seksualnost, ki jo tudi označi kot konstrukt. Seksualnost, ki je mnogokrat razumljena kot naravna danost ali način sledenja nagonom, je tako umestila v družbo in kulturo, ob tem pa seveda ne zanemari njene biološke prvinskosti.

Kot zanimivost bom navedla razmišljanje, ki ga podajata Horvat in Magajna (1987: 227) v svoji, sicer v veliki meri zelo heteronormativno strukturirani knjigi, *Razvojna psihologija*. Spolno identiteto označujeta kot združitev pojma lastnega spola (kamor uvrščata konstantnost spola in povezanost oznak spola z razlikami v spolnih organih) in jasno predstavo o »stereotipnih« značilnostih vedenja, ki so določenemu spolu pripisane. Pišeta, da je pričakovano, da bo vedenje deklic in dečkov čim bolj v skladu s ponujenimi stereotipi, s katerimi se otroci srečujejo, ob tem pa dodajata, da so nekatere raziskave pokazale, da to velja le delno. Deklice, za razliko od dečkov, ne vrednotijo bolj pozitivno vedenj, ki po kulturnih stereotipih ustrezajo njihovemu spolu.

Pri večini deklet se preference za izražanje ženske identitete in vedenje, ki je stereotipno pripisano ženskemu spolu, pojavijo šele v adolescenci, zaključita.

Razmišljam, ali ni morda ta pojav v času adolescence povezan s tem, da človek takrat začne doživljati svoje prve seksualne izkušnje in je za heteroseksualna dekleta potrditev njihove lepote, privlačnosti, s strani fantov močno zaželjena – tega pa brez jasne pripadnosti ženskemu spolu in močnega izražanja svoje feminilnosti ne bodo deležne. Lezbijke, za katere predpostavljamo, da so osvobojene razmišljanj in pritiskov, ali bodo moškim všečne in privlačne, lahko vrzel, ki jo prav ta manjko ustvarja, uporabijo sebi v prid; svojo spolno identiteto lahko oblikujejo manj družbeno determinirano in bolj osebno kreativno.

Goffman (1963) razlaga, da se identitetne norme v družbi oblikujejo tekom socialnih interakcij, pripadniki družbe pa jih ponotranjijo med procesi rasti in razvoja (Kelly, 2007: 876 po Goffman, 1963). Tekom razvoja prav te norme dobivajo vedno večjo širino in svobodo, saj se pojavlja vedno večji pluralizem identitet, pravi Beck (1986 v Ule Nastran, 2000: 59), ki ob tem dodaja, da tradicionalne spolne identitete žensk in moških niso več zavezujoče oz. edine mogoče identitetne formacije.

Od zgodnjega otroštva dalje smo na podlagi biološkega spola v socialnem okolju podvrženi družbenim pričakovanjem. Na osnovi zavedanja, kateremu spolu pripadamo, kar se pojavi v zgodnjem otroštvu, se začne formacija naše spolne identitete. Prava spolna identiteta, kot jo cinično poimenuje Kuhar, mora biti heteroseksualna. Vključevati mora po biološkem spolu razdeljene družbene vloge, pravi in očita, da v težnji po reprodukciji obstoječe družbe, te družbene vloge izvzemajo mnogo posameznikov, ki danima dvema možnostma ne ustrezajo. Prav zaradi prisilne vključitve posameznikov v te vloge, razlaga Kuhar, se istospolno usmerjeni soočajo s potrebo po razkritju svoje spolne usmerjenosti in redefiniciji lastne spolne identitete (2001: 126).

Za spolno identiteto posameznika ne moremo trditi, da je najpomembnejša vsebina celotne človekove samopodobe, ker je ta preplet mnogih, med seboj raznolikih, a tudi povezanih vsebin, definitivno pa spada med njene osrednje dele. Večino okolij determinira in upravlja heteronormativnost, kot esencialna ureditev odnosov za pripadnike posamezne družbe.

Glede na biološki spol, s katerim se reprezentiramo v družbi, se družba v skladu s tem na nas tudi odziva. »Spolna pripadnost je med prvimi znaki, s katerimi identificiramo drug drugega« (Musek, Pečjak, 1995: 245). Način, kako družba prepozna posameznikov spol, ima bistven pomen pri oblikovanju spolne identitete, meni Kuhar (2001: 127 – 128). Trdi, da biološka determiniranost spolne identitete ne more biti absolutna, temveč je ta pogojena tudi s kulturno pripadnostjo oseb. Znano je namreč, da so nekatere značilnosti, ki se jih v določeni kulturi pripisuje osebam moškega spola, v drugi kulturi značilnosti, ki jih manifestirajo pripadnice ženskega spola. V družbenih predstavah o pravi moškosti in ženskosti ni nič resničnega v smislu biološke determiniranosti, meni Kuhar (2005: 58), so pa resnične posledice, ki se recimo izražajo v obliki stigmatizacije – za tiste, ki družbenim opredelitvam prave moškosti in ženskosti ne ustrezajo (ali ne želijo ustrezati).

»Naše vedenje – spolno kot tudi vso drugo – je rezultat kompleksnih interakcij bioloških in družbenih dejavnikov; gre za konstantno spreminjajoč se splet med dejanskimi, torej materialnimi in diskurzivnimi dejavniki« (Schwartz, 1998: 143, naš prevod).

Schwartz govori o prepletu materialnega, snovnega sveta, kjer se raziskuje vpliv bioloških dejavnikov na nastanek istospolne usmerjenosti osebe. Te dejavnike povezuje z družbenimi diskurzi, ki po njegovem mnenju v različnih okoljih ponujajo različne razloge za razvoj istospolne usmerjenosti in homoseksualne identitete osebe.

Vsa družbena okolja zahodnega sveta imajo kot svoje primarno vodilo heteroseksualno ureditev odnosov med ženskami in moškimi, tako je po Kuharjevem (2001: 126) mnenju tudi prevzem prave spolne identitete, ki mora biti heteroseksualna, pod družbenim nadzorom. Heteronormativnost prežema vse življenjske sfere, od tod sledi, da je heteroseksualnost priučen način formacije lastne spolne identitete in spolnih razmerij.

Velikonja (1998) meni, da bi eden od mnogih elementov spolne identitete moral biti upoštevanje možnosti, ki jih vsebuje kontinuum človekove seksualnosti. Spolno identiteto razume kot koncept, ki naj bi presegal ožino spolnega programiranja in

stereotipnih vzorcev ženskega in moškega vedenja in naj bi težil k razumevanju zelo širokega razpona možnosti in različnosti glede njene forme.

Newton (1995: 204) za spolno identiteto in spolno nagnjenje trdi, da sta povezana, vendar različna sistema. To je razvidno iz pluralnosti usmerjenosti spola, pravi, ki jih najdemo tudi v lezbični skupnosti, te pluralnosti pa izvirajo iz rasnih, razrednih, etničnih idr. izkušenj.

»Heteroseksualna ljubezen, seks in romantika so v dominantni kulturi idealizirani. Heteroseksualnost velja za prioriteto, superiorno in edino sprejemljivo seksualnost« (Zorn, 1998: 137). Razkritje svoje spolne identitete je tako za mnoge velika stiska, nekateri pa celo pretehtajo, da je lažje živeti v skladu z družbeno pogojenimi normami in svoje spolne usmerjenosti ne zaživijo tako, kot jo imajo možnost heteroseksualne osebe. Kljub temu pa razkritje ostaja eden od osrednjih dogodkov v procesu oblikovanja homoseksualne identitete, saj oseba z razkritjem (sebi in drugim) začne tudi s procesom redenifiranja svoje identitete, ki si jo je do trenutka prvega razkritja družba tako intenzivno lastila, da človek niti ni imel moči živeti *pravega* sebe – torej živeti in izražati identiteto, ki ni v skladu z večinskimi družbenimi normativi.

Beren *et al.* (1997: 349) razmišljajo, da so lezbijke v primerjavi s heteroseksualkami morda manj podvržene tradicionalnim spolnim vlogam, ob tem pa imajo več maneverskega prostora za raziskovanje tega, kako bodo zase definirale ženskost. Zato imajo morda tudi manj težav s sprejemanjem značilnosti, ki jih tradicionalno pripisujemo moški spolni vlogi, npr. moč, hrabrost, fizične sposobnosti, ki zahtevajo moč.

Za mnoge lezbijke velja prepričanje, da so prevzele marsikatero spolno vlogo, ki jih družba v osnovi pripisuje moškim. S takšnim načinom razmišljanja si heteronormativna družba med drugim pojasnjuje možnost obstoja življenjske skupnosti dveh lezbijk kot kompetentne entitete. Razumevanje, kako lahko obstaja partnerska skupnost dveh žensk, torej oseb, ki sta na podlagi patriarhalne ideologije

inferiorne članice osnovne družinske celice, je namreč na ravni večinske družbe nerazumljivo, celo nepojmljivo.

»Mnogi ljudje verjamejo, da imajo lezbijke moške lastnosti, za katere ne velja nujno, da poudarjajo fizično ali spolno privlačnost, ampak nakazujejo pomembnost samostojnosti in dominance« (Kelly, 2007: 874 po Kite & Deaux, 1993, naš prevod). Prav samostojnost in zmožnost dominance pa sta za kompetentno zoperstavljanje heteronormativnim družbenim pričakovanjem, tisto torej, kar se neprestano vrši ob javnem izražanju istospolne usmerjenosti, orodji, veščini, ki ju lezbijke zares potrebujejo.

»Definicija prave moškosti je namreč negacija feminiziranega vedenja« (Kuhar, 2005: 57). Ob Kuharjevi trditvi je jasno izpostavljen dualizem med pripadnostjo ženskemu ali moškemu spolu, kjer oseba ob tem, ko je predstavnik enega spola, negira značilnosti, ki so pripisane drugemu. Lezbijke, ki so ženske, katerim se stereotipno pripisuje mnoge moške lastnosti, so tako smatrane kot osebe, ki zavzemajo nasprotujoče si vsebine družbenih vlog.

Tudi nekateri psihoanalitiki, recimo O'Connor in Ryan (1993) so predlagali možnost, da se lezbijke identificirajo kot moški in si mislijo, da to so, ali želijo biti moški. Magee in Miller (1992) pa izpostavita, da je predvidevanje 'ženska, ki ljubi žensko, mora biti moški, ali biti kot moški, ali si mora želeli biti moški' osnova marsikatere formulacije lezbištva (Schwartz, 1998: 18).

Tucker (v Atkins, 1998: 43 – 44) trdi, da lezbična kultura, ki ne temelji na odnosih, ki bi bili osnovani na podlagi interakcij med družbenima spoloma ali na osnovi moške dominantnosti in ženske podrejenosti, tako izpodbija bistvo patriarhalnosti. S tem početjem lezbična kultura ponuja raznolike možnosti, ki imajo potencial odvzeti moč normativom, ki sicer žensko ohranjajo v podrejenem položaju. Lezbična telesa, ki pa so sredstva, ki lezbičnost dejansko in konkretno postavljajo, reprezentirajo v javnih družbenih prostorih, tako postanejo sredstva, ki manifestirajo subverzijo.

1.3.1. Homoseksualna (spolna) identiteta

Homoseksualna spolna identiteta je vse prej kot pričakovana, saj je v nasprotju s heteronormativom, ki ima osrednje in tudi samoumevno mesto v večini družbenih sistemov. Do trenutka prvega razkritja je oseba pod vplivom prevladujoče kulture in njenih vrednot, kjer je brez pomisleka ali dvoma smatrana za heteroseksualno, šele nato pa se tem kulturnim prepričanjem priključijo vrednote in norme iz subkulture spolne usmerjenosti, znotraj katere se oseba identificira. Artikulirana in javna izpostavitve spolne usmerjenosti kot homoseksualne je zato v življenju istospolno usmerjenega posameznika ključnega pomena; za njeno / njegovo osebno identiteto kot tudi za način, kako je kot oseba percipirana v socialnih sferah, kjer se nahaja.

»Ponotranjanje in / ali odkritje svoje lezbične identitete naredi sodelujoče drugačne od heteroseksualnih žensk. Razlika je nadalje določena s soočenji, v katerih se znajdejo sodelujoče med poskusi nadvladanja meja med dvema različnima svetovoma« (Kelly, 2007: 876, naš prevod). Ugotovitev avtorice je, da je lezbična identiteta ne samo pomembna osebna okoliščina, temveč tudi tista, ki lezbijke nezanemarljivo razlikuje od heteroseksualk. Ta trditev je osrednjega pomena za celostno razumevanje in vzpostavljanje raziskovalnega okvira te naloge.

Razvoj homoseksualne identitete je neločljivo povezan z razkritjem lastnih spolnih preferenc, kar pa ne pomeni, da se njen razvoj šele takrat prične. Istospolno usmerjena oseba se znajde v poziciji razcepljenosti med lastnimi občutki, željami in hotenji, ki niso usklajena z družbenimi normami in pričakovanji. Kuhar (2001: 138) za nastanek, izoblikovanje, realizacijo in sprejemanje homoseksualne identitete razlaga, da obstajajo ovire, npr. družbeni pritiski in kontrola, homofobija, popačene in vulgarizirane predstave o homoseksualnosti, ki niso v skladu z družbenimi predstavami o ženskosti in moškosti ter pomanjkanje oz. skorajšnji neobstoj pozitivnih modelov homoseksualnih vlog.

Mnogo avtorjev (Dank, Cass, Plummer, Troiden) je ustvarilo svoje teorije o procesih razvoja in sprejema homoseksualne identitete po fazah, vendar vseh teorij ne bom navajala. Kot primer orisa procesa sem izbrala Plummerjev primer.

'Idealnotipska karierna pot homoseksualca' po Plummerju

Plummer govori o štirih fazah procesa sprejemanja homoseksualne identitete: senzibilizacija, signifikacija, razkritje in stabilizacija, ob tem pa opozarja, da se njegova štiristopenjska predstava nanaša na tiste, ki ne zgolj živijo homoseksualno življenje, temveč se z njim tudi aktivno vključujejo v homoseksualno subkulturo.

1. Senzibilizacija: zavestni ali polzavestni momenti, ki posameznika navedejo na percepcijo samega sebe kot potencialno homoseksualnega.
2. Signifikacija in disorientacija: procesi, ki prispevajo k oblikovanju homoseksualne identitete. Signifikacija označuje procese stopnjevanja samozavedanja in pomenov, ki jih imajo izkušnje homoseksualnosti za osebo, disorientacija pa označuje zaskrbljenosti in zmedenosti, ki sovpadajo s temi izkušnjami.
3. Razkritje: oblika samodefiniranja in sprejemanja homoseksualne identitete ter njeno utrjevanje preko interakcij z drugimi homoseksualci. V tem obdobju se tudi presegajo objektivni ali subjektivni problemi, nastali v procesu signifikacije.
4. Stabilizacija: čas, ko posameznik sam sebe definira kot homoseksualca, prevzema homoseksualne vloge in homoseksualnost prevzame kot stil življenja. (Kuhar, 2001: 152 – 162).

Lezbična identiteta je družbena identiteta, piše Kelly (2007: 877 – 878) in tej identiteti večinoma pripada stigma. Stigmatizirana oseba pogosto občuti sram in je označena kot nosilec odgovornosti za situacijo, v kateri je. Identifikacija z lezbično identiteto, prostovoljno s samoidentifikacijo ali neprostovoljno s strani drugih, predstavlja človekovo družbeno identiteto. V primerih, kadar je stigma povezana z družbeno identiteto osebe, so posledice za osebno identiteto človeka ponavadi negativnega značaja. Stigma osebne (v našem primeru lezbične) identitete lahko privede do nazadovanja pri razvoju individualnih, enkratnih lastnosti, zaključí Kelly.

Posameznikova subjektivna umestitev v družbo je eden od osrednjih problemov, ki se pojavljajo v povezavi z identiteto, pravi Ule Nastran (2000: 94 – 95). Umestitev v družbo opisuje kot posameznikovo pripadnost v sklop reda, ki nosi pomembne pomene in vključuje človeška subjektivna doživljanja, dejanja, namere, družbene situacije, medosebne odnose itd. Oseba, ki je vključena v tak sistem, se tudi izraža v

skladu z delovanjem drugih ljudi iz sistema ter uporablja sredstva in termine, ki pripadajo določeni kulturi, torej je oblikovanje identitete proces družbenega samoumeščanja, zaključí Ule Nastran. Prav zato so specifikacije, ki obstajajo med identiteto žensk in identiteto lezbijk za slednje tako pomembne. Tekom procesa formiranja lastne identitete, ki ni v skladu s pričakovanimi identitetnimi normami večinske družbe, je torej pripadnost subkulturi in sprejetost znotraj nje za lezbijke izrednega pomena, saj jim ta zadovoljitev omogoča situacije, kjer so deležne afirmacij svoje identitete.

O stigmati raznolikih oblik odnosov med istospolno usmerjenimi govori tudi Rubin, ki je za moderne zahodne družbe ocenil, da imajo vzpostavljen hierarhični sistem spolnega vrednotenja. Reproktivne heteroseksualce, ki so v zakonski zvezi, je osamil na vrhu te erotične piramide. Sledijo jim neporočeni nemonogamni heteroseksualci v parih, njim sledi večina preostalih heteroseksualcev. Nato je v piramido uvrstil lezbijke in geje v stabilnih in dolgoročnih zvezah, za katere pravi, da mejijo na raven družbenega spoštovanja, na konec pa postavil barske 'lezbe' in promiskuitetne 'pedre' (Rubin, 1993: 12 v Schwartz, 1998: 24).

Zanimiv pristop pri obravnavanju lezbične identitete ima Rich (1981), ki jo opisuje kot podiranje družbenih tabujev in zavračanje načina življenja, ki nam je predstavljen kot obvezen. Z obveznim načinom življenja se Rich seveda nanaša na heteroseksualnost. Heteroseksualnosti ne dojema kot normativne končne točke v procesu psihološkega in seksualnega razvoja, hkrati pa poudarja kako intenzivne in neizprosne pritiske izvajajo ekonomske, religiozne in kulturne institucije za doseg cilja ultimativne heteroseksualnosti. Obstoj lezbičnosti je tako sam po sebi dejanje upora proti tem silam (Schwartz, 1998: 4 - 5 po Rich, 1981).

»Vsaka lezbijka ve, da bi morala biti, oziroma da se od nje pričakuje, da bo, in mogoče je celo bila ali bi lahko bila, nekaj drugega kot lezbijka« (Ule Nastran, 1999: 268, poudarek v izvirniku). Besede avtorice kratko, jedrnato a hkrati prodorno osmislijo vlogo in pomen razkritja istospolne usmerjenosti in izražanja lezbične identitete – brez teh dejanj bi namreč obstajale kot lezbijke, ki to *niso*; nihče jih ne vidi, o njih se ne govori in ne razmišlja.

1.3.2. Razkritje

Kuhar (2001: 188 – 191) razkritje označuje kot proces prepoznavanja lastne spolne (seksualne) usmerjenosti k sebi enakemu spolu in z njo povezane nastajajoče nove identitete, katera se potrdi, kadar jo oseba okolici izrazi in kadar o njenem obstoju iz okolice prejme povratne potrditve.

Razkritje človekove spolne usmerjenosti ni le enkratni in nato zaključen dogodek, temveč je proces, s katerim se istospolno usmerjena oseba, ki se odloči živeti javno življenje lezbijke ali geja, zaradi vsesplošne prežetosti družbe s heteronormativnostjo, sooča vse od trenutka prvega razkritja naprej. Prvo razkritje za istospolno usmerjenega človeka povečini nosi poseben pomen, saj gre za trenutek, ko oseba prvič drugemu razodene intimne informacije glede lastne spolne usmerjenosti.

Razkritje lastne spolne usmerjenosti ima v povezavi s telesno samopodobo in sprejemanjem lastnega telesa pomembno in osvobajajočo funkcijo, menita Auerbach in Bradley (v Atkins, 1999: 34 – 35). Ob in po razkritju ima lezbijka (končno!) možnosti za odkrito sprejemanje svojih telesnih poželenj in tudi njihovih izražanj, ki jih je morala za ohranjanje svoje navidezne heteroseksualne pozicije, v kateri je bila do razkritja, zanikati, potlačevati in zatirati. Nove izkušnje, ki sovpadajo z možnostmi raziskovanja lastnih telesnih želja in nagonov, imajo (najverjetneje) pozitiven vpliv na osebno doživljanje svojega telesa in na načine, kako lezbijka izraža svojo lezbično identiteto.

Prav zaradi pričakovanj, ki izhajajo iz družbenih normativov, je razkritje in javna opredelitev osebe kot istospolno usmerjene oz. v primeru te naloge kot lezbijke, več kot zgolj razodevanje osebne spolne preference do določenega (biološkega in / ali družbenega) spola. Biti lezbijka ni samoumevna možnost, to identitetno plat je potrebno jasno artikulirati, oseba ni upoštevana kot istospolno usmerjena, dokler svoje (isto)spolne usmerjenosti ne razodene. Družba lezbijk ne vidi, dokler se te same ne odločijo izpostaviti in s tem postanejo vidne. Prav zato vidim razkritje kot bistveno točko spremembe, ne samo v procesu oblikovanja lezbične identitete, temveč tudi nasploh v življenju lezbijk, šele od razkritja naprej so lezbijke namreč izpostavljene tudi vrednotam, pričakovanjem, smernicam in ideologijam lezbične

subkulture, ki imajo na načine, kako same sebe in svoje telo doživljajo, pomembne vplive in posledice.

Priznanje in sprejem svoje spolne identitete je za istospolno usmerjene ljudi (večinoma) težko. Kako vendar v okolju, kjer heteronormativnost in heteroseksualnost prežemata vse socialne sfere življenja, od najbolj intimnih do najbolj javnih, najprej sebi, nato pa še ljudem, s katerimi si v interakciji, razodeti nekaj kar se tebi zdi tako naravno, percepirano pa je kot deviantno? Ne glede na posledice, ki jih razkritje prinaša, mnogo istospolno usmerjenih ljudi po razkritju občuti olajšanje. To olajšanje je mogoče čutiti na psihični kot tudi telesni ravni, zato menim, da ima razkritje osrednji pomen pri oblikovanju stabilne telesne samopodobe lezbijk.

Obenem se prav z razkritjem in govorom o istospolni usmerjenosti tako dogaja preoblikovanje družbenih vsebin na mnogih nivojih. Odpirajo se javne razprave, preprašujejo se družbene norme, spreminja se kultura, spreminja se tudi morala in hkrati se napoveduje novo, pravita Švab in Kuhar (2005: 53). V kontekstu teles in telesnih videzov lezbijk se na ravni lezbične subkulture oblikujejo normativi, ki jih ni mogoče enačiti z lepotnimi ideali in standardi heteronormativne družbe. V okviru in tekom razvoja same lezbične skupnosti prihaja tudi do preoblikovanja teh normativov, le-ti pa imajo v večji ali manjši meri vpliv na načine, kako lezbijke oblikujejo svoje telo, telesni videz in kako ga, posledično pa sebe, tudi vrednotijo.

1.3.3. Lezbična identiteta

Osebnostno identiteto, kot jo imajo lezbijke, zgolj zaradi dejstva, da so obenem tudi ženske, ne moremo enačiti z identiteto heteroseksualk. Hkrati pa je večinska družba tista, ki za lezbijke trdi, da niso dovolj ženske in ženstvene (glede na družbene normative) in tako je izražanje dovoljšnje mere ženskosti in ženstvenosti izziv in tudi stiska, s katero se sooča marsikatera lezbijka. Ženskost in pripadnost temu, kar lezbijke percepirajo kot ženstveno, seveda ni edina lastnost, na osnovi katere lezbijke doživljajo kritike s strani družbe in okolja, v katerem živijo, ima pa bistven pomen v tej nalogi.

Ob načinu, kot heteronormativna družba dojema lezbično identiteto, se lahko navežem na pojem negativne identitete (Musek in Pečjak, 1995), ki je predstavljen v poglavju o samopodobi. Gre za identiteto, ki se večinoma pojavlja v času mladostništva, človek pa z njo kljubuje splošno priznanim družbenim normam in vrednotam. Lezbijkam se dogaja, da so ob razkritju svoje lezbične identitete s strani pomembnih drugih deležne obravnavanja, kakor če bi jim predstavile negativno identiteto. Identiteto, ki so se jo odločile razkriti, se negira, zanjo se iščejo pojasnila v obliki mladostniškega upornišтва, faz eksperimentiranja, niso pa deležne pozitivnih afirmacij in občutenja sprejemanja, kar destruktivno vpliva na nadaljni razvoj lezbijkine osebne identitete in na njene odnose z osebami, ki jo na tak način obravnavajo.

Predstave o mogoči istospolni usmerjenosti povzročajo disonanco s prej obstoječo samopodobo, piše Kuhar (2005: 61 – 62) in predvsem z večinskimi družbenimi pričakovanji, dodaja.

Biti lezbijka v kontekstu heteronormativne in (marsikje) homofobične družbe in stopnja, do katere se pojavljajo težave za razvoj in izražanje osebne ženske in ženstvene identitete, je stiska, s katero se lezbijke soočajo, pravijo Beren *et al.* (1997: 349). Kar 83 % respondentk v njihovi raziskavi je izrazilo identitetno krizo zaradi dihotomije, ki se pojavlja med lezbično identiteto ter mainstreamovsko družbeno percepcijo ženske, kar poraja dvome v njihovo ženskost. Nekatere izmed njih so priznale, da se prav zaradi družbenih dvomov v njihovo ženskost, trudijo izgledati in oblačiti na specifičen način, ki bi ženskost in ženstvenost izražal. Od tod je jasno razviden vpliv heteronormativne družbe na načine oblikovanja telesnega izgleda in telesne samopodobe lezbijk.

Zgodnejši modeli, ki so opisovali lezbištvo, so predpostavljali, da so lahko zgolj fizično močne in možate ženske aktivne tekom spolnih aktov, saj je veljalo prepričanje, da spolnih odnosov brez moških (oz. penisov) ni mogoče imeti oz. je bila ideja o spolnih odnosih brez vključenosti penisa nepredstavljiva, pravi Schwartz (1998: 141). Od lezbijk se je pričakovalo, da bo njihov klitoris čimbolj podoben penisu ali pa da bodo vsaj čimbolj poskušale zavzeti moško družbeno pozicijo, doda Schwartz.

V patriarhalnem svetu lezbištvo ni le nekaj, kar bi ženska slučajno, nepremišljeno in brez razloga postala, pravi Ule Nastran (1999: 265 – 269). Sprejem oznake »lezbijka« je za mnoge lezbijke in lezbične feministke kljubujoče dejanje, tekom katerega gre za zavestno zavračanje patriarhalne ureditve in izkazovanje pripadnosti in predanosti ženskam kot lezbijkam, piše.

Prav te besede lahko navežem na svojo poglavitno tezo, kjer trdim, da je lezbištvo več kot zgolj ena izmed diferenciacij človekove spolne usmerjenosti. Lezbištvo (med drugim) dojemam kot odklon od družbenih norm, ki so poglavitne v okoljih, kjer prevladujeta heteronormativnost in patriarhat. Če lezbijko tako označim kot 'upornico' celotnemu in večinskemu družbenemu sistemu, jo vidim tudi kot upornico raznim fragmentom tega družbenega sistema, eden izmed katerih je tudi sodobni konstrukt idealne telesne podobe. V skladu s tem razmišljam, da imajo lezbijke morda za odtenek manj stroge osebne kriterije glede lastnega telesnega videza in telesnega videza žensk, ki se jim zdijo privlačne. Tudi Ussher (1997: 150) je zapisala, da lezbijke vedno in utemeljeno izražajo upor in odklon napram arhetipskemu ženskemu kodeksu vedenja, saj vendar pravila za ženskost prihajajo iz okvira heteroseksualnosti kot osnovne družbene matrice. Lezbični načini izražanja lastne telesnosti so tako subverzivni, lahko zaključimo.

Kobal (2000: 146) je tekom razmisleka o delovanju spolnih shem prišla do sklepa, da za uspešno družbeno umestitev posameznika in posameznice, razmišljanje in ravnanje skozi katerogiji žensk ali moških niti ni tako pomembno. Kot bolj pomembno poudarja notranjo stabilnost, razvijanje socialnih spretnosti in usmeritev k vzpostavljanju avtonomne morale, ki je neodvisna od stereotipnih in konvencionalnih družbenih načel.

Echols (1995: 50) je pri opisovanju lezbične identitete poudarila pomemben vidik le-te. Ne samo, da je zavrnila očitke, ki trdijo, da je lezbična identiteta sorodna z moško identifikacijo, ob tem dodaja, da so lezbijke zaradi distance, ki jo imajo do moške kontaminacije, v resnici prej žensko identificirane kot heteroseksualke, saj so te že iz izvora svoje definicije odvisne od moških. Na osnovi te identifikacije trdi, da si samo ženske lahko dajejo medsebojno drug, nov občutek sebe. Te občutke lahko v smislu ideoloških nazorov prenesem tudi na temo lezbične telesne samopodobe in tako

podkrepim svoje razmišljanje o dejstvu, da si dve ženski nudita medsebojne občutke, ki jih je v kakršnikoli drugi formaciji intimnega odnosa nemogoče reproducirati.

1.4. Heteronormativnost in heteroseksizem

Heteronormativnost je prav to, kar si lahko pod to besedo predstavljamo, če jo razdelimo na njeni dve osnovi: ideologija, kjer je heteroseksualna ureditev normativ. Kot osnovno partnersko in seksualno družbeno enoto upošteva le življenjsko skupnost moškega in ženske, katerima pripisuje njune, z rojstvom v specifični biološki spol, pridobljene spolne vloge. Partnerske skupnosti, kjer sta partnerja istega biološkega spola, so tako v okviru heteronormativne ideologije smatrane kot nenormativne in deviantne.

Kuhar (2005: 91) piše, da je med najpomembnejšimi dejavniki družbenega diferenciranja prav dejstvo, da so pozno moderne družbe še vedno izrazito heteronormativne, iz česar izhaja dejstvo, da je družbeni kontekst favoriziranja heteroseksualnosti in stigmatiziranja homoseksualnosti tisti, ki istospolno usmerjene umešča bistveno drugače kakor heteroseksualno usmerjene.

»Heteroseksizem predpisuje heteroseksualnost kot edino legitimno in splošno priznano obliko seksualnosti in ne priznava nobene druge sprejemljive možnosti izbire« (Zorn, 1998: 136 po Levy, 1995).

»Homoseksualnost ni biološki nagon, niti nesporno dejstvo. Dejanski koncept homoseksualnosti ima pomen le v družbenem in kulturnem kontekstu, kjer je heteroseksualnost hegemonika, kjer je kot normalen in legalen spolni odnos ozkogledno definiran kot heteroseksualni vaginalni akt in kjer se državno oblast ohranja s superiorno vlogo heteroseksualnih norm« (Schwartz, 1998: 144 po Foucault, 1976, Butler, 1993, naš prevod).

Tako Velikonja (1998) v zloženki *Izobraževanje proti homofobiji* kot Plummer (1995: 35) v članku *Izrekanje imena* zapišeta, da je heteroseksizem sklop socialnih praks znotraj množstva socialnih področij; dela, doma, šole, medijev, cerkev, sodišč, ulice

itd., kjer je heteroseksualnost privilegirana. Heteroseksizem je družbeno pogojen, torej ni univerzalen, prav zaradi svoje družbene pogojenosti pa je povezan s strategijami podreditve na ravneh razreda, spola, generacije, rase, dodaja Velikonja. Med pomembnimi posledicami heteroseksizma Velikonja navaja nevidnost lezbične in gejevske populacije. Z njeno trditvijo se strinjam, prav zaradi tega dejstva sem posebej izpostavila pomen razkritja pri oblikovanju homoseksualne identitete in tudi zaradi te nevidnosti ima obravnavanje lezbične populacije, kot ločenega dela celotne družbe, svoj specifičen pomen – če določene družbene skupine ne obravnavamo, preučujemo in raziskujemo z uvidi in spoznanji, katere nam razodenejo specifične značilnosti te skupine, bodo naši rezultati zgolj generalizacije informacij, ki so na voljo glede večinske družbe, ki jo upravlja heteronormativnost.

Griffin Crowder (v Atkins, 1998: 48 – 50) razvija svojo tezo, kjer pojasnjuje, da je družbeni spol zasnovan na osnovi razmerij moči družbenih normativov, ki determinirajo ne samo pomene, ki jih telesu pripisujemo, temveč tudi način kako telo dojemamo in oblikujemo. Prav družbeni pojav heteroseksualnosti, za katerega cinično opominja, da tudi ni povsem naraven, vidi kot ta, ki v mnogih svetovnih kulturah zahteva spreminjanje ali pohabljanje ženskega telesa z namenom doseganja večjega odobravanja moških. Tako je heteroseksualnost dobesedno vtisnjena na ženska telesa in tako eden osrednjih faktorjev, ki jih moramo upoštevati pri raziskovanju pojava ženskega telesa in ženske telesne samopodobe.

1.4.1. Stereotipi in predsodki

S stereotipi pojmujeemo družbeno skonstruirana mnenja in sodbe, na podlagi katerih kategoriziramo objekte v vseh socialnih življenjskih področjih.

Kuhar (2009: 36 - 37) pravi, da so stereotipi posplošene in preveč tipizirane sodbe, katere spregledajo raznovrstnost sveta ter ne jemljejo v obzir človekove individualnosti, temveč ga na podlagi delnih in površinskih sodb uvrščajo v določene skupine. Pojasnjuje, da na podlagi stereotipov ljudi uvrščamo v skupine na osnovi ene od osebnih okoliščin, zaradi katerih so se stereotipi sploh ustvarili, nato pa te skupine rangiramo v primerjavi s skupino, v kateri smo mi – in načeloma svojo

skupino vedno postavimo na višje mesto in v boljšo pozicijo, kot tisto, kateri ne pripadamo. Tako se ustvarja in ohranja dualizem mi-oni, kar Kuhar (2009: 37 po Tajfel 1981) pojasni s potrebo po pozitivni samo-ocnitvi lastne družbene identitete.

»Stereotipe oblikujemo na osnovi posploševanja, pomanjkljivih dejstev, generaliziranih informacij ali celo dezinformacij« (*op cit.*: 36). Ustvarjamo jih tako, da na osnovi selektivnih podatkov, ki jih ne obravnavamo v celotnem kontekstu v katerega so sicer umeščeni, za določeno populacijo sprejemamo sklepe in pripisujemo karakteristične lastnosti. Teh lastnosti ne uskladimo z osebo kot posameznikom v njegovem življenjskem kontekstu, ki je sicer specifičen in enkraten, vendar jih posplošujemo na vse pripadnike določene družbene skupine, npr. rase, etnične skupine, skupine ljudi z enako spolno usmerjenostjo itd. Stereotipi, četudi jih tako čutimo in dojemamo, niso naše osebno mnenje ali sodba o določeni osebi, pojavu, ideologiji itd., temveč smo jih prevzeli in ponotranjili preko vrednot in norm večinske družbe.

Spolni stereotipi so primeri zelo poenostavljenega in polariziranega pripisovanja nekaterih lastnosti ženskam, drugih pa moškim. Glede na biološki spol namreč vzpostavljamo razlike med ženskimi in moškimi osebnostnimi lastnosti. Ti stereotipi se pojavljajo v sferah vsakdanjega življenja in imajo močan vpliv pri vzgoji (Kobal, 2000: 141 – 142).

O tem, kakšen naj bi bil izgled heteroseksualno usmerjene ženske, obstaja mnogo stereotipov, ki so neločljivo povezani z družbenim konstruktom telesnega ideala žensk. Prav tako pa obstajajo stereotipne predstave o lezbijkah. Te se razlikujejo od stereotipnih predstav, ki veljajo za heteroseksualne ženske, vendar pa za obe družbeni skupini lahko rečemo, da za idealne podobe njihovih teles in zunanjega videza obstajajo konstrukti, oblikovani na osnovi družbeno sprejemljivih in zaželenih smernic.

»Predsodki in stereotipi o istospolno usmerjenih ljudeh so institucionalizirani in vgrajeni v obstoječo strukturo« (Zorn, 1998: 139). V okoljih, katerih vodilo je heteronormativnost, se srečujemo z mnogimi stereotipi o telesni podobi lezbijk. Zanje velja, da imajo prekomerno telesno težo, so kratkolase, neobrite, oblečene v

oblačila, ki naj bi bila sicer namenjena moškim, skratka, so popolno nasprotje telesne podobe ženske, ki je vitka, urejena, dolgolasa, naličena, ženstveno oblečena itd., torej ideala, po katerem hrepenijo predstavniki moškega spola. Ob tem se pojavlja mišljenje, da so lezbijke prav zaradi svojega videza, ki v splošni družbeni sferi velja za nezaželenega in neprivlačnega, primorane uteho in empatijo poiskati v objemu druge, sebi enake ženske. Od tod tudi teza mnogih raziskovalcev, da je lezbijkam njihova telesna podoba ter telesna podoba njihovih partnerk manj pomembna kot heteroseksualnim ženskam.

»Raziskave na osnovi stereotipov indicirajo, da ima prevladajoča kultura izredno negativna mnenja glede fizičnega izgleda lezbijk« (Kelly, 2007: 873 po Rothblum, 1994, naš prevod).

Zelo posplošeno povedano bi lahko rekla, da je eden od glavnih stereotipov glede telesnega izgleda za heteroseksualne ženske, da so lepe, vitke, urejene in privlačne, za lezbijke pa velja, da imajo prekomerno telesno težo, niso urejene in tudi ne preveč privlačne. Na podlagi družbenih pritiskov, ki usmerjajo oblikovanje telesnega videza osebe, se med lezbijkami večkrat zgodi, da zaradi omenjenih stereotipov zanemarijo svoja načela oz. svojega videza ne oblikujejo na način, kot si primarno želijo, temveč to oblikovanje podredijo socialnim normam, z razlogom pokazati in dokazati, da so, kljub temu, da so lezbijke, tudi ženske, ki so prav tako lahko privlačne, ženstvene in, nenazadnje, lepe. Beren *et al.* (1997: 439) so dobile podatke, da 46 % respondentk negativne stereotipe, ki veljajo v večinski družbi, doživlja osebno in so posledično ti imeli vpliv na njihovo doživljanje svoje telesne podobe ter na način, kako se s telesom predstavljajo javnosti. Respondentke so navedle, da zaradi obstoja stereotipov in idealiziranih telesnih podob težje sprejemajo svoj videz, ki ni v skladu z družbenimi ideali. Zaradi obstoja stereotipa, da so lezbijke možate in neprivlačne, so intervjuvanke povedale, da se v določenih situacijah namerno oblečejo in uredijo izrazito feminilno in poudarijo vse telesne attribute, ki ponazarjajo ženskost.

1.5. Telo

Telo je materialna, biološka in fiziološka entiteta človeka.

Ne glede na bivanjsko okolje, ki ga telo zavzema na planetu Zemlja, je o njegovi pojavnosti nemogoče razmišljati brez upoštevanja mnogih, med seboj prepletenih dejavnikov. Človekovo telo ni univerzalen koncept, temveč fleksibilna ideja, ki jo glede na čas, prostor in družbeni kontekst različno interpretiramo (Leskošek, 2002: 1).

»Oblikovano je v socialnih, kulturnih, historičnih in političnih kontekstih; ne moremo ga misliti izven teh kontekstov, še najmanj si ga predstavljati zgolj kot skupek bioloških atributov, čeprav nas mnoge bolezni, poškodbe in staranje opominjajo, da nobeno telo ne uide naravnim procesom« (Kuhar, 2004: 9).

Ni telesa, čigar oblika in izgled nista determinirana glede na prostor, v katerem živi in kulturo, ki je tam prevladujoča. Telo je konstrukt. Definirata ga socialni razvoj prostora in socialno okolje. »Telo se potemtakem spreminja glede na družbene okoliščine. V tem smislu je moč trditi, da je pač socialni konstrukt. Družba ga določa in iz nje izhajajo domneve o njem« (Južnič, 1998: 12). Tekom kulturnega razvoja družbe so se formirali življenjski procesi, ki so v povezavi s telesom; oblačenje, prehranjevanje, gibanje, dnevne rutine itd. Ti procesi na telo vplivajo in ga oblikujejo. Telo kot konstrukt se tekom časa konstantno spreminja. Različne kulture, ki so razporejene po raznolikih delih sveta in različna zgodovinska obdobja so vedno znova oblikovala nov, še ne viden družbeni konstrukt telesa, za katerega Leskošek (2002: 1) zapiše, da je z njim mogoče definiranje telesne identitete.

V družbah razvitega sveta, predvsem v kapitalistično usmerjenih družbah zahodnega sveta, kjer je eden od glavnih ciljev človeka biti vsemogočen in s tem imeti v lasti in nadzoru tudi naravo, je nadzor nad lastnim telesom orodje, po katerem ljudje hrepenijo. Z zmožnostjo nadzora telesa se človek zoperstavlja naravi in naravnim procesom. Ni mu potrebno razkrivati lastnih šibkosti, ob čemer bi se prikazal za ranljivega, kar je nezaželeno v svetu, kjer so moč, zmožnost nadzora in

dominantnost vrline, za katere se domneva, da jih je nujno potrebno obvladati, če oseba želi biti uspešna in kompetentna v svojem družbenem okolju.

Nezmožnost doseči želeno mero telesne moči, staranje in določeni, sicer neizogibni telesni procesi (nastajanje gub, uplah mišic, sivenje las...) v ljudeh povzročajo sram in nelagodje, pravi Kuhar. Globoko v ozadju želje po obvladovanju telesa se skriva kolektivna fantazija, da lahko premagamo fizično propadanje oziroma staranje telesa, ki napoveduje smrt, razlaga, in svojo misel zaključi s skepom, da ukvarjanje s telesom vsebuje obljubo večne mladostnosti (Kuhar, 2004: 10).

»Zaradi zavesti o obstajanju človek svojemu telesu pripisuje pomene, smisle in veljave, ki so lahko močno 'zunaj' telesa in telesnosti. Svojemu telesu in zlasti njegovemu delovanju lahko človek sodi povsem abstraktne pomene« (Južnič, 1998: 11). Telo v zahodni kulturi vsekakor ni zgolj fizično telo, temveč je projekcija vsega, kar si ljudje želijo biti, obenem pa tudi materialni indikator vsega, kar si ljudje želijo prikriti pred drugimi, a jim to vedno ne uspe.

Orbach (2009: 5 - 7) človekovo telo označuje kot predstavnost naše individualne produkcije in dodaja, da je naravno telo v današnjih časih ter v zahodni kulturi zgolj še fikcija. Vsaki telesni podrobnosti se pripisujejo pomeni in dodajajo vzroki, zakaj je oseba na videz takšna, kot je. Telesni videz se dojema kot zunanji odraz notranje ne / moči. Mlado, čvrsto, mobilno, urejeno, vitko in negovano telo je telo, ki velja za telesni ideal večine zahodnih držav. Takšnemu telesu na podlagi stereotipnih meril pritiče odločen, sposoben, samodiscipliniran, potrpežljiv, vztrajen in močen lastnik. Telesu s prekomerno telesno težo se pripisuje, da ga nosi posameznik, ki je len, malomaren in nezmožen nadzora nad samim sabo, torej tudi psihično šibek in posledično manj sposoben preboja med najuspešnejše predstavnike svojega okolja. 'Pravilna' telesna oblika in velikost predstavljata človekovo predanost in pripadnost moderni dobi, kjer neuspeh pri doseganju te pravilnosti sovpada s sramoto, ki naj bi jo oseba čutila, saj je neuspešna pri manifestaciji vrednot, h katerim moramo stremeti, vsaj na podlagi družbenega mnenja (*op cit.*: 10 – 11).

Telesa se ne smatra več kot naravne in celovite podobe, katero bi bilo potrebno sprejemati takšno kakršna je, temveč se nas uči, da je potrebno nad lastnim telesom imeti nadzor in ga konstantno izpopolnjevati za doseg ultimativnega cilja: oblikovati svoje telo na podlagi družbeno veljavne idealne telesne podobe. Telesni videz, ki

velja za ideal, sicer sploh ni naraven in tudi sredstva, ki jih je potrebno uporabiti za dosego oblikovanja takšnega telesa, niso naravna. Veliko ljudi čuti pritiske s strani družbe in medijskih podob glede tega, kakšen naj bi bil njihov telesni videz. Pojavlja se razkol med tem, kaj normativi prikazujejo kot idealno in tem, kakšni ljudje v resnici smo. Vizualna kultura, promovirana s strani industrij, ki so odvisne od ohranjanja ljudi v poziciji telesne negotovosti, na osnovi katere potem izvajajo teror nad telesi in njihovimi imetniki, je vsakodnevni pojav, ki prizadene milijone ljudi na svetovni ravni, meni Orbach (*op cit.*: 12). Ljudje morajo biti v negotovem in neprijetnem položaju, tako bodo hrepeneli po spremembah in sredstvih, ki jim bodo dodajala občutek vrednosti, pomembnosti – prav tega so namreč deležni *najlepši* predstavniki družbe. Avtorica cinično ponuja rešitev te dileme v obliki industrij, ki se povzpenjajo z namenom ponuditi možnosti preoblikovanja specifičnih fizičnih atributov, ki povzročajo zgoraj omenjeno negotovost in stiske, ter tako ljudem ponujajo izhod iz, sicer pogubne, situacije (*op cit.*: 24).

Zanimiv je razmislek o tem, da ima kreativnost visoko cenjeno mesto med spoštovanimi in želenimi osebnostnimi lastnostmi, obenem pa podrejanje idealni telesni podobi sili v izgled, kjer bi vsi bili enaki. Gre za dihotomijo med ustvarjalnostjo pri izgradnji sebe kot individuuma ter prilagodljivostjo družbenim normam, ki za nagrado obljublajo, vsaj navidezen, občutek pripadnosti, uspeha, osebnostne sreče. »Dejansko pa prek oblikovanja telesa prihajamo do standardizacije ljudi, saj se v svojem narcisizmu (in ob nizkem samospoštovanju) nagibamo h konformizmu enim in istim telesnim idealom« (Kuhar, 2004: 12).

Moore (v Vodopivec, 2001: 126 - 127) je koncept telesa povezala s konceptom spola oz. spolne identitete. Telo je definirala kot mehanizem za konstrukcijo in upravljanje identitete. Svojo trditev je elaborirala z dejstvi, da človeško telo nikoli ni le 'naravno telo', temveč ima vedno simbolne in imaginarne dimenzije. Simbolizirano telo je pomembno tako za oblikovanje sebstva kot tudi za razmerja posameznika z drugimi, pravi, in dodaja, da pri tem ne gre le za družbeno konstrukcijo telesa, temveč tudi izkušnjo utelešenosti, ki je v interakciji s simbolnim in imaginarnim.

Pomen besed Moore pri raziskovanju telesne samopodobe vidim v tem, da je avtorica potrdila vlogo telesa pri oblikovanju človekove samopodobe. V primeru, kjer

njene misli apliciram na lezbijke, lahko sklepamo, da na telesno samopodobo lezbijk vplivajo dogodki in interakcija z življenjskimi situacijami, od koder lezbijke prejemajo afirmacije ali negacije glede družbene sprejemljivosti formacije njihove spolne identitete. Namreč, na to, kako lezbijke oblikujejo svoje telo, kako ga same 'vidijo' in doživljajo in kakšno vlogo zavzema njihovo telo pri izgradnji lastne telesne samopodobe, na izgled njihovega telesa vplivajo družbeni normativi – telo pri teh procesih ni le ogrodje ali materialnost, temveč ima zavestno in nezavedno pripisane pomene in vrednote – torej psihične vsebine, ki vplivajo na razvoj telesne samopodobe.

Leskošek (2002: 15) pojasnjuje obstoj telesa skozi različne diskurzivne prakse. Analize moči družbene konstrukcije spola pokažejo, kako družbene prakse oblikujejo telo, pravi.

Njene misli pri mojem raziskovalnem problemu sovpadajo z vplivom bikulturalizma na oblikovanje telesnega izgleda lezbijk – te namreč niso izpostavljene družbenim praksam in normativom zgolj v okviru lezbične subkulture, temveč tudi v kontekstu večinske heteronormativne družbe, in prav ti dve sili med seboj merita moči pri vplivu, ki jih imata na oblikovanje telesne podobe in posledično, telesne samopodobe lezbijk.

Tako Orbach kot Foucault (v Blood, 2005: 49) potrujeta, da je telo produkt moči in razmerij moči. Orbach za telo pravi, da je konceptualizirano kot 'naravno' telo, obenem obdano s telesom iz socialne sfere, Foucault pa telo vidi kot konkreten produkt z izvorom v odnosih, ki temeljijo na razmerjih moči. V okviru njegove formulacije je telo stičišče družbenega nadzora.

1.5.1. Idealno žensko telo skozi zgodovino

Ideal ženskega telesa, kot ga poznamo danes, ni bil prisoten ves čas tekom zgodovine. »Idealizirano telo ni bilo še nikoli tako prisotno v vsakdanjem življenju kot je danes prav zaradi medijskega prikazovanja in tudi medicinskih razprav« (Kuhar, 2004: 12).

Kuhar (2004: 28), katero povzemam pri celotnem pregledu idealnega ženskega telesa skozi zgodovino, za žensko telo pove, da je pravzaprav bilo do nekaj desetletij nazaj kot ideal ženskega telesa v ospredju zrelo in razvito telo: polna ženska postava z oblinami. Šele v 20. stoletju, v času, ki sovpada z porastom emancipacije žensk, se je pojavilo idealiziranje vitkega in čvrstega ženskega telesa.

Eden izmed najstarejših idealov ženske telesne podobe je Venera, ki je rimska boginja lepote, ljubezni in plodnosti. Najstarejši primerek podobe Venere izhaja iz Willendorfa v Avstriji, od koder je kipec z imenom willendorfska Venera. Gre za 11 cm visok kip, ki upodablja golo žensko telo. To telo ima velike prsi, trebuh, zadnjico in stegna. Takšna upodobitev ženskega telesa govori o predstavi ženske kot zaobljene in plodne.

Tudi v času od srednjega veka dalje se je žensko telo uprizarjalo kot bohotno in plodno. Primer upodobitve plodnosti je bil okrogel trebuh, jajčaste oblike, s katerim so bile ženske prikazane v umetnosti srednjega veka. V 17. stoletju se je pojavila poteza ožjega pasu, prsi pa večje kot nekoč. V 18. stoletju se pojavi uporaba korzeta, ki idealno žensko telo vidi kot obliko peščene ure; (čimbolj) ozek pas, nad in pod njem pa obline. V 19. stoletju se je zgodilo, da so se prvič pojavile erotične fotografije. Izgled žensk, ki so se na njih pojavljale, v bistvu ni bil pomemben, saj je bilo dejstvo, da so gole dovolj razburljivo. Proti koncu 19. stoletja se je zgodilo, da ženske z oblinami niso bile več tako priljubljene. V Ameriki se je pojavil boj proti debelosti, ki se je tekom časa stopnjeval in je prisoten še danes.

V 20. stoletju se je idealna podoba ženskega telesa v zahodnem svetu drastično spremenila. Na to je vplival tudi množičen razcvet informacijskih medijev; film, televizija, fotografija, revije, radijo, internet. Nenadoma so bile ženske z vseh strani bombardirane z zamislimi, kako morajo izgledati. Prvotno se je situacija začela spreminjati v Ameriki, mnogo novih podob ženskega videza je prihajalo iz Hollywooda. Od tod so se nove zamisli mode in lepotnih kriterijev širile drugam na Zahod.

V tem stoletju se je idealna telesna podoba ženske najbolj drastično spremenila v primerjavi s preteklostjo, hkrati pa se je ta ideal tudi največkrat preoblikoval, saj za skoraj vsako desetletje 20. stoletja skorajda lahko rečemo, da je s seboj prineslo tudi nov ideal ženskega videza. Kot novost se je pojavilo razkazovanje nog in posledično poraščenost kot ženski problem, ki ga je potrebno eliminirati. Ideal vitkosti je bil

vedno bolj prisoten, s tem pa tudi diete in bolezni kot so anoreksija in bulimija. (Pre)mного žensk je postalo vpetih v dejavnosti (hujšanje, treniranje, lepotičenje, lepotne operacije, oblačenje), s katerimi želijo svoj videz spremeniti, da bo čimbolj podoben idealom, ki jih preko medijev in družbenega okolja večina povečuje kot zaželene (*op cit.:* 28 – 36).

1.5.2. Sodobno (heteroseksualno in homoseksualno) žensko telo

Dandanes se za žensko telo pričakuje, da je vitko, hkrati pa utrjeno. Pričakuje se, da je nežno, hkrati pa močno. Takšnemu telesu se pripisuje notranjo moč, ter osebne lastnosti kot so samodisciplina in zmožnost nadzora nad lastnim telesom, nenazadnje pa tudi zmožnost upora užitku (npr. hrani) za doseg višjega cilja: idealne telesne podobe.

Družba ženske nadzira kot objekte in jih prikazuje kot žrtve lepotnega sistema in ideologij podrejenosti, kritizirajo družbeno ureditev feministične teorije, piše Kuhar (2004: 68).

»V sodobnem zahodnem svetu ima odnos, ki ga ženska goji do svojega telesa, lahko globoke in preudarne učinke na njeno profesionalno, politično in osebno življenje« (Wolf, 1991 v Kozee in Tylka, 2006: 1, naš prevod).

Za idealen izgled sodobnega ženskega telesa obstaja veliko število kriterijev. Izpolnjevanje teh kriterijev pa obljublja boljše počutje o samem sebi, več pozitivnih afirmacij iz okolja in sploh bolj srečno življenje, ne glede na to, da je za doseg telesnega videza, ki ustreza idealom, potrebno porabiti velike količine energije, denarja, se konstatno nečemu odpovedovati in sploh živeti zelo disciplinirano.

Ob tem je pomembno dodati, da idealnega telesa skorajda ni, ali pa ga imajo v posesti le redki izbranci, kot pravi Južnič (1998: 52 – 53). Razmerje med telesom, ki ga človek ima in med telesom, ki bi ga želel imeti, je lahko vir številnih neugodnih občutkov, prav to nezadovoljstvo pa krepi željo po nadzoru nad lastnim telesom, nadaljuje. Mnoge kulture ženskemu telesu vsiljujejo pričakovanja, navade in početja, usmerjena v heteroseksualnost, meni Griffin Crowder (v Atkins, 1998: 47) in dodaja, da so ženske ob sprejemanju lastnega lezbistva postavljene pred odločitev ali se

bodo tem pričakovanjem in navadam podredile ali se jim uprle. Pregled teh razmerij moči heteroseksistične in lezbične kulture ima v tej nalogi nezanemarljiv pomen. Avtorica (*op cit.*: 52 – 53) za lezbijke pravi, da z načinom oblikovanja svojega telesnega videza dekonstruirajo ženskost ter z lastnimi načini predstavljanja svojih teles javno nasprotujejo heteroseksualnim imperativom.

Eden izmed bistvenih indikatorjev spolnih shem je človekovo javno telo – torej tisto telo, s katerim se reprezentira v družbi. Lezbijke, katerih videz je v primerjavi s heteroseksualnimi ženskami mnogokrat manj polariziran k telesni pojavnosti enega ali drugega spola, se tako večkrat znajdejo v situacijah, kjer so zaradi svojega telesnega videza deležne minimalizacije, zavračanja in zanikanja njihove ženskosti in ženstvenosti. Telesni izgled lezbijk namreč večkrat ne sovпада z družbeno veljavnimi normami o idealni ženski, zaradi tega neskladja pa so posledično deležne tudi manj afirmacij glede svoje ženskosti. Tako jasno vidimo še enega od načinov kako družbeni konstrukt telesa, telesnega videza in njima pripisanih psihičnih vsebin, vplivajo na osebno identiteto in telesno samopodobo lezbijk.

Rothblum (1994, 84 – 85, 92 v Atkins: 1998, xxxviii) lezbičnemu telesnemu videzu pripisuje pomembne vplive na / za lezbijko v celoti. Med drugim meni, da je proces identifikacije z lezbično kulturo odvisen od zmožnosti zunanje prepoznavnosti osebe kot lezbijke, kar je seveda odvisno od telesnega videza. Lezbični normativi telesnega videza imajo v lezbični skupnosti po mnenju avtorice dve ključni funkciji: (a) pripadnicam, sicer mnogokrat nevidne in zatirane družbene skupine, nudijo možnost medsebojne prepoznavnosti brez posluževanja identifikacijskih dejavnikov dominantne kulture ter (b) zagotavljajo skupinsko pripadnost in identiteto, kar jih ločuje od prevladujoče kulture.

Kelly (2007: 879) piše o respondentkah svoje raziskave, ki so bile fizično v skladu s pričakovanji in normami družbe zahodnega sveta glede lepote in izgleda. Te osebe so s strani lezbične skupnosti prejemale dvome in sumničavost glede pristnosti njihove istospolne usmerjenosti in so se tako počutile, kot da so na margini lezbične skupnosti, ob čemer so čutile žalost in jezo.

Primer te raziskave navajam, saj želim izpostaviti dihotomijo, ki jo lezbijke čutijo oz. posledice bikulturalizma, s katerim se pri oblikovanju svoje telesne samopodobe srečujejo lezbijke. Lezbijke so ponotranjile vrednote zahodnega sveta in te norme so tako tudi zanje kriteriji, na osnovi katerih vrednotijo sebe in druge, ne glede na to, kako zelo lezbična skupnost tega ne želi sprejemati in se ne želi podrežati normativom, ki izvirajo iz heteronormativnega okolja, temveč uveljavljati lepotne ideale, ki so jih same ustvarile v kontekstu lezbične subkulture.

Peplau *et al.* (2009: 713 – 725) tekom svoje raziskave dobijo podatek, da tako med heteroseksualkami kot lezbijkami največji delež tistih žensk, ki so same sebe ocenile kot privlačne in povedale, da se v kopalkah v redu počutijo, pripada skupini, ki so glede na indeks telesne mase (v nadeljevanju ITM) v najnižji skupini, torej skupini, kjer imajo premajhno telesno težo. Nezadovoljstvo z lastno privlačnostjo in počutjem v kopalkah premo sorazmerno narašča z ITM. S temi podatki lahko vidimo, da so ženske (heteroseksualke in lezbijke) res ponotranjile sodobne lepotne ideale in se jim podredile, saj same sebe pozitivno ali negativno ocenjujejo na osnovi kriterijev, ki so družbena tvorba. Lastno dožemanje svojega telesnega izgleda in počutja o / v svojem telesu so postavile v odvisnost od socialno sprejetih vrednot in norm.

Ob razkritju je lezbična identiteta (zaenkrat še) manj razdelana in stabilna, saj se človekova osebnost in samopodoba vendar utrjujeta ter izpopolnjujeta tekom raznih doživetij, preizkušenj ter situacij, v katerih je oseba deležna potrditev. Nekatere lezbijke so jasno izpostavile, da so ob razkritju čutile notranji pritisk, da mora njihov izgled biti kar se da ženstven, kar jih je ujezilo in razočaralo. Zavedale so se namreč, da ti občutki izvirajo prav iz ponotranjenih socialnih norm ter pričakovanj, ki jih večinska družba goji do žensk.

Ali gre pri lezbijkah in njihovem načinu kreiranja lastne telesne podobe v majhni meri tudi za kljubovanje moškemu kot dominantnemu spolu, kateremu jim ni potrebno ugajati ali se prilagajati? Dejstvo, da je ženska tudi lezbijka, lahko privede do dejstva, da iz svojega socialnega okolja prejema manj, predvsem pozitivnih, afirmacij s strani moških. Kot telo namreč ni v vlogi spolnega objekta, ki je vir poželenja moških, vsaj ne dokler ne gre za seksualni akt dveh lezbijk, katerih telesna podoba seveda mora biti v skladu z idealom telesa, ki se ga pričakuje od heteroseksualnih žensk. Pri tem lahko pridemo do sklepa, da je lezbijka s strani heteroseksualnih moških prepoznana

kot lezbijka šele takrat, kadar je v seksualni poziciji, pri čemer lahko povežemo vzporednice s seksualizacijo heteroseksualnih žensk kot objektov poželenja za moške.

Tekom procesa predelave ponotranjene homofobije imajo lezbijke možnost razmišljati, kako je vseprevečkrat poudarjeno, da morajo ženske s svojo telesno podobo vzbujati užitek moškim.

»Dejstvo, da ženske vedno zavzamejo pozicijo seksualizirane 'ženske', ki je vedno prepoznana šele v odnosu z 'moškim', je moč pripisati dominanci falocentričnega diskurza in dejstvu, da je družbeni spol konstruiran znotraj heteroseksualne matrice« (Butler, 1990 v Schwartz, 1998: 28).

Ob seksualizaciji ženske telesne samopodobe pridemo do dejstva, ki zahteva, da je ženska urejena, vitka, privlačna itd. za moške. To dejstvo, ki jasno nakazuje, da je patriarhat zaželena družbena ureditev, obenem razvrednoti žensko, ki ima lastna hrepenenja, želje, potrebe, nagone. Kuhar (2004: 15) pravi, da ženska ni privlačna zaradi simetrije ali proporcionalnosti delov telesa, temveč zaradi potencialnih seksualnih funkcij, o katerih govori oblika njenega telesa.

»V tem stanju prilaščanja je bila praviloma ženska, ki so jo imeli v prvi vrsti kot (moško) posest, ki naj rojeva otroke. Nemalokrat je ženska 'last' skupnosti. S tem prilaščanjem se ženski odreka 'pravica do lastnega telesa', ko gre za prevzemanje ali odklanjanje materinske vloge« (Južnič, 1998: 33).

Orbach (1988 v Blood, 2005: 45) meni, da izvor ali povzročitelj težavnih izkušenj, ki jih imajo ženske s svojimi telesi, ne prihaja iz mišljenj in razmišljanj ženskih posameznic, temveč iz neenakosti spolov. Te neenakosti, ki so družbenega izvora, so se institucionalizirale tekom neenake delitve dela med spoloma in posledično so ženska telesa regulirana s strani moči, ki jih neenakosti omogočajo, dodaja. Žensko, ki se ne uklanja bistvu patriarhata, kjer je mati, delavka, negovalka, priležnica in vsesplošno oseba, katere glavno poslanstvo je skrb za dobrobit in užitke drugih, torej sili v zanikanje lastnih temeljnih potreb ali, povedano z besedami Orbach: 'pridobiti si

moškega' je za žensko cilj, ki je ključnega pomena, za voljo katerega se ženska mora naučiti sebe dojemati kot objekt, kot blago, kot spolni objekt (*ibid.*).

Na lezbijke se gleda kot na osebe, ki so osvobojene teh zatiranj in posledično morda prav zaradi manj družbenih pričakovanj o tem, kakšen bi naj bil njihov izgled in koliko svojega življenja bodo posvetile uresničevanju tega, kar jim pripisuje njihova spolna vloga, determinirana z rojstvom osebe ženskega spola, ki mora zadostovati dovoljšnji meri družbenih meril na osnovi katerih bo pri potencialnih moških partnerjih vzpodbudila zanimanje, imajo lezbijke več svobode pri ustvarjanju konstrukta telesne podobe, ki se ne uklanja idealni telesni podobi ženske.

Respondentke v raziskavi Beren *et al.* (1997: 431 - 445) so iskreno spregovorile o konfliktu interesov, ki se pojavlja med njihovimi predstavami o idealni telesni podobi sebe in svojih partnerk ter ideoloških prepričanj, v katera verjamejo in jih seveda tudi želijo manifestirati v svojem življenju. Raziskovalke so prišle do sklepa, da na idealno telesno podobo lezbijk vplivajo tako večinska kultura kot lezbična subkultura ter njihove vrednote in norme. Kot primer telesnega atributa, za katerega menijo, da je bolj poudarjen med lezbično populacijo, so navedle čvrstost in mišičnost. O pojavnosti te telesne vrednote med ženskami nasploh, s čimer se lahko zanika, da gre za specifično lezbično preferenco, piše Kuhar (2004: 41), ki kot sodobni telesni ideal navaja čvrsto, gibko in utrjeno telo, ki je oblikovano z vadbo in ima poudarjene mišice.

Zanimiv je razmislek o tem, zakaj se mišičnost pojavlja kot zaželena telesna oblika ne le pri lezbijkah, temveč tudi pri splošni populaciji.

Lezbijke so zaradi specifike svoje spolne usmerjenosti, kjer gre za življenjsko skupnost dveh žensk in, poudarjam, odsotnost moškega, od nekdaj veljale za osebe, ki so prevzele nekaj tipično 'ženskih' in nekaj tipično 'moških' lastnosti in navad – kako bi sicer sploh lahko kompetentno živele brez moškega? Od nekdaj so torej lezbijke morale biti tudi bolj emancipirane kot njihove heteroseksualne vrstnice, saj so bile prav zaradi odsotnosti moškega primorane same ali v skupnosti z drugo žensko, poskrbeti za vse, tudi tista čustvena bremena, domača opravila, vloge v javnih življenjskih sferah itd., ki so sicer v heteronormativni ureditvi pripadale moškim. Ob tem ni bilo nenavadno, da so bile lezbijke tudi telesno boljše utrjene, močne in posledično mišičaste. Oblika in čvrstost njihovega telesa je nekoč predstavljala jasno

distinkcijo v primerjavi s telesi heteroseksualnih žensk. Mnoge lezbijke fizično šibkost enačijo z izgubo identitete in osebnostno šibkostjo, pravi Griffin Crowder (v Atkins, 1998: 58 – 59), za kar menim, da so zanje preveč intenzivne izgube oz. pomanjkanja, saj morajo kot lezbijke v okviru heteronormativne in patriarhalne družbe svojo identiteto konstantno dokazovati in potrjevati.

Leskošek (2002: 16) je zapisala, da je žensko šibko telo orodje, s katerim se vzdržuje podoba ranljive in šibke ženske, še najraje v relaciji z idealom mišičastega moškega, kar razumem kot reprezentacijo moči in vsesplošne kompetentnosti.

Za razliko od lezbične mišičnosti, ki je prisotna že dlje časa, je mišičnost heteroseksualnih žensk vrednota sodobnih časov. Kot vir te vrednote lahko vzamemo željo po discipliniranju telesa, ki je sredstvo, s katerim imamo možnost zunanjemu svetu pokazati svojo moč in značajsko trdnost, kar sta le dve izmed mnogih lastnosti, za katere se smatra, da sta nujni za uspešno življenje. Ženske z mišicami torej želijo sporočiti, da imajo sebe in svoje telo v nadzoru, da z njim (in posledično tudi z drugimi) znajo upravljati, ter so kompetentne upravljanja vseh življenjskih sfer, hkrati pa nakazujejo, da se je njihovo življenjsko poslanstvo razširilo izven gospodinjstva na druga življenjska in socialna področja, ki so nekoč primarno pripadala moškim.

Pri obeh družbenih skupinah mišičnost predstavlja moč, zmogljivost, samostojnost, vendar pri vsaki posebej na zelo drugačen in specifičen način, tako da posploševanje med obema skupinama v tem primeru ni mogoče. Primer pregleda različnega dojemanja in raznolikosti v pripisovanju pomenov istemu fizičnemu atributu telesa vidim kot zanimiv oris vsaj delčka, sicer širokega spektra razlik pri dojetju lastnega telesnega videza in identifikacijo s telesom, ki obstajajo med heteroseksualkami in lezbijkami.

1.5.2.1. Konstrukt idealnega ženskega telesa v feminističnih teorijah

Braidotti (v Vodopivec, 2001: 129) žensko feministko označuje kot osebo, ki se nagiba k drugačnim reprezentacijam svojega bivanja kot ženska. Označuje torej osebe, ki aktivno in zavestno poskušajo participirati ne samo pri predručenju mita o 'pravi' ženski in ženske kot socialne kategorije, temveč s svojim življenjskim stilom

poskušajo svoje ideologije dejansko tudi manifestirati, ob tem pa ustvarjati pluralnost pojma ženske.

Ključno stičišče feminističnih pristopov, ki se sicer med seboj razlikujejo, izpostavlja zatiranost žensk na podlagi lepotnih norm, pravi Kuhar. Te norme ženske vzpodbujajo k lepotnim standardom, ki so pravzaprav nedosegljivi, obenem pa ženskam poskusi doseganja teh idealov povzročajo trpljenje, razlaga.

Feministični pristopi, nadaljuje Kuhar, preučujejo telesne ideale in žensko preobremenjenost z lepoto skozi družbeno produkcijo ženskosti v kontekstu hierarhij moči med spoloma in med ženskami iz različnih družbenih in kulturnih okolij. V kompleksen sistem strukturiranih družbenih praks uvrščajo mnoge rituale, postopke, tehnologije, ki jih ženske vsakodnevno uporabljajo za doseganje idealne lepote ter trdijo, da ozadje tega sistema podpirata patriarhalna in kapitalistična družbena struktura, ki ohranjata patriarhalno in ekonomsko moč (2004: 65 – 72).

»Feministična teorija se nagiba k predpostavki, da je heteroseksualnost nekaj danega, žensko (in moško) heteroseksualnost ocenjuje kot že opredeljeno, vendar nikoli eksplicitno izpostavljeno temo« (Ule Nastran, 1999: 261).

Na osnovi heteroseksualnosti kot vnaprej danega normativa, se ustvarjajo klasifikacije ljudi glede na to, v kolikšni meri so v skladu z normami.

»Predanost feminističnim vrednotam morda vzpodbuja nekatere lezbijke, da reducirajo pomen telesnega videza« (Peplau *et al.*, 2009: 714). Nepriznavanje lepotnih in telesnih idealov, ki jih producira večinska kultura, je eno izmed mnogih načel feminizma. Ta vzpodbuja in promovira vse telesne oblike in pojavnosti kot med seboj ekvivalentne možnosti in se ne uklanja družbeno konstruiranim lepotnim idealom.

Beren *et al.* (1997: 431 - 445) skozi svoje rezultate poročajo, da lezbijke priznavajo razočaranje samih nad sabo v smislu neusklajenosti svojih vrednot in prepričanj z dejanskim načinom svojega vedenja in življenja. Glede svojega telesnega videza so lezbijke priznale več skrbi, kot bi jih želele imeti. V skladu s feminizmom, ki kontrira patriarhalnim vrednotam in poveljuje raznolike telesne oblike, se želijo dobro počutiti

v svojem telesu, ne glede na njegov izgled, vendar jim to ne uspeva. Izpostavljen je bil celo primer, kjer ima respondentka sebi všečen videz in se v svojem telesu dobro počuti, vendar je nad sabo razočarana, saj svoj videz dojema kot prevelik približek lepotnim idealom in se zaveda, da se ne počuti tako dobro, ker je njen videz takšen kot je, temveč prav zaradi tega, ker je njen videz idealen in tako prejema potrditve večinske populacije. Lezbijke tako razodevajo svojo stisko in razdvojenost, saj se zavedajo katerih vrednot in norm so se priučile skozi kontakte s prevladujočo kulturo, ki ni v skladu z vrednotami feminizma in lezbične subkulture, ki ju osebno preferirajo, kar so ponovno posledice bikulturalizma pri formaciji telesne samopodobe lezbijk.

Schwartz (1998: 144 – 145) opisuje razmišljanja feministk, ki so lezbištvo vzele kot revolucionaren način zavračanja patriarhalne moči. Nekatere izmed njih so zavestno vstopale v intimna razmerja z ženskami, ne zaradi novo odkrite spolne privlačnosti do drugih žensk, temveč zaradi osebnotne identifikacije z njimi. Navaja besede Faderman (1991: 206), katera lezbijko označuje kot žensko, ki se vede v skladu s svojimi notranjimi silami, ki jo vzpodbujajo k temu, da je bolj izpopolnjen in svoboden človek kot ji njeno družbeno okolje dovoljuje biti. Dodaja, da lezbijke ne sprejemajo omejitev in zatiranja, ki jih nanje polaga družba z njihovo primarno življenjsko vlogo – vlogo ženske.

Če razmišljanja Schwartz in Faderman navežem na svojo osrednjo temo, lahko izpostavim, da njune besede ponazarjajo moje mnenje o tem, kako lezbijke doživljajo same sebe, način, kako se identificirajo in posledično tudi oblikujejo odnos do svojega telesa, saj je, kot sem že ugotovila, telesna samopodoba celostno in neločljivo povezana s človekovo samopodobo in osebnotno identifikacijo. Ravno zaradi redefiniranja osebne identitete, ki se lezbijki dogaja ob sprejemu in razkritju svoje spolne usmerjenosti, ima ta oseba mnogo povodov in možnosti za razmislek o tem, ali želi komponente družbenega konstrukta ženskosti dodati svoji identiteti in vrednotam ali ne.

Lezbično-feministična ideologija je ponovno obudila realistične in zdrave podobe ženskih teles, pravi Tucker (v Atkins, 1998: 37 - 38), ki podrobneje pripisuje zavračanje normativnih pojmov ideala ženskega telesa in velikosti njihovih teles, poudarjanje notranje lepote žensk, identificiranje zahrbtnje škode, povzročene s strani

lepotnih idealov, ki jih konstruirajo moški ter protestiranje proti socialnim normativom o edini pravilni 'ženskosti'.

1.5.3. Vloga spolnosti pri oblikovanju telesne samopodobe

Človekovo telesnost Južnič (1998: 224 – 228) označi kot specifično, saj je človek spolno bitje, ki ima posebno intenziven spolni nagon. Ta nagon se pri ljudeh ne prazni le v biološke namene, temveč je spolnost za ljudi posebna vrsta zadovoljitve, gre za dejanja vezana na afekte in emocije, meni.

Spolnost je kulturno pogojena, nadaljuje. Zdi se kot nekaj naravnega, vendar je vezana na določene kulture, pravi, saj je razpon sprejemljivih in nesprejemljivih kulturnih praks med kulturami zelo razpršen.

Spolnost, ki je eden od ključnih načinov skozi katerega odkrivamo in raziskujemo svoje telo, ki ima pri oblikovanju telesne samopodobe posebno in pomembno vlogo. S spolnimi aktivnostmi večina ljudi začne v obdobju mladostništva z masturbacijo, kateri sledijo prve spolne izkušnje z drugimi osebami, vendar ta vrstni red ne predstavlja zapovedanega sledenja med dogodki, temveč zgolj najbolj pogost način seznanjanja s spolnimi izkušnjami.

Menim, da obstaja korelacija med zmožnostjo doživljanja telesnih užitkov in lastnim videnjem, občutenjem ter doživljanjem svojega telesa. Skozi spolnost se telesna samopodoba razkriva na več načinov; eden je, do kakšne mere smo sposobni sprejeti svoje telo, se v njem dobro počutiti in ga kot vir užitka ponuditi drugemu, drugi pa, koliko zaupanja imamo vase in v svoje telesne sposobnosti, s katerimi lahko povzročamo ugodje in užitke drugi osebi. Opisujem torej prav zadovoljitev, kot jo je označil Južnič (*ibid.*), kjer tekom telesnih izkušenj pridobivamo afirmacije, ki ne bazirajo zgolj na telesni ravni, temveč segajo do naših psihičnih vsebin – tudi naše (telesne) samopodobe.

V raziskavi Beren *et al.* (1997: 431 - 445) so respondentke povedale, da je fizična intimnost z drugimi ženskami zanje imela pomemben vpliv pri njihovih vrednotah

glede telesa in telesnega videza, ob tem so se začele počutiti bolj spolno privlačne in osebnostno močnejše. Kar 79 % intervjuvank je reklo, da je spolnost z žensko imela pozitiven vpliv pri oblikovanju njihove telesne samopodobe. Nekatere so omenile, da jim je spolnost omilila pritiske s strani medijev in vrstnikov glede idealne telesne podobe. Tekom fizične intimnosti z drugo žensko so svoje telo začele bolje sprejemati, čutile so se bolj spolno privlačne, nekaterim pa so se potrdila mišljenja, da so vse telesne oblike v redu in vredne sprejemanja ter spoštovanja.

Ne glede na to, da vrednote in ideali, ki veljajo v lezbični subkulturi glede telesnega izgleda lezbijk, niso protektivni do pluralnosti telesnih oblik, ki se na ravni lezbičnih skupnosti množično pojavljajo, je spolnost kljub temu področje, kjer lezbijke (večinoma) krepijo svojo telesno samopodobo.

Rezultati iz raziskave Peplau *et al.* (2009: 713 – 725) so pokazali, da je v primerjavi s heteroseksualkami s prekomerno telesno težo ali debelimi heteroseksualkami, manjši delež lezbijk s prekomerno telesno težo ali debelih lezbijk med spolnimi odnosi poskuša prikrivati kakšen telesni del. Avtorji raziskave so ob tem zapisali, da niso preverjali povezave med razkrivanjem telesa med spolnostjo s splošno telesno samopodobo in tako ne trdijo, da imajo lezbijke v primerjavi s heteroseksualkami bolj pozitivno telesno samopodobo.

Razmislek o tem, zakaj lezbijke v primerjavi s heteroseksualkami (pri tem da gre pri obeh skupinah za telesni izgled, ki ni v skladu z lepotnimi normami), manjkrat skrivajo telesne dele med spolnostjo, me je ponovno usmeril v razmišljanje, da se lezbijke manj skrivajo prav zaradi dejstva, da so v intimnem odnosu z žensko, ki ima tudi fizično gledano z njimi (veliko) več skupnega kot moški in torej več možnosti za razumevanje, zakaj njihovo telo izgleda kot izgleda, obenem pa tudi več razumevanja, kako se oseba ob tem počuti. Vednost o sočlovekovi zmožnosti vživljanja v situacijo drugega, ki ne temelji zgolj na empatiji temveč na dejanskih izkustvih druge osebe, lahko poveča človekovo pripravljenost razkritja in tveganja pokazati se v ranljivem položaju, kar je recimo spolnost za osebo s prekomerno telesno težo ali debelo osebo vsekakor lahko.

1.5.4. Indeks telesne mase

Indeks telesne mase oz. ITM je bil izumljen sredi 19. stol., od začetka 80. let prejšnjega stoletja pa se ga uporablja kot najpreprostejše orodje za izračun prekomerne teže na ravni populacije. Vedno večje je namreč bilo zanimanje, kako meriti delež telesne maščobe, kar je posledica epidemije debelosti v kulturah zahodnega sveta. Uporaba ITM kot merskega instrumenta se je hitro integrirala v več družbenih aspektov, kot se zdi na prvi pogled. Vrednosti, izračunane na podlagi razmerja med telesno težo in višino, so razvrščene v kategorije: to standardizirano orodje ne more upoštevati razlik med deležem telesne maščobe (kot glavnim dejavnikom tveganja pri prekomerni telesni teži) pri osebah z različno telesno zgradbo, starostjo, telesno pripravljenostjo itd. V tabeli prikazujem kategorije hranjenosti, ki so pripisane določenim vrednostim indeksa telesne mase:

Indeks telesne mase	Hranjenost
manj kot 18.5	podhranjenost
18.5 - 24.9	normalna hranjenost
25.0 - 29.9	prekomerna telesna masa
30.0 - 34.9	debelost – 1. stopnja
35.0 - 39.9	debelost – 2. stopnja
40.0 ali več	visoka debelost – 3. stopnja

Keys, ki je v svojem delu *Journal of Chronic Diseases* prvi uporabil izraz ITM, je specifično poudaril, da je ITM primeren za uporabo pri raziskavah izvedenih na populacijah, neprimeren pa za individualne diagnoze. Kljub jasno izraženi neprimernosti ITM pri individualni obravnavi, je prav zaradi svoje enostavne formule, hitro postal množično uporabljen (http://en.wikipedia.org/wiki/Body_mass_index).

V nekaterih raziskavah (Beren *et al.*, 1997, Swami in Tovée, 2006, Kelly, 2007, Peplau *et al.*, 2009, Roberts *et al.*, 2009), ki so jih v Ameriki in Avstraliji izvedli na

temo telesne samopodobe heteroseksualnih žensk in / ali lezbijk, je bila kot ključna spremenljivka uporabljen indeks telesne mase. Na osnovi ITM so bile intervjuvanke razporejene v kategorije, kjer so se znašle z osebami, čigar ITM je bil podoben njunim, ne glede na telesno obliko. Intervjuvankam so se postavljala ista raziskovalna vprašanja, s katerimi se je raziskoval njihov odnos do lastnega telesa ter njihovo doživljanje svoje telesne podobe v skladu z ITM kateremu pripadajo.

Skozi besede respondentk iz raziskave Beren *et al.* (1997), je jasno viden vpliv bikulturalizma na načine, kako lezbijke dojemajo in doživljajo svoje telo in telesni videz. Bikulturalizem predstavlja soobstoj dveh sicer ločenih kultur v istem kulturnem in družbenem prostoru. Lezbijke živijo v družbi, kjer prevladuje heteronormativna družbena kulturna ureditev, kot lezbijke pa so v interakciji z lezbično subkulturo. Ideološko gledano si obstoja teh dveh kultur med seboj kontrirata, vendar kljub temu, na bolj ali manj (odvisno od države, mesta, okolja) uspešne načine kohabitirata. Koliko pa je katera specifična oseba podvržena vplivu ene ali druge kulture, oz. katera ima nanjo bolj intenziven vpliv, je odvisno od posameznice in mnogih prepletenih okoliščin (npr. bivališče, starost, izobrazba, socialna mreža itd.) njenega življenja.

Raziskava Swami in Tovée (2006), ki je bila izvedena na vzorcu žensk, ki se definirajo kot ne / feministične heteroseksualke in ne / feministične lezbijke, je pokazala, da je ITM velik indikator oz. napovedovalec fizične privlačnosti osebe, ne glede na njeno spolno usmerjenost. Hkrati so rezultati prikazali opazne razlike med tem, kakšno telo, glede na ITM, osebe preferirajo in ga doživljajo kot spolno privlačno telo. Lezbijke so namreč kot privlačne ocenile podobe žensk z občutno višjim ITM kot heteroseksualke. Med rezultati feministk in nefeministk ni bilo opaznih razlik, prav tako ni bilo ugotovljeno, da bi ženske, ki se identificirajo kot feministike, specifično preferirale telesne podobe oseb z višjim ITM.

Vprašanje je, zakaj je temu tako? Morda zato, ker so se lezbijke tekom procesa sprejemanja svoje spolne usmerjenosti, ki je glede na privzgojene sociološke norme deviantna, v večji meri naučile zavračati družbene norme in v okviru tega tudi zavračati ideale ženske telesne podobe, ki so uveljavljeni v družbah zahodnega sveta? Je lezbično telo res subverzivno ali pa ima vsaj večji potencial to biti, v primerjavi s telesom heteroseksualne ženske npr.? Ali zato, ker se ob intimnem stiku

z osebo istega spola ženska morda lažje razbremeni svojih negotovosti glede lastne telesne podobe, ter se ob tem, ko je njeno telo sprejeto in ljubljeno, lahko na nov način začne proces, kjer se bo tudi sama sprejemala in ljubila, neglede na svoj ITM, izgled in obliko? Odgovore na vprašanja je mogoče razbrati tekom pričujočega teksta, nanje pa bom odgovorila tudi v razpravi.

Menim, da je povprečna razkrita lezbijka morala predelati mnoge stiske, ki jih ustvarja z lastna ponotranjena homofobija, in je tekom tega procesa imela tudi, zavestno ali podzavestno, priložnost razmišljati o pomembnosti sprejemanja, zavračanja ali ignoriranja norm, ki jih večinski heteronormativni svet propagira kot edini pravi način življenja. Kot pravi Kuhar (2005: 54) šele razkritje lahko preseže občutke manjvrednosti, strahu in nelagodja, kar so občutki, ki so povezani z nesoočanjem z lastno homoseksualnostjo. V psihološkem smislu pa razkritje lahko vzpostavi občutek lastne vrednosti, saj vpliva na posameznikovo percepcijo sebe in odnosov z drugimi ljudmi, doda.

Moja uporaba izraza razkrita lezbijka je namerna. Ne samo, da razkritje omogoča maksimizacijo zmožnosti doživljanja in izražanja pristnih želja, intimnosti kot piše Schwartz (1998: 160), za razkritjem stoji tudi odločitev, da zavestno in odgovorno živiš in izražaš svojo spolno usmerjenost tudi v javnih življenjskih sferah ter mnogo premisleka, postavljanja pod vprašaj socialno pričakovanega načina življenja, ki ga narekuje heteronormativnost ter nenazadnje samorefleksije glede življenjske poti, kot si je oseba res želi. Vse to so situacije, kjer je lezbijka lahko razmišljala tudi o telesni podobi za katero se pričakuje, da naj bi jo sodobna ženska v zahodni kulturi imela ter negovala in ugotavljala, ali se s svojim telesom in videzom želi tem normam podrediti ali ne.

Svoje razmišljanje potrjujem z besedami Brown (1987: 299 v Atkins, 1998: xxxv), ki piše o korelaciji med (ponotranjeno) homofobijo in prekomerno telesno težo. Trdi namreč, da patriarhalne kulture s strahom, ki ga vzbuja pred prekomerno telesno težo ali pred biti lezbijka, ženske nadzorujejo. Vse ženske bodo tekom socializacije internalizirale homofobijo in sovraštvo ter odpor do prekomerne telesne teže oz. debelosti, pravi, pri čemer izpostavlja, da lezbijke glede na svojo ponotranjeno homofobijo (in stopnjo do katere so jo predelale), določajo stopnjo samozatiranja glede (potencialne) prekomerne telesne teže. Avtorica tako trdi, da bolj kot je lezbijka

raziskovala in predelovala lastno ponotranjeno homofobijo, manj bo izpostavljena tveganju, da bodo nanjo in na njeno telesno samopodobo vplivali normativi glede telesne teže in da bo zaradi svojega videza nad seboj izvajala psihično zatiranje.

Cash (2002: 259) omenja svojo raziskavo, ki jo je izvedel z lezbijkami ter njihovimi sestrami, te so namreč bile kontrolna skupina, saj so bile pripadnice iste rase, narodnosti, ekonomskega razreda in podobnih let kot pripadnice testne skupine. Rezultati njegove raziskave so dali podatke, da imajo lezbijke v primerjavi s svojimi sestrami večjo telesno težo. Osrednje vprašanje, ki se ob tem pojavi je: zakaj? Cash kot možne razloge navaja večjo stopnjo sprejemanja telesnega videza znotraj lezbične skupnosti, ob čemer dodaja, da gre tukaj za lezbijko, ki je vsaj do neke mere razkrita ter posledično bolj zadovoljna sama s seboj kot je bila pred razkritjem.

Ampak, ali so lezbijke po tem, ko predelajo izkušnje razkritij in morda tudi najdejo partnerko, res tako sproščene, brezbržne, zadovoljne, uporniške proti večinskim normam ali obstaja kakšen popolnoma drug razlog, da je njihova telesna teža opazno višja od telesne teže njihovih heteroseksualnih vrstnic? Razmišljam, ali ne gre morda vsaj do neke mere za večplasten nekonformističen odnos, ki ga želi lezbijka predstavljati širši družbi – hočem reči, da želi pokazati in dokazati, da je kot ženska in z žensko partnerko ob sebi kompetentna upravljati z vsem, kar ji pride naproti, da ob sebi ne potrebuje moškega in da ji ni potrebno podrežati se družbenim normam (kamor sodi tudi socialno sprejemljiva telesna teža).

Raziskava Beren *et al.* (1997) je dala podatek, da lezbijke čutijo pritiske in vplive glede svojega izgleda od obeh spolov, ne le žensk, torej ne le spola, ki jih privlači in bi morda lahko sklepali, da mu želijo ugajati. Ti pritiski vplivajo na doživljanje lastnega telesa ter vrednote in mnenja glede telesne podobe nasploh. Poleg množičnih medijev so soljudi označile kot največjega kritika telesnega izgleda in dodale, da čutijo pritiske tudi s strani moških, ki ocenjujejo in komentirajo njihov izgled.

Roberts *et al.* (2009: 1986 – 1994) so s strani svojih respondentk prejele kritiko zdravnikov, ki predvsem na podlagi ITM ocenjujejo primernost telesne teže in vsespolsno zdravje. Povedale so, da bi želele bolj celostno obravnavo, ki bi vključevala tudi razmislek o tem, zakaj je njihova teža takšna, kot je. Med osebnimi

vzroki za prekomerno telesno težo so navedle stres in tesnobo, ki ju občutijo kot posledico življenja v manjšinski skupnosti družbe. Omenile so tudi pomanjkanje oz. neobstoje programov za zmanjševanje telesne teže in rekreacijo, ki bi bili namenjeni izključno lezbijkam. Zaradi stigme, ki jo ima istospolna usmerjenost, se ne želijo vključevati v takšne aktivnosti s predstavnicami heteroseksualne populacije. Trdijo namreč, da so vzroki za prekomerno telesno težo veliko bolj kompleksni kot zgolj prehrana in gibanje, ter je adekvatna obravnava zanje mogoča le v krogu ljudi z istimi izkušnjami, občutji in potrebami.

Zanimivo je, da je raziskava Beren *et al.* (1997) pokazala, da lezbijke zase preferirajo vitkost in čvrstost in ne želijo imeti prekomerne telesne teže ali višjega ITM od povprečja. Prav tako za svojo idealno partnerko želijo, da je vitka in utrjena. Izpostavile so, da jih odvrča pretirana femilnost ter ženske, ki delujejo šibko, blede. Predvsem pa so jasno povedale, da ne smatrajo kot privlačnega tistega ideala ženskega telesa, kot ga povečujejo moški v patriarhalni družbeni ureditvi.

Ob branju navedenih raziskav in njihovih rezultatov na temo telesne samopodobe lezbijk sem zasledila zanimivost, za katero menim, da je pomembno, da se jo izpostavi. Večina lezbijk je kot idealno telesno podobo označila žensko, ki je normalne telesne teže, hkrati pa utrjena, čvrsta, kratka fit. Obenem pa močna. To izpostavljam zato, ker pri pregledu stereotipov, ki veljajo za ženske v okoljih, kjer prevladuje patriarhat, velja, da ni primerno, da je ženska močna in samozadostna, saj namreč ob sebi potrebuje moškega, ki ji bo pomagal ob vseh dejanjih, ki jih zaradi svojega biološkega spola ni sposobna izvesti. Med rezultati raziskav z lezbijkami najdemo odgovore, da so preveč krhke, blede, nežne in feminizirane ženske mnogim lezbijkam neprivlačne in to ravno zaradi tihega upora, ki ga s tem lezbijke izvajajo do patriarhalnih načel.

1.6. Telesna samopodoba in telesna identiteta

Telesna samopodoba, ki je po besedah Casha (2002: 7) 'multidimenzionalen fenomen', je način, kako občutimo in doživljamo svoje telo, skupek predstav, ki jih

imamo o lastnem telesu, obenem pa naše osebno vrednotenje in ocena svojega telesa.

Ključen pomen telesne samopodobe ima potencial za dramatičen vpliv na kakovost življenja ljudi, pravi Cash (*ibid.*). Od zgodnjega otroštva naprej naša telesna samopodoba vpliva na naša čustva, razmišljanja in vedenja v vsakdanjem življenju, morda najbolj pronicljiv vpliv pa ima na naša razmerja – od javnih do intimnih, nadaljuje. Kuhar (2004: 87) pa je mnenja, da se telesna samopodoba skupaj s samopojmovanjem tudi drastično spreminja skozi različne življenjske dobe in telesna stanja.

»Telesna samopodoba je subjektivna, zelo osebna in hkrati družbeno konstruirana izkušnja. Nanjo pomembno vplivajo družbeni oz. kulturni faktorji« (*op cit.*: 86). Telo je najbolj oprijemljiv, stvaren del človeka. Ravno zaradi tega ima lastno dožemanje telesa tako bistveno vlogo pri oblikovanju samopodobe. Glede na obliko, moč, čvrstost, fizične sposobnosti in estetiko svojega telesa presojamo in ocenjujemo sebe kot celoto. Na podlagi fizičnih značilnosti telesa si pripisujemo določene lastnosti, za katere sicer ni nujno, da so neposredno povezane s specifičnimi fizičnimi značilnostmi telesa, temveč jih ljudje sebi in drugim pripisujemo na podlagi vnaprej določenih vzorcev razmišljanja in dožemanja. Mnogokrat so lastnosti, ki jih pripisujemo osebi na podlagi videza, lahko celo zelo abstraktne, oblikovane na osnovi splošno veljavnih družbenih stereotipov ali družbenih norm za katere velja, da sodijo med zaželenne attribute osebe. Na osnovi izgleda telesa se potem človeku, ki to telo ima, pripišejo lastnosti in vrline, ki jih ima ali pa nima. »Telo je tudi temeljni vložek človekove identitete. V njem se mora istovetiti. Tudi to je razlog, zakaj ga želi nadzorovati in obvladovati, zlasti ko želi lastno telo prilagoditi družbenim *normam*« (Južnič, 1998: 28, poudarek v izvirniku).

Na osnovi osebnih kriterijev je človek tisti, ki svoje telo ocenjuje. Osebno počutje in trdnost samopodobe sta sorazmerna z oceno, ki jo oseba poda svojemu fizičnemu telesu in izgledu.

Harter (1999: 13) razmišlja, da percepcije človekove lastne fizične privlačnosti, ki so odvisne od stopnje izpolnjevanja in doseganja kulturno uveljavljenih standardov

telesnega videza, močno prispevajo ne samo k trdnosti telesne samopodobe, temveč k samopodobi in samovrednotenju osebe v celoti.

Tekom odraščanja, hkrati pa ob neizogibnem procesu socializiranja, se ljudje priučimo, da se nas bo vrednotilo na podlagi telesnega videza. Večina se temu podredi in njihovo telo se tako oblikuje na osnovi smernic, ki jih za ta družbeni konstrukt določajo socialne norme in pravila.

»Telesna samopodoba se nanaša na človekove izkušnje o utelešenju in je večplasten konstrukt, ki vključuje osebna doživetja in odnos do lastnega telesa, predvsem lastnega telesnega videza« (Kelly, 2007: 873 po Cash, Pruzinsky, 2002, naš prevod).

»Evidentno je, da se je koncept telesne samopodobe razširil in konkretiziral do stopnje koncepta, ki označuje nekaj, kar 'ima' vsak – nekaj, kar je merljivo in o čemer je mogoče 'najti' resnice. Hkrati je tudi jasno nekaj, kar je, ali bi naj bilo, pomembno vsakomur, saj igra eno izmed vodilnih vlog v ključnih življenjskih trenutkih vseh (predvsem pa žensk)« (Blood, 2005: 19, naš prevod).

Telesna samopodoba je torej entiteta, za katero se od vsakega človeka pričakuje, da jo ima. Dejstvo, da smo s telesom na ogled drugim in se z njim predstavljamo je neizogibno. Idealna telesna podoba od nas, vsaj v zahodnih družbah, zahteva visoko raven pričakovanj o izgledu svojega telesa.

V vseh sferah javnega življenja (izobraževalne ustanove, služba, prostochasne aktivnosti, kultura in zabava itd.) in tudi zasebnega življenja (dom, družina, intimen prostor s partnerjem) smo ljudje, še posebej pa ženske, ves čas zasičeni s pričakovanji o idealnem izgledu našega telesa. Mnoge ženske svoje telo oblikujejo, negujejo, oblačijo in lišpajo zgolj na podlagi smernic, ki so jih videle v medijih, hkrati pa se s tem početjem oddaljujejo tudi od ohranjanja svoje individualnosti oz. svojo individualnost delno konstruirajo na podlagi priznanih lepotnih idealov. Če osebni telesni izgled ne sovпада z družbenimi smernicami, se mnogokrat zgodi, da se oseba znajde v stiski. »Potrebno je priznati, da ženske pogosto doživljajo tesnobo, če dobijo občutek, da njihova telesa niso dovoljšen približek trenutnim zahodnim

idealom ženske lepote« (Blood, 2005: 124, naš prevod). Pri tem želim omeniti, da je zanimivo opazovati, kako marsikatera ženska te stiske oz. njenega izvora ne verbalizira v skladu z resnico, temveč njen izvor preloži na druge, socialno bolj sprejemljive težave. Zanimivost tega vidim v razcepu med sicer splošno razširjenem konformističnem uklanjanju družbenim normam, hkrati pa nepriznavanju, sebi ali drugim, moči in nadzora, ki jih norme res imajo nad nami.

Glede na pripadnost določenemu biološkemu spolu na ženske in moške gledamo tudi stereotipno. Oba spola sta izpostavljena visoki meri družbenih pričakovanj glede tega, kakšno telo bi naj kot predstavnika določenega spola imela, vendar lahko rečemo, da so ženske pri tem pod večjimi pritiski kot moški. Prva asociacija večine ljudi ob omembi izraza telesna samopodoba je ženska telesna podoba, gledana in ocenjevana skozi oči moškega. Prav zato je telesna samopodoba lezbijk specifična tema – v kontekstu ocenjevanja telesnega videza, so lezbijke namreč na nek način nevidne, neupoštevane, pozabljene in prezrte s strani primarnega kritika – moških, kar marsikateri tudi odgovarja. Dworkin (1989; 28 v Atkins, 1998: xxxvi) za lezbijke namreč pove, da same sebe ne smatrajo kot objekte, ki jih bodo definirali moški. Kljub temu pa so kot ženske neizogibno izpostavljene družbenim pritiskom, s katerimi se sooča vsaka ženska pripadnica sodobne zahodne kulture in se tako ne glede na svojo spolno identiteto in usmerjenost načeloma ne morejo izogniti negativnim vplivom, ki jih imajo družbeni konstrukti glede telesnega videza.

Raziskovalci samopodobe in identitete so zapisali, da ne verjamejo, da je mogoče ločiti občutje telesne identitete z razvojem telesne samopodobe. Mucchielli (1992) poudarja, da zahteva občutje identitete zavest o celoti čistih telesnih občutkov in tako trdi, da v zgodnjem obdobju po rojstvu otrok zaradi nevrofiziološke nezrelosti še nima razvitega občutka identitete (Kobal, 2000: 20 po Mucchielli, 1992).

Diskurz o telesni samopodobi ima več škodljivih učinkov, pri čemer lahko krivdo, ki so je ženske deležne s strani družbe, kot krivdo, ki se manifestira v obliki samoobtoževanja, izpostavimo kot enega izmed osrednjih, piše Blood (2005: 2). Avtorica dodaja, da se ob tem ne ponuja nikakršna oblika utehe, ki bi ženskam dala vedeti, da so njihove boleče izkušnje v povezavi z njihovimi ženskimi telesi družbeno producirane.

»Vsakdo ima telesno samopodobo in naše življenjske izkušnje imajo nanjo močne čustvene vplive. Naša telesna samopodoba igra pomembno vlogo pri tem kako se počutimo, kaj počnemo, s kom se srečujemo, s kom se poročimo, kakšno karierno pot si izberemo, četudi se njen natančen pomen v sistemu pozitivnega osebnostnega in duševnega počutja, še kar izmika razumevanju psihologov« (Garner and Kearney Cooke, 1997: 56 v Blood, 2005: 18 - 19, naš prevod).

S telesom, z načini kako svoje telo oblikujemo, oblačimo, kako ga premikamo ter kako se z njim vedemo, izražamo svojo pripadnost družbenim skupinam, katerih smo člani ali tistih, katerim želimo pripadati oz. se z njimi identificirati, pravi Orbach (2009: 9 - 10).

»Telesni videz je postal označevalec vrednosti. Mnogim je postal eden pomembnejših življenjskih ciljev doseči to, da bi telo 'dobro govorilo' o njih. Pogosto je celotna identiteta posameznika in predvsem posameznice definirana zgolj prek telesa. Telo je torej medij samopredstavljanja, samopromocije in samooglaševanja; pa tudi mesto družbene stigmatizacije, če odstopa od standardov sprejemljivosti« (Kuhar, 2004: 11).

Skozi misli zgornjih dveh avtoric je jasno razvidno, zakaj je telo v lezbični skupnosti tako bistvenega pomena. Ne samo, da se lezbijke na osnovi telesnega videza med seboj identificirajo, s specifičnimi telesnimi značilnostmi utrujujejo svojo skupinsko pripadnost skupnosti, katere članice so. Za skupino, ki je s strani večinske družbe postavljena na družbeno margino ter zaradi določene osebne okoliščine izpostavljena stigmatizaciji, je telesna pripadnost in povezanost tako eno od osrednjih področij, kjer imajo lezbijke možnost medsebojnega izkazovanja afinitet, prejemanj afirmacij in predvsem potrjevanja identitet, ki so sicer konstantno postavljene pod vprašaj in kritiko in torej ranljive in negotove.

1.7. Telesna samopodoba lezbijk

Telesne samopodobe lezbijk ne moremo enačiti s telesno samopodobo heteroseksualno usmerjenih žensk, saj gre za specifično skupino žensk, za katero sicer ne pravim, da je o njej potrebno razmišljati popolnoma ločeno in izven konteksta heteroseksualk, nikakor pa je ne gre uvrščati v to skupino, ne da bi se jo ob tem obravnavalo z upoštevanjem bistvenih diferencialnih dejavnikov, ki med skupinama obstajajo.

Raziskav na temo telesne samopodobe, ki bi bile opravljene z ženskami, ki se identificirajo kot lezbijke, je, preprosto rečeno, premalo. Prva klinična raziskava o telesni samopodobi lezbijk je bila objavljena šele leta 1990, izvedli so jo Striegel-Moore, Tucker in Hsu. Raziskovali so telesno samopodobo žensk, ki so pripadale trem skupinam: lezbijke, heteroseksualne ženske, za katere so predvidevali, da so feministke in heteroseksualke, rezultati pa niso pokazali bistvenih odstopanj med skupinami, razen podatka, ki je pokazal, da imajo lezbijke opazno višjo samospoštovanje.

V Sloveniji nisem uspela najti nobene raziskave, v tistih, ki sem jih pregledala iz tujine (Združene države Amerike, Avstralija itd.) pa sem povsod našla zapis, da so se, med drugim, za raziskavo odločili prav zaradi velikega pomanjkanja raziskav, rezultatov in podatkov na to temo.

Lezbijke so, prav tako kot heteroseksualke, bile primarno socializirane v heteronormativnem družbenem okolju. Kljub temu pa gre za družbeno subkulturo, ki je v svojih značilnostih specifična do te mere, da je edina obravnava, ki je reprezentativna, tista, ki jo obravnava posamično ter v povezavi s celotno družbeno populacijo oz. tista obravnava, ki upošteva vplivnost družbenega bikulturalizma na razvoj telesne samopodobe lezbijk. Vpliv pozicije, v kateri lezbijke pripadajo 'drugi' skupini v kontekstu spolne usmerjenosti, kot jo poimenuje Ussher (1997: 131), na razvoj (telesne) samopodobe v 'heteroseksualni socialni sferi' ima nezanemarljiv pomen.

Lezbična ideologija sicer res zavrača ozkogledne ideale večinske družbe glede ženske telesne lepote in nasprotuje dejstvu, ki prekomerno pozornost posveča ženski fizični privlačnosti ali kot pravi Noffsinger-Frazier (2004 v Kozee in Tylka, 2006: 3): lezbična identiteta je za ženske varovalo pred ponotranjanjem stereotipa, ki predstavlja vitkost kot ideal. Kljub temu pa lezbična ideologija najverjetneje ni dovolj močna, da bi lezbijkam v celoti omogočila preseganje kulturnih vrednot in norm glede ženskega videza, ki so jih že ponotranjile tekom odraščanja, menijo Striegel-Moore *et al.* (v Atkins, 1998: xxxvi). Za razliko od drugih manjšinskih skupin, lezbijke praviloma ne odraščajo s starši ali vzorniki, ki bi reprezentirali lezbične vrednote in norme kot alternativno možnost v primerjavi z večinskimi kulturnimi normami, dodajajo.

Razmislek je potrebno posvetiti tudi dejstvu, ali telesno samopodobo lezbijk bolj zaznamuje njihova pripadnost ženskam, kjer gre za družbeni spol, ali lezbijkam, kjer gre za pripadnost določeni spolni usmerjenosti. Pritiski, ki izvirajo iz normativov večinske družbe glede telesnega videza, po razkritju namreč ostajajo eden od ključnih dejavnikov, ki vplivajo na telesno samopodobo lezbijk, torej ima njihova pripadnost ženskemu biološkemu in družbenemu spolu prevladujoč položaj pri merjenju vplivne moči na formacijo njihove telesne samopodobe. Istospolna usmerjenost, kjer gre za razmerja med dvema ženskama, je tako lahko 'olajševalna okoliščina', ki osebi s strani partnerke omogoča več sprejemanja njenega telesa in videza, kar pa ne pomeni, da lezbična skupnost nima lastnih normativov in vrednot glede telesnega videza pripadnic svoje subkulture – seveda jih ima in ti so med seboj zelo raznoliki, kdaj tudi nasprotujoči.

Mojemu razmišljanju kontrira Christina (v Atkins, 1998: 77), ki predstavlja lastno teorijo, kjer pojasnjuje svoje mnenje, da ključni faktor pri determiniranju telesne samopodobe ni družbeni spol, katerega pripadniki smo, temveč družbeni spol oseb s katerimi smo v (intimnih, partnerskih, spolnih) razmerjih. Nizko telesno samopodobo tako ne pripisuje dejstvu, da smo ženske, temveč temu, da smo opazovane in ocenjevane s strani moških.

Pri opisu telesne samopodobe sem navedla, da vpliv drugih ljudi, s katerimi smo v interakciji, pa naj bo ta javna ali intimna, vpliva na razvoj naše telesne samopodobe. Tako so na razvoj telesnih samopodob lezbijk vplivali ljudje iz njihovih okolij, ki so jim

namerno ali nenamerno podajali sporočila o njihovih stereotipnih predstavah o lezbijkah, ki so bile bolj negativne kot predstave o heteroseksualkah, pravi Cash (2002: 258).

Dominantna kultura igra veliko vlogo pri oblikovanju ženske telesne samopodobe in lezbično telo pri tem ni izjema, piše Kelly. Ob tem, ko oseba razkrije svojo lezbično identiteto, se sreča z mnogimi oblikami zatiranja, med katere ne sodi le nadzor lepotnih standardov nad ženskami, temveč tudi soočenja s homofobijo. Respondentke raziskave so razodele, kolikokrat se jim je pripetilo, da so bile deležne veliko večje mere sprejemanja s strani drugih, če so svoj izgled oblikovale na osnovi norm, ki za ženske veljajo v prevladujoči kulturi, ob tem pa dodale, da to ni izgled, ki je primeren za lezbijko (Kelly, 2007: 876).

»Z izbiro istospolnih partnerjev lezbijke izzivajo dominantno kulturno ideologijo in ob tem morda tudi zavračajo kulturna sporočila glede tega kako bi žensko telo naj izgledalo« (Peplau *et al.*, 2009: 714, naš prevod). V skladu z mojo tezo ta citat ponazarja možnost, v okviru katere se lezbijke zavestno odločijo ne dovoliti si biti popolnoma pod vplivom večinskih družbenih telesnih idealov, temveč jih načrtno zavračajo, kot pišejo Peplau *et al.*

Oblikovanje lezbične telesne samopodobe se na podlagi vzajemne intimnosti ter čutnih in spolnih izkušenj, ki se vršijo med dvema osebama z enakim družbenim spolom, opazno razlikuje od oblikovanja telesne samopodobe heteroseksualne ženske, meni Atkins (1998: 6). Fizične, čustvene, kognitivne in duhovne razlike, ki so prisotne ob ljubezni dveh žensk, dajejo konceptu biti v lezbičnem telesu nove, alternativne pomene, nadaljuje. Razkrita identifikacija z lezbičnostjo v javni socialni sferi ljudem ponuja priložnost, da lahko lezbijke sodijo glede njihovega telesa in telesnega videza, ob čemer se (pre)mnogokrat dogaja, da družba (starši, učitelji, prijatelji, sosedi, vrstniki itd.) kot svoj odziv na lezbično identiteto izražajo nestrinjanje, nesprejemanje ter lezbično telo označujejo kot nevarno, kontroverzno, tudi grešno, pojasnjuje avtorica.

Poglavitna teza, ki jo je mogoče najti v vseh raziskavah, ki sem jih na to temo prebrala je, da so lezbijke s svojo telesno podobo bolj zadovoljne in imajo manj

stroge kriterije pri presojanju telesne podobe drugih žensk kot heteroseksualno usmerjene ženske.

»Čeprav raziskave konstantno nakazujejo, da so lezbijke bolj prilagodljive v svojih vrednotah glede telesne teže in privlačnosti, ostaja nejasno ali so njihovi standardi zanje protektivni pri osebnem telesnem (ne)zadovoljstvu« (Beren *et al.*, 1997: 433, naš prevod).

Beren *et al.* (*op cit.*: 431 – 445) razmišljajo o dvojnosti med telesnimi vrednotami in ideali, ki veljajo v lezbični subkulturi, kjer je večina respondentk kot idealno telo predstavljala vitko, čvrsto telo, obenem pa so respondentke pripovedovale o pozitivnih afirmacijah, ki jih prejema od partnerke glede svojega telesnega videza in pozitivnem vplivu teh afirmacij in sprejemanja na njihovo telesno samopodobo. Zakaj obstoj takšnega razpona? Možen odgovor so podale v tem, da lezbijke doživljajo več sprejemanja njihove telesne podobe s strani partnerk, vendar to sprejemanje ni osnovano na podlagi njihovega telesnega videza, temveč na osnovi dejstva, da tudi same, kot ženske, poglobljeno razumejo kompleksnost telesa in telesne samopodobe.

Moja teza namreč je, da imajo lezbijke, torej ženske, ki so v intimnih odnosih z drugimi ženskami, uvid, ki ga v heteroseksualnem odnosu partnerja drug o drugem zaradi različnosti biološkega in družbenega spola, ki ga imata, ne (z)moreta imeti. Menim, da lezbijke svojim partnerkam prav zaradi osebnih izkušenj z intenzivnostjo vpliva družbenih norm na oblikovanje telesne samopodobe in stisk ter negativnih občutij, ki jih ti vplivi prinašajo, omogočajo več svobode in sprejemanja glede njihovega fizičnega izgleda. Atkins (1998: xxxix) to svobodo imenuje 'dvojna svoboda'. Ta po njenem mnenju zajema svobodo glede sodb o telesnem videzu, saj v primeru lezbijk sodbe prihajajo s strani ženskih partnerk (ki imajo, kot sem že navedla, več uvida v partnerkine izkušnje in čustva) ter svobodo glede odsotnosti pritiskov, ki bi žensko silile v obvladovanje pozicije moči – kar se pripisuje moškim.

Partnerja v heteroseksualnem odnosu sta bila socializirana v zelo različne spolne vloge, ki posledično vodijo v različna pričakovanja glede partnerja ter splošno manjšo možnost vzpostavitve empatičnega odnosa glede partnerjevega doživljanja družbenih pritiskov. Ne trdim, da moški zaradi svojih stereotipnih značajskih potez, ki

od njih zahtevajo hrabrost, nadzor in trden karakter, do svojih partnerk ne želijo biti empatični in razumevajoči, zagovarjam pa možnost večjega obstoja empatije ter poglobljenega razumevanja med partnerjema oz. partnerkama istega spola, saj so imeli veliko več priložnosti za seznanitev, razmislek in predelavo podobnih situacij kot njihovi partnerji. Istospolna partnerstva bi tako s Kuharjevimi besedami (2005: 87) označila kot bolj egalitarna, podporna in refleksivna.

V raziskavi Roberts *et al.* (2009: 1986 – 1994) se je med rezultati pojavil nov podatek, in sicer, da obstaja opazna razlika med dojemanjem telesne teže in debelosti med različnimi generacijami lezbijk. Mlajše generacije (30>) sodobne družbene norme in vrednote glede telesnega izgleda bolj upoštevajo oz. ob njih čutijo večji pritisk ter se jim tako bolj podreajo. Srednje in starejše generacije lezbijk (30<) pa večkrat namerno zavračajo družbena pravila, njihova teža jih skrbi predvsem zaradi zdravja in potencialne možnosti razvoja bolezni, povezanih s prekomerno telesno težo, glede zunanjega videza pa se načeloma ne obremenjujejo.

Te rezultate lahko pripišemo dejstvu, da so mlajše lezbijke ob bliskovitem razvoju raznoraznih medijev, kateri vsak na svoj način družbo in/direktno usmerjajo v idealiziranje ženskega telesa, te norme bolj ponotranjile, saj so jim preprosto bolj izpostavljene. Za razliko od lezbijk, ki so stare recimo 40 in več let, so mlajše generacije lezbijk vse od svojega ranega otroštva dalje v mnogih družbenih okoljih in interakcijah (družina, šola, prostocasne aktivnosti, vrstnice in vrstniki, mediji itd.) v stiku s propagando normativnih lepotnih idealov.

Schwartz (1998: 30 – 31) razmišlja o pomenu počutja in doživljanja lastne identitete kot 'dovolj ženske', katerega mnoge lezbijke ne doživljajo v tolikšni meri kot bi želele. Izpostavlja, da osebne identitete lezbijk, katerim se zdi, da niso dovolj ženske, sovpadajo z nizko telesno samopodobo, pri čemer te lezbijke svoje telo doživljajo kot neusklajeno s stereotipnimi podobami, ki za njihov spol veljajo. Družbeni spol je namreč razviden na telesnem izgledu, pravi, in ne dovolj ženski izgled se razvije v percepcijo telesa, kot očitno možatega in v družbenem kontekstu neprimernega, zaključuje.

Raziskava Peplau *et al.* (2009: 713 – 725) je raziskovala zadovoljstvo s telesno (samo)podobo med heteroseksualnimi in homoseksualnimi ženskami in moškimi. Zanimiva je, ker dejansko zajema tako heteroseksualke kot lezbijke. Večina raziskav, ki sem jih prebrala na temo lezbične telesne samopodobe namreč raziskuje zgolj lezbijke, teoretične primerjave med skupinama pa so tako zgolj fiktivne, ustvarjene na osnovi domnev. Kot ključno primerjalno spremenljivko so uporabljali ITM, ob tem je zanimivo vedeti, da so lezbijke dosegle opazno višje povprečje ITM kot heteroseksualke.

Rezultati pričojoče raziskave med heteroseksualkami in lezbijkami so nakazali majhno število pomembnih razlikovanj med skupinama. Heteroseksualke so poročale o opazno večji preobremenjenosti s prekomerno telesno težo oz. strahom pred njo kot lezbijke. Rezultat glede vpliva spolnih odnosov in fizične intimnosti na telesno samopodobo je bil pri obeh skupinah enak. 48 % in 47 % respondentk je poročalo o pozitivnem vplivu spolnosti na telesno samopodobo, 30 % in 27 % pa je spolne izkušnje označilo kot negativne za njihovo telesno samopodobo. Ti podatki niso v skladu z mojo tezo, kjer trdim, da imajo lezbijke zaradi intimnih odnosov z ženskami več pozitivnih izkušenj in vplivov na samopodobo (v mnogih aspektih) kot heteroseksualke. Ne samo, ker so v intimnih odnosih z osebami istega spola, temveč tudi zaradi večje osebnotne svobode izražanja, ki jim je prav zaradi te podobnosti, povezovalnega faktorja oz. 'istosti', če se tako izrazim, ponujena in omogočena. V kolikšni meri to velja za predstavnice lezbične skupnosti v Ljubljani bom pregledala tekom empirične raziskave.

2. RAZISKAVA

2.1. PROBLEM

Telesna samopodoba lezbijk je v slovenskem znanstvenem prostoru neraziskana tema. Literature slovenskih avtorjev na omenjeno tematiko nisem uspela najti, kot tudi ne podatkov, ki bi pričali, da bi na to temo kdaj bila izvedena kakršnakoli raziskava.

Tuje raziskave na omenjeno temo ugotavljajo, da so lezbijke vsaj za spoznanje manj obremenjene s svojo telesno podobo kot heteroseksualne ženske, obenem pa so v primerjavi z njimi bolj sprejemajoče do raznolikih oblik telesa ter teles s prekomernim indeksom telesne mase. Njihova telesna samopodoba je vsaj za minimalno razliko bolj pozitivna od telesne samopodobe heteroseksualnih žensk. Ti, sicer precej generalizirani rezultati, imajo vpliv na socialni, kulturni in zdravstveni položaj lezbijk v sodobni družbi, kakor tudi na njihovo osebno telesno in duševno počutje. Potencialne vzroke in pojasnila teh generaliziranih ugotovitev sem s pregledom teorij predstavila v teoretičnem delu naloge.

V raziskavi me je zanimalo, v kolikšni meri so lezbijke zadovoljne s svojim telesnim izgledom, na kakšne načine oblikujejo svoj telesni videz, kdo ali kaj vpliva nanje pri ne/upoštevanju standardov in smernic, ki obstajajo za oblikovanje telesnega videza in predvsem ali so svoje telo, svoj videz sprejele, ali so do njega konstruktivno ali destruktivno nastrojene. Osrednje mesto v raziskovalnem problemu ima njihova (isto)spolna usmerjenost, zaradi katere so izpostavljene družbenim normativom in pričakovanjem dveh, med seboj sicer prepletenih, a nasprotujočih si družbenih skupin: heteronormativne družbe in lezbične subkulture. Zanimalo me je tudi v kolikšni meri priučeni konstrukti ženskosti vplivajo na njihovo dožemanje samih sebe, svojih teles in svoje lezbične identitete. Posebej sem izpostavila razkritje spolne usmerjenosti kot pomembnega dejavnika pri oblikovanju telesa, telesnega videza, telesnega imidža; ob tem sem pregledala, na kakšne načine razkritje vpliva na oblikovanje samopodobe, lezbične identitete in telesne samopodobe. Oblikovanje teh psihičnih vsebin sem preučila tudi z vidika socialnih interakcij lezbijk z njimi

pomembnimi osebami, z njihovimi partnerkami, tekom spolnih odnosov ter z vidika odnosa, ki ga vzpostavljajo s širšo lezbično skupnostjo. Pri raziskavi sem tako poskušala zajeti čimbolj širok spekter socialnih dejavnikov, za katere lahko predvidevamo, da imajo vpliv pri formaciji telesne samopodobe.

2.2. METODOLOGIJA

2.2.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna ter poizvedovalna. Kot merski instrument sem uporabila metodo biografskega intervjuja, s katero sem tekom pogovorov s sogovornicami poskušala pridobiti čimbolj temeljit vpogled v njihov odnos do samih sebe, svojega telesa, svojega telesnega videza in telesnega počutja ter v njihove odnose s pomembnimi drugimi, katere sem raziskovala z upoštevanjem vplivov, ki jih imajo nanje normativi splošne heteronormativne družbe ter lezbične skupnosti. Za vse te dejavnike, ki tvorijo bikulturalno konstrukcijo, namreč menim, da imajo vpliv pri oblikovanju telesne samopodobe lezbijk.

2.2.2. Spremenljivke

Podatke sem obravnavala v sklopu tem, na katere je razdeljena osnova izvedenih intervjujev, v okviru teh tem pa sem določila izstopajoče podteme, ki jih lahko označim kot spremenljivke raziskave.

V sklopu Telo:

- osebno dožemanje svojega telesa, telesnega počutja in telesnega videza,
- dožemanje svojega telesa v okviru družbenih normativov,
- vplivi na telesno počutje in telesni videz ter načine oblikovanja videza med odraščanjem,
- vplivi na telesno počutje, telesni videz in načine oblikovanja videza v odraslosti,

- zadovoljstvo s telesom in telesnim videzom,
- osebni pomen telesne teže in indeksa telesne mase.

V sklopu Razkritje:

- vpliv razkritja na oblikovanje telesa, telesnega videza in telesnega počutja.

V sklopu Lezbična identiteta in lezbična subkultura v okviru heteronormativne družbe:

- povezava vizualne podobe lezbijk z njihovo sprejetostjo in pripadnostjo lezbični skupnosti,
- razvoj vizualne podobe razkritih lezbijk tekom let,
- ženskost, ženstvenost in spolne vloge,
- družbeni konstrukti glede stereotipov telesnega videza lezbijk.

V sklopu Odnos do telesa skozi odnose s (pomembnimi) drugimi:

- poglobljeno pogovarjanje o svojem telesu in doživljanju svojega telesa s pomembnimi drugimi,
- vpliv partnerskih odnosov na lastno telesno počutje in dojemanje svojega telesa,
- razlike pri dojemanju lastnega telesa skozi intimne odnose in spolnost glede na spol partnerja,
- vpliv spolnih odnosov na lastno telesno počutje in dojemanje svojega telesa.

2.2.3. Merski instrument in viri podatkov

Raziskavo sem izvedla z biografskimi intervjuji, ki so bili polstrukturirani. Osnovno formo in vsebino intervjuja sem oblikovala sama, ta vprašanja sem zastavila vsem sogovornicam, določena dodatna vprašanja pa se od intervjuja do intervjuja razlikujejo, saj sem jih prilagajala in dodajala glede na informacije, ki so mi jih posredovale sogovornice.

Intervju je razdeljen na 4 sklope, ti so:

- Telo,
- Razkritje,
- Lezbična identiteta in lezbična subkultura v okviru heteronormativne družbe,
- Odnos do telesa skozi odnose s (pomembnimi) drugimi.

Sklope in vprašanja znotraj njih sem oblikovala v relaciji s teoretičnimi izhodišči, ki sem jih predstavila v teoretičnem delu naloge, ob tem pa sem poskušala zajeti čimbolj širok spekter osebnih in socialnih interakcij, ki vplivajo na oblikovanje telesne samopodobe. Na definiranje sklopov so vplivali tudi dejavniki, za katere sem predvidevala ter so se izkazali kot bistveni pri sooblikovanju lezbične telesne samopodobe.

Viri podatkov so bile intervjuvanke, ki so privolile v izvedbo intervjuja.

2.2.4. Populacija in vzorčenje

Populacijo sestavljajo ženske, ki se identificirajo kot lezbijke, ter so razkrite. Vseh 6 živi v Ljubljani, intervjuji z njimi pa so bili izvedeni marca 2011. Intervjuvanke so stare med 24 in 30 let.

Vzorec je bil neslučajnostni in priročni. Z intervjuvankami sem namreč vzpostavila osebni kontakt in jih prosila za sodelovanje pri intervjuju.

Vzorec raziskave temelji na načelu teoretske relevantnosti primerov za prikaz raziskovalnega problema.

2.2.5. Zbiranje podatkov

Oblikovala sem intervju, ki mi je služil kot osnova za izvedbo biografskih intervjujev. Kontaktirala sem lezbijke ter jih vprašala, ali bi bile pripravljene z menoj izvesti poglobljen intervju na temo telesne samopodobe lezbijk. Vse so mi odgovorile pritrdilno. Intervjuje sem izvajala sama, vsi razen enega, ki je bil izveden v kavarni, so bili izvedeni v prostorih doma (mojega ali doma intervjuvanke). K temu sem bila naravnana, saj sem želela sogovornicam omogočiti varen in miren prostor za

pogovor. Vsi intervjuji so bili posneti z diktafonom, o čemer so bile intervjuvanke že predhodno obveščene. Po izvedbi sem intervjuje sproti transkribirala, posnetke pa nato izbrisala.

2.2.6. Obdelava in analiza podatkov

Obdelava empiričnega gradiva je bila opravljena s kvalitativno analizo.

Gre za analizo v okviru kvalitativnega pristopa, pri katerem sestavljajo osnovno izkustveno gradivo besedni opisi, kakršni so zapisi pogovorov, pripovedi, ki jih analiziramo na način, da ohranimo njihovo kvalitativno naravo, pri čemer jih ne poskušamo reducirati v kvantitativne podatke, navaja Mesec (1994: 463).

Analiza je potekala v treh redih.

Prvi red je vključeval celostno prebiranje transkribiranih intervjujev, iz katerih sem v tabelo prepisovala odgovore intervjuvank, ki so nakazovali največjo vsebnost informacij osnovnih tematskih sklopov intervjuja.

Drugi red analize je bil postopek interpretacije izpisanih citatov – v nov stolpec tabele sem zapisovala v besednih frazah predstavljena konkretna dogajanja, mišljenja ali čustovanja, ki sem jih izluščila iz odgovorov.

Tretji red analize je bilo tvorjenje tematskih podtem, ki so obenem postale spremenljivke raziskave, v okviru vsakega izmed štirih osnovnih raziskovalnih sklopov. Te podteme sem definirala na osnovi izpisov drugega reda analize, razpravo pa sem nadalje zapisala in predstavila prav v okviru nastalih podtem.

3. REZULTATI IN RAZPRAVA

1. Starost

Intervjuvank, katere se vse identificirajo kot lezbijke, je bilo 6. Stare so med 24 in 30 let. Povprečna starost intervjuvank je 26,33 let.

Starost						Povprečna starost
25	25	30	27	24	27	26,33

2. Starost ob razkritju

Intervjuvanke so prvo razkrije svoje istospolne usmerjenosti izvedle v starosti med 17 in 22 let. Povprečna starost prvega razkritja je 19,5 let.

Starost ob prvem razkritju						Povprečna starost ob razkritju
17	21	18	21	18	22	19,5

3. Izobrazba

Vse intervjuvanke imajo zaključeno najmanj srednješolsko izobrazbo. Ena izmed njih je zaključila poklicno srednjo šolo, 4 gimnazijo, ena pa ima magisterij.

Izobrazba	Srednja šola	poklicna	Gimnazija	Magisterij
	1		4	1

4. Zaposlitveni status

Ena intervjuvanka je študentka, 3 so redno zaposlene, ena je samozaposlena, ena pa je ima status profesionalne športnice.

Zaposlitveni status	Študentka	Redno zaposlena	Samozaposlena	Status profesionalne športnice
	1	3	1	1

5. Partnerski status

Dve sta samski, 4 pa v razmerjih, ki trajajo od 9 mesecev do 2 let. Ena izmed intervjuvank je v registrirani partnerski skupnosti.

Partnerski status	Samska	V razmerju	Registrirana partnerska skupnost
	2	3	1

6. Indeks telesne mase

Indeks telesne mase intervjuvank je med 16 in 47,8. Povprečni indeks telesne mase intervjuvank je 26,76.

Indeks telesne mase	Povprečni ITM					
33	19,8	24	47,8	16	20	26,76

Razpravo sem v namene lažje in bolj koherentne berljivosti in razumljivosti združila s prikazom rezultatov, ki sem jih obdelala ločeno glede na tematske sklope, ki so tvorili osnovno strukturo izvedenih intervjujev. Ob analiziranju rezultatov sem si postavila tudi nekaj raziskovalnih izhodišč, ki jih bom tekom razprave potrdila ali ovrgla.

1. Raziskovalni sklop : Telo

Klara: Ne skrbim za njega. Ne vem, nikoli nisem razmišljala o tem. V njem se načeloma večino časa počutim ok. Potem pa se tričetrt časa oz. malo manj ne počutim ok. Ne počutim se ok, ko je potrebno športat, ko je treba iti na plažo, ko je treba, kaj vem, kupovati obleke. Vedno, ko se je potrebno izpostavljati, se počutim neprijetno. Izpostavljati mislim pred drugimi ljudmi, z golim oz. pomanjkljivo oblečenim telesom. Če sem oblečena, mi je neprijetno samo, kadar sem premalo oblečena oz. če oblačila ne skrivajo delov telesa s katerimi nisem zadovoljna, recimo moj špeh. Nika: Zdej sem se malo zredila in zdej malo telovadim, da gre to dol. Poletje se bliža in to pomeni, da se bo več vidlo. Hočem se utrditi, mora se utrditi vse skupaj. Pač hočem, da mi gre bauh stran. Špela: Moje telo... eem, imam ploska stopala. Imam veliko lepotnih znamenj, imam dokaj velike joške, ki me trenutno obupno bolijo. Imam veliko telesno maso (nakaže tudi z rokami), em, imam kar nekaj brazgotin na svojem telesu. Na začetku mi niso bile toliko všeč, čeprav zdaj pa so mi kar, ker ima vsaka od njih svoj spomin in so mi sedaj tako fajn, nek značaj mi dajejo. Lina: I'm tall. To je prva stvar, ki mi na pamet	- Navidezna brezbržnost do telesa in telesnega videza. - Neprijetno počutje ob situacijah, kjer se telo izpostavlja. - Nezadovoljstvo z določenimi deli telesa. - Želja po zmanjšanju telesne teže. - Želja po utrjenem telesu. - Nezadovoljstvo s svojim trebuhom. - Jasno deklariranje velike telesne teže / mase. - Izpostavljanje telesnega dela na katerega je	Osebnostno dojemanje svojega telesa, telesnega počutja in telesnega videza.
---	--	--

pade, sicer pa po zadnjih meritvah, dva dni nazaj, imam 33 % telesne maščobe. Seriously. Am, zredila sem se spet. Pred parimi meseci sem bila na neki dieti in sem shujšala ful, ful no, 6, 7 kil, zdaj sicer nimam vage trenutno, ampak se bojim, da sem vse nazaj dobila. Ni fajn. Noben ne mara, pač... jaz sem bila ful suha kot otrok, potem sem se pa razlezla, po domače, in me ves čas po malem to moti. Nastja: Mmm, sem profesionalna športnica, treniram tek na smučeh, z leti se mi pač spreminja podoba telesa. Vsako leto mi je cilj, ne vem, zdaj sem malo bolj tako, ne bom rekla obremenjena, ampak bolj kot si lažji, lažje ti je tečt. Mi kar pomeni tisto vizualno, mi je lepo, da ima človek pač lepo telo. Tako kot vsak človek, ki je s svojo podobo zadovoljen, tudi jaz sama sebe včasih malo kritiziram. Jaz pač sama osebno dam veliko na to, da se sama dobro počutim osebno, ker vem, da lahko in mi je pač to prioriteta. Teja: A veš, da nimam nobenega posebnega odnosa... ne razmišljam o svojem telesu. Nimam nekih velikih problemov s tem, da bi se recimo obremenjevala s svojim telesom. Skrbim za svoje telo v tem smislu, da pač jem tako, kot je kul itd. Pa ja, pač seveda, tudi šport itd, ampak se premalo s tem ukvarjam, bi se lahko veliko več no	ponosna. - Omemba ravnokar izvedene meritve odstotka telesne maščobe. - Neprijetno počutje ob dejstvu, da se je zredila. - Izpostavitve pomemnosti vizualno lepega telesa. - Priznanje, da sama sebe glede videza kritizira. - Dojemanje videza in dobrega telesnega počutja kot prioritete. - Trditev, da o svojem telesu ne razmišlja. - S svojim telesom nima problemov. - Izpostavitve premalo ukvarjanja s športom.	
---	--	--

Klara: Problem je v industriji oblek, ker delajo premajhne obleke. Moti me, ko je potrebno iti na plažo, kjer so suhe punce v dragih kopalkah, meni pa se to zdi brezveze in tako dam nase kopalke, da lahko grem plavat, ne pa, da se razkazujem. Neprijetno je zaradi družbenih standardov, ki pravijo, da so punce lepe samo, če so suhe in imajo športno postavo. Jaz nisem ena od njih. Špela: Družba dejansko nekako pritiska nate, da bi mogel imeti perfect body, se pravi kako že 90-60-90 ali je že to preveč dandanes... Pa povsod poslušam, kako je treba shujšati a ne. Nekateri to malo zakamuflirajo in tako rečejo, pa veš... tvoje zdravje pa to... eni pa kar direktno povej in rečejo, a nisi ti malo preveč konkretna. Ampak kot sem že rekla, sem se sprejela takšno kot sem in se zato s tem več ne obremenjujem, že kar nekaj časa ne, najtežje je bilo pač v puberteti. Je pa res, da imam vsake toliko, ko imaš pač tak dan, ko si misliš oh god, I feel so ugly, ampak tako, čedalje bolj poredko je to, se mi zdi (smeh). Teja: Odkar sem pač, se družim z ljudmi, ki so odprti, ker pač je velika razlika v tem, s kom se družiš, no odkar se družim z geji in lezbijkami se veliko manj s tem obremenjujem. Sej se, a ne, ampak definitivno so nekoč bili veliko večji pritiski v tem smislu.	- Neskladje njenega telesa z družbenimi standardi. - Občutek, da ni lepa, ker vizualno ni v skladu z družbenimi standardi. - Nelagodje ob kupovanju oblačil – zaradi njihovih velikosti. - Doživljanje družbenih pritiskov glede nujnosti idealnega telesa – po družbenih merilih. - Manj obremenitve z družbenimi lepotnimi normativi v lezbični družbi.	Dojemanje svoje telesa v okviru družbenih normativov.
Klara: Uh, starši. Splah oči. On je vedno zelo poudarjal standarde 90-60-90, s tem je obseden in že od malega sem poslušala, kako moški ne marajo debelih žensk. Imam sestro, ki je moje nasprotje in tudi mami je suha. Meni vedno namenjal komentarje glede tega, koliko	- Oče je izpostavljal idealne standarde in telesne mere za ženski videz.	Vpliv na telesno počutje in telesni videz ter načine oblikovanja videza med

sem jedla oz. mi govoril, da bi bilo dobro, da shujšam. Ob tem sem navzven bila trdna, uporniška, nisem mu dala vedeti, da se me njegove besede dotaknejo. Navznoter pa sem se obremenjevala, bilo me je sram, čutila sem nelagodje. Moja mami je pač suha in jo je skrbelo zame glede mojega zdravja. Ona nikoli ni imela problemov it z mano v trgovino za debele, pač zdravje je blo ono prvo pri njej. To štekam in tudi podpiram, ker moji otroci tudi ne bodo debeli. Am, kar se pa tiče sestre, ona ima pa ful vcepljeno očetovo mnenje in mnenje družbe. Čeprav opažam, da ne glede na to, da je suha in ima popolno postavo, je zafrustrirana, ker se toliko obremenjuje s tem kako izgleda, veliko bolj kot jaz. Babica, ampak ona spet isto kot mama, poudarek na zdravstvene razloge. Vrstniki mogoče, samo ne vem, nisem čutila tega pritiska s strani vrstnikov, da moraš biti lep in suh. Ker te prijateljice, ko sem jih imela tekom odraščanja so me sprejele takšno kot sem, pa tudi nisem bila tako zelo bolj debela od njih. Sem pa bila med močnejšimi v razredu. Ne vem, na fante se nisem nikoli nekaj odzivala, če komu ni kaj všeč, lahko gleda stran. Nika: V šoli so mi govorili naj si grem rit napumpat, evo, ker je nisem imela. Jaz pa sem mislila, da sem imela v redu rit, ampak očitno je nisem imela. Špela: Najbolj mama. Čeprav se mi zdi, da nikoli ni nekaj poudarjala telesnega videza, pri nas nikoli ni bilo, da bi se nekaj na zunanji videz gledalo. Ampak ja, pomembno mi je bilo to, da ni imela nekih ovir kaj se telesa tiče, da bi se recimo skrivala pred mano ali pač da bi	- Oče ji je dajal vedeti, da moški ne marajo žensk s prekomerno telesno težo. - Občutenje nelagodja, sramu, obremenitev zaradi očetovih besed. - Mamina in babičina skrb za zdravje ob njeni prekomerni teži. - Sprejemanje s strani vrstnikov, ne glede na obliko in težo njenega telesa. - Prejem komentarjev s strani sošolcev glede njene zadnjice. - Mamina sproščenost s telesom, telesa ni tabuizirala. - Opažanja sorodnikov, da je pridobila na telesni teži ter ponotranjanje občutka, da bo bolj cenjena, če	odraščanjem.
---	---	---------------------

delala nek tabu iz telesa. Druga stvar so potem razne tetke, ki ti nekaj govorijo koliko pa si ti nevem kaj in ti govorijo, da se ti je pa nekaj na telesu začelo nabirat in potem naenkrat dojameš, da pa če mogoče ne bom imela toliko nabrano (nakaže na maščobo na trebuhu, bokih), da pa bom bolj v redu. Ko sem jaz odraščala, da bi neki mediji kaj vplivali, ne vem če so, nisem pa niti spremljala tega. To je bilo v 80ih in nekih modnih revij ni bilo, tak da gleda tega nisem imela vpliva. Lina: Jaz se tega nisem nikoli niti zavedala, nikoli se nisem prav ukvarjala s svojim videzom, kot otrok. Res, dokler se nisem v srednji šoli potem zredila, nisem nikoli niti razmišljala o tem, ali sem suha ali sem debela ali kaj sem. Kakor da ta koncept ne bi sploh obstajal. Vse se je začelo zame v puberteti in srednji šoli in takrat se mi zdi, da družba začne o tem ful več govoriti, sošolke pa skoz neke diete pa ne vem kaj vse, potem pa najbrž začne tudi o sebi v tem kontekstu razmišljati in potem so se mi začele te spremembe dogajati, ker prej nisem imela razloga sploh, da bi se obremenjevala s tem. Tako, da, doma ni bilo nikoli tako, da bi kdo bil posebej obremenjen z videzom ali pa da bi mi kdo dal občutek, da je karkoli narobe. Vsi so mi vedno govorili, da sem ful suha in klicali so me glista, pa take neke, ampak ne na žaljiv način, bolj ljubkovalno. Nastja: Ja v družini ni bilo, da bi nas kaj, kako naj bi temu rekla, da bi nas vzpodbujali ali pa da bi nam kaj govorili, niti ne. Pomoje bolj tisto medijsko, ko mediji promovirajo, ja, zdaj moraš biti pa tko pa tko, tko zgledat, da boš	bo imela primerno, 'idealno' težo. - Neprisotnost koncepta telesnega videza in telesne teže do pubertete. - Tekom časa srednje šole se je zredila in s strani družbe in vrstnikov začela čutiti pritiske, da mora shujšati, biti suha, začetek obremenjevanja s težo. - Nepoudarjanje pomena telesnega videza v okviru doma, izražanje ljubkovanja, ker je bila suha. - Bistven vpliv na načine, kako se je v svojem telesu počutila, so nanjo imeli šport in mediji. - Omemba sporočil medijev, ki so	
---	---	--

sprejemljiv v družbi... Jaz se itak že skor od malih nog ukvarjam s športom, tako, da nikoli nisem imela s tem probleme, ker sem bila fit. Ampak ja, mislim, da mediji pa šport so največ vplivali name. Teja: Mmm, jah tako, v bistvu niti ne najbolj nihče, ker se nisem s tem nikoli obremenjevala ali pa se sekirala. Klara: Mogoče v nekem procentu, ampak ful malem, družba, okolje v katerem pač sem službeno, ker pač spet, sem skoraj najdebelejša v pisarni. Samo to so spet druge debate, ne toliko glede telesa, ampak glede okusa in načina življenja. Identiteto sem si zgradila in se z njo ok počutim. Špela: Jah, mediji. Sicer sem zdaj v tej starosti, ko niti ne dam več toliko na to, je pa res, da je družba okoli mene tako napumpana z nekim idealom telesnim, da v bistvu že sama družba nekako vpliva. Lina: V bistvu ni nekega zunanjega dejavnika, v bistvu gre za mojo lastno percepcijo in kako si jaz predstavljam sebe. In to, kar sem zdaj ni skladno s tem, kar si jaz zase mislim, da bi morala biti. Ne niti zato ker bi karkoli od zunaj bilo povezano s tem, ampak moja želja je, moja lastna predstava o tem kakšna bi jaz želela bit, ne za druge, ne za kogarkoli, ampak tisto, kar je meni recimo estetsko, tisto, kar bi bilo meni na meni estetsko, in to pač ni to. Nastja: Zdaj sem se povezala z dvema osebam, bivša atletinja in bivša športnica, tako, na vseh področjih in se bavita s fitnes trenerstvom in dodatno prehrano in sem	predstavljali kakšna telesa so družbeno sprejemljiva. - Splošna neprisotnost vplivov na dožemanje njenega telesa. - Vpliv družbe in službenega okolja, kjer ima izmed vseh največjo telesno težo. - Osebna izgradnja identitete v okviru katere sprejema sama sebe. - Omemba prežetosti družbe z lepotnimi ideali. - Z odraslostjo, leti in življenjskimi izkušnjami daje manj pozornosti in moči družbenim normativom. - Lastna percepcija sebe	Vpliv na telesno počutje, telesni videz in načine oblikovanja videza v odraslosti.
--	--	---

enostavno se o vseh teh stvareh pogovarjala. Oni dve vplivata, pa konkurenca iz tujih držav. Teja: Am... ne vem, pač. Mislim verjetno vplivajo stvari, ki so vplivale tudi ko odrasteš, ker se te stvari recimo ne spreminjajo. Jah, sedaj je pač pomembno, kako se ukvarjaš sam s sabo, kaj ješ, kako športaš... Je pa recimo težje vzdrževati neko samopodobo, ki si jo recimo želiš. Klara: Nasplošno ja. Bi imela par kil manj, ampak to je na meni, da to storim, nihče ne bo to naredil zame. Imela bi malo bolj oblikovano rit. Nimam riti. To je grozno. Malo več samozavesti na plaži bi mi dale te spremembe (nasmešek). Ampak ne vem, če bi to bistveno spremenilo moje življenje. V momentih, ko se je treba izpostaviti, bi mi bilo lažje. Recimo z veseljem bi igrala beach volley, ker si ne bi rabla mislit, da si drugi mislijo: O moj bog, poglej kako se trese njen špeh. Niso mi pa to ovire, mi ne preprečujejo stvari. Vedno vseeno počnem kar hočem in pravim, da če komu kaj ne paše, lahko gleda stran. Nika: Tak... bom kmalu zadovoljna. Ko bom dala 2, 3 kile dol in ko bom še malo telovadila. Skoz sem bila takšna in zdaj sem se malo zapustila in vem, da mi bo tako boljše, ker mi je že bilo. Lažje se bom slekla, ker sem bom jaz boljše počutila. Nima pa to veze z drugimi, to je samo za mene. Špela: Ja, sem zadovoljna s svojim videzom (odločno) in nimam neke blazne želje kaj spremeniti. Lina: V bistvu sem ja. Um, v bistvu se ne	in tega, kar želi biti – kako izgledati – je bistvena. - Vpliv bivših športnic in konkurence. - Pomembnost ukvarjanja same s seboj. - Sprejemanje videza, splošno zadovoljstvo. - Želja po manjši telesni teži. - Želja po bolj oblikovani zadnjici. - Zavedanje, da te spremembe ne bi bistveno spremenile njenega življenja, le bolj samozavestna bi bila kadar izpostavlja svoje telo (morje, šport). - Želja po izgubi kilogramov. - Z nižjo težo se bo sama v sebi boljše počutila. - Ničesar ne bi	Zadovoljstvo s telesnim videzom.
---	---	---

obremenjujem kaj dosti. Ne bi rekla, da sem nezadovoljna. Tisto, da sem nekaj super duper samozavestna tudi verjetno nisem, da bi se glede tega kaj zakompleksala pa ne. Se zavedam svojih pomankljivosti, ampak ne dovolim, da bi me ovirale pri čemerkoli. Želela bi shujšati. Pa ne toliko shujšati, ampak preoblikovati telo. Ni mi fora, ne vem, v oni obsesivnem hujšanju in stradanju, da bo številka manjša, preoblikovala bi rada svoje telo, da bi bilo bolj športno, bolj v kondiciji, bolj v formi. Ker mi je to top, ker mi je estetsko. A, meni pa recimo so vseč ženske, ki imajo nekako več nekega telesa, tudi sebe si nikoli nisem predstavljala da bi recimo bila trlica, da bi zdaj recimo ful shujšala in bi imela recimo 50 kil. Ampak bolj tako športno, močno postavo bi imela. Nastja: S svojim videzem sem zadovoljna ja, včasih pa bi kaj tudi spremenila, sploh, ko sem bila še mlajša bi sigurno kaj spremenila, ampak sem se sprejela takšno kot sem, zdaj niti ne. Teja: Mislim ja. Relativno mislim, da sem no. So seveda dnevi, ko nisem, ampak pač ne. Mislim, da overall bi pa rekla, da ja, nimam s tem problemov. Niti ne bi kaj spreminjala. Mislim, dober itak, lahko bi spremenila kaj kar ti gre na živce, recimo kakšne maščobne celice bi odstranila, ki jih ne bi rada imela, ampak to je to. Klara: Ma v bistvu mi je to neka številka. Ni mi pa ravno iz vidika zdravja in fizične kondicije. Nika: Ja, to pa ja. Zdaj (nakazano na sedaj, ko s težo ni zadovoljna) ja. Ampak nima mi to	spremenila. - Telesni videz ji ne tvori kompleksov, načeloma se sprejema. - Želja po tem, da bi shujšala, predvsem pa preoblikovala in utrdila svoje telo. - Zadovoljstvo s svojim videzom, saj ga je tekom let sprejela. - Splošno zadovoljstvo s svojim telesnim videzom. - Odstranila bi odveščno maščobo, ki jo ima na svojem telesu.	Osebni pomen telesne teže in indeksa telesne mase.
---	--	---

veze, ker nisem nikoli gledala po teži, po številki, a ne, važno mi je kako telo izgleda, ne pa koliko kil to predstavlja. Številka mi ni pomembna. Špela: Ja, vem kaj medicinsko pomeni, ne vem sicer, kako se ga izračuna, pomeni, kaj bi naj bila tvoja normalna teža glede na tvojo velikost. Ja, kao, uradno bi si morala želeli biti v normalnem, v normalni teži, ampak jaz se v redu počutim tako kot sem. Lina: Nič posebnega. Tako kot kile. Pač, so cifra. Brezveze mi je tudi ono, joj, ko ti kdo noče povedat koliko kil ima. Ma, doli mi visi, če jih maš tudi 200, to ni moj problem. Če je tebi ok, je meni ok. In, ja, tudi ta ITM je cifra bolj kot ne. Ker, če mene ne moti nekaj na sebi toliko, da bi želela to spremenit, me tudi ena številka ne bo s stola vrgla. Nastja: Zdaj ta indeks niti ni nekaj, na kar sem toliko pozorna, če se sama dobro počutim, se s tem niti ne ukvarjam. Kar pa se tiče kilaže, pa definitivno. Vsaka deka, ki jo pridobim, je najbrž, tako kot pomoje vsakemu človeku, nek minus ne. Kilaža me včasih majhno zabode, to lahko rečem. Teja: Ne, niti ne. Zdaj glede indeksa sploh ne, zdaj sem ene drugič, tretjič v življenju slišala za to, sej potem, ko si ga omenila, sem se sicer spomnila, am... teža pa pač ja, valda, logično. Mislim, da ima nek vpliv oz. da ima nek... ja, na osnovi teže pa je nek vpliv ja. Vpliv ... v tem smislu, da imaš pač skoz občutek, da ne smeš prekoračiti neke meje. Sej pravim, nisem se že kar nekaj časa tehtala, ampak imam vseeno občutek, da približno vem, kje sem, a ne in če bi se	telesna teža ni v redu zaradi zdravja. - Številka zanjo nima pomena, pomen ima, kako telo izgleda. - Izpostavitev, da bi si glede na družbena pričakovanja morala želeli imeti normalno telesno težo oz. ITM, ampak si ne. - Telesna teža in ITM sta zgolj cifri. - Sprejemanje drugih ne glede na njihovo težo. - Pozornost na vsak pridobljen dekagram. - Telesna teža ji predstavlja vir frustracij. - Izraz samoumevnosti ob vprašanju ali ji je telesna teža pomembna. - Telesna teža ima omejitve, ki	
--	---	--

počutila, da sem to prekoračila, kar je sicer bolj občutek v telesu, kot pa pojem nekih števil, bi se vseeno pomojem začela slabše počutiti in bi se potem na hitro začela s kakšnim športom ukvarjati za en teden, potem pa bi bilo spet to to.	jih ne smeš prekoračiti, sicer se slabo počutiš.	
--	--	--

Osebno dožemanje svojega telesa, telesnega videza in telesnega počutja je, posplošeno definirano, osnova, na kateri se formira človekova telesna samopodoba. Grogan (v Kuhar, 2004: 86) telesno samopodobo definira kot »človekove percepcije, mišljenje in občutja o njegovem ali njenem videzu«, ter dodaja, da se percepcije nanašajo na oceno velikosti telesa, mišljenje na vrednotenje telesne privlačnosti, občutja pa na čustva, povezana z obliko in velikostjo telesa. Eno izmed osnovnih raziskovalnih izhodišč te naloge je trditev, da razkrite lezbijke nimajo negativne telesne samopodobe. Čemu uporaba besede razkrite bom pojasnila v podpoglavju razprave, kjer prikazujem rezultate glede vpliva razkritja na telesno samopodobo lezbijk, sicer pa trditev na podlagi pridobljenih rezultatov potrjujem. Vse intervjuvanke so pri vprašanjih, ki so pregledovala njihovo osebno počutje v svojem telesu in njihovo dožemanje svojega telesnega videza, izpostavile zanimiv dualizem: bazično telesno počutje in telesno zadovoljstvo so označile kot (najmanj) zadovoljivo, ob tem pa dodajale komentarje, ki nakazujejo na občutenja družbenih pritiskov glede oblike, predvsem pa teže (mase) njihovega telesa. Kuhar (*op cit.*: 43) piše o procesih, ki jih sodobni standardi telesnih idealov vzbujajo v ljudeh. Gre za procese nenehnega razmišljanja o telesu, pravi, kjer ljudje za doseganje standardov spreminjajo svoje dnevne navade in svoj telesni videz. Tudi pri intervjuvankah raziskave je mogoče zaznati vplive družbenih standardov pri formaciji njihovega osebnega telesnega počutja, saj so ponotranjile kriterije, ki so na ravni večinske družbe v rabi kot merski instrumenti idealnega telesnega videza (in v skladu s tem tudi telesnega počutja, telesnega zadovoljstva, saj, karikiram, je v okviru teh standardov pozitivno telesno počutje mogoče edino v telesu, ki standardom vizualno ustreza). V skladu z besedami Dworkin (1988 v Peplau *et al.*, 2009: 11), ki pravi, da so vse ženske, ne glede na spolno usmerjenost, izpostavljene intenzivnim družbenim in kulturnim sporočilom glede telesa in telesnega videza, so tudi rezultati pričujoče raziskave.

Nekatere intervjuvanke so ob omenjanju pritiskov, ki jih čutijo s strani družbe glede lastne skladnosti s telesnimi normativi dodale, da se v okviru lezbične (in gejevske) družbe s slednjimi počutijo manj (ali sploh ne) obremenjene. Več avtorjev (Brown, 1987, Pitman, 1999, Rothblum, 1994 v Peplau *et al.*, *ibid.*) je predstavilo svoje razmišljanje, kjer predstavljajo možnost, da lezbična subkultura, feministične ideologije ter neprisotnost potrebe privlačiti partnerje moškega spola za lezbijke delujejo protektivno, glede, sicer izrazito prodornih, družbenih in kulturnih sporočil in normativov o idealu ženskega telesa in telesnega videza. Iz odgovorov intervjuvank pa je mogoče sklepati, da na njihovo telesno počutje in telesno samopodobo vplivajo normativi tako heteronormativne ureditve kot lezbične subkulture, kar potrjuje moje razmišljanje, da je telesna samopodoba lezbijk produkt konstruktov bikulturalizma.

Pri opisovanju svojega telesa in telesnega počutja so vse omenile telesno težo ali telesno maso, pri čemer nobena izmed njih z njo ni zadovoljna, ne glede na rezultat, da 1 intervjuvanka po standardiziranih meritvah indeksa telesne mase spada v kategorijo podhranjenosti, 3 v kategorijo normalne hranjenosti, 1 v kategorijo debelosti in 1 v kategorijo visoke debelosti. Kuhar (2004: 55) pravi, da smo danes tako v medicinskem, kot tudi v medijskem prostoru pogosto soočeni z enačenjem vitkosti z boljšim zdravjem. Štiri izmed 6 intervjuvank s svojo telesno težo sodijo v kategorijo zdravih oseb, kljub temu pa s svojo težo niso zadovoljne. Avtorica (*op cit.*: 57) pravi, da je črta, ki loči zdravo telesno aktivnost in ukvarjanje s telesom ter preokupiranost z lastnim telesom, zelo tanka, ta ločnica pa se kaže tudi tekom odgovorov intervjuvank. Prisoten je dualizem, ki ga vidim v neskladju med njihovim pripovedovanjem o tem, kako same sebe dojemajo in se same v sebi počutijo, ter besedah in samokritiziranju, ki se pri vseh pojavlja v povezavi s telesno težo / maso, čigar standardi in idealne meritve, ki jih oseba lahko oz. bi naj jih s svojo maso zavzemala, izhajajo iz družbenih normativov. Vse intervjuvanke so jasno izpostavile, da jim pojem telesne teže predstavlja zgolj številko, ter ne posvečajo pozornosti dejanski številki, kateri naj bi na podlagi medicinskih meritev pripadale. Povedale so, da telesno težo dojemajo v neposredni povezavi z osebnim telesnim počutjem in navedle skrb za zdravje, pomanjkanje fizične kondicije, negativno osebno počutje itd. kot posledice preseganja lastne zaželenene telesne teže.

Ob tem, ko so intervjuvanke omenile zdravje, se želim tudi sama navezati na to temo. Zdravstveno varstvo ima, kot za vse ljudi, tudi za lezbijke zelo pomembno mesto v njihovih življenjih. Pregledala sem aktivnosti in podporne programe društev, ki se ukvarjajo s tematiko istospolne usmerjenosti (LEGEBITRA, DIH) in programe organizacij, ki se ukvarjajo z motnjami hranjenja (Muza, Introspekta, Ženska svetovalnica), vendar nikjer nisem zasledila omembe obstoja dejavnosti in programov o oblikah motnjah hranjenja ali aktivnosti, delavnic za krepitev telesne samopodobe, ki bi bili namenjeni izključno lezbijkam. To izpostavljam, ker so lezbijke že na podlagi osebne okoliščine svoje spolne usmerjenosti deležne družbene stigmatizacije, če pa imajo še prekomerno telesno težo, prehranjevalne težave ali motnje hranjenja, so tako dvojno stigmatizirane, kar jih a priori postavlja v inferioren položaj v primerjavi s heteroseksualnimi ženskami, s katerimi bi se udeleževale teh programov. Kot ves čas trdim, telo, ki je najbolj vidno, stvarno in oprijemljivo sredstvo, s katerim se pojavljamo v (heteronormativni) družbi, je obenem osrednja točka, kjer se manifestira stigmatizacija nad istospolno usmerjenim človekom. Lezbijke bi tako zaradi zagotavljanja enakih možnosti za vse udeleženske, enakopravne porazdelitve moči v okviru podporne skupine in v izogib potencialnim izrazom homofobije, potrebovale dejavnosti, namenjene izključno njim. Spolna usmerjenost namreč ne sme ostajati zanemarljiv in spregledan diferencialni dejavnik pri raznih oblikah izvajanja psihosocialne podpore in pomoči.

Kriteriji glede idealne telesne teže se mnogokrat razlikujejo v smislu ali sodimo sebe ali druge, kar se pojavlja tudi pri razmišljanju mojih sogovornic. Tekom besed intervjuvank je bilo mogoče opaziti, da imajo zase veliko bolj stroge kriterije glede idealne telesne teže kot za ljudi, ki so v njihovi okolici - zanje jim ni pomembno, kakšno telesno težo imajo in drugih ne sodijo glede na njihovo težo ter telesni videz. Teja je sicer zaželjeno telesno težo označila kot 'mejo', ki je ne smeš preseči, saj je posledica njenega preseganja neprijetno počutje v lastnem telesu. Nika je povedala, da si želi svoje telo učvrstiti, saj se ne počuti dobro takšna kot je sedaj. Tudi slekla (v kopalke, v celoti pred partnerko) se bo potem lažje, ker se bo sama boljše počutila, pravi, ob čemer je poudarila, da gre tukaj zgolj za njeno osebno počutje in njene želje. Tekom besed intervjuvank je mogoče izslediti, da so same sebi glavni kritik telesa in telesnega videza, pri čemer so njihove kritike formirane na osnovi standardov in kategorij (npr. telesna teža, trenirano telo), ki izhajajo iz bikulturalnega

družbenega okvira; večinske heteronormativne družbe in lezbične subkulture. Besede intervjuvank, ki pričajo o dejstvu, da želijo imeti čvrsto, utrjeno, mišičasto telo sovpadajo z ugotovitvijo Beren *et al.*, (1997: 440), ki so prav te fizične lastnosti izpostavile kot diferencialni faktor med načini, kako lezbijke in heteroseksualne ženske oblikujejo svoja telesa. Razlago svojih ugotovitev podajajo v tem, da lezbijkam pripisujejo željo in potrebo po izkazovanju fizične telesne moči in zavračanje krhkosti, šibkosti, ki so sicer lastnosti, ki se jih v patriarhalni družbeni ureditvi podeljuje ženskam. Lezbijke, katerih spolna usmerjenost in družbeni spol oseb, s katerimi imajo partnerska razmerja, patriarhalnim načelom kontrirajo, fizično, psihično in socialno moč pa postavljajo v last (tudi) ženskam, za katere menijo, da so jo kompetentne obvladovati avtonomno, brez moškega doprinosa ali nadzora. Moje razmišljanje potrjujejo besede Barron (v Atkins, 1998: 13), ki lezbijkam pripisuje ne samo potrebo po preseganju fragilnosti, ki izhaja iz heteroseksualne ženske spolne vloge, temveč tudi izkazovanje užitkov, ki jih kot ženske doživljajo v svoji (fizični in psihični) moči.

Kot primarne vplive na njihov telesni izgled in odnos do lastnega telesa tekom odraščanja so intervjuvanke, pričakovano, navedle družino, vrstnike in medije. Kuhar (2004: 87) glavno vlogo pri definiranju podob in pomenov fizične (ne)privlačnosti pripisuje prav družbeno-kulturnemu okolju ter medijskim in kulturnim sporočilom, kar se tekom pripovedovanja intervjuvank potrjuje. Vsi naštet socialni krogi so osnovani na temelju heteronormativnosti, tako so tudi intervjuvanke tekom odraščanja bile izpostavljene socializaciji v okviru tega družbenega normativa. Pridobljeni rezultati tako potrjujejo besede Striegel-Moore *et al.* (v Atkins, 1998: xxxvi, glej tudi str. 66), navedene v teoretičnem delu naloge, ki za lezbijke menijo, da imajo tekom odraščanja pomanjkanje ali popolno neprisotnost pozitivnih vzgledov ali vzornikov iz lezbične subkulture. Intervjuvanki Klara in Špela, katerih ITM presega kategorijo normalne hranjenosti, sta izpostavili prejemanje (konstruktivne in destruktivne) kritik glede njune teže s strani družinskih članov. Od njih sta dobili občutek, da naj se zaradi svoje prekomerne telesne teže v svojem telesu ne bi dobro počutili. Intervjuvanke, ki sodijo v kategorijo normalne hranjenosti ITMja, vpliva družine na njihovo doživetje lastnega telesa in telesnega videza niso posebej izpostavljale, sploh pa niso navedle primerov destruktivne kritike. V ospredje so postavile vrstnike, ob katerih so začele dojemati družbeno pomembnost telesnega videza, 'koncept, ki

pred temi spoznanji ni obstajal', povedano z besedami Line. Tudi besede Dworkin (v Kozee & Tylka, 2006: 3) tako potrjujejo podatke, ki sem jih pridobila tekom intervjujev. Dworkin razvoj spolne usmerjenosti, predvsem pa dejanske osebne identitete z lastno spolno usmerjenostjo, postavlja v obdobje pozne adolescence oz. zgodnje odraslosti, pri čemer pa dodaja, da se lezbijke ne morejo izogniti izpostavljenosti (heteronormativnim) lepotnim idealom tekom zgodnejših življenjskih obdobj. Potrjujem, da je ponotranjenje standardov in pričakovanj glede telesa, telesnega videza in telesnega vedenja (mimika, drža, gestikulacije, itd.), ki izvirajo iz heteroseksualne družbene matrice tekom odraščanja torej neizogibno tudi za lezbijke, kar je razvidno tudi skozi besede intervjuvank raziskave.

Pri pregledovanju vplivnih oseb in dejavnikov na telesni izgled ter osebno telesno počutje v odrasli dobi jih je večina kot primarni vir navedla samo sebe. Špela mi je zaupala svojo teorijo glede tega, kako in v kolikšni meri se lezbijke obremenjujejo s svojim videzom. Pravi, da obsedenost s telesom in izgledom izhaja iz družbenih pričakovanj. Ob sprejemu dejstva, da si lezbijka, prav s tem dejanjem ne zadoščaš družbenim pričakovanjem, ker družba od tebe namreč pričakuje, da si heteroseksualen in tako postaneš upornik, četudi si tega ne želiš. Hkrati, tekom procesa lastnega sprejemanja sebe kot lezbijke, kjer se zaveš, da ne upoštevaš in se upiraš družbenim pričakovanjem, lažje to narediš tudi na drugih področjih, recimo na področju telesnega videza. Njeno razmišljanje je v skladu z besedami Brown (v Kelly, 2007: 882), ki lezbijkam, katere so sprejele svojo spolno usmerjenost, pripisuje spoštovanje in cenjenje svojih teles. Brown meni, da se procesa sprejema lastne spolne usmerjenosti in samosprejemanje lastnega telesa dogajata simultano, predelava ene psihične vsebine pa utrjuje drugo, in obratno. Špela dodaja, da gre za možnosti upati si biti pristen in slediti svojim čustvom, ter zavestno presegati družbene normative. S tem se potrjuje še eno izmed raziskovalnih izhodišč naloge, in sicer, ali je lezbično telo lahko subverzivno ali ne. Subverzijo, prikrito dejavnost proti obstoječi družbeni ureditvi, je v načinih, kako lezbijke oblikujejo, predstavljajo in nosijo svoja telesa mogoče prepoznati, nikakor pa niso lezbična telesa zgolj subverzivna.

Kot sem že zapisala, na podlagi pripovedovanj in odgovorov sogovornic sklepam, da zase ne gojijo negativne telesne samopodobe. S tem sklepom in dejstvom, da so

intervjuvanke kot osrednji vpliv in kritika svojega telesa in telesne podobe navedle sebe, želim izpostaviti, da je mogoče sklepati, da je mnogo lezbijk zadovoljnih, predvsem pa ponosnih na svoje telo (in telesni videz). Kot razkrite lezbijke, ki živijo v heteronormativni matrici, so namreč skorajda na dnevni ravni izpostavljene izvajanju mikroaktivizma, kar Barron (v Atkins, 1998: 7) dopolnjuje z razmišljanjem, ki pravi, da predanost (javnemu) lezbičnemu načinu življenja od lezbijk zahteva mnogo zavestnih odločitev glede dojemanja svojega telesa in zmožnosti samonadzora glede njihovih (lezbičnih) teles, kar so veščine, ki jih lahko uporabljajo pri oblikovanju pozitivne telesne samopodobe. Menim, da se slednjih dejansko tudi poslužujejo, vsaj na nezavedni ravni. Prav s svojim *lezbičnim* telesom so namreč izpostavljene, tudi ranljive, v javnosti, ker so njihova telesa označena, zaznamovana, prepoznavna kot lezbična, z njihovo prisotnostjo v javnem družbenem prostoru dodajajo k vidnosti lezbične skupnosti. Ta prepoznavnost pa zahteva osebno trdnega nosilca telesa - človeka, saj je telo medij neprestane razkritosti, vidne seksualnosti in s tem tudi nenormativnosti. Iz omenjene trdnosti lahko izvira samosprijemanje in ponos na lastno telo, kar osebi omogoča pozitivno oblikovanje telesne samopodobe.

2. Raziskovalni sklop: Razkritje

Klara: Ja je vplival, ja. Moške parfume sem uporabljala takrat, moška oblačila, ne vem zakaj, ampak sram me je bilo pokazati kaj ženskega, kaj ženstvenega. Takrat sem res hotela pokazati to, da sem lezbijka, na sto in en način. Ker so bile tudi lezbijke na sceni take. In valda sem mogla biti ena od njih, zgledati tako, kot so one zgledale, da bom sprejeta. S tem pa sem se oddaljila od tistih straight prijateljic, od straight sveta, ki tega ni sprejemal. Ma heteronormativno je bilo vse. V precepu si in ne pašeš čisto v gejevsko in lezbično skupnost, izločen si iz straight družbe, ker ne izgledaš tako kot oni, ker nisi tak kot oni, ker se ne obnašaš tako kot oni, ker spiš s puncami... Nika: Ja, ne oblačim se več tak, kot sem se	- Sprememba načina oblikovanja telesa po razkritju. - Pojav potrebe in želje po dokazovanju dejstva, da je lezbijka. - Sram pokazati, da je ženska in biti ženstvena, uporaba moške kozmetike ter	Vpliv razkritja na oblikovanje telesa, telesnega videza in telesnega počutja. Sprejetost v LGBT skupnosti po outiranju kot
---	---	--

mogoče. To sem spremenila sicer malo prej... prej sem bla cela fina – majice na dekolte, ful kikle, potem pa mi to več ni bilo fajn, potem sem se pobarvala na temno, prej sem bila blond, in se začela oblačiti tako, kot se zdaj – malo bolj športno, ampak vseeno ženstveno. Potem, ko sem nekaj časa imela tak nov videz, pa sem šla recimo v 4ko. Špela: Spremenila sem se že prej oz. že od prej sem se fantovsko oblačila, nosila srajce, imela kratko frizuro. Ni mi pa to neke spremembe naredilo, coming out torej. Edino, kar pa je opazno pa je, da sem se začela od takrat dalje bolj smejati. Coming out je sprejemanje samega sebe, svoje osebnosti, eee, pač dobiš neko potrditev tudi zunanjo, recimo, ko se outiraš, ja, začneš bolj sproščeno delovat in verjetno se tudi pri dožemanju telesa to pozna kot večja sproščenost. Lina: Ja, definitivno, ampak ne samo zaradi coming outa, ampak dejansko vse kar je nastalo po tem. Ker jaz sem se takrat v roku pol leta odselila od doma in zaživela po svoje in tudi če se ne bi outirala in bi se samo odselila, bi bil potek stvari v bistvu precej podoben, ker je šlo bolj za osamosvojitve kot pa za sam coming out. Ampak ja, takrat pa je bil totalen revolt, a ne, v smislu oblačenja. Po drugi strani pa vprašanje, če bi si upala biti tako drzna, če bi imela občutek, da moram nekaj skriti, nek del sebe, ker meni je pa takrat bilo vseeno, ker tisti, ki so mi bili kao pomembni, so itak takrat vsi vedeli in starši tudi in se pravi, se nisem rabila skrivati in sem lahko začela biti tako, da izživim vse tisto, kar sem hotela. Sebe. Res, sploh ne znam povedati, ampak tisti način, tisti kalup v katerega so me tlačili, mi je bilo tako, tako tuj. Jaz sem samo iz	oblačil. - Oblikovanje telesnega videza na načine, ki jih je videla pri lezbijkah na ravni lezbične skupnosti. - Občutenje precepa med heteroseksualno in lezbično populacijo, občutenje razdvojenosti kateri skupini pripadaš. - Manj ženstveno oblačenje kot pred razkritjem. - Po razkritju se je začela več smejati. - Bolj sproščeno dožemanje same sebe in svojega telesa. - Popolna sprememba stila oblačenja, izraz drznosti, katere prej ni upala izražati – ni pa to povezano zgolj	sredstvo krepitve identitete
--	---	-------------------------------------

tistega ven hotela, nisem še niti vedela v kaj točno grem in kako se bo to spremenilo, ampak samo ven iz tistega sem hotela, ker tisto pač res ni bilo ok. Ja, pomoje se počutim bolj udobno sama v sebi. Že samo zato, ker se ne rabiš skrivat, ker veš, nek del sebe moraš skrit, ne moreš biti čisto odkrit, ker si ves čas na preži in moraš pazit, da ne boš kaj narobe rekel, kaj narobe naredil in potem, ko te grožnje enkrat več ni, ker se ni več treba bat, da boš tako rečeno nekaj zajebal, lahko dejansko bolj postaneš ti in je... Meni je nasploh, tudi kar se videza, tiče, lažje mi je. Imam občutek da, am, da se manj oziram na pričakovanja drugih, kar se tega čuti, ne čutim tega nekega zunanje pritiska. Ko pa enkrat vsi vedo, da si drugačen, pa obleči in izgledajo kakor češ, a ne (glasno pove). Sej vsi vedo, bodi kakršen hočeš, potetoviraj se, popirsaj se, postrži se, obleči se... kar naenkrat se mi zdi, da ni več omejitev, ne rabiš več nekim pričakovanjem ustrezat. Tujim, samo še svojim. Nastja: Mislim, da niti ne. Ker sem skozi že bila v športu noter in spremembe pri meni niso bile tako drastične po tem, v smislu telesne podobe ali pa karkoli. Po coming outu sem si izoblikovala en imidž, ne vem, recimo moja frizura, za katero se mi govori, da se že na daleč vidi kaj si, da si nekaj drugačna. Ampak nisem pa v tej smeri nekaj dosti razmišljala, res mi je prioriteta šport. To kar sem, osebnost, kakšen je moj način življenja je bolj v ozadju, ne dajem toliko to v ospredje, ne dajem toliko poudarka na to. Teja: Ja je ja, definitivno. Oblačenje se je spremenilo, pač tudi druge stvari, ki jih recimo ne opaziš. Pa frizura, vprašanje kaj bi bilo s frizuro, če bi bila zdaj v strejt svetu. Tako pa sem recimo bolj sproščena v tem, kaj si dovolim no, več	z razkritjem, temveč s spremembo celotnega načina življenja. - Želja po pobegu iz kalupa v katerega so jo tlačili drugi. - Po razkritju bolj udobno počutje same v sebi. - Manj oziranja na pričakovanja drugih, občutenje manj zunanje pritiska glede potrebe ustrežanja normativom drugih. - Od razkritja dalje največ pozornosti posveča svojim pričakovanjem glede telesnega videza. - Šport ji je na prvem mestu, drastičnih sprememb po	
---	--	--

riskiram. Zdaj pač nisem več tako omejena. Mislim, da je to kar lahko izražaš definitivno povezano s tem kako se počutiš v svojem telesu in a se lahko s tem manj obremenjuješ. Klara: Sprejetost po outiranju je ful pomembna. Da najdeš your own kind, no. Da najdeš tiste ljudi, s katerimi imaš ful skupnega. In potem sem v vseh teh letih ugotovila, da vse kar imamo skupno, je spolna usmerjenost. Ampak zaradi samopodobe je tisto obdobje vseeno pomembno, takrat si okrepiš samopodobo, takrat to rabiš.	razkritju tako ni bilo. - Po razkritju si je oblikovala imidž, ki vizualno nakazuje, da je 'drugačna'. - Sprememba oblačenja in frizure po razkritju. - Večja sproščenost v telesu. - Manj omejitev in več izražanja same sebe po razkritju.	
---	--	--

Temeljno raziskovalno izhodišče, ki sem ga pregledovala v povezavi z razkritjem (isto)spolne usmerjenosti lezbijk je, da razkritje pozitivno vpliva na osebno doživetje lastnega telesa in telesnega počutja.

Markowe (v Kuhar, 2001: 190) med bistvenimi spremembami, ki nastanejo iz vplivov razkritja, na individualni ravni navaja posameznikovo percepcijo sebe, kar so vse intervjuvanke potrdile. Med opaznimi spremembami so navajale spremembe v načinu oblačenja, pri čemer so si dovolile več kreativnosti in osebnostnega izražanja, omenile so oblikovanje telesnega videza glede na smernice in videz, ki se je ob času njihovega razkritja kot najbolj množično razširjen pojavljal v lezbični skupnosti, opisovale pa so tudi pomembne spremembe v doživljanju samih sebe in telesnem počutju, pri čemer so naštevale več sproščenosti in udobja, manj obremenjevanja glede ustrežanja tujim (in družbenim) pričakovanjem ter bolj pristno izražanje samih sebe.

Švab in Kuhar (2005: 53 - 54) razkritje, za katerega pravita, da ima (med drugim) kot posledice prepraševanje družbenih norm in spreminjanje kulture, označujeta kot preseganje sovraštva do sebe, občutkov lastne manjvrednosti in osebnega nelagodja. Istospolno usmerjena oseba ob razkritju tako, vsaj v določeni meri, začuti in doživlja novo mero samosprejemanja, osebnostne svobode. Glede na dejstvo, da je telo 'človekova temeljna identitetna determinanta' (Južnič, 1998: 41), so ti občutki neposredno in neločljivo povezani z lastnim doživljanjem svojega telesa, kar so razbremenilne okoliščine pri samokritiki, ki jo nad svojim telesom ljudje izvajamo ter sredstvo, ki ga je mogoče uporabiti pri utrjevanju telesne samopodobe.

Nastja, profesionalna športnica, je edina, ki je vpliv razkritja na njeno telesno samopodobo zanikala, saj kot primarni vplivni faktor navaja šport, njeno profesionalno kariero torej, pri čemer svojo spolno usmerjenost, ki jo dojema zgolj kot osebno okoliščino ter jo hierarhično postavlja za kariero, ne vključuje v dejavnike, ki bi imeli vpliv pri oblikovanju njenega telesnega videza. Kot ostale intervjuvanke pa je omenila izoblikovanje individualnega, tudi vizualnega, imidža (kamor so vključevale stil oblačenja, frizuro, izbor modnih dodatkov, tetoviranje...), ki se pojavi tekom procesa razkritja in prav razkritje ter svoboda, ki so si jo po njem pridobile oz. dovolile, jim pri preizkušanju ter iskanju sebi primerne imidža daje več drznosti in manj omejitev, so povedale. Gre za nastajanje nove identitete, kar Kuhar (2001: 190) navaja kot eno izmed osnovnih postavk v procesu razkritja.

Klara je ob pripovedovanju o pomenih in spremembah, ki jih je razkritje prineslo zanj, izpostavila sprejetost v lezbični (in gejevski) skupnosti. Gre za sredstvo, ki omogoča utrjevanje in krepitev novo izpostavljene in ranljive lezbične identitete. Tudi Auerbach in Bradley (v Atkins, 1998: 35) pišeta o pozitivnih vplivih podpore, ki izhaja iz lezbične in gejevske skupnosti, na človekovo samosprejemanje in samovrednotenje.

Za razkrite lezbijke predpostavljam, da so pred razkritjem in tekom procesa prvih razkritij predelale ne samo internalizirano homofobijo, temveč tudi vpliv, ki jih imajo družbeni konstrukti idealnega telesnega videza, katerim so izpostavljene od otroštva dalje, pri oblikovanju njihove telesne samopodobe. Prav tekom teh procesov predelav so pridobile znanja in spretnosti, s katerimi sprejemajo svoje telo, telesni

videz in se pri svojem telesnem izražanju ne omejujejo, kar jim omogoča pozitivno naravnost pri telesni samopodobi. Razkritje je namreč upor proti omejevanju pri telesnem izražanju, ki ga lezbijka, katera se odloči za javno razkritje, sama nad seboj ne želi več izvajati. Je tudi obdobje novih možnosti, znotraj katerega imajo lezbijke priložnost bolj pristnega, predvsem pa manj zadržanega in zatirajočega načina izražanja svojih telesnih občutkov, vzgibov in poželenj, pri čemer se potrujejo besede Auerbach in Bradley, ki sem jih navedla v poglavju o razkritju. Avtorici namreč razkritju pripisujeta osvobajajočo funkcijo, ki lezbijkam omogoča olajšanje v mnogih aspektih izražanja svoje lezbične identitete, tudi telesnem.

3. Lezbična identiteta in lezbična skupnost v okviru heteronormativne družbe

Lina: Se mi zdi, da je neka povezava oz. obstaja možnost, da ta povezava je. Ne bi rekla, da je zavestna ampak mogoče pač... Ker ok, če smo čisto iskreni, biti lezbijka pomeni pač nek odklon od družbe, se pravi si nekje zavrtnjen in tako ne spadaš. To mogoče vzpodbudi to potrebo, da nekam spadaš in se tako čisto nezavedno pokaže v tem nekem, skoraj uniformnem videzu, ki daje občutek pripadnosti. Teja: Hmm, težko bi rekla no. Zdi se mi, da je zelo relativno no, zdi se mi, da ima vsaka punca nek svoj vidik tega. Težko rečem zdaj za druge, ampak vsaka ima svoj vidik tega, kaj ji je všeč, vseeno pa se mi zdi, da so neke razpoznavne stvari, predvsem to, da se mi zdi, da so lezbijke veliko bolj sproščene, oz. niti ne sproščene, ampak da si bolj dovolijo biti	- Izraz povečane potrebe po pripadnosti skupnosti, kar je mogoče doseči s telesnim videzom – oblikovati svoj videz tako, da boš podobna drugim lezbijkam. - Lezbijke so pri oblikovanju svojega telesnega videza raznolike, drugačne. - Omemba obstoja razpoznavnih znakov za lezbičnost na podlagi telesnega videza in telesnega izražanja.	Povezava vizualne podobe lezbijk z njihovo sprejetostjo in pripadnostjo lezbični skupnosti.
--	--	--

kar so, torej, da jih te stvari ne obremenjujejo, ampak jih pa na drugih nivojih a ne. Klara: Ja, čeprav zadnje čase odkar sem na sceni sem opazila, da se je to ful spremenilo. Večina punc na sceni je takrat zgledala fantovsko, robustno, moško, ono res – tipične lezbe – dyke on bike varianta. Zadnje čase pa opažam, da se ta trend ful spreminja. Takih lezbijk sploh ne vidiš več. Ne vem, mogoče, ker gre za menjavo generacije, pa so te gospodične toliko starejše in ne hodijo več ven, ne vem. Ta mlajše punce, med katerimi so ful feminilne in ful takšne, ki napol zgledajo kot moški, ene ful androgine, ful so raznolike no. In vedno več je suhih. Včasih je bilo več debelih. Špela: Predvidevam pa, da pred leti so bile take ideje, da moraš izgledat možača in ne vem kaj. Ko sem jaz prišla na sceno, kar je bilo ene 10 let nazaj, ne vem, če je bila sploh kaka femme ženska na sceni. Večina jih je bila s kratkimi lasmi, če ne celo pobrita, čisto moško oblečena, in si takoj vedel aha, ta je pa naša. Če je prišla kaka z dolgimi lasmi, si si takoj mislil, wow, ta je pa prišla malo eksperimentirat ali pa da sploh ne ve, kje se nahaja. Zdaj pa mislim, da je toliko pestro, da ni več tako poudarek na tem, da zgledaš tako, kot bi se nekaj pričakovalo. Nekoč pa ja, je bila prava lezbijka tista, ki je izgledala butch.	- Lezbijke so sproščene in si dovolijo biti kar so ter to izražati. - Opazne spremembe telesnih izgledov lezbijk na ravni lezbične skupnosti. - Veliko manj je opaziti možatih lezbijk, vedno več pa izrazito ženstvenih lezbijk. - Vedno manj je opaziti lezbijk s prekomerno telesno težo. - Pred 10 leti je bilo videti izrazito ženstveno lezbijko redkost, izjema. Če so bile ženstvene, se je zanje mislilo, da sploh niso lezbijke. - Večina lezbijk je nekoč bila izrazito možatega oz. butch videza. - Sedaj je razpon telesnih izgledov lezbijk pester. - Sedaj je na ravni lezbične skupnosti manj pričakovanj glede tega, kako naj	Razvoj vizualne podobe razkritih lezbijk tekom let
--	---	---

Lina: Ne kaj bistveno. Pa tudi, am, sem se pa že parkrat spraševala o tem, kaj je vzrok in kaj posledica. A, v smislu, a ta podoben videz ampak ne samo videz, ta cel imidž, a je to pač zato, ker smo lezbijke in imamo pač neke druge stvari skupne, ali to izhaja iz tega, ali pa zato ker smo lezbijke in pač pademo v ta nek uniformiran imidž zato, da spadamo?! Vizualno čisto. In, jaz zase pravim, da se oblačim tako, kot se počutim, tako kot si sebe predstavljam, je pa velikokrat ko pogledaš okoli sebe na tej lezbični sceni, vidiš, so da jih / nas kar malo skopirali. Da obstaja nek generičen videz, neke stvari so skupne in tudi ta, e, občutek ogroženosti glede vsega kar je drugačno in vsega kar od tega odstopa, ne vem kaj, ampak je neka varnost v tem, da smo si na vizualen način podobni, pa sej ne, da smo si vsi podobni, ampak neka določena stopnja podobnosti pa obstaja in neka varnost je v tem, se mi zdi. Lina: Se mi pa zdi ta lezbična skupnost pri nas kar precej, tako, kar razvita no. Vsaj tako jo vidim, zdi se mi tudi kar precej raznolika no, vsaj kar jaz vidim, se mi zdi, da je razvitih veliko različnih videzov. Pa ja, zdi se mi predvsem, da je kar nekaj tudi odvisno od odprtih prostorov, kakor je ta recimo, kjer zdaj sediva, da to veliko pripomore k temu, ker ljudje pač rabijo prostore, ker se jih res rabi, da se lahko prebudi neka skupnost. V smislu videza pa je razlika, da je res veliko, veliko mladih. Jaz, ko sem 5 let nazaj prišla na	lezbijke izgledajo. - Večjih sprememb glede telesnih izgledov lezbijk na ravni lezbične skupnosti ni bilo. - Obstoj generičnega videza lezbijk. - Omemba občutka ogoženosti ob telesnih izgledih, ki niso v skladu s generičnim videzom lezbijk. - Medsebojna vizualna podobnost lezbijkam nudi varnost. - Lezbična skupnost v Ljubljani je razvita in raznolika. - Vedno več mladih lezbijk se pojavlja na lezbični sceni.	
---	---	--

sceno, so bile vse starejše, dobro, sej jaz sem bila takrat tudi 22 let stara, ampak če zdaj pogledam, je veliko punc, ki so stare 17, 18, 19 let, čist mlade, ful jih je, ful je novih, mladega vala je veliko. Mislim, sigurno, ampak bolj bi za to rekla, da je generacijska razlika. Takrat so, sej pravim, večinoma bile starejše, pa ne tako 1, 2 leti starejše, ampak od mene so večinoma takrat bile te ženske starejše tam, 10 let. Kar se spomnim od takrat je razlika med imidžem in izgledom mladih in imidžem teh starejših žensk. Tako da zdaj, pa je na sceni itak ful mladih. Klara: Ja, počutim se kot ženska, ampak to ne povezujem samo s fizičnim videzom. To povezujem, ne vem, z odnosom do življenja, z odnosom do soljudi, do vsega. Je pa bilo obdobje, ko sem nisem hotela počutiti kot ženska in to je bilo malo po tistem, ko sem se outirala. Ko prideš na sceno sem mislila, da je edino prav, če si lezbijka, je, da imaš postrizene lase na kratko, postrizene nohte, se oblačiš v neke cunje, da zgledaš ko brezdomec ... to so lezbijke. In sem res prevzela to tomboy identiteto, z oblačenjem v široke kavbojke in vsem ostalim. In ja, valda, če pokažem dekolte, se počutim bolj žensko. Špela: OK, kot ženska se počutim. Stereotipi za žensko so nekaj drugega, ampak ti zame nimajo povezave, če se potem ženska obnaša ful robato in grobo, zame to potem ne pomeni, da je ženstvena. Tako da jaz mislim, da je pač	- Počuti se kot ženska, kar pa ni povezano samo s telesnim izgledom. - Takoj po razkritju se ni hotela počutiti kot ženska in je svoj videz oblikovala na podlagi takrat najbolj razširjenega videza lezbijk na ravni lezbične skupnosti. - Bolj žensko se počuti, če razkriva svoj dekolte. - Počuti se kot ženska, ne pa kot ženska, kot jo opisujejo in predstavljajo stereotipi.	Ženskost, ženstvenost in spolne vloge.
--	---	---

to, kako se ti počutiš, in jaz se počutim ženstveno in tako bi tudi za svoja dejanja rekla, da so ženstvena, četudi vrtam stene in razbijam. Ni stereotipno ženstveno, delam pa to kot ženska in s svojim ženskim pristopom, to mi je pomembno. Lina: Žensko ja, ženstveno ne. OK, nikoli si nisem zares želela biti moški. Ženstveno pa ne, ker enostavno pač... vse je vezano na neke stereotipe in neke že v naprej formulirane predstave kaj je ženstveno – od načina kako se premikaš, kako govoriš, kaj imaš oblečeno, ... ne spadam jaz v te prestave, to pač nisem jaz. Ko se moram bolj obleči za kako tako stvar, je to zame ful napor, recimo omehčat svoje gibe, ker to je tisto, kar se pač predpostavlja, da je ženstveno. Meni pa to pomeni cel napor, ne pride mi naravno. Nastja: Hmm. Ja, če gledam recimo te svoje sotekmovalke, ki smo skupaj, sem jaz od tistih 6ih res edina, ki sem neko odstopanje. Ženstvenost pa dojemam v smislu načina obnašanja, načinu razmišljanja. Ne vem, recimo, jaz make upa enostavno ne morem, enostavno mi ne paše. Se počutim žensko, ampak v partnerstvu pa recimo tudi majčkeno te moške vloge prevzemam. Nisem pa nikoli, da bi prevzela eno ali drugo področje, tako, da sem nekje vmes. Se počutim v določenih situacijah, bolj moško, tisto, kako bi rekla, ne toliko kot ženska, bolj na moško stran, nisem pa tudi, da bi se definirala jaz sem pa ful ženska. Pač	- Za svoja dejanja pravi, da so ženstvena, četudi niso v skladu s tem kaj se stereotipno razume kot ženstvenost. - Počuti se kot ženska, ženstveno pa ne. - Kadar se od nje na družbeni ravni pričakuje ženstvenost in se zaradi situacije temu podredi, doživlja to kot napor. - V smislu ženskosti sebe v primerjavi s sotekmovalkami vidi kot tisto, ki odstopa. - Ženstvenost je zanjo način obnašanja, razmišljanja. - Prevzemanje elementov obeh spolnih vlog v partnerstvu – fluidna spolna identiteta. - Omemba zabrisanih meja med spoloma. - Dojemanje spola kot družbeno konstrukcijo. - Po razkritju je začela drugače razmišljati o	
--	--	--

mislim, da lahko dam, da lahko najdem oba spola v sebi noter. In v tem se dobro počutim. Teja: Amm, je ne dojemam (smeh). Mislim, da imam to malo zabrisano, meje imam zabrisane. Ne dojemam spola, spol dojemam kot družbeno konstruirano zadevo tako, da se s tem ne, mislim no, seveda na nek način, priletiš v to okolje v katerem se moraš, v katerem si usidran noter in razmišljaš na moško in žensko vlogo, ampak am, pač se mi zdi, da je vedno bolj to free, pač tudi s tem, ko se razkriješ, začneš drugače razmišljati o spolu ne, o samem spolu ne. Ženstvenost pa zame ni pomembna, pač, se mi zdi da mi je čisto vseeno v bistvu, ali me zamenjajo za moškega ali sem ženska, na nek način bi lahko rekla, da nimam s tem težave no. Klara: Če pride v Monokel punca, z dolgimi lasmi, z make upom, z urejenimi nohti, ne vem, oblečena v pretesne kavbojke in izrazito feminilna, bo večina punc pomislila, oh kako je huda, ampak je pa straight. Lina: Da so možačaste. Ampak to je iz vidika mainstream populacije, strejt populacije. Pa jaz bi sicer rekla, da vse to drži za ta bolj športna oblačila, krajše lase, ne bi pa rekla, da so možačaste. Najde se tudi kakšna, ampak jaz načeloma ne vidim tega v lezbijkah, čeprav se mi zdi, da vseeno v očeh general populacije pa obstaja takšna predstava. Stereotipi so	- Ni ji pomembno kot kateri spol je prepoznana s strani družbe. - Nesprejemanje izrazito ženstvenih lezbijk oz. izražanje dvomov v njihovo istospolno usmerjenost.	
	- Družbeni stereotip lezbičnega telesnega videza in izražanja je, da so možačaste. - Lezbijke imajo po mnenju heteroseksualcev kratke lase, moška	Družbeni konstrukti glede stereotipov telesnega videza lezbijk.

itak brezveze. Mislim, omejujejo. Enostavno se mi zdi, da je samo še ena prepreka več, da ne moreš biti to kar si. Mislim, ne moreš... lahko si, ampak greš proti toku. Samo še eno dodatno pravilo, ki je pa res čist brezveze. Nastja: Ja, zanimivo je, tako, že nasploh, če v medijih poslušáš, kako tista tipična lezbijka izgleda. Ono, butch scena, motoristka... V tem smislu, da kaže že znake čisto na moško stran. Možača, če temu lahko to rečem. Jaz pa mislim, da so lezbijke na vseh področjih in čisto raznolike, v kakšnih primerih sploh ne ugotoviš, da je, v kakšnih pač je res zelo očitno, ampak mislim, da tukaj ni nekega pravila.	in športna oblačila. - Omemba, da sama teh stereotipnih značilnosti ne prepozna pri lezbijkah. - Mediji lezbijke predstavljajo kot močate, postavljajo jih na moško stran družbe. - Omemba, da so lezbijke raznolike.	
---	--	--

Vsaka družbena in kulturna skupina ima svojevrstne značilnosti, ki videz svojih pripadnikov ločuje od videza drugih družbenih skupin, pri čemer lezbijke niso izjema. S tem ne mislim samo dejanskega načina oblikovanja telesa in zunanega videza, ampak s to mislijo zajemam tudi mimiko, telesno držo oz. način, kako oseba *nosi* svoje telo, imidž itd., vse, kar je možno povezati s telesnim izražanjem. Južnič (1998: 13, 36) telo pojmuje kot izhodišče za identificiranje in naznanjanje svoje prezence, pri čemer dodaja, da je telo s svojimi skupinskimi značilnostmi vgrajeno v skupinsko identiteto. Prav te besede jasno nakazujejo pomen mojega raziskovanja mnenj o povezavi telesnega videza lezbijk z njihovo osebno identifikacijo kot lezbijke in pripadnostjo lezbični subkulturi, kar ponazorijo tudi besede Klare, ki je lezbični identiteti pripisala velik pomen, ob tem pa dodala, da ima v okviru družbe, kjer prevladujejo heteroseksualci, občutek, da jo mora še posebej izpostavljati, telesni videz pa je glavno sredstvo, ki se ga v ta namen poslužuje.

Raziskava je dala rezultat, da lezbijke vidijo korelacijo med telesnim videzom in pripadnostjo lezbični skupnosti. Lina je ta generaliziran videz, ki lezbijkam nudi večjo

sprejetost in prepoznavnost na ravni skupnosti, označila kot uniformen, ter dodala, da mogoče ta povezava nastaja na podlagi potrebe pripadanja skupnosti, saj biti lezbijka pomeni družbeni odklon, ki s seboj prinaša zavrnitve na družbeni ravni, kar povečuje potrebo po pripadnosti (vsaj v) *svoji* skupnosti. Tudi Nika je omenila ponavljajoč videz lezbijk, za katerega dvomi, da vsem lezbijkam predstavlja prav njihov osebni stil in imidž, temveč je ta videz sredstvo, ki omogoča poistovetenje s skupnostjo, pravi. Iz besed intervjuvank tako lahko izluščim ugotovitve, da tudi v okviru lezbične skupnosti obstajajo smernice in normativi glede zaželenega telesnega videza svojih pripadnic, ki imajo bistveno vlogo predvsem pri osebni in medsebojni identifikaciji lezbijk. Potrjujem teorijo Rothblum (v Atkins: 1998, xxxviii), podrobneje opisano v teoretičnem uvodu (na str. 47), ki lezbičnim normativom telesnega videza pripisuje dve osrednji funkciji: nudenje medsebojnega prepoznavanja in zagotavljanje skupinske pripadnosti, oboje s čimmanj posluževanja vizualnih in identifikacijskih smernic prevladujoče (heteronormativne) družbe.

Razvoj raznolikosti telesnih videzov lezbijk na ravni lezbične skupnosti v Ljubljani so intervjuvanke, razen Line, označile kot pozitiven in razvijajoč se. Z raznolikostjo telesnih videzov pojmem pojavnost čimbolj širokega spektra telesnih izgledov lezbijk, ki so oblikovani pod vplivi telesnih in vizualnih idealov iz večinske kot tudi lezbične družbene skupine. Južnič (1998: 11 – 12) ob razmišljanju o pluralnosti človeških teles prav telesu pripisuje moč ponazarjanja mnogih človekovih življenjskih sfer, npr. ideološke, anatomske, psihološke, zgodovinske itd. Telo zaznamuje njegovo naravno in družbeno okolje, dodaja, s čimer se povsem strinjam. Ena izmed (mnogih) posledic razkritja so novi socialni prostori in konteksti, v katerih se imajo istospolno usmerjene osebe, oz. v primeru te naloge lezbijke, možnost pojavljati. Ves čas tekom naloge trdim, da je telo socialni konstrukt, nahajanje v novih, tokrat lezbičnih (in gejevskih) socialnih krogih, pa za lezbijke s seboj prinaša konfrontacije z normativi te družbene subkulture. Posledično se lezbijke tako znajdejo v bikulturalnem konfliktu lepotnih normativov primarne in prevladujoče heteronormativne družbe in lezbične subkulture, kateri obe vplivata na sooblikovanje njihove telesne samopodobe. Moje ugotovitve se potrjujejo skozi besede Myers *et al.* (v Atkins, 1998: 24), ki lezbičnim telesnim normativom dodajajo jasno distinktivnost v primerjavi s heteroseksualnimi normativi, kljub temu pa slednji postavljajo lepote

ideale, zaradi katerih tudi lezbijke kompromitirajo svoj telesni videz in so tako pomembni vplivni faktorji pri formaciji njihove telesne samopodobe. Špela, ki sicer od razkritja naprej svoje telo vedno bolj sprejema in se v njem počuti udobno, je družbo, ki jo obdaja, označila kot 'napumpano z nekim telesnim idealom' ter povedala, da so ljudje (kot je tudi ona, ki ima ITM 47,8), ki tem idealom ne ustrezajo, deležni šikaniranja s strani soljudi, tudi tujcev. V primerih, kjer njuni lepotni normativi niso usklajeni, družbeni skupini torej merita moči in vplivnost na lezbijke in odločitve, ki jih sprejemajo pri oblikovanju svojega telesa in telesnega videza.

Lezbijke so torej izpostavljene bikulturalizmu, istočasnemu pojavu dveh medsebojno ločenih kultur v istem družbenem okolju (glej tudi str. 56 - 57). Eksistenci heteronormativne družbene ureditve in lezbične subkulture namreč nista ločeni, ne pojavljata se v hermetično zaprtih družbenih sistemih, temveč hkrati in med seboj prepleteno soustvarjata družbeno ureditev, v kateri živimo. Tako imata obe s svojimi načeli, normativi in pričakovanji možnost, ki se je seveda obe tudi intenzivno poslužujeta, moč diktiranja, kako bi v okviru njune ideologije bilo zaželeno, da bi lezbijke doživljale in oblikovale svoje telo, telesni izgled in osebni imidž ter način, kako naj svoje telo reprezentirajo v družbi.

Ena izmed pglavitnih misli te naloge je predstavitev lezbijk kot upornic družbenim (hetero)normativom, in njihova drznost, pestrost in porajajoča se kreativnost, o kateri v povezavi z razvojem lezbičnih telesnih videzov pripovedujejo intervjuvanke, to potrjujejo. Ne glede na to, da dejavnike, ki vplivajo na formacijo telesne samopodobe lezbijk v razpravi tematsko ločujem, so ti med seboj povezani. Razkritje, ki je prvi javni (in tudi osebni) upor heteronormativnim družbenim normam, je za lezbijke dogodek osebnega opolnomočenja, iz novo pridobljenih virov moči pa se zanje razvijajo možnosti, v okviru katerih lahko tudi z načini oblikovanja svojih telesnih videzov (in na osnovi tega tudi svojih telesnih samopodob) izbirajo bolj pristne, bolj osebne in manj družbeno pričakovane odločitve. Barron (v Atkins, 1998: 8) to označuje kot občutek večjega lastništva same sebe, kjer njeno telo bolj kot prej pripada njej sami, ob čemer čuti veliko manj zunanijh, družbenih pritiskov glede odločitev, ki jih sprejema o svojem telesu.

Intervjuvanke, ki so se v povprečju prvič razkrile pri 19,5 letih, so v (javni) lezbični skupnosti prisotne najmanj 4 in največ 12 let. Vse, razen Line, so razvoj vizualnih

podob lezbijk ocenile kot opazen, ne pa vedno pozitiven. Lina in Nika sta edini, ki sta videz lezbijk na ravni ljubljanske lezbične skupnosti opisali kot homogen, pri čemer Lina dodaja, da zaznava med lezbijkami občutek ogroženosti glede vsega, kar je drugačno in odstopa od njihovega generičnega videza. Njenim besedam kontrirajo ostale intervjuvanke, ki so lezbično skupnost v Ljubljani, gledano z vizualnega zornega kota, opisale kot raznoliko, drzno, razvito in spreminjajočo se, ter poudarile, da se jim zdi pluralnost ženskih teles, telesnih videzov in telesnih načinov izražanja večja kot pri heteroseksualnih ženskah. Kljub temu Špela pravi, da se ji zdi lezbična skupnost danes manj uporniška, manj alternativna kot pred desetletjem, ter ji pripisuje več uklanjanja večinskim lepotnim normativom. Teja je kot največjo razliko izpostavila dejstvo, da se sedaj na ravni javne lezbične skupnosti pojavlja vedno več mladih lezbijk (starih pribl. 17, 18, 19... let), kar potrjuje tudi Klarine besede, obe sta namreč povedali, da je bila ob njunem razkritju velika večina žensk mnogo (vsaj za desetletje) starejših od njiju, njihovi videzi pa tako opazno drugačni od videzov žensk, ki se sedaj pojavljajo na lezbični sceni, ob čemer ne smemo zanemariti generacijskih razlik kot pomembnega diferencialnega faktorja. Intervjuvanke so tudi povedale, da je bila večina lezbijk pred leti bolj butch videza oz. takšnih, katerih videz je (bil) v skladu s prevladujočim stereotipom glede lezbičnega telesnega izgleda, feminilnih oz. femme lezbijk, kar so lezbijke, ki so izrazito ženstvenega videza in so primarno lahko prepoznane tudi kot heteroseksualke, pa skorajda ni bilo. Špela to pojasnjuje z dejstvom, da je bilo medsebojno spoznavanje lezbijk pred leti bolj težavno, saj interneta, lezbijkam in gejem prijaznih lokalov in klubov ter raznih aktivnosti, ki jih organizirajo društva, ki se ukvarjajo s tematiko istospolne usmerjenosti, ni bilo na voljo v obliki tako razširjene ponudbe, kot je sedaj. Lezbijke, ki so želele svojo *lezbičnost* javno nakazati, kar je bilo za prepoznavnost drugim lezbijkam nujno potrebno, so to dosegale z videzom, ki so ga prilagodile stereotipnim predstavam o telesni podobi lezbijk. Ob tej ugotovitvi se znova potrjuje teorija Rothblum (omenjena na str. 47 in 104) o identifikacijski funkciji telesnega videza lezbijk.

V kontekstu telesnih videzov in imidžev mladostnice sicer na lezbično skupnost prinašajo novosti in drugačnost, obenem pa, vsaj po besedah intervjuvank, tudi vedno več podrejanja (hetero)normativom. Vse so omenile, da je opaziti vedno več lezbijk, ki so izrazito feminilne, z dolgimi lasmi, v tipičnih ženskih oblačilih (krila, majice z dekolteji), kar so označile kot pozitivno. Klara je recimo z negativno

konotacijo izpostavila dejstvo, da se je trend vitkosti, ki ga Kuhar (2004: 44 – 47) postavlja v ospredje zahodnih lepotnih idealov in v največji meri pripisuje njegov vpliv prav na adolescente, za katere pravi, da šele razvijajo svojo osebno in družbeno identiteto, v zadnjih par letih množično pojavil tudi na ravni lezbične skupnosti. Razvoj osebne identitete ne glede na človekovo spolno usmerjenost, poteka ves čas tekom socializacije v prevladujoči, torej heteronormativni kulturi. Dworkin, 1989, Fredrickson in Roberts, 1997, Swim, *et al.*, 2001 (v Kozee in Tylka, 2006: 3) prav za to kulturo pravijo, da je s svojimi lepotnimi standardi, znotraj katerih se intenzivno izpostavlja prav ideal vitkosti, da je tako intenzivna in trdovratna, da ni možnosti, da ne bi prodirala tudi v lezbično subkulturo. Od tod je mogoče prepoznati direktne vplive na načine, kako se lezbijke odločajo oblikovati svoja telesa, telesne videze in s tem, posredno sicer, tudi svojo telesno samopodobo.

Stereotipi glede vizualne podobe lezbijk so imeli vpliv na dožemanje lastne telesne podobe lezbijk, s katerimi sem govorila. Kuhar (2009: 36) stereotipe označuje kot posplošene in preveč tipizirane sodbe oseb in skupin ljudi na osnovi ene od osebnih okoliščin oz. značilnosti. Stereotipi o telesih in telesnih videzih lezbijk so množično razširjeni na ravni celotne družbe, Kelly (2007: 873) pa je podala rezultat raziskav, ki pravi, da ima prevladajoča kultura izredno negativna mnenja glede fizičnega izgleda lezbijk, kar so potrdile tudi intervjuvanke. Ob tem je potrebno dodati, da lezbična subkultura ni protektivna glede reproduciranja stereotipov o telesnih videzih lezbijk, saj ti obstajajo tudi med samo lezbično skupnostjo, kot je povedala Nastja. Vse intervjuvanke so kot najbolj prepoznaven stereotip o telesnem izgledu lezbijk opisovale kratkolaso, potetovirano žensko v moških ali usnjenih oblačilih in s prekomerno telesno težo. Dodajale so ji oznake 'možača', 'zanemarjena', 'bajkerka', 'osvajalka bejb', 'sovražnica moških', 'robustna', 'zasvinjana' itd. Te oznake nakazujejo ponotranjanje družbenih stereotipov o lezbijkah s strani intervjuvank, kar pa ne pomeni, da se z njimi strinjajo ali vanje verjamejo. Kljub temu pa ima sovpadanje lezbijkinega telesnega videza s stereotipi tudi prednosti; Lina je povedala, da sama, sicer nenačrtno, vizualno sodi v ta 'lezbični in stereotipni kalup', kot ga je označila. Ob tem je dodala, da to sovpadanje s seboj prinaša več sprejetosti med lezbično populacijo, vizualno izrazito ženstvene lezbijke so namreč deležne manj sprejemanja ali celo dvomov o pristnosti njihove (isto)spolne usmerjenosti, saj so vendar, karikiram, 'preveč ženstvene'. Nasprotno izkušnjo, ki pa potrjuje Linino

razmišljanje, ima Nika, ki je sicer izrazito ženstvenega videza, zaradi česar je bila na ravni lezbične skupnosti deležna sumov o avtentičnosti svoje spolne usmerjenosti. 'Kaj, se moram postrči in 'met razcapane cote, da bom eno dobila ali kaj?' je porogljivo pripomnila. Špela, ki v odrasli dobi te stereotipe doživlja kot smešne, je omenila frustracije, ki jih je prav zaradi obstoja stereotipov o vizualni podobi lezbijk doživljala ob razkritju. Lezbijke in njihov telesni videz so bili na družbeni ravni namreč šikanirani, podcenjevani, je povedala, ob razkrivanju svoje spolne usmerjenosti pa je čutila stisko, saj ni želela svojega videza kompromitirati s prisvajanjem videza stereotipa, ki ji ni ustrezal, zgolj zaradi (vizualne) pripadanosti lezbični skupnosti. Na Špelin primer lahko navežem besede Teje, ki je zgoraj predstavljen stereotipni imidž lezbijke označila za osovraženega. Razmišljanja intervjuvank razumem kot željo po uporabi družbenim stereotipom o vizualnih podobah lezbijk, ki imajo negativno konotacijo in jo na ravni privlačnosti postavljajo hierarhično nižje kot heteroseksualne ženske. Predpostavljam, da lezbijke, ki so že zaradi osebne okoliščine svoje spolne usmerjenosti postavljene na družbeno margino, teh stereotipov ne želijo sprejemati in se jim uklanjati ter tako biti marginalizirane na osnovi še ene osebne okoliščine. Od tod razumem izvor opisanega sovraštva in strahu pred istovetenjem s stereotipi kot obliko zavestnega upora družbenim kategorijam, katerim ne želijo pripisovati moči za poniževanje lezbijk, njihovih teles in telesnega videza.

Spol, kot stanje različnosti med ženskostjo in moškostjo, je družbeni in kulturni konstrukt, pravi Južnič (1998: 44), telesnost pa njuno temeljno izhodišče, dodaja. Prav socialni konstrukt ženskosti, kateremu so lezbijke do razkritja izpostavljene izključno v patriarhalnem kontekstu, nato pa se mu priključijo še vsebine ženskosti iz lezbičnih in morda tudi feminističnih ideologij, ima pomembno vlogo pri tem, kako lezbijke oblikujejo svoje telo in telesni videz. Telo je namreč osrednje mesto, kjer se manifestirajo boji razmerij moči med tradicionalnimi in sodobnimi heteronormativnimi in lezbičnimi, patriarhalnimi in feminističnimi idr. vsebinami, katerih cilj je imeti primarno vplivno pozicijo pri formaciji ženskega telesa in pomenov, ki jih na podlagi fizičnih atributov ženskam pripisujejo. Kako lezbijke dojemajo pojem ženskosti je prav zato pomembno vprašanje pri raziskovanju njihove telesne samopodobe.

Vse intervjuvanke so potrdile, da se počutijo kot ženske, nobena ni izpostavila želje po tem, da je ne bi povezovali s tem pojmom, so pa jasno nakazale, da pojem 'biti

ženska' doživljajo vsaka na svoj individualen način, kjer ta družbeni konstrukt sebi primerno preoblikujejo, pri čemer jim je pomembnejše njihovo osebno dožemanje in razumevanje tega, kar ženska je oz. one kot ženske želijo *biti*, kot pa uklon temu, kar, predvsem heteronormativna, družba od žensk pričakuje in zahteva, da naj *bi bile*. »Lezbijke so morda manj omejene glede tradicionalnih vlog družbenega spola, s tem pa prisiljene v lastno definiranje tega, kar jim predstavlja biti ženska« pravijo Beren *et al.*, (1997: 440). Besede pričujočega citata se potrjujejo skozi opravljene intervjuje, od koder izhajajo rezultati, da intervjuvanke pojma biti ženska in ženstvenost res interpretirajo na individualne načine. Klara je pojem biti ženska odtujila zgolj od fizičnega izgleda in ga povezala z odnosom do življenja, do soljudi, do vsega skozi kar se njena ženskost manifestira, pravi. Nastja je navedla, da gre pri ženskosti za način obnašanja, razmišljanja, Špela pa je poudarila, da ni stereotipno ženska, pri čemer je s stereotipi nakazala tiste vsebine, ki izhajajo iz patriarhalne družbe, je pa ženska, s svojim osebnim pristopom do ženskosti. Lina in Teja, ki sta izmed vseh intervjuvank najbolj androginega izgleda in sta obe pripovedovali tudi o ponavljajočih se dogodkih, kjer sta bili namerno ali nenamerno identificirani kot moška, sta pri sebi zanikali obstoj ženstvenosti. Teja, ki spol označuje kot družbeno konstruiran, je povedala, da ženskost in ženstvenost zanjo nista pomembni. Meje spolnih vlog ima zabrisane, od razkritja dalje drugače razmišlja o spolu in zavestno poskuša presegati pričakovanja, ki jih družbeni spolni konstrukti gojijo do žensk. Lina se počuti in identificira kot ženska, ženstvenost pa razume kot stereotipne in v naprej formulirane predstave o tem, kaj ženstvenost pomeni, v katere se ne uvršča, v njih se ne prepozna in v situacijah (npr. poslovnih srečanjih), kjer se od nje pričakuje izrazito ženstven izgled in vedenje, ob izpolnjevanju teh pričakovanj doživlja osebne napore. Za intervjuvanke torej lahko zaključim, da so tekom odraščanja in socializacije (prisilno) ponotranjile družbene konstrukte ženskosti in spolnih vlog, ki se jim prispisujejo, nekatere izmed njih pa od razkritja naprej tem konstruktom nasprotujejo in jih namerno poskušajo presegati z lastnimi idejami, oblikovanji in izražanju tega, kar zanje predstavlja biti ženska. Rezultati so v skladu z mislimi Auerbach in Bradley (v Atkins, 1998: 34), ki razkritje in vsa dogajanja, ki temu sledijo, označujeta kot proces raziskovanja in sprejemanja spolne identitete, v okviru katerega lezbijke ne čutijo pritiskov svoje identitete podrediti tradicionalni 'ženskosti'.

Ob vsem zgoraj naštetem pa je potrebno upoštevati in razumeti, da je lezbična skupnost, četudi s strani intervjuvank označena kot vsaj za spoznanje bolj odprta, raznolika in sprejemajoča pri pluralnosti teles in telesnih videzov kot večinska družba, neizogibno umeščena prav v družbo, ki jo definira heteronormativna matrica. Prav zato sem v teoretičnem uvodu toliko pozornosti posvetila predstavitvi te matrice, njenih konstruktov ženskosti, idealne ženske telesne podobe ter razmerij moči, ki potekajo med heteronormativno večinsko družbo ter lezbično subkulturo in njunimi lepotnimi in spolnimi normativi. Vsi našeti konstrukti so namreč bili, in tudi ostajajo, morda sicer v manjši meri, a vendar, pomembni vplivni faktorji pri oblikovanju telesne samopodobe lezbijk, ki so pred razkritjem živele izključno v heteronormativnih okoljih. Razkritje pa ne glede na to, kako blagodenjo in osvobajajoče lahko vpliva na lezbično in telesno identiteto, vseeno ni in ne more biti sredstvo, ki bi lezbijkam omogočalo živeti v zgolj inkluzivnem in protektivnem, če ne celo iluzornem lezbičnem mehurčku, kamor se heteronormativni konstrukti ne bi bili sposobni infiltrirati.

4. Odnos do telesa skozi odnose s (pomembnimi) drugimi

Klara: S prijateljicami. S tremi. Vse tri so lezbijke. Izmed mojih straight prijateljic ni nobena takšna, da bi se lahko osebno, intimno o tem pogovarjala. Nimam z njimi toliko pristnih odnosov. Sej se tudi s straightkami pogovarjam o svojem telesu, ampak nikoli tako intimno, kot se s temi prijateljicami, ki so slučajno lezbijke. Ampak mislim, da ravno ker so, je odnos bolj pristen, ker zaupam, ker štekajo. Aja, ne, s štirimi prijateljicami, ona pa je straight. Njej pa vse povem, pa jaz njej. Nika: S punco se skoz menima o najinih vampih. S kolegicami sploh ne poštudiram, da bi se menla o tej temi. Špela: Predvsem so to ena straightka in	- O svojem telesu, telesnem izgledu in telesnem počutju govori s prijateljicami. Večina teh prijateljic je lezbijk (ena ni). - Z lezbijkami se lahko o tej temi bolj intimno pogovarja, ima občutek, da jo bolj razumejo. - O tej temi se vedno pogovarja s punco. - V prijateljskih krogih niti pomisli ne, da bi	Poglobljeno pogovarjanje o svojem telesu in doživljanju svojega telesa s pomembnimi drugimi.
--	---	---

dva geja, tako da ne bi mogla reči. To so moji prijatelji, kar pa ni povezano z njihovo spolno usmerjenostjo. Je pa res, da imamo določene izkušnje za sabo skupaj, ki so nas povezale, zato mogoče mi je isto. Sploh ta ena ali pa mogoče dve straightki s katerimi se pogovarjam, imajo tudi določene izkušnje s svojim telesom za sabo, zato se mogoče lahko z njima tako sproščeno pogovarjam, ker me bolj razumeta, čeprav tudi z geji, s katerimi se pogovarjam, je fajn. Spolna usmerjenost se mi zdi, da zame tukaj ne igra kakšne vloge. Lina: Ja. S prijateljico. Z eno, večinoma. Dolgočasna sem in se z njo največ družim. Am, imam enega kolega, ki se je nekoč ukvarjal z bodybuildingom in z njim se lahko ogromno tudi pogovarjam o tem, tudi ko sem bila na tej dieti in mi svetuje in ga lahko karkoli vprašam in imava v bistvu ful sproščen odnos glede tega, da se lahko pogovarjava o tem vsem normalno, ne glede na to, da je moški. Nimam načeloma težav govorit o svojem telesu. Nastja: Ja največ s temi svojimi, ki mi pomagajo, s fitnes trenerji. Ful sem občutljiva na ljudi, ki sami sebe zanemarjajo in si govorijo, da so pa to pa to, grdi, slabi. Jaz jim rečem, glej takšna si, bodi sploh vesela, da živiš, da si zdrava, da imaš dve nogi in dve roki, tako da kakršnakoli že zunanost, če ti dobro funkcioniraš in se dobro počutiš, potem zunanost res ni pomembna. S prijateljicami se o tem ne pogovarjam. Ne	govorila o temi telesa in telesnega počutja. - S kom govori o temi svoje telesnosti ne določa spolna usmerjenost teh oseb. - O temi telesnosti največ govori z osebami, s katerimi imajo za seboj skupne pomembne izkušnje. - Omemba, da nima težav govoriti o svojem telesu, čeprav tega ne počne z mnogimi ljudmi. - Zmožnost normalnega in odprtega pogovarjanja o telesu tudi z moškimi. - O telesu največ govori s trenerji in drugimi športniki, s prijateljicami sploh ne. - Osebam, ki tekom pogovorov zaničujejo svoje telo, pove, naj se sprejmejo takšne, kot so.	
--	--	--

dobivam nobenih vprašanj od njih oz. se tudi jaz sploh ne pogovarjam. Pa mi niti ne manjka to. Teja: Ne, v bistvu ne. Ne pogovarjam se o tem. Pogovarjam se recimo o oblekah, čevljih, ne pa da bi se pogovarjala recimo o telesu svojem, v smislu svoje teže, velikosti... ne (odločno odkima). Tudi ne želim se, v bistvu. Zdi se mi, da je to tako... dobro, če bi se mi zdelo pomembno nekaj povedat, potem ja no, potem bi se valda. Mislim, da se dostikrat kaj hecemo iz teh stvari, da bi se pa resno kaj o tem pogovarjali, pa ne no. Klara: Niso, ker ene punce so bile še bolj grozne, debele in zapuščene kot jaz in se s tem res niso ukvarjale, posledično se niso ukvarjale z mano oz. mojim zunanjim videzem mene. Ampak, da bi pa bistveno kaj vplivala katera, da bi me kaj spremenilo, niti ne, razen v pozitivnem in afirmativnem smislu, ta zadnja veza. Dober so potrditve, ki jih dobivam od svoje trenutne punce – ona mi namreč res da vedeti, da je moje telo ok, takšno kot je, da me sprejema takšno kot sem in je ne moti, da imam kje na telesu česa preveč ali pa premalo. Dobila sem potrditve, da četudi se moje telo ne sklada z normami, da je to čisto ok. Nika: Ne vem kaj naj točno odgovorim na to, bom ti pa povedala, da mi je bilo na začetku veze ful fajn, ko sva vsak večer ful jedle skupaj. Na začetku veze se počutiš tak fajn, mmm, uuu, ne znam tega	- O svoji telesnosti ne govori z nikomer, tega si tudi ne želi. - Govorijo le o oblekah, čevljih, modi. - Bivše punce na odnos do njene telesnosti niso imele vpliva, s tem se sploh niso ukvarjale. - Trenutna veza ima pozitiven, afirmativen vpliv na njeno telesno samopodobo. - Doživljanje sprejemanja njenega telesa s strani punce ne glede na njegovo neskladnost z normativi. - Občutenje užitkov in sprejemanja ob skupnem prehranjevanju na začetku zveze.	Vpliv partnerskih odnosov na lastno telesno počutje in dožemanje svojega telesa.
--	---	---

občutka opisat in zraven še ješ in dostikrat povezujemo hrano s čustvi, to se vse poklapa, res mi je blo super, ko sva obe bili v postelji in ful jedli. To mi je na začetku veze ful pomembno. Telesno in drugače se ful počutim sprejeto. Špela: Ne, mislim da ne. Eee, hmm... Bistveno ne no, ne da bi se zavedala. Tako pri bivši kot pri sedanji puncici nisem imela občutka, da bi moj izgled na kaj vplival, počutila sem se sprejeto, ni bilo, da bi me kdo psihiral, da naj kaj spremenim, shujšam. Lina: Bivša punca je imela še največjo vlogo pri tem. Jaz sem itak imela ful enih problemov sama s sabo, am, v fizičnem smislu in s svojo podobo in je v bistvu bil... ona je prav aktivno delala na tem, da bom jaz sama sebe sprejela, kar se sicer smešno sliši, ampak hvala bogu, da se ji je dalo s tem ukvarjat, ker če me ona ne bi takrat iz tiste lupine ven dobila, bi se najbrž še danes tako bedno počutila. Danes pa s tem, hvala bogu, nimam težav. Se mi pa zdi, da mi je najbolj takrat pomenilo ravno to, da sem se naučila cenit sebe skozi to, ko me je ona cenila. Tako da, v bistvu se je moja samopodoba od tistega trenutka drastično spremenila. Drugi pa se mi zdi, da niso, da bi imeli neki partnerski odnosi nek vpliv. OK, če bi dobila potem nekoga, ki bi bil recimo v podobni situaciji, kot sem bila jaz takrat, bi bilo možno, da bi me nazaj potegnilo, sicer pa ni bilo nekih vplivov. Nastja: Niti ne. Šport je tisti, ki vpliva	- Občutenje sprejemanja njenega videza s strani partnerk. - Nobena izmed njenih partnerk ji ni sporočala naj shujša. - Zelo pomembna vloga bivše punce v procesu samosprejemanja sebe in svojega telesa. - Bivša punca jo je tekom tega, kako jo je cenila in občudovala njeno telo, naučila kako to početi sama zase. - Drastična sprememba telesne samopodobe skozi bivšo vezo. - Ostale veze na telesno samopodobo niso imele bistvenih vplivov. - Primarni vplivni faktor na njeno telo in telesno počutje je šport, ne odnosi. - Negativen vpliv razmerja z moškim na njeno telesno samopodobo.	
--	---	--

name, odnosi res ne kaj preveč. Teja: Ja, itak ja. Definitivno so imeli. Recimo moja zadnja strejt veza, ki je bila z enim tipom, je precej vplival na mene no. On je bil zelo tak, da se je znal 'pohecat' na tak način, da mi je totalno zbil samozavest, am... to ni dobro vplivalo, moram rečt no. Z ženskami pa ne bi rekla, ni bilo teh podjebavanj. Ti odnosi so imeli vpliv v pozitivno. Sej valda, ko se razkriješ, si tudi bolj telesno bolj sproščen s tistimi stvarmi s katerimi želiš biti, tako, da definitivno to vpliva. Če lahko živiš svoje življenje sproščeno, tudi na telesni ravni, to definitivno vpliva na tvojo samopodobo.	- Pozitivni vplivi na telesno samopodobo iz razmerij z ženskami.	
Klara: Ja, bolj sproščena sem, ne vem zakaj. Res je, da sem takrat imela celo 20 do 30 kg manj in bi teoretično mogla biti takrat še bolj sproščena, ampak ni bilo onega filinga... ni bilo to to. Sem sedaj bolj sproščena takšna kot sem. Pa mislim, da če bi imela sedaj še 20 kg manj, bi bilo itak sploh noro, top of the top. Ker zdaj se mi čuti prav. Če bi se sedaj s tipom dala dol ne bi imela dobrega občutka, ker moškim so všeč suhe, blond babe, jaz pa sem glih kontra od tega. Pri ženskah ni standardov. Malo so, ampak jih ni. Svobodo čutim. Nika: Punce pomoje niso tako stroge, ker vedo kak zgleda njihovo telo in kak se v njem počutijo, niso take kot tipi. Fant mi je rekel, da naj grem malo na steper, da se mi bo rit malo dvignila, puncu je vse všeč,	- Večja sproščenost pri spolnosti z žensko, občutenje svobode. - Odsotnost lepotnih standardov pri spolnosti z žensko. - Neprijeten občutek ob spolnosti z moškim, saj njen videz ni v skladu z družbenimi lepotnimi normativi – za moške ima mnenje, da ti normativi uravnavajo njihove kriterije za partnerke. - Punce so manj stroge pri kriterijih	Razlike pri dojemanju lastnega telesa skozi intimne odnose in spolnost glede na spol partnerja.

tak da ja, kje se potem boljše počutiš, ha? (smeh). Pri svoji puncu se bolj sprejeto počutim, ampak to ne pomeni, da se nasplošno punce pri puncah bolje počutijo kot pri fantih, nočem to posploševati, ampak moja izkušnja pa je taka, ja. Lina: Spremenil se je moj odnos do seksa, ne pa da bi se spremenil moj odnos do sebe. Jaz bi rekla, da mi je bilo lažje seksati s tipi na začetku, kot pa z ženskami, ker sem dejansko bila manj obremenjena. Ne vem zakaj. Kot da ni bilo zares s tipi, kot da ni bilo tako pomembno in mi je bilo na nek način vseeno. Lažje mi je bilo pač. Fajn pa mi je bilo tudi kdaj, to ne bi mogla reči, da je tako različno med moškimi in ženskami. Pri ženskah so pač čustva vpletena z moje strani, kar jih pri moških ni bilo, samo seks kot seks, mehanika, pa je pri obeh spolih bilo fajn in ne fajn. Teja: Ja, sej, vse je povezano. Razkritje, ženske, spolni odnosi, vse, bla bla bla. Vse je povezano. Bi rekla, da se je spremenilo. Klara: Oh ja. Naporno je, ko greš s punco prvič. Ko ne veš kaj si bo mislila, kaj če bo ful grozno, kaj če bo prišla za špeh in ji bo ful slabo. Ampak, če je že šla s tabo domov, ne... ne da ji je vseeno, ampak sprejme to, kakšna si. Nika: Ne vem, ne bi rekla. Tak, da se to ne spremeni, če me kdo drug vidi kot lepšo, pomembno je, kak se jaz počutim. Jaz svoje dalje furam, nič se ne spremeni.	glede telesnega videza kot fantje. - Občutenje več sprejemanja na telesni ravni v vezi z žensko kot z moškimi. - Sprememba v doživetju spolnosti odkar ima spolne odnose z ženskami – ta vključujejo čustva. - Lažje ji je bilo imeti spolne odnose z moškimi, bila je manj obremenjena, imela je občutek, kot da tisti odnosi niso bili zares pomembni. - Užitek in neužitek pri spolnosti z obema spoloma. - Omemba napora, stresa ob prvih spolnih odnosih z novo punco. - Izraz dvoma v to ali bo partnerka zadovoljna s tvojim telesom ali ne, razmišljanje o tem, kakšno bo njeno	Vpliv spolnih odnosov na lastno telesno počutje in doživetje svojega telesa.
---	---	---

Meni ni tak pomembno kak drugi dojemajo moje telo, ampak to, kak ga sama, kak se sama počutim, tak, da pri seksu je isto. Špela: Če ne bi dobivala občutka od partnerke, da sem spolno privlačna in če ji ne bi bila vseč tudi telesno, predvidevam, bi to tudi vplivalo na moje dožemanje sebe. Bi se verjetno začela drugače gledat, ker gledaš tudi skozi oči partnerja. Opazila sem recimo skozi leta, da bolj kot sem sebe sprejela, bolj kot sem si vseč in bolj sproščena sama s sabo, bolj uživam v seksu in bolj se sprostim tudi pri tem. Mislim, da je dožemanje telesa in sprejemanje samega sebe, valda ima tudi to vpliv, da se počutiš sprejet in spolno privlačen, ampak hkrati pa to potegne tudi druge stvari zraven. Spremenilo se je zagotovo, ampak to pomoje obojestransko vpliva. Lina: Ni neke povezave med tem kako moje telo vpliva na moje spolno življenje, vsaj ne od takrat odkar več nimam težav s samopodobo. Je pa recimo na začetku, te moje lezbične kariere, pa bil problem, ker zaradi svoje samopodobe mi je bilo ful mučno pustiti, da me kdo drugi vidi. A, pač ja, sej se slečeš, ker pač tak je postopek (smeh), ampak mi je bilo pa ful, ful, ful neprijetno, ful me je to obremenjevalo. Sedaj tega problema nimam več, na začetku pa se nisem mogla sprostiti med seksom, ker sem konstantno v glavi imela ideje o tem kako me ona vidi. Nastja: Jaz sama s sabo kar se tiče tega se s tem sploh ne ukvarjam, vidim pa	mnenje o tvojem telesu. - Spolni odnosi nimajo vpliva na njeno telesno samopodobo – četudi so drugi nad njo navdušeni, ji to ne pomeni nič, če se sama v sebi ne počuti dobro. - Porast samosprejemanja tekom let je pozitivno vplival na spolno življenje – je bolj sproščena, bolj uživa. - Če potrditev glede njene privlačnosti od svoje partnerke ne bi prejela, bi to zagotovo vplivalo na njeno telesno samopodobo. - Odkar ima stabilno telesno samopodobo, spolnost nima vpliva nanjo. - Izraz groznega nelagodja zaradi svoje golote ob začetku njene spolne kariere. - Konstantno razmišljanje o tem,	
---	--	--

odzive partnerke in bivših in neko še večje poželjenje, ko vidijo izklesano telo in so potem ono, aaa, navali. Tako, da včasih se počutim, malo izkoriščeno, da se sedaj to dogaja, ker jaz pač tako zgledam, ker meni pa pri puncu to ni faktor. Jaz pač enostavno uživam v seksu in uživava v seksu, ampak meni osebno, me to včasih zmoti, da jim je kdaj prioriteta moj videz. Jaz pa ne vem kako bi se najdla, če bi bila s sebi enako, da bi bila partnerka toliko muskulatorna, mogoče bi potem na neki meji že bila ljubosumna (smeh), ono ti imaš, jaz pa ne. Teja: Ja, tako, ko sem rekla, to, da si z nekom sproščen, to, da si z nekom telesno, itak vpliva na to, da si nasplošno bolj sproščen glede videza in vpliva na samopodobo.	kako jo druga oseba vidi, negativne predstave o sebi. - Prejem pozitivnih komentarjev in pohval njenega telesnega videza. - Občutek, da je izkoriščana in svojim partnerkam zanimiva ter vseč zgolj zaradi svojega telesa. - Uživanje in sproščenost tekom spolnosti. - Razmišljanje, kako bi sprejemala partnerko, če bi imela več mišic kot ona, omemba zavisti. - Pozitiven vpliv sproščenosti in intimnosti z drugo osebo na telesno samopodobo.	
--	---	--

Odnosi z bližnjimi in manj bližnjimi osebami, s katerimi smo tekom življenja v socialnih interakcijah, imajo pomembno vlogo pri oblikovanju naše telesne samopodobe, ki jo Kuhar (2004: 84) postavlja v jedro osebnostne identitete, Cash (v Kuhar, 2004: 87) pa dodaja, da na njen razvoj pomembno vplivajo medosebne izkušnje, pri čemer negativnim izkušnjam pripisuje celo travmatičen učinek na telesno samopodobo. Glede tega, ali imajo intervjuvanke s pomembnimi drugimi (partnerkami, prijatelji/cami, bližnjimi sorodniki itd.) poglobljene pogovore na temo

svojega telesa, telesnega videza in telesnega počutja, so rezultati razdvojeni. Z največ osebami se o teh temah pogovarjata Klara in Špela, edini intervjuvanki, katerih ITM presega normalno hranjenost. Potencialno povezavo tega dejstva z danim rezultatom vidim v možnosti, da je zanju pogovarjanje o obliki njunega telesa in telesnega počutja bolj pomembno, saj nista v skladu s splošno veljavnimi družbenimi normativi, od sebi bližnjih in pomembnih drugih pa potrebujeta afirmacije in sprejetost glede njunega telesa in telesnega videza za ohranjanje pozitivne telesne samopodobe. Človekovo zavedanje, da s svojim telesom, za katerega Kuhar (*op cit.*: 11) pravi, da je postal 'označevalec vrednosti', 'medij samopredstavljanja' in 'mesto družbene stigmatizacije', v primerih, kadar odstopa od standardov sprejemljivosti, ni v skladu z omenjenimi standardi, s seboj prinaša stiske, iz katerih izvirajo potrebe po prejemu ocen pozitivnega vrednotenja svojega telesa s strani (pomembnih) drugih. »Prek telesa se vidimo, v telesu nas vidijo drugi« Južnič (1998: 13), kar jasno indicira potrebo ljudi po (samo)sprejemanju lastnega/njihovega telesa. Drug razlog za pogovarjanje je lahko iskanje utehe, razumevanja ali, kot je povedala Klara (ki se, naključno ali ne, o teh temah večinoma pogovarja z osebami, katerih ITM tudi presega povprečje): »Da vidim, da imamo iste probleme«. Nastja, športnica, o telesu in sorodnih temah govori veliko, a zgolj zaradi profesionalne športne kariere, s prijateljicami nikoli, Nika pa omenjene teme niti ne dojema kot potencialne teme pogovorov z nikomer, razen s punco. Tudi Teja se o telesu, njegovi obliki in telesnem počutju z drugimi ne pogovarja, niti si tega ne želi. Telesa in ITM-i teh intervjuvank ne odstopajo od standardov sprejemljivosti, kar razumem kot izvor manjše ali ničelne prisotnosti njihove potrebe po pogovarjanju o svojem telesu in telesnem počutju; s tem, ko sovpadajo z zaželenimi normativi, njihova telesa namreč niso deležna družbene stigmatizacije, vsaj ne, dokler niso njihova telesa prepozna(v)na kot lezbična. Okolica vendarle mora za izvajanje izključujoče obravnave »neprijetnost« (v tem primeru istospolno usmerjenost) ob vidnem, prepoznavnem znaku določene stigmatizirane identitete le-to začutiti, da jo lahko obravnava diskriminatorno, piše Kuhar (2009: 82).

Ob raziskovanju vplivov poglobljenega pogovarjanja o lastnem telesu ter telesnem počutju na telesno samopodobo, ki ga intervjuvanke izvajajo s pomembnimi drugimi, sem predpostavljala, da sta spol in spolna usmerjenost pomembnih drugih osebni okoliščini, ki bosta vplivali na raven intimnosti, odprtosti in iskrenosti, ki se tekom

pogovorov vzpostavlja, vendar se je to raziskovalno izhodišče tekom nekaterih intervjujev ovrglo. Špela je namreč povedala, da si prijateljev ne izbira na osnovi njihove spolne usmerjenosti in se o tej tematiki pogovarja tudi z moškimi, Klara je dejstvo, da so izmed štirih oseb, s katerimi se intenzivno pogovarja o omejenih temah, tri lezbijke, navedla kot slučajno, se pa kljub temu (ali prav zaradi tega) ob njih počuti, kot da jo bolj razumejo, Lina pa nima težav o svojem telesu govoriti z moškimi, če so ti njeni prijatelji. Kot osrednje je bilo tekom vseh intervjujev izpostavljeno dejstvo, da od prijateljic in prijateljev želijo in tudi prejemajo razumevanje in sprejemanje, ne glede na skladnosti njihovih teles, telesnih oblik in telesnih videzov z družbenimi normativi. To intervjuvankam omogoča pristno izražanje, kar predpostavljam, da je ena izmed nujnih komponent za vzpostavljanje iskrenih odnosov.

Kulturno pogojene in na družbeni ravni potrjene definicije tega, kakšna telesa in telesni videzi so zaželeni in privlačni, imajo pri oblikovanju telesne samopodobe pomembno vlogo, trdi Kelly (2007: 873). Partnerski odnosi so izmed vseh socialnih interakcij tisti, ki v največji meri bazirajo na osnovi medsebojne telesne privlačnosti in všečnosti, zato imajo ti odnosi lahko pomembno vlogo pri posameznikovi formaciji telesne samopodobe. Na dojemanje lastnega telesa in telesnega počutja intervjuvank so partnerski odnosi vplivali na različne načine in v različnih merah. Nobena intervjuvanka ni omenila negativnih vplivov partnerskih razmerij z ženskami na njihovo telesno počutje in telesno samopodobo, kar pa so nekatere izpostavile za razmerja, ki so jih imele z moškimi. Myers *et al.* (v Atkins, 1998: 19) predpostavljajo, da razkritje istospolne usmerjenosti lezbijke, ki ob tem, seveda, ostajajo ženske, izloči iz procesov, celo tekmovanj, za pridobivanje moške pozornosti, s tem pa lepotni normativi in standardi glede ženskega telesnega videza, ki so uveljavljeni v okviru moške družbe, izgubljajo svoj pomen, svojo veljavo in svojo moč. Od tod njihov zaključek, da lezbijke (v razmerjih z ženskami) morda čutijo manj pritiskov glede konformnosti svojega videza s splošno sprejetimi lepotnimi normativi. V partnerskih razmerjih z ženskami, ki so imela vpliv na telesno samopodobo intervjuvank, so vplivi bili izključno pozitivni; Klara je navedla prejem potrditev, četudi njeno telo ni v skladu z družbenimi normami, Nika je opisala telesno sprejetost, ki jo je na začetku zveze doživljala ob skupnem prehranjevanju, Teja pa je povedala, da je po razkritju in

tekom razmerij z ženskami lahko začela svoje telesne občutke bolj svobodno izražati, kar je vsekakor pozitivno vplivalo na njeno telesno samopodobo. Potrjujem torej dejstvo, da normativi glede telesnega ideala, ki izhajajo iz patriarhalne družbene ureditve na osebno telesno počutje in telesno samopodobo žensk, vplivajo (predvsem) destruktivno. Kuhar (2004: 11, poudarek v izvirniku) za patriarhalnost pravi, da je s težko dosegljivimi lepotnimi ideali ustvarila prostor, kjer se ženske *morajo* počutiti nelagodno v svojem telesu. Ti normativi postavljajo žensko hierarhično nižje od moškega, ki ima v intimnem, družinskem, družbenem in političnem okolju superioren položaj, žensko telo pa je torej sredstvo, ki naj bi bilo v vseh naštetih okoljih v skladu z normativi, ki ga želijo oblikovati na načine, da bo v korist in užitek prav moškim. Sprašujem se, kako naj v takšnih okoliščinah, ki so jim izpostavljene ženske s svojimi telesi, katerim Kuhar (*ibid.*) podeljuje osrednji pomen pri občutenju sebstva, konstruktivno oblikujejo svojo telesno samopodobo? Klara meni, da je neprisotnost obremenitve z dejstvom, ali bodo moškim vizualno všeč ali ne, za kar je dodala, da si predstavlja, da je zelo velik psihični pritisk, za lezbijke olajševalna okoliščina. Lezbična razmerja, kjer gre za dve osebi enakega biološkega in družbenega spola, so tako odrešena teh bojev razmerij moči med spoloma, s tem pa tudi bojev za večji vpliv pri konstruiranju telesa kot socialnega konstrukta. Od tod razumem izvor pozitivnih afinitet, afirmacij in naklonjenosti, ki jih intervjuvanke naštevajo kot pozitivne vplivne faktorje na svojo telesno samopodobo in izhajajo iz njihovih lezbičnih partnerskih razmerij. Potrujejo se ugotovitve Švab in Kuhar (2005: 88), ki istospolna partnerska razmerja označujeta kot bolj refleksivna in podporna, kar so potrdile tudi tuje raziskave (npr. Stacey, 2002). Ob tem se mi zdi pomembno izpostaviti, da tudi v lezbičnih razmerjih seveda obstajajo merjenja razmerij moči, le da ta niso toliko v naprej determinirana, saj gre za odnose, ki nimajo za seboj večtisočletne javno priznane družbene veljave in posledično trdovratno ukoreninjene ideologije – dejstvo, ki pri pozicioniranju vlog in moči v lezbičnih partnerskih razmerjih omogoča in dovoljuje več svobode. Od prvega razkritja naprej morajo vsaj v določeni meri zavestno presegati idealizirano (heteronormativno) družbeno ureditev; sicer razkritje in poskus enakopravnega javnega lezbičnega življenja vendarle ni mogoč. Kako torej od lezbijk ne pričakovati nujenja več svobode in sprejemanja sebe in svojih partnerk pri doživljanju lastnega telesa in telesnega videza? Klara je moje razmišljanje jasno potrdila z izjavo: »Ženska pač ve, kako se ženska počuti«, ki je

direktna implikacija empatije in zmožnosti uvida, ki ga ženske druga drugi (lahko) nudijo, sploh kadar so v intimnih razmerjih. Gre za koncept čistih razmerij, kot ga poimenujeta Švab in Kuhar (*ibid.*), katera naj bi bila odvezana družbenih determinant, pravita, še posebej pa so ta opazna za istospolna partnerska razmerja, ki niso v naprej opredeljena s spolno delitvijo vlog in dela, kot to velja za heteroseksualne partnerske zveze, zaključita. Prav spolne delitve vlog, osnovane na biološkem spolu osebe in njeni / njegovi obliki telesa in telesni zmogljivosti, so področje, kjer lezbijke niso pod konstantnim pritiskom družbenih determinant in normativov; v tem socialnem kontekstu imajo torej možnost, lahko rečemo tudi prednost, bolj svobodno oblikovati pomene, želje in pričakovanja, ki jih bodo svojim telesom in telesom svojih partnerk (ne)pripisovale in torej pomemben vpliv na oblikovanje telesne samopodobe. Neizogibno je dejstvo, da so istospolna partnerstva, četudi so s strani družbe tekom let deležna predrugačenja sprejemanja, še vedno umeščena v heteronormativni socialni kontekst in pri razmerjih moči na družbeni ravni šibkejša kot institucija heteroseksualne zveze. Švab in Kuhar (*op cit.*: 91) ta družbeni kontekst označujeta kot 'favoriziranje heteroseksualnosti in stigmatiziranje homoseksualnosti', sama pa razmišljam, da za uspešno zoperstavljanje družbenim poskusom razvrednotenja istospolnih partnerstev, prav ta razmerja potrebujejo notranjo trdnost, ob čemer se potem zdi nesprejemanje partnerja zaradi telesnih značilnosti res minorno in trivialno – dodaten pojasnjevalni vidik, zaradi katerega ženske v lezbičnih razmerjih morda doživljajo večjo mero sprejemanja njihove telesnosti, kot so tega deležne v heteroseksualnih odnosih.

Južnič (1998: 57) za človekovo intimnost s telesom zapiše, da ne varuje le njene oz. njegove zasebnosti, temveč tudi splošno individualnost. Lezbijke, katerih spolna usmerjenost je oblika družbene deviacije, tekom odločitve za javno in odprto lezbično življenje, svojo (družbeno deviantno) individualnost izražajo na dnevni ravni, ob tem, da jo družba velikokrat postavlja pod vprašaj in jo stigmatizira; lezbijke torej svojo individualnosti ne samo *živijo*, ampak tudi znova in znova dokazujejo, branijo in potrujejo. Schwartz (1998: 63) lezbični seksualnosti pripisuje zmožnost upora in preseganja družbeno determiniranih spolnih vlog, s čimer se strinjam, to dejstvo pa razumem tudi kot iztočnico, ki lezbijkam nudi več raziskovalnih možnosti tekom same spolnosti, kot tudi pri oblikovanju svoje lezbične identitete. Spolna razmerja kjer se,

na telesni ravni, v največji meri izkazujejo lezbična nagnjenja in poželenja, obenem pa tudi krepí človekova individualnost, vidim kot pomembne vplivne dejavnike na oblikovanje telesne samopodobe. Izhajajoč iz teh misli sem postavila raziskovalno izhodišče, da spolna razmerja z ženskami pozitivno vplivajo na telesno samopodobo lezbijk. Ob raziskovanju vpliva spolnosti na telesno samopodobo lezbijk so besede intervjuvank dale razpršene rezultate. Vsem je skupno dejstvo, da jim je pri načinu, kako dojemajo svoje telo tekom spolnih aktov, osrednjega pomena njihovo osebno doživljanje lastnega telesa in telesno počutje, šele nato način, kako njihovo telo doživljajo osebe, s katerimi imajo spolne odnose. Nobena izmed intervjuvank ni izpostavila negativnih vplivov spolnih odnosov z ženskami na njihovo telesno počutje ali telesno samopodobo, temveč so vse izkušnje, katerim so pripisale moč vplivanja, označile kot pozitivne in konstruktivne. Teja je za razkritje, pojavljanje v lezbični skupnosti, intimna razmerja in spolne odnose z ženskami povedala, da so vsa povezana in so definitivno pozitivno spremenila način, kako dojema svoje telo. Nika spolnim odnosom z ženskami ni pripisala (pozitivnih) vplivov na njeno samopodobo, razlog pa je dejstvo, da ima, odkar ima spolne odnose z ženskami, večjo telesno težo, zaradi česar je tekom spolnih odnosov manj sproščena, čeprav s strani partnerk ni bila deležna opazk ali kritike glede njene teže, kar je doživela s strani partnerjev. Špela je kot posledico spolnih odnosov z ženskami navedla večjo stopnjo samosprejemanja in doživljanja sebe kot spolno privlačne, Lina pa je izpostavila spremembo v njenem odnosu do spolnosti nasploh; tekom spolnih odnosov z moškimi je bila s svojim videzom manj obremenjena, pravi, saj ji ti niso bili (tako) pomembni, ob ženskah, kjer poleg fizičnih užitkov doživlja tudi intenzivna čustva, pa je dalj časa trajalo, da se je sprostila in sebi ter drugim dovolila in znala omogočati užitke svojega telesa. Ob tem ji je bila v izrazito pomoč njena prva partnerka, ki je za razliko od takrat zelo nesamozavestne, kot se je sama opisala, Line, imela zelo sproščen in sprejemajoč odnos do svojega telesa, do golote in telesnosti nasploh. Tekom tega odnosa se je Linin odnos do lastnega telesa zelo spremenil, skozi to, kako jo je njena bivša partnerka povsem sprejemala in ji dajala vedeti, da je lepa, je temu začela verjeti tudi sama, doživela je nove stopnje pomirjenosti same s seboj in svojim telesom. Beren *et al.* (1997: 441) pri razmišljanju o korelaciji spolnih odnosov z ženskami in oblikovanju telesne samopodobe lezbijk izpostavijo možnost, da doživljajo lezbijke večjo stopnjo sprejemanja njihove telesnosti s strani svojih partnerk

zato, ker ta ni toliko osnovana na telesni teži in masi osebe, temveč na razumevanju in pozitivnem vrednotenju, cenjenju ženskega telesa v celoti. Besede avtoric se povsem ujemajo z Linino izkušnjo, ki sem jo izpostavila, saj je idealen prikaz uvida, ki ga tekom diplomske naloge večkrat omenjam; uvida, ki ga lahko druga drugi nudijo (le) ženske, uvida v tesnobo, ki jo ženske doživljajo s strani družbenih pritiskov glede lepotnih idealov, uvida v sposobnost zavestnega preseganja pritiskov, ki jih ti lepotni normativi želijo nad ženskami izvajati in uvida v hrepeneče želje ženske, ki želi čutiti sprejemanje in pomirjenost s svojim telesom, ne glede na njegovo velikost ali obliko – vsi omenjeni dejavniki pa sodijo med osrednje pri vplivanju na oblikovanje telesne samopodobe.

Uporabljena metodologija se mi zdi primeren način raziskovanja problema pričujoče diplomske naloge. Jasno sem izpostavila da rezultatov, zaradi uporabe majhnega in neslučajnostnega vzorca, ne moremo posploševati na raven celotne lezbične populacije. Kljub temu pa sem lahko odgovore intervjuvank in raziskovalne sklope, ki so se tekom analize empiričnega gradiva izpostavili kot osrednji, koherentno povezala s teoretičnimi postavkami, ki sem jih predstavila v teoretičnem delu naloge ter predstavila svoja teoretična razmišljanja, razumevanja in ideje.

4. SKLEPI

- Intervjuvanke nimajo negativne telesne samopodobe.
- Intervjuvanke niso zadovoljne s svojo telesno težo / maso, čeprav se indeks telesne mase štirih od šestih intervjuvank uvršča v kategorijo podhranjenosti in normalne hranjenosti.
- Za svoja telesa intervjuvanke želijo, da bi bila čvrsta, utrjena, mišičasta, večina je te telesne attribute izpostavila kot sebi zaželeno in estetsko.
- Glede telesnega videza drugih oseb imajo intervjuvanke mnogo manj stroge kriterije kot za obliko in videz svojega telesa.
- Tekom odraščanja so na načine, kako so oblikovale svoje telo, telesni videz in posledično njihovo telesno samopodobo, najbolj vplivali družina, vrstniki in mediji.
- Prav ti vplivni faktorji so intervjuvankama, katerih indeks telesne mase presega normalno hranjenost, že tekom odraščanja dali vedeti, da splošna družba ljudi s prekomerno telesno težo ne sprejema pozitivno.
- Kot najpomembnejši vpliv in kritik načina, kako svoje telo in telesni videz oblikujejo, so vse intervjuvanke v času odraslosti navedle sebe.
- Razkritje (isto)spolne usmerjenosti ima za lezbijke pomemben, večinoma pozitiven vpliv pri oblikovanju njihove telesne samopodobe.
- Pred razkritjem so nekatere intervjuvanke s strani večinske družbe čutile intenzivne pritiske glede načinov, kako naj oblikujejo svoje telo in telesni videz. Večina intervjuvank je (vsaj) do razkritja tem normativnim smernicam podlegala.
- Po razkritju intervjuvanke čutijo več samosprejemanja in svobode pri načinih, kako oblikujejo svoje telo, telesni videz in kako se s telesom izražajo.
- Od razkritja naprej nekatere intervjuvanke poročajo o poskusih zavestnega preseganja vplivov lepotnih normativov večinske heteroseksistične družbe na njihovo telesno samopodobo.
- Intervjuvanke menijo, da je raznolikost telesnih oblik in telesnih videzov med pripadnicami lezbične subkulture močnejše prisotna in zastopana, kot med pripadnicami heteroseksualne družbe.

- Oblike teles in telesni videzi ter vizualni imidži lezbijk se na ravni lezbične skupnosti v Ljubljani tekom let spreminjajo.
- Način, kako lezbijke oblikujejo svoje telo in telesni videz, ima povezavo s pripadnostjo lezbični skupnosti; telesni videz je sredstvo, ki ga lezbijke uporabljajo za medsebojno identifikacijo in krepitev skupinske identitete.
- (Isto)spolna usmerjenost in posledična pripadnost lezbični subkulturi ni osebna okoliščina, ki bi njenim pripadnicam omogočala protektivnost pred ponotranjanjem lepotnih idealov in normativov večinske heteronormativne družbe.
- Lezbijke so v kontekstu razporejanja razmerij moči lepotnih normativov prevladujoče patriarhalne družbe in lezbične subkulture izpostavljene pojavu bikulturalizma; ta tvori družbeno konstrukcijo lezbičnih telesnih idealov.
- Lezbično telo je subverzivno.
- Ideal vitkosti je prisoten tudi na ravni lezbične populacije, niso mu izpostavljene le heteroseksualne ženske na ravni prevladujoče družbene skupnosti.
- Stereotipi glede telesnega videza lezbijk obstajajo tako med splošno družbeno populacijo kot med lezbično skupnostjo.
- Intervjuvanke te stereotipe doživljajo kot negativne in ponižujoče.
- Ženskost in ženstvenost sta družbeno konstruirana, lezbijke pa imajo več ustvarjalne svobode pri osebni interpretaciji in implementaciji teh konstruktov.
- Vse intervjuvanke se počutijo kot ženske, ženstvenost pa definirajo in posledično ne/izražajo na osnovi osebne interpretacije ter kriterijev in stališč do tega pojma.
- Nekaterim intervjuvankam je možnost iskrenega in poglobljenega pogovarjanja o svojem telesu in telesnem počutju s pomembnimi drugimi pomembna, nekaterim ni, nekatere se o tej temi veliko pogovarjajo, nekatere malo, nekatere sploh ne.
- Obe intervjuvanki, ki se o tej temi največ pogovarjata, sta edini, ki imata ITM, ki presega normalno hranjenost.
- Spol in spolna usmerjenost nista osebni okoliščini, ki bi intervjuvankam determinirali zmožnost in intenzivnost za poglobljeno pogovarjanje o tematiki telesa in telesnega počutja s pomembnimi drugimi.

- Negativnih vplivov na osebno dožemanje telesa in telesno samopodobo ni v okviru partnerskih razmerij z ženskami doživela nobena izmed intervjuvank, nekatere izmed njih pa to so doživele tekom partnerskih razmerij z moškimi.
- Lepotni normativi, ki izhajajo iz patriarhalne družbene ureditve, za razliko od stanja v heteroseksualnih partnerstvih, v lezbičnih partnerskih razmerjih nimajo bistvenega vpliva na načine, kako lezbijke oblikujejo svoje telo in telesni videz.
- Lezbijke na osnovi dejstva, da jim ni *potrebno* biti privlačne moškim, čutijo olajšanje in svobodo pri oblikovanju svojega telesnega videza in pri telesnem izražanju. Ne čutijo pritiskov, ki bi jim narekovali kompromitiranje svojega telesnega videza v skladu z družbenimi lepotnimi normativi za doseganje priznanja s strani moških.
- Intimna in spolna razmerja dveh žensk imajo manj determinirano porazdelitev spolnih vlog in spolne identitete kot heteroseksualna razmerja.
- Tekom spolnih odnosov in spolnih razmerij, ki so situacije, v katerih lahko oseba intenzivno izraža svoja telesna in psihična poželenja, imajo lezbijke možnost utrjevati svojo lezbično identiteto.
- Intervjuvanke so kot osrednjo osebo pri vplivu na način, kako dojemajo svoje telo in doživljajo svoje telesno počutje tekom spolnosti, navedle same sebe.
- Nobena izmed intervjuvank nima tekom spolnosti z ženskami izkušenj, ki bi negativno vplivale na njeno telesno počutje ali telesno samopodobo.

5. PREDLOGI

- Kot poglavitni predlog bi navedla pobudo za začetek obravnavanja, raziskovanja, pisanja, predavanja in informiranja na temo telesne samopodobe lezbijk v Sloveniji. Tema je namreč povsem tabuizirana, lezbična telesa pa (vsaj) dvojno stigmatizirana.
- Predlagam oblikovanje in izvajanje podpornih programov in aktivnosti na tematiko promoviranja zdravega načina življenja ter motenj hranjenja izključno za lezbijke. Ti bi se lahko izvajali v okviru programov organizacij, ki pokrivajo področja istospolne usmerjenosti ali motenj hranjenja. Takšne dejavnosti bi lezbijkam nudile varen prostor za pogovor in krepitev njihove telesne samopodobe, brez možnosti stigmatizacije na osnovi njihove (isto)spolne usmerjenosti.
- Omenjenim društvom predlagam seznanitev s to raziskavo, ki bi lahko bila osnova, na kateri bi s svojim znanjem, rezultati pregledov potreb in finančnimi resursi začeli razvijati programe primarne in sekundarne preventive telesne samopodobe lezbijk.
- Predlagam izvedbo obsežne raziskave na temo telesnega zdravja in telesne samopodobe lezbijk. Zavoljo možnosti posploševanja rezultatov, ki so osnova za razvijanje preventivnih in kurativnih programov za krepitev telesnega zdravja in razvoj ter ohranjanje pozitivne telesne samopodobe lezbijk, bi bilo najbolje kombinirati kvantitativni in kvalitativni raziskovalni pristop.
- Tekom raziskav, ki se jih izvaja na področju telesne samopodobe žensk bi bilo smiselno, da spolna usmerjenost raziskovanega vzorca postane relevantna spremenljivka raziskav. Tako bi dobili rezultate o potencialnih razlikah glede teles in telesne samopodobe heteroseksualk in lezbijk; v primeru, da bi se pokazal obstoj razlik, bi lahko z več znanja in razumevanja oblikovali zdravstveno varstvene storitve in programe informiranja za lezbijke.
- Tudi brez izvedbe raziskave glede razlik, ki se na osnovi osebne okoliščine spolne usmerjenosti pojavljajo pri telesnih samopodobah heteroseksualnih in istospolno usmerjenih žensk, predlagam dejavnosti informiranja, ozaveščanja in poudarjanja pomenov skrbi za telo, telesnega in duševnega zdravja ter stremjenja k zdravemu načinu življenja lezbične populacije.

6. LITERATURA

Archer, John., Lloyd, Barbara. (1985), Sex and gender. Cambridge: Cambridge University Press.

Atkins, Dawn. (1998), Looking queer: body image and identity in lesbian, gay, bisexual and transgender communities. New York: Routledge.

Beren, Susan E., Hayden, Helen A., Wilfley, Denise E., Striegel-Moore, Ruth H. (1997), Body dissatisfaction among lesbian college students: The conflict of straddling mainstream and lesbian cultures. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 431 – 445. Cambridge University Press.

Blood, Sylvia K. (2005), Body Work: The Social Construction of Women's Body Image. New York: Routledge.

Cash, Thomas F., Pruzinsky, Thomas. (2002), Body Image: A handbook of theory, research, and clinical practice. New York: The Guilford Press.

Društvo informacijski center LEGEBITRA. Dostopno na spletni strani:

<http://www.drustvo-legebitra.si/> (datum dostopa 17.4.2011).

Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH. Dostopno na spletni strani:

<http://www.dih.si/> (datum dostopa 17.4.2011).

Društvo ženska svetovalnica. Dostopno na spletni strani:

<http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/> (datum dostopa 17.4.2011).

Echols, Alice. (1995), Erupcija razlik – lezbištvo. V: Lukšič, A. (ur.) Gejevske in lezbične študije. ČKZ, XXIII, 177, 45 - 62. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.

Haralambos, Michael, Holborn, Martin. (2005), Sociologija: teme in pogledi. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Harter, Susan. (1999), *The Construction of the Self – A Developmental Perspective*. New York: The Guilford Press.

Horvat, Ludvik, Magajna, Lidija. (1987), *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Indeks telesne mase. Dostopno na spletni strani:

http://en.wikipedia.org/wiki/Body_mass_index (datum dostopa 12.1.2011).

Južnič, Stane. (1998), *Človekovo telo med naravo in kulturo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kelly, Laura. (2007), *Lesbian Body Image Perceptions: The Context of Body Silence*. *Qualitative Health Research*, 17, 17, 873 – 883. Sage Publications.

Kobal, Darja. (2000), *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: pedagoški inštitut.

Kobal Grum, Darja., Leskovšek, Nuša., Učman, Saša. (2003), *Bivanja samopodobe*. Ljubljana: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.

Kozee, Holly B., Tylka, Tracy L. (2006), *A test of objectification theory with lesbian women*. *Psychology of Women Quarterly*, 30, 348 – 357. USA: Blackwell Publishing.

Kuhar, Metka. (2004), *V imenu lepote: Družbena konstrukcija telesne samopodobe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kuhar, Roman. (2001), *Mi, drugi: oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: Škuc, zbirka Lambda.

- (2009), *Na križiščih diskriminacije: večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Leskošek, Vesna. (2002), *Zavrnjena tradicija: ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana: Založba /**cf.*

Mesec, Blaž. (1994), »Dan na psihiatriji«: Primer kvalitativne analize. V: Mesec, B. (2007), Kvalitativna metodologija, študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Musek, Janek, Pečjak, Vid. (1995), Psihologija. Ljubljana: Educy.

Newton, Esther. (1995), Mitska moška lezbijka: Radclyffe Hall in nova ženska. V: Lukšič, A. (ur.) Gejevske in lezbične študije. ČKZ, XXIII, 177, 187 - 206. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.

Peplau, Letitia A., Frederick, David A., Yee, Curtis, Maisel, Natalya, Lever, Janet, Ghavami, Negin. (2009), Body Image Satisfaction in Heterosexual, Gay, and Lesbian Adults. Arch Sex Behav, 713 – 725. Springer Science + Business Media.

Orbach, Susie. (2009), Bodies. London: Profile Books.

Plummer, Ken. (1995), Izrekanje imena. V: Lukšič, A. (ur.) Gejevske in lezbične študije. ČKZ, XXIII, 177, 15 – 43. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.

Roberts, Susan J., Stuart-Shor, Eileen M., Oppenheimer, Rachel A. (2009), Lesbians' attitudes and beliefs regarding overweight and weight reduction. Journal of clinical nursing, 19, 1986 – 1994. USA: Blackwell Publishing.

Schwartz, Adria E. (1998), Sexual subjects: lesbians, gender, and psychoanalysis. New York: Routledge.

Sobočan, Ana M. (2009), Istospolne družine v Sloveniji. Socialno delo, 48, 1 – 3, 65 – 86. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Svetovalnica za motnje hranjenja Muza. Dostopno na spletni strani:

<http://www.svetovalnicamuza.si/index.html> (datum dostopa 17.4.2011).

Svetovalnica za motnje hranjenja Introspekta. Dostopno na spletni strani:

<http://www.introspekta.si/> (datum dostopa 17.4.2011).

Swami, Viren., Tovée, Martin J. (2006), The influence of body mass index on the physical attractiveness preferences of feminist and nonfeminist heterosexual women and lesbians. *Psychology of Women Quarterly*, 30, 252 – 257. USA: Blackwell Publishing.

Švab, Alenka, Kuhar, Roman. (2005), Neznosno udobje zasebnosti: Vsakdanje življenje gejev in lezbijk. Ljubljana: Mirovni Inštitut.

Ule, Mirjana Nastran. (1999), Predsodki in diskriminacije: Izbrane socialno-psihološke študije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- (2000), Sodobne identitete v vrtincu diskurzov. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- (2005), Socialna psihologija. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Ussher, Jane M. (1997), Body talk: The Material and Discursive Regulation of Sexuality, Madness and Reproduction. Framing the sexual 'Other': the regulation of lesbian and gay sexuality. New York: Routledge (131 – 158).

Velikonja, Nataša. (1998), Izobraževanje proti homofobiji. Ljubljana, ŠKUC.

Dostopno na spletni strani: <http://www.ljudmila.org/lesbo/lesbo/Lesbo1-8/lesbo1-7/zlozenke/zlo2.htm> (datum dostopa: 23.2.2011).

Vodopivec, Nina. (2001), Koncept spola v feministični teoriji. *Delta: revija za ženske študije in feministično teorijo*, 7, 1 – 2, 121 - 132. Ljubljana: Društvo za kulturološke raziskave.

Zorn, Jelka. (1998), Diskriminacija in stigmatizacija lezbijk v vsakdanjem življenju. *Delta: revija za ženske študije in feministično teorijo*, 4, 1 – 2, 131 – 149. Ljubljana: Društvo za kulturološke raziskave.

7. POVZETEK

Tekom svoje raziskovalne naloge sem želela izpostaviti pomembnost osebne okoliščine istospolne usmerjenosti pri oblikovanju človekove telesne samopodobe. Lezbijke pri raziskavah telesne samopodobe praviloma vključujejo v skupino (heteroseksualnih) žensk, kjer njihova spolna usmerjenost in vse specifičnosti in različnosti, ki jih ta s seboj prinaša, ostajajo neraziskani in neupoštevani dejavniki, katerih vplivov na oblikovanje telesne samopodobe ob želji po čimbolj pristnih, oprijemljivih in *realnih* rezultatih, ne bi smeli zanemarjati.

Samopodoba, spolne vloge in spolne identitete, ženskost, identiteta spolne usmerjenosti itd., psihične vsebine torej, ki sem jih tekom teoretičnega dela naloge opredelila kot socialne konstrukte, pri lezbijkah zavzemajo drugačne oblike in moči vplivanja na formacijo telesne samopodobe kot pri heteroseksualnih ženskah. Te so namreč vzgajane v okviru patriarhalne in s tem tudi heteronormativne družbene ureditve in je njihov primarni, v mnogih primerih pa tudi edini družbeni okvir, v katerem živijo in od koder prejemajo informacije glede telesnih in lepotnih normativov. Lezbijke svojo osebno identiteto po opravljenem prvem razkritju svoje spolne usmerjenosti začnejo preoblikovati, priključujejo ji vsebine, s katerimi se srečujejo na ravni lezbične subkulture, ki ima lastne idealizirane vizualne podobe in pričakovanja za svoje pripadnice. Tako sem v teoretičnem uvodu predstavila pojme telesa, njegovih idealov in pomenov tekom preteklosti in v sedanjosti, samopodobe, ob kateri sem upoštevala vpliv spola nanjo, biološkega in predvsem družbenega spola, pregledala sem razvoj homoseksualne in lezbične identitete, pri čemer sem poudarila ključen pomen razkritja, govorila pa sem tudi o stereotipih in predsodkih. Vse te vsebine sem raziskovala ob upoštevanju dejstva, da so vpete v bikulturalni družbeni prostor; torej heteronormativno socialno okolje, ki ima poleg lezbične subkulture in njenih ideologij bistven vpliv na načine, kako lezbijke oblikujejo svoje telo in telesno podobo, kako svoje telo in njegovo vlogo, mesto v družbi občutijo, dojemajo in kako razvijajo svojo telesno samopodobo.

Izvedla sem kvalitativno raziskavo z metodo biografskih intervjujev, ki sem jih oblikovala sama, predhodno pa sem prebrala več tujih člankov o izvedenih

raziskavah dotične tematike. Z raziskavo sem želela pridobiti informacije o tem, kateri so vplivni faktorji pri oblikovanju telesne samopodobe lezbijk, ki so izpostavljene dihotomiji družbenih sistemov – razmerja moči namreč med seboj merita osnovna heteronormativna ureditev in lezbična subkultura, na formacijo telesne samopodobe pa brez dvoma vplivata obe. Te podatke sem pridobila tekom pogovorov z intervjuvankami in ob seznanjanju z njihovimi življenjskimi zgodbami – le celostni pristop k raziskovalnemu problemu in vpogled v empirično gradivo sta omogočila analizo, katere rezultati zaobjemajo omenjeno dihotomijo in bikulturalnost družbenih ureditev.

Glavne ugotovitve:

- Lezbijke odraščajo znotraj patriarhalne družbene ureditve, od koder ponotranjijo lepotne telesne ideale, spolne vloge in pričakovanja glede vizualne telesne podobe, ki jih heteronormativi pripisujejo ženskam.
- Razkritje pomembno vpliva na oblikovanje telesne samopodobe lezbijk.
- Intervjuvanke so po razkritju svoj telesni videz začele oblikovati na bolj svoboden in individualen način, manj se obremenjujejo z družbenimi lepotnimi normativi, predvsem tistimi, ki izvirajo iz heteronormativnega družbenega okolja, zvišala se je raven njihovega samosprejemanja, v svojih telesih se počutijo bolj sproščeno, udobno, pristno.
- Bikulturalizem ima osrednje mesto pri formaciji telesne samopodobe lezbijk; soočene so namreč s telesnimi ideali in zaželenimi vizualnimi standardi tako v okviru heteronormativne družbe kot tudi lezbične subkulture.
- Telo lezbijkam služi kot identifikacijsko sredstvo; z načini, kako svoje telo in telesni videz oblikujejo, predstavljajo in nosijo v javnih družbenih prostorih jim njihove vizualne telesne podobe omogočajo medsebojno prepoznavanje, hkrati pa z njim utrjujejo svojo lezbično identiteto in pripadnost lezbični skupnosti.
- Odnosi s pomembnimi drugimi, partnerska razmerja in spolna razmerja imajo vpliv na sooblikovanje telesne samopodobe lezbijk, kljub temu pa so kot glavni vplivni faktor in tudi kritika njihovega telesa in vizualne telesne podobe za čas odraslosti intervjuvanke navedle same sebe.

8. PRILOGE

8.1. *Priloga 1*

OSNOVNA OBLIKA INTERVJUJEV

1. Telo

Povej mi kaj o svojem telesu.

Opiši mi kak dogodek, ki se ga spomniš in je povezan s tvojim telesom.

Kaj ali kdo se ti zdi, da je med odraščanjem vplival na to, kako si dojemala svoje telo in videz? Kaj ali kdo pa sedaj vpliva, se je to kaj spremenilo?

Na kakšne načine (prehrana, vadba, oblačila, britje, make up, tatooji, pirsingi, frizura...) oblikuješ svoje telo in telesni videz? Kateri izmed teh načinov so zate osebno posebej pomembni? Ali svoje telo na kakšen videk oblikuješ zato, ker se ti zdi, da je prav, da to počneš? Od koga ali od kot dobivaš sporočila, da je to oblikovanje pomembno?

Si zadovoljna s svojim telesnim videzom? Ga morda želiš spremeniti? Če da, zakaj? Kaj meniš, da bi ti te spremembe dale, omogočile?

Kako dojemaš svoje telo in telesni videz?

Ali želiš z načinom, kako oblikuješ svoje telo in zunanji izgled kaj sporočati? Kaj? Komu?

Ali kdaj čutiš pritisk, da bi tvoje telo naj izgledalo drugače kot izgleda? S strani koga čutiš te pritiske? V katerih situacijah jih čutiš?

- **indeks telesne mase (ITM)**

Poznaš svoj ITM? Imaš kakšno izkušnjo, zgodbico v povezavi s svojim ITM? Ima tvoj ITM zate kakšen pomen?

Pomisli na ženske, ki so ti blizu in imajo ITM, ki presega povprečje. Jih je več heteroseksualk ali lezbijk?

- **prsi**

Povej mi kaj o njih.

Kakšne prsi so ti všeč? Kaj ti je pri prsih pomembno?

Kakšne se ti zdijo tvoje prsi?

Si morda želiš, da bi bile drugačne kot so? Če da, zakaj?

Ali so ti pomembne prsi ženske, ki te privlači? Kaj ti je pri njih pomembno?

2. Razkritje

Je razkritje vplivalo na način kako oblikuješ svoje telo in telesni videz?

Se je po razkritju tvoj videz, način oblačenja, način fizičnega izražanja... spremenil? Če da, kako in zakaj?

Se v svojem telesu morda počutiš drugače odkar si naredila razkritje? Če da, kako?

Si morda kdaj ob ali po razkritju od koga dobila komentar, da so predpostavljali, da si lezbijka, ker se ti 'to vidi'? Kako si se ob tem počutila? Na podlagi katerih tvojih fizičnih značilnosti misliš, da so takopredpostavljali?

3. Lezbična identiteta in lezbična subkultura v okviru heteronormativne družbe

Povej mi kaj o tem, kako po tvojem mnenju lezbijke dojemajo svoja telesa in videz drugih lezbijk.

Misliš, čutiš, da ta mnenja vplivajo na način, kako ti dojemaš svoje telo?

Misliš, da ima telesni videz lezbijk kakšno povezavo s pripadnostjo skupnosti?

Kako po tvojem mnenju lezbijke želijo, da 'prava' lezbijka izgleda?

Misliš, da med lezbijkami obstajajo kakšne fizične lastnosti, ki so zavračane oz. smatrane za 'premalo lezbične'?

A v okviru lezbične skupnosti čutiš, da moraš biti bolj maskulina ali feminilna ali nič od tega?

Kako dojemaš ženkost in ženstvenost in kdaj ali se želiš / ne želiš počutiti kot ženska? Kdaj se tako počutiš? Kdaj ne?

Kako čutiš, da lezbična skupnost sprejema tvoje izražanje tvoje ženskosti in ženstvenosti?

Se kdaj znajdeš v situaciji, kjer čutiš, da je zelo očitno, da si lezbijka na podlagi tvojega videza in si želiš, da bi lahko to prikrila? Opiši situacijo.

Malo pomisli na lezbijke, ki jih poznaš; je telesna raznolikost / pluralnost med njimi enaka kot med heteroseksualkami ali ne? Če je kaj drugače, opiši. Zakaj misliš, da je drugače?

Misliš, da obstajajo stereotipi glede telesnega videza lezbijk? Če da, jih opiši.

Kako te stereotipe ti osebno doživljaš, kakšno je tvoje mnenje o njih?

A misliš, da se lezbijko lahko prepozna na podlagi specifičnih telesnih lastnosti?

4. Odnos do telesa skozi odnose s (pomembnimi) drugimi

- pogovori

Ali se s kom pogovarjaš o svojem telesu, telesnem videzu, teži itd. ? S kom? Obstajajo razlike med tem ali se o tej temi več pogovarjaš s svojimi lezbičnimi prijateljicami ali s heteroseksualnimi prijateljicami? Če da, zakaj se z določeno skupino pogovarjaš in zakaj ne?

Ali med temi pogovori, glede na to s kom se pogovarjaš, doživljaš kakšne razlike v občutkih, sproščenosti, iskrenosti...?

- partnerstvo

Ali je partnerski odnos vplival na način kako vidiš in dojemaš svoje telo? Če da, kako?

Ali ti je pomemben videz in telo tvoje punce? Zakaj? Imaš kakšne želje glede tega kako naj bi tvoja punca izgledala?

Meniš, da imajo lezbijke do telesnega videza svojih partnerk drugačne kriterije kot moški?

Meniš, da s svojim telesom in videzom zadovoljuješ kriterije in pričakovanja svoje partnerke, ki jih ima ona glede telesnega videza osebe, s katero je v odnosu?

- intimnost / spolnost

Povej mi kaj o svojem telesu v povezavi s spolnostjo.

Ali spolna razmerja vplivajo na način kako dojemaš svoje telo?

Ali tvoj odnos do svojega telesa vpliva na tvoje spolno življenje?

Ali se kdaj izogibaš spolnim odnosom z razlogom, ki bi izhajal iz nezadovoljstva s svojim telesom?

Ali med spolnimi odnosi poskušaš kak del telesa prikriti? Si morda želiš, da spolni odnos poteka v temi prav zaradi tvojega videza in želje po prikrivanju česa?

Ali se je spremenil tvoj odnos do lastnega telesa odkar imaš spolne odnose z ženskami? Če da, kako? Kako je to vplivalo nate?

8.2. Priloga 2

INTERVJU 1

Ime: Klara

Datum: 6.3.2011

Starost: 25 let

Starost pri razkritju: 17

ITM: 33

Izobrazba: gimnazija

Zaposlitveni status: redno zaposlena

Zakonski status: v razmerju 2 leti

A: Povej mi kaj o svojem telesu, kakšno se ti zdi, kako ga doživljaš, se v njem počutiš?

K: Ne skrbim za njega. Ne vem, nikoli nisem razmišljala o tem. V njem se načeloma večino časa počutim ok. Potem pa se tričetrt časa oz. malo manj ne počutim ok.

A: Kakšne situacije so to?

K: Ko je potrebno športat, ko je treba iti na plažo, ko je treba, kaj vem, kupovati obleke.

A: Zakaj se takrat ne počutiš ok?

K: Ker nobenih kavbojk ne stlačim nase.

A: Torej je to povezano z obliko in velikostjo tvojega telesa ali s čim drugim?

K: Ne, problem je v industriji oblek, ker delajo premajhne obleke. Moti me, ko je potrebno iti na plažo, kjer so suhe punce v dragih kopalkah, meni pa se to zdi brezveze in tako dam nase kopalko, da lahko grem plavat, ne pa, da se razkazujem.

A: Zakaj pa so ti takšne situacije neprijetne?

K: Ja zaradi družbenih standardov, ki pravijo, da so punce lepe samo, če so suhe in imajo športno postavo. Jaz nisem ena od njih.

A: A so še kakšni drugi dogodki, kjer se ne počutiš v skladu s temi družbenimi standardi, ki jih omenjaš?

K: Ja, vedno, ko se je potrebno izpostavljati, se počutim neprijetno. Izpostavljati mislim pred drugimi ljudmi, z golim oz. pomanjkljivo oblečenim telesom. Če sem

oblečena, mi je neprijetno samo, kadar sem premalo oblečena oz. če oblačila ne skrivajo delov telesa s katerimi nisem zadovoljna, recimo moj špeh.

A: Opiši mi kak dogodek, katerega si si zapomnila in je povezan s kakšno izkušnjo s tvojim telesom.

K: Slab dogodek, ki se ga res spomnim je čas, tik pred maturantskim izletom, ko se mi je v kratkem času na trebuhu naredilo ogromno strij. S svojim belim trebuhom in roza črtami sem se počutila kot rozasta zebra, bilo je grozno. Dober pa so potrditve, ki jih dobivam od svoje trenutne punce – ona mi namreč res da vedeti, da je moje telo ok, takšno kot je, da me sprejema takšno kot sem in je ne moti, da imam kje na telesu česa preveč ali pa premalo.

A: Kdo ali kaj pa je med tvojim odraščanjem vplival na to kako si dojemala svoje telo?

K: Uh, starši. Sploh oči. On je vedno zelo poudarjal standarde 90-60-90, s tem je obseden in že od malega sem poslušala kako moški ne marajo debelih žensk. Imam sestro, ki je moje nasprotje in tudi mami je suha.

A: Je oče v odnosu do vas delal kakšne razlike?

K: Ne, nasplošno ne, je pa meni vedno namenjal komentarje glede tega koliko sem jedla oz. mi govoril, da bi bilo dobro, da shujšam.

A: Kako pa si se ti počutila ob tem?

K: Navzven sem bila trdna, uporniška, nisem mu dala vedeti, da se me njegove besede dotaknejo. Navznoter pa sem se obremenjevala, bilo me je sram, čutila sem nelagodje.

A: A se še sedaj počutiš tako, ko si z njim?

K: Ne. Sej ima oči še vedno kakšne komentarje, a veš, ampak sedaj tudi jaz kaj nazaj povem. Sem pa tudi shujšala za kakšnih 15 kilogramov od takrat, ko sem jih imela največ, pa okrepila sem se, tako, da mi je to sedaj manj pomembno. Dokler lahko kupujem oblačila v normalni trgovini, ne v XXXL trgovini, mi je v redu. Razen zdravje, to me vedno skrbi, zato vem, da bi morala športat in jesti manj sladkorja.

A: Rekla si, da rada kupuješ v trgovinah za 'normalne' ljudi. A ti je pomembno, da ti ni potrebno oblačil kupovati v trgovinah, ki so namenjene debelim ljudem?

K: Mi je, ampak ne vem zakaj. Pa res, zakaj mi je? Sej sem že bla v trgovinah za debele, ampak mi je blo super, ko sem tam videla, da mi je najmanjša številka oblačil celo malo prevelika (izrazi olajšanje). Sram me je bilo, da bi me kdo videl v trgovini za debele, vem, da sem si mislila, fuck, samo, da me kdo ne bi videl. Pomoje to zaradi

teh družbenih konceptov, ki jih imamo vsak dan v glavi, ki jih vidimo v reklamah, pa recimo pri nas v poslovnem svetu nobena ženska, ki je na vodilnem položaju, ni debela. Vse so atletske, športne postave ali pa zelo zelo anoreksično suhe.

A: Daj mi potem opiši razliko med tem kako se počutiš, ko moraš iti po oblačila v trgovino za debele ali pa za 'normalne'?

K: Pa sej, ko si enkrat tam (v trgovini za debele torej), je potem že vseeno (smeh). Ja jebiga. Ampak veš, ko se sam pri sebi zamisliš: O fuck, v H&M mi nič ni prav, moram iti v Emporium v en kot tam čisto zadaj v trgovini... Ampak, ko si enkrat tam, pač si misliš ok, fino, vse mi je preveliko, štekaš.

A: A pa ti je to kdaj prav stisko povzročalo?

K: Ah ne, kje. Če mi nekje nekaj ni prav, grem pač tja, kjer vem, da bom stoprocentno dobila in našla tisto kar iščem. Pa še malo mi bo preveliko.

A: In ob tem se boš počutila kako?

K: Fino. Nisem najbolj debela na svetu. So ljudje, ki so še bolj debeli.

A: In ta vednost ti povzroča kakšno občutje?

K: Pa nič posebnega. Nimam kakšnih posebnih razmišljanj zraven tega. Valda pa je fino, ko v normalni trgovini, kakšen H&M, C&A, daš nase nekaj, kar ni največja številka.

A: Prej si mi rekla, da so starši vplivali na tebe pri dožemanju svojega telesa, očeta si posebej izpostavila. Kaj pa mama in sestra, ki sta po tvojih besedah normalni, kakšen vpliv sta imeli oni dve nate?

K: Ma normalno, kaj je normalno? Tukaj se takoj zatakne.

A: Ja ti praviš tako, sama si rekla, da je normalno to, kar je dokaj suho oz. normalne teže.

K: Meni to ni normalno oz. to je druga stvar kaj je in kaj ni normalno. Ampak, da ti odgovorim, moja mami je pač suha in jo je skrbelo zame glede mojega zdravja. Ona nikoli ni imela problemov it z mano v trgovino za debele, pač zdravje je blo ono prvo pri njej. To štekam in tudi podpiram, ker moji otroci tudi ne bodo debeli (porogljiv nasmešek). Am, kar se pa tiče sestre, ona ima pa ful vcepljeno očetovo mnenje in mnenje družbe. Pa je suha, ima popolno kožo, nima celulita, ker jo bodo sicer ljudje grdo gledali in ne bo tipa dobila in bo grda in zafrustrirana in debela in sama. Čeprav opažam, da ne glede na to, da je suha in ima popolno postavo, je zafrustrirana, boga reva. Ker se toliko obremenjuje s tem, kako izgleda. Jaz brez problemov pojem en

krof in si mislim, uh, fino, bom še enega, ona pa si misli, o bog pomagaj, ne morem več jesti en teden, ker sem zdaj pojedla en krof.

A: Torej, sklep tega je, da si ti recimo s svojim telesom na nek način bolj zadovoljna kot ona?

K: Ja. Tak intimno pri sebi, ja. Če gremo na plažo, bo ona bolj samozavestna, ker ima hudo postavo, jaz bom pač tista, ki bo iskala senco in plažo s čimmanj ljudmi in se pokrivala z brisačo.

A: A bi še za koga rekla, da je med odraščanjem vplival na to kako si doživljala svoje telo?

K: Eee... babica. Ampak ona spet isto kot mama, poudarek na zdravstvene razloge. Noben drug ni imel kakšnega vpliva. Vrstniki mogoče, samo ne vem, nisem čutila tega pritiska s strani vrstnikov, da moraš biti lep in suh. Ker te prijateljice, ki sem jih imela tekom odraščanja, so me sprejele takšno kot sem, pa tudi nisem bila tako zelo bolj debela od njih. Sem pa bila med močnejšimi v razredu (razmišlja). Ne vem, na fante se nisem nikoli nekaj odzivala, če komu ni kaj všeč, lahko gleda stran.

A: Za koga bi pa sedaj rekla, če sploh za koga, da vpliva na to kako se sedaj počutiš glede svojega telesa?

K: (tišina, razmišljanje) Mogoče v nekem procentu, ampak ful malem, družba, okolje v katerem pač sem službeno, ker pač spet, sem skoraj najdebelejša v pisarni. To so spet ono, ojoj, nekaj se pogovarjajo o nekih čevljih in oblekicah (zavija z očmi) jaz pa nimam kaj za rečt, ker mi je najbolj udobno v kavbojkah. Samo to so spet druge debate, ne toliko glede telesa, ampak glede okusa in načina življenja. Pa ja, pa ko greš ven... ali pa ne vem če, no (malo dvomi). Identiteto sem si zgradila in se z njo ok počutim.

A: S čim pa je bilo povezano to, da si si identiteto zgradila, malo mi to opiši?

K: Jaz sem se na eni konferenci v Berlinu ful dobro začela počutit v svojem telesu. Valda v povezavi s svojimi intelektualnimi zmožnostmi, pa še preko ene prijateljice, ki je pač tudi malo bolj močna (poudarjeno povedano). In se je zgodil fattie fenomen. Takrat sem dojela, da sem pač debela, pa kaj pol, jebeš. In ko začutiš nek tak nivo sprejemanja, ti je res kul in se dobro počutiš. Ta fattie fenomen sem potem prinesla še domov in to pač je nek empowerment za vse punce, ki se ne stlačijo v normalno veliko garderobo ali pa imajo težave z zatikanjem v wcjih, ker so ti premajhni. Ne vem, tisto, je bila nekaj prelomna točka. Berlin, 2008. Takrat sem bila torej stara 22.

A: Povej mi na kakšne načine oblikuješ svoje telo in telesni videz? S tem mislim prehrano, oblačenje, make up in frizuro, rekreacijo, nakit, vse kar se ti zdi, da vpliva na to kako ti fizično zgledaš?

K: Ne trudim se preveč, kar je prvo. To mogoče ni ok. Ne trudim v smislu družbenih standardov, ne mojih. Umm... oblačim se tako oz. izgledam tako, da mi je udobno. Valda imam dan, ko se počutim grdo in bi se najraje skrila pod kovter in nikoli več prilezla ven. Za telo pa res ne skrbim, razen z McDonaldsom in pizzami. Lahko bi se bolj potrudila (pove zelo tiho). Me pa prime sem in tja, da bi se rekreirala in si vzela vsak dan eno uro za šport. To sem že milijonkrat obljubila. Vsako novo leto, vsako Veliko noč, vsak rojstni dan, pač te obljube... ampak potem 3 dni verjamem v to, potem pa se nekaj zgodi, ali nimam časa ali sem utrujena ali se mi ne da ali nimam motivacije in potem pač tega ne naredim.

A: Zakaj pa sploh vedno znova poskušaš sprejemati te odločitve?

K: Ne vem, mogoče zato, ker se pogledam v ogledalo in vidim, da ja, oh joj, spet smo tam, nekaj bo potrebno začeti delati. Ali pa čisto zaradi sebe, da bi se boljše počutila, ker ne vem, ko sem redno športala, sem imela več energije, sem se sama pri sebi boljše počutila, res on dober filing, ko se prešvicaš, ko daš maksimum od sebe in se potem spočiješ. To mi je antistres, evo, to ja. In evo spet bom letos spomladi začela oz. se bom trudila začeti in to je spet ena obljuba za katero upam, da je ne bom prelomila. Kaj si še kaj rekla, frizura? Ja, imam bad hair day ali pa dober hair day. Čist po filingu je to, nič kaj preveč se ne obremenjujem s tem. Sem pa imela obdobje, tam med 20 in 23, ko sem se ful obremenjevala s svojo čupo. Vse je moglo točno stat, gor tona gela in tona laka, bog ne daj, da bi kaj odpihnilo kam. Zdaj pa mam pač dobrega frizerja in se mi ni potrebno matrat s tem.

A: A mogoče obstaja kak telesni del s katerim se posebej obremenjuješ ali pa ti je posebej pomemben?

K: Ja valda, dekolte. Zato, ker je lep in ker z lepim dekoltejem marsikam prideš. Hitreje dobiš kavo ali pa pijačo za šankom, to je prvo. Pač moški so neumni in te drugače sprejemajo, če imaš lep dekolte. Dekolte pač je pomemben in če imam jaz dober dekolte in dober dan, je moja samozavest na višku in če se jaz dobro počutim, bom dobro izgledala. Bolj sem samozavestna in se počutim kompetentno za glih vse na svetu, tako da dekolte mi je res pomemben.

A: Kakšne pa se ti zdijo tvoje prsi?

K: Hude. Soft and tender (smeh). Ne, pač jaz mislim, da imam popolne joške, da so super seksi. Lepo izgledajo, so pravilne oblike, so lepo zaokrožene in za moj okus ravno prav velike. Proporcije so taprave no.

A: Si mogoče želiš, da bi bile drugačne, kot so?

K: Ne ne ne, točno takšne kot so. Z njimi sem zelo zadovoljna.

A: Kakšne prsi so ti pa vseč?

K: O bog! Ne vem, sem imela toliko različnih priložnosti jih videt, da ni tipa, kakšne morajo biti. Mi je pa pomembno kako jih punca nosi. Lahko so majhne, pa da punca ne rabi modrca, pa je ok, če jih zna nosit. Ne vem no, včasih si mislim, oh ženska no, kupi si modrc, ko jim res visijo do kolen. Pa ne vem, moja mama je tudi rodila in dojila dva otroke, ampak zna nosit svoje joške.

A: Omenjaš način, kako punca nosi svoje prsi. Kaj ti to pove, predstavlja?

K: Kakšen attitude ima. Ali jih ima lepo naprej, ali je sključena v ramenih in to koliko da na to, da izbere tapravi modrc. Ni vsak ok, rabiš tapravega. Mi pa glede osebe ne predstavlja to kaj točnega. Pomembno mi je dat puncici vedet, da se da za vsako najti taprav modrc in da jih lahko pokaže, ker jih ima, ni jih potrebno skrivat.

A: So ti na ženski, ki te privlači prsi pomembne?

K: Oh... odvisno kaj hočem od te ženske. Če je samo za seks, potem ja, je fino, če ima hude joške. Pri puncici pa... ne vem... (vzdihuje) Glej, jaz tukaj ful ločim. Imaš ženske za seks in imaš ženske, s katerimi bi imela otroke. In pri tistih ženskah, s katerimi bi imela otroke, so joške sekundarnega pomena. Ker jo sprejemam takšno kot je, z vsem kar ima ali česa nima in ima pač velike, majhne, kvadratne, kakršnekoli pač. Pa valda, če bi me nekaj res motilo, bi jo prijazno peljala kupit modrc. Pri ženskah, ki so za seks, pa ne vem, če bi me privlačila ženska, samo za eno noč pač, ki bi imela ful majhne joške, ker je najbrž ne bi opazila. Ker pač opazim dekolte, ne morem si pomagat, pa ni, da bi se slinila pa pozabila, da svet obstaja, ko vidim golo oprsje, ampak človek si pač spočije oči (nasmeh).

A: Rekla si, da pač ločiš punce za seks in punce za daljšo vezo. Ampak, a to, da je nekdo, tvoja potencialna daljša veza, a to veš že čisto na začetku... to sprašujem samo zato, ker hočem razumeti ali to ful hitro začutiš in ti potem prsi niso pomembne ali pa so ti na začetku, ko se romanca začne, pomembne, nato pa čez čas to opustiš, ker so ti druge stvari bolj pomembne?

K: Huh, komplicirano. Kompleksno. Oh. (razmišlja). Ne vem, nikoli ne veš, da oh, s to se bom pa poročila in postarala in imela lepe otroke, tega ne veš. Ampak to punco s katero sem sedaj, ko sem jo prvič videla na eni zabavi, pa se nisva poznali, sem si takoj rekla, oh, ta bo pa moja. In sedaj, 2 leti kasneje, je še vedno moja, in mislim, da še dolgo časa bo. Sicer pa, to je ful odvisno od pričakovanj, ki jih imaš, od tega v kakšnem razpoloženju si, o čem razmišljaš, ne vem.

A: Hočeš reči, da je tudi to, kako vidiš druge, odvisno od tega kako se ti sama o sebi počutiš?

K: Valda. Če spoznam recimo nekoga, ki v pogovoru ne pokaže nekega intelekta, pa je lahko ful lepa, ali pa tudi tip, je lahko ful lep, ampak ko odpre usta, je vse kr neki, brez svojega mnenja, brez svoje energije, mi je whatever (premišlja). Ma ne, to res ne moreš vedet. Pri eni puncu mi sploh ni bilo pomembno kako izgleda, koliko kil ima, kakšne joške ima, nič, ker sem bila pač mlada in naivna. Ne vem zakaj sem sploh bila v tej vezi, ko razmišljam za nazaj, ne najdem enega razloga zakaj, vem pa da sem se iz tega veliko naučila in je to taka neprecenljiva izkušnja, ki je ne bi hotela ne imet.

A: Si rekla, da ti za to bivšo punco ni bil videz pomemben. Kakšna pa je bila, fizično?

K: Fizično je bila močnejša, ni bila največja lepotica. Ne vem... ni bila oni tipičen tip ženske, ki bi meni bila všeč, za katero bi se obrnila na cesti. Nikoli. Od tega kako je bila oblečena, kako je izgledala, tudi njena mimika, ni bila oh, mmm, za polizat, ampak ne vem, karizma pa moja neizkušenost sta pripeljali do te veze. S temi izkušnjami, ki jih imam sedaj, s tem, kar vem sedaj, se v bistvu realno ne bi nikoli niti srečala z njo, ker niti ene skupne točke ni bilo.

A: Greva zdaj nazaj na tvoje telo. A si zadovoljna s svojim telesnim videzom?

K: Nasplošno ja. Bi imela par kil manj, ampak to je na meni, da to storim, nihče ne bo to naredil zame.

A: Bi še kaj drugega hotela spremeniti?

K: Imela bi malo bolj oblikovano rit. Nimam riti. To je grozno. Pri kavbojkah moram res pazit, ker sicer zgledajo čudno.

A: Če bi imela te spremembe na sebi, a bi ti to kaj dalo?

K: Malo več samozavesti na plaži (nasmešek). Ampak ne vem, če bi to bistveno spremenilo moje življenje. V momentih, ko se je treba izpostaviti, bi mi bilo lažje.

Recimo z veseljem bi igrala beach volley, ker si ne bi rabla mislit, da si drugi mislijo: O moj bog, poglej kako se trese njen špeh.

A: Če te prav razumem, te stvari, ki jih želiš spremenit, ampak jih pač zaenkrat ne, se zaradi njih ne odločiš ne počet stvari, ob katerih ti je sicer neprijetno?

K: Ne, niso mi ovire, mi ne preprečujejo stvari. Vedno vseeno počnem kar hočem in pravim, da če komu kaj ne paše, lahko gleda stran.

A: Z načinom kako izgledaš, kako oblikuješ svoje telo, svoj videz, a želiš s tem kaj sporočati?

K: Odvisno od situacije. Načeloma ne bi želela ničesar sporočat in nosit nalepke na čelu, ampak zadnje čase, recimo v službi, opažam koliko mi je pomembna ta lezbična identiteta, ker imam občutek, sploh zadnji teden, da jo izgubljam. Te punce, s katerimi delam, so vse, vsaj kolikor jaz vem, straight, in imajo te tipične straight teme: moški, obleke pa make up in v tem tednu sem šla z njimi na koncert Jana Plestenjaka in pojedla torto v obliki ogromnega čokoladnega kurca. Vedno več se družim z njimi in me sprejmejo takšno kot sem, ni problema, ampak pri sebi opažam in si mislim, ojoj, izgubljam svojo identiteto in se mogoče zato bolj trudim na zunaj drugim, sploh prikritim lezbijkam okrog mene, sporočat, that I am gay, recimo tako, da imam verižico z lezbičnim znakom za vratom, ali pa z mogoče malo 'moškim' načinom oblačenja, pač jaz se ne bom oblekla v krilo, nikoli, ampak to se tudi marsikatera straight ženska ne bo. Tiste lezbijke, ki pa recimo živijo svoje lezbično življenje in ga ne izpostavljajo, recimo v banki, te tako zavohajo, vidijo, sej čutiš. Ampak nasploh pa ne, ne želim kaj ful sporočat.

A: Omenila si lezbično identiteto v povezavi z videzom. Povej mi kaj o tem.

K: To je ful kompleksno. Lahko si lezbijka in imaš lezbično identiteto, ampak se ne oblačiš tako... (se zamisli) zakaj se lezbijke ne bi mogle oblačiti v krila in imeti dolgih las in nalakiranih nohtov?! (vehementno pove)

A: Ja, sej se nekatere.

K: Ja sej ja. Ampak zanje nikoli ne bi pomislik kdo, da so lezbijke. Zakaj? Ker lezbijke so tiste možače, v črnem, na motorjih in cele potetovirane in zgledajo kot moški, ali pa tiste blont punce v porničih, v 10 cm štiklih in nohtih, da znoriš. To vse so stereotipi sicer, ki pa so v lezbičnem svetu čisto drugače sprejeti.

A: Kako pa ti misliš, da so sprejeti?

K: Če pride v Monokel punca, z dolgimi lasmi, z make upom, z urejenimi nohti, ne vem, oblečena v pretesne kavbojke in izrazito feminilna, bo večina punc pomislila, oh kako je huda, ampak je pa straight. Že tukaj se bo mislilo, ti si pa straight, kaj pa delaš tukaj. Moja punca vem, da ima ful težave s tem, ker ne zgleda kot tipična lezbijka, ker ima dolge lase in da nekaj na svoj videz in je imela težave s tem, da ni bila sprejeta kot lezbijka, ampak kot neka straight ženska. Ni pa nujno, da vsaka punca, ki se oblači malo bolj fantovsko, da pa je lezbijka. To so spet neki družbeni standardi in stereotipi o tem, kako vidimo ljudi.

A: Torej, če te prav razumem, misliš, da ima tudi lezbična skupnost svoja merila glede tega kako bi naj ženska, ki je lezbijka, izgledala?

K: Ja, čeprav zadnje čase odkar sem na sceni sem opazila, da se je to ful spremenilo. Ko sem jaz najprej prišla na sceno, pa sem bila čisto drugačna kot sedaj, saj sem imela dolge blont lase, 20 kg manj kot sedaj, nosila oprijete kavbojke,... je bilo drugače. Scena zame pomeni, da se vpleteš v javno lezbično življenje, da se družiš z geji in lezbijkami, hodiš po klubih, da te slej ko prej, zaradi majhnosti naše scene, večinoma vsi poznajo... No, ko sem prišla na sceno, je bila ena punca pobrita po glavi, ful visoka, vedno v črni majci brez rokavov, in so se vse lepile nanjo. Večina punc na sceni je takrat zgledala fantovsko, robustno, moško, ono res – tipične lezbe – dyke on bike varianta. Zadnje čase pa opažam, da se ta trend ful spreminja. Takih lezbijk sploh ne vidiš več. Ne vem, mogoče, ker gre za menjavo generacije pa so te gospodične toliko starejše in ne hodijo več ven, ne vem. Ta mlajše punce, med katerimi so ful feminilne in ful takšne, ki napol zgledajo kot moški, ene ful androgine, ful so raznolike no.

A: Če te prav razumem, se torej tebi zdi, da so telesa in videzi na lezbični sceni raznoliki?

K: Ja. (tiho) In vedno več je suhih. Včasih je bilo več debelih. Mogoče sem sicer jaz na to bolj pozorna, samo večina lezbijk, ki jih poznam, pa ne, sej poznam tudi debela, ampak za večino se mi zdi, da so vse suhe. (začudenje, morda celo razočaranje v tonu).

A: Kako pa po tvojem mnenju lezbijke mislijo, da izgleda 'prava' lezbijka (karikirano povedano)?

K: Oh, sej ni prave lezbijke. Jaz sama pri sebi govorim o pojavu superlezbijke. Superlezbijka je tista, ki ima tako malo, aroganten, vzvišen, bitchy odnos, attitude,

am, ki misli, da je zvezda večera, da se cel svet vrti okoli nje in da lahko zapne vsako punco, ki jo hoče. Kaj jaz vem... Ne vem, videzi so različni. Res ne vem kaj naj ti rečem.

A: A pa misliš, da obstaja kak videz, ki pa ni sprejet kot dovolj lezbičen (ponovno karikirano povedano)?

K: Pa sej pravim, to se ful spreminja. Punce z dolgimi lasmi, straight looking punce, čeprav to ne obstaja, kaj je to straight looking? Kr neki. Kaj je to gay looking? Spet kr neki. Straight looking punce so zdaj bolj sprejete v lezbičnih krogih kot so bile 5, 7 let nazaj.

A: Če te prav razumem, hočeš reči...

K: Ni popolnega videza kako mora izgledat lezbijka. Lezbijke so all shapes and sizes. Vseh brav, velikosti, razumeš.

A: Ampak v okviru lezbične skupnosti, se ti danes zdi, da so lezbijke, četudi so feminilne, bolj sprejete kot so bile nekoč?

K: Ja. Valda.

A: Kako pa ti dojemaš ženstvenost, se počutiš kot ženska, se kdaj izrazito počutiš kot ženska, se kdaj ne želiš počutiti kot ženska?

K: Ja, počutim se kot ženska, ampak to ne povezujem samo s fizičnim videzom. To povezujem, ne vem, z odnosom do življenja, z odnosom do soljudi, do vsega. Je pa bilo obdobje, ko sem nisem hotela počutiti kot ženska in to je bilo malo po tistem, ko sem se outirala. Ko prideš na sceno sem mislila, da je edino prav, če si lezbijka, je, da imaš postrizene lase na kratko, postrizene nohte, se oblačiš v neke cunje, da zgledaš ko brezdomec ... to so lezbijke. In sem res prevzela to tomboy identiteto, z oblačenjem v široke kavbojke in vsem ostalim. Pa ne zato, ker bi hotela skrit kakšen del telesa, ker mislim, da imam noge ful dobre za kiklo do kolen, ampak, ne vem, široke kavbojke, ketna na denarnici, široki pulloverji, kratki lasje... potem pa se je to spremenilo. Spet v Berlinu, ko so me prijatelji takrat nagovarjali, da v bistvu pa imam ful dober dekolte in zakaj ga kdaj ne pokažem. Pol sem si v Berlinu kupila prvo majčko brez rokavov in z dekoltejem in od takrat naprej jih imam vedno, ker se pač tako dobro počutim. In ja, valda, če pokažem dekolte, se počutim bolj žensko.

A: Večkrat si že omenila coming out. Kdaj si ga naredila?

K: O bog, ko sem bila stara 17.

A: In, a je vplival na način, kako si oblikovala svoje telo in videz?

K: Ja je, sej pravim. Moške parfume sem uporabljala takrat, ne vem zakaj, ampak sram me je bilo pokazat kaj ženskega, kaj ženstvenega. Takrat sem res hotela pokazat to, da sem lezbijka, na sto in en način.

A: In to se ti je zdelo, da boš pokazala z uporabo stvari, ki so moške?

K: Ja. Ne vem zakaj je tako bilo takrat. Ker so bile tudi lezbijke na sceni take. In valda sem mogla biti ena od njih, zgledati tako, kot so one zgledale, da bom sprejeta. S tem pa sem se oddaljila od tistih straight prijateljic, od straight sveta, ki tega ni sprejemal. Ma heteronormativno je bilo vse. V precepu si in ne pašeš čisto v gejevsko in lezbično skupnost, izločen si iz straight družbe, ker ne izgledaš tako kot oni, ker nisi tak kot oni, ker se ne obnašaš tako kot oni, ker spiš s puncami...

A: A se v svojem telesu počutiš drugače odkar si naredila coming out?

K: To se spreminja vsako leto (smeh), to ni direktno vezano na coming out. Ampak se pa zdaj že nekaj časa počutim ful dobro v njem. Ja, so dnevi, ko se počutim ono, eeeh, ugly, ampak all in all, če potegnem črto, se počutim ok. Zdaj se ne bi počutila ok, če bi se oblačila tako, kot sem se 5 let nazaj. Ne bi mi bilo podobno. Itak odrasteš, dobiš redno službo, se malo zresniš. Ne morem jaz zdaj it v širokih kavbojkah v službo. Mislim, spet, zakaj pa ne a ne? Ampak ne morem.

A: A pa se zdaj počutiš sprejeto v okviru lezbične skupnosti?

K: Ja. Ampak to ne na osnovi tega kako zgledam, ampak zaradi stvari, ki sem jih naredila.

A: Rekla si, da ti je bila ta sprejetost ob outiranju ful pomembna. Zakaj?

K: Da najdeš your own kind, no. Da najdeš tiste ljudi, s katerimi imaš ful skupnega. In potem sem v vseh teh letim ugotovila, da vse kar imamo skupno je spolna usmerjenost. Vse ostalo, ne vem, moralna načela, načini razmišljanja, način življenja, vse je drugačno. Samo spolna usmerjenost je tisto, kar imamo skupnega.

A: A pa se ti kljub tej ugotovitvi zdi pomembno, da se vsaj neko obdobje počutiš povezano s skupnostjo in ljudmi tam?

K: Ja. Zaradi samopodobe. Okrepiš si jo. Dobro, sej to je odvisno od tega kakšen človek si.

A: Si kdaj, odkar si naredila coming out in se komu predstavila kot lezbijka, dobila komentar, direktni ali indirektni, dobila komentar, da se ti to itak vidi, na podlagi videza?

K: (dolg smeh) Ja oz. ne oz. oboje. Ja, da se mi ja vidi in ne, da se mi ne vidi.

A: Na katere fizične lastnosti pa so ti komentarji leteli?

K: Ko so mi rekli, da valda, da se mi vidi iz avijona, sem bila na kratko postržena in v vojaških hlačah, bulerih, ono moško je bilo to. Nekaj kar se je v družbi sprejemalo kot moško je bil povod v te komentarje. In so mi, tisti, iz gejevske in lezbične družbe, trdili, da se mi itak vidi iz avijona. Tisti straight prijatelji pa pač ne, ne vem zakaj. Zdaj, ko pa se za 180 stopinj drugače oblačim in se drugače obnašam, pa mi ljudje govorijo, da nikoli ne bi rekli, da sem lezbijka. Lih včeraj so mi sodelavke to rekle, pa spet ne vem od kod to izhaja.

A: Kako pa si se počutila ob tem, ko so ti ljudje rekli, da se ti ali vidi ali pa ne vidi?

K: Jah ne vem, jaz si zase mislim, da se mi vidi, ono, iz avijona. Ampak prej je bilo tako zaradi oblek, zdaj pa mislim, da zaradi splošnega attituda.

A: Kakšen pa se ti zdi tvoj attitude, zaradi katerega se ti zdi, da se ti vidi?

K: Asertiven. Zdaj nastopam dosti bolj asertivno. Ne skrivam se. Pač od prvega dneva odkar sem v službi, sem govorila, da imam pač punco in jo imenovala po imenu. Valda, da so ljudje potem šokirani in ono, wow, kva, a lezbijka je (porogljivo karikira začudenje).

A: Se ti zdi to del tvoje identitete, ki ga želiš razkrivat?

K: Pa sej to ni izbira ali želiš ali ne. Če govoriš v dvojini... Če hočeš živeti neko iskreno življenje, do sebe in do družbe, ja fuck it, moraš pač povedat kje si bil čez vikend. Če so vse sodelavke bile s fantom na Krasu, sem pa jaz bila s punco v Portorožu in ne bom tega skrivala. Zakaj? Ne vem kako je, če to skrivaš celo življenje, kako rata to skrit, ne vem. Živiš neko dvojno življenje, samo pomoje spet nisi srečen, da moraš en del sebe skoz zanikat in živet neko življenje samo v temi ali pa ponoči.

A: Prej si omenila, da si se ob outiranju počutila, da moraš biti bolj 'možata'. Kaj pa sedaj? A sedaj v okviru lezbične skupnosti čutiš, da moraš biti bolj možata, feminilna, nič od tega...?

K: Jaz sem v teh letih zrastle. Predvsem v glavi. Zdaj mi je vseeno. Jaz sem to kar sem, kaj si kdo misli mi je vseeno.

A: Kaj pa nasplošno za skupnost, se ti zdi, da obstajajo kakšne preference?

K: Ne, mislim da ni več toliko tega. Mogoče je to spet mlajša generacija no, da se one s tem bolj obremenjujejo, ker punce moje generacije se pač ne, ali pa se toliko poznamo, da je to vseeno.

A: A pa misliš, da obstajajo v skupnosti kakšne lastnosti, zunanje poteze, na podlagi katerih bi se za takšno žensko reklo, da je premalo 'lezbična'?

K: Ne, ker to se je spremenilo. Zdaj bolj kot je punčkasta, bolj je seksi. Ok, to gledamo skozi svoje oči, ker so meni všeč bolj punčkaste. Ampak vedno bolj ugotavljam, da to, da sem lezbijka, je samo en del mene in da sem jaz toliko več, da v bistvu to niti ni tako zelo pomembno. Ja, je pomemben del mene, ker če ne bi jaz imela za sabo vseh teh izkušenj, ki jih imam, potem ne bi bila to kar sem danes in to kar sem danes sem s tem super zadovoljna in ne bi hotela, da se karkoli spremeni. Ampak ne živim pa več v nekem gay mehurčku, da bi hotela živeti po gay stereotipih. Jaz pa sem to kar sem in sej pravim, če komu kaj ne paše, lahko gre stran.

A: A pa misliš, da nasplošno tako kot lezbijke oblikujejo svoj videz, se oblačijo, izgledajo, se vedejo – a je to povezano s tem, da hočejo izkazovati pripadnost lezbični skupnosti?

K: Sej pravim, ne moreš tukaj dati enega splošnega pravila. Vsaka je zase in vsaka po svoje dela stvari. Ne bi rekla, da je v lezbični skupnosti nekaj ful bolj sprejeto in nekaj ful manj sprejeto, nekaj bolj kul, nekaj manj kul. Opažam pa po lokalih ta trend suhih, drobnih lezbijk, brez nekih oblin, nekako androginih, čeprav, ko jih pogledaš v obraz, veš, da so punce. Ala skinny jeans ljudje no.

A: A se s kom pogovarjaš o svojem telesu, teži, telesnih navadah, videzu...?

K: S prijateljicami. S tremi. Vse tri so lezbijke. Izmed mojih straight prijateljic ni nobena takšna, da bi se lahko osebno, intimno o tem pogovarjala. Nimam z njimi toliko pristnih odnosov. Sej se tudi s straightkami pogovarjam o svojem telesu, ampak nikoli tako intimno, kot se s temi prijateljicami, ki so slučajno lezbijke. Ampak mislim, da ravno ker so, je odnos bolj pristen, ker zaupam, ker štekajo. Aja, ne, s štirimi prijateljicami, ona pa je straight. Njej pa vse povem, pa jaz njej.

A: Ti je pomembno to, da se z drugimi pogovarjaš o tej temi?

K: Valda, da vidim, da imamo iste probleme.

A: Si pri tem iskrena?

K: Ja, s temi puncami seveda sem. Drugače ne bi bilo smisla se pogovarjat.

A: Dajva še malo glede tvojega ITMja govoriti. Ga poznaš?

K: Ne, včasih pa sem ga.

A: Zakaj pa ga več ne?

K: Ker sem se zapustila. Včasih sem točno vedela koliko kg imam vsak dan, ker sem se spremljala skoz in računala ITM na tri dni, sedaj pa pač ga ne. Pazit bi mogla zaradi zdravja in sladkorja in se spremljat. Pa zjutraj vstanem za najboljšim namenom, da bom pazila cel dan ali pa pač še naslednjih 10 let, potem pa mi zadiši burek in čevapčiči in si mislim o fuck, potem pa sem že zajebala, bom pa še sladoled, in tako mine še en dan. Pa res vem, da bi mogla. Sej bom.

A: Kakšen pomen pa ima ITM zate?

K: Ma v bistvu mi je to neka številka. Ali 33, ali 82 ali pa 16, meni je to vse ravno. Ni mi pa ravno iz vidika zdravja in fizične kondicije. To je tisti del, ki me skrbi. Ampak očitno spet ne dovolj, ker sicer bi nekaj naredila. Ne vem kaj se mora zgoditi, da bom spet začela paziti.

A: Pomisli malo na ženske, ki jih poznaš in njihov ITM presega povprečje. A morda lahko rečeš, če jih je več heteroseksualk ali lezbijk?

K: Lezbijk. V moji družbi. Punce, ki se vrtijo okoli mene so več ali manj okrogle. Tiste, ki so lezbijke. Tiste, ki so straight, so pač suhe. Ne vem zakaj je to tako. Lezbijke so bolj sproščene in z veseljem gredo na pivo in zrezek, ne pa na solato in vodo. Mogoče niso tako podvržene tem normam družbenim in heteronormativnosti, se bolj ukvarjajo same s sabo, ok, sej maš izjeme, ampak mogoče se res bolj ukvarjajo same s sabo kot pa s tem kako izgledajo. Ne vem, ful poznam lezbijk, ki so ful duhovne, to je spet povezano. Ampak tiste so pa tudi suhe (smeh).

A: Se ti zdi, da je to, ko omenjaš, da se bolj ukvarjajo same s sabo, povezano s tem, da so lezbijke in če je, na kakšen način?

K: Ja, niso obremenjene s tem, da bodo moškim všeč ali ne, ker si predstavljam, da je to ful pritisk. Jaz mislim, da ženske, straight ženske, od pubertete naprej lovijo spermo. Pač svoje moške, ki jim bodo zaplodili otroka, ker to pač morajo narediti potem, ko diplomirajo ali pa morda še prej, in so tako obremenjene s tem, da iščejo svojega alfa samca, in bodo naredile vse, da bodo tem samcem všeč, ker potrebujejo tistih 2 deci sperme. Lezbijke pa tega ne rabijo in iščejo ene druge stvari, ne vem, spet odnos ženska do ženske, je ful drugačen. Pa sej maš tudi one fašistične lezbijke, ki te pošlejejo tečt, ker si pojedla čevap, ampak jih je manj in so tečne.

A: Omenila si odnos ženska do ženske. Povej kaj več.

K: Ženska pač ve kako se ženska počuti, pomoje no. Ne morem tega sicer posplošit, ampak mislim, da je tako.

A: A misliš, da imajo lezbijke drugačne kriterije ali pa ne za videz svojih partnerk kot moški?

K: Joj, spet norme. Ali straightovske ali pa lezbične. Ne vem. Ja pa ne. V teoriji eno, v praksi drugo. Sej itak se v večini primerov zgodi, da tisto, kar je puncam všeč kot nek ideal, je čisto nasprotno od tistega, kar peljejo domov in živijo svoje življenje s tistim. Ne vem, če govorim zase, imam podoben okus oz. standarde, kot jih imajo tipi. Pač hočem, da je visoka, tudi če je 2 cm višja od mene, da zgleda feminilno, da se obnaša tako, ne pa, da je neka butch, ki mi bo popravila avto, čeprav to tudi včasih prav pride, ne vem, težko govorim nasplošno o tem.

A: A so tvoji partnerski odnosi vplivali na to kako dojemaš, vidiš, čutiš svoje telo?

K: Niso, ker ene punce so bile še bolj grozne, debele in zapuščene kot jaz in se s tem res niso ukvarjale, posledično se niso ukvarjale z mano oz. mojim zunanjim videzem mene. Lahko bi reklo, da smo se tam temu izogibali oz je bil nek whatever odnos. Druge punce so pač bile samo za sex in se zaradi njih res nisem šla spreminjati. Moja zadnja veza, ki jo imam, pa je malo drugače, ker je športnica po duši, 10 let je trenirala plavanje in ima v sebi tisto, da mora migat, da se mora dobro počutit, pa se je tudi ona sedaj malo zapustila in zredila in potem je ta krivda, ki jo imaš, ko si misliš o fuck, nobene hlače mi več niso prav... Ampak, da bi pa bistveno kaj vplivala katera, da bi me kaj spremenilo, niti ne, razen v pozitivnem in afirmativnem smislu, ta zadnja veza. Dobila sem potrditve, da četudi se moje telo ne sklada z normami, da je to čisto ok, se pa seveda zgodi, da mi podvrže, da sem se pa malo zredila ali pa da bi bilo fajn kaj migat, ampak vem, da ima prav in tudi jaz njej kaj nazaj vržem.

A: Kaj pa tvoje telo v povezavi s sexom?

K: Oh ja. Naporno je, ko greš s punco prvič. Ko ne veš kaj si bo mislila, kaj če bo ful grozno, kaj če bo prišla za špeh in ji bo ful slabo. Ampak, če je že šla s tabo domov, ne... ne da ji je vseeno, ampak sprejme to, kakšna si.

A: A pa misliš, da bi tako razmišljala tudi, če bi imela 20 kg manj?

K: Ne, potem bi podrla vse ženske, ki jih poznam (smeh). Ma ne, to je ista situacija kot če greš na plažo in ti je bed. Isto je, ko greš v posteljo s punco in nisi gluh čisto ziher in si misliš ojoj, tukaj imam malo preveč in tukaj mi to štrli...

A: A si mogoče kdaj med sexom kak del telesa poskušala prikrit zaradi tega, ker bi se neprijetno počutila?

K: Ma ne, jaz potem kr pozabim (smeh). Potem kr gre vse with the flow.

A: A si mogoče kdaj imela željo, da je tema, da se česa ne vidi?

K: Ja, da je tema, ampak ne zato, da ne bi videla. Pač prvič lih nismo pri vseh reflektorjih v sobi, ampak potem pa ne izrecno samo, da se ne bi videl kakšen del telesa. Je pa moja bivša imela tako, ker je pač imela neke težave in ni želela, da se vidi in je pač hotela imeti ugasnjeno luč.

A: A si imela tudi spolne odnose z moškimi?

K: Tudi.

A: Pa se je tvoj odnos do svojega telesa mogoče ka spremenil, odkar jih imaš z ženskami?

K: Ja, bolj sproščena sem, ne vem zakaj. Res je, da sem takrat imela celo 20 do 30 kg manj in bi teoretično mogla biti takrat še bolj sproščena, ampak ni bilo onega filinga... ni bilo to to. Sem sedaj bolj sproščena takšna kot sem. Pa mislim, da če bi imela sedaj še 20 kg manj, bi bilo itak sploh noro, top of the top.

A: Zakaj pa misliš, da si bolj sproščena?

K: Ker se mi čuti prav. Če bi se sedaj s tipom dala dol ne bi imela dobrega občutka, ker moškim so všeč suhe, blond babe, jaz pa sem glih kontra od tega.

A: Z žensko pa se ne počutiš tako, da bi mogla nekemu standardu ustrezat?

K: Ne, ker ni standardov. Malo so, ampak jih ni. Svobodo čutim.

A: Pa bi zase lahko rekla, da tvoja spolna razmerja vplivajo na način kako dojemaš in čutiš svoje telo?

K: Spet odvisno s kom se greš dol dat. Z onimi, s katerimi sem se samo dol dala, mi je bilo vseeno. S tistimi s katerimi pa je res bilo zaradi ljubezni ali pa zaljubljenosti, pa mi je blo malo krivo – ojoj, o fuck, kaj si bo mislila. Če je bilo samo za podret se, mi ni bilo problema. S tistimi, s katerimi pa to počneš iz zaljubljenosti, pa se boš najbrž še kdaj videl je pomembno kaj si mislijo.

A: A pa si kdaj svoje telo pripravljala na sex?

K: Vsakič, ko si pobriješ noge in tamalo se pripravljaš na sex (smeh).

A: Si mogoče kdaj odklonila spolni odnos oz. ga poskušala ne izvest, ker se nisi ok počutila v svojem telesu?

K: Ne (smeh). Zariješ faco v blazino in uživaš (smeh).

A: A bi še kaj dodala celotni zadevi?

K: Pa ja, da se ne da posploševati. Trendi se spreminjajo, generacije se spreminjajo, vsaka generacija ima neko svojo posebnost oz. fetiš, na katerega padajo oz. ne padajo. Kar je meni najbolj pomembno, kar sem ugotovila sama pri sebi, je da je tolko enih drugih stvari poleg tega, da sem lezbijka, ki me definirajo, da je res videz... najmanj no in hkrati tudi ogromno – odvisno od tega kako se hočeš prodat in kaj hočeš narediti, doseči – na katero karto hočeš špilat pri tem.

A: Telo se ti torej zdi sredstvo za doseganje ciljev?

K: Valda. Samo spet kakšnih... (razmišlja). Čeprav jaz sem s svojo asertivnostjo dosegla takšne stvari, kot sem hotla. Asertivnost pa mi je tud narastla s tem, ko sem sprejela svojo lezbično identiteto. Ja, samozavest, asertivnost, dolg jezik, attitude, ne vem kako bi se izrazila... energija. Ne telo, ne obleke, ampak energija. To je bistvo. Lahko je nekdo najbolj debel na svetu in ima najbolj bedne cunje in je brez okusa, ampak če pa če človeška energija taprava in iskrena, potem je to to. Glede lezbične identitete pa je pomembno bilo to, da sem mogla jo razkrit in predelat, da sem šla lahko čez neke faze in ugotovila, kaj mi paše, kako se najboljše počutim.

A: A misliš, da bi lahko bila s svojo energijo in attitudom tako zadovoljna, če bi bila še kr zaklozetirana?

K: Ne. Iskrenost do sebe in do drugih je bistvena.

8.3. Priloga 3

INTERVJU 2

Ime: Nika

Datum: 12.3.2011

Starost: 25 let

Starost pri razkritju: 14 ob prvi omembi, nato 21

ITM: 19,8

Izobrazba: srednja poklicna šola

Zaposlitveni status: študentka

Zakonski status: v razmerju 9 mesecev

A: Povej mi karkoli o svojem telesu?

N: Zdej sem se malo zredila in zdej malo telovadim, da gre to dol. Poletje se bliža in to pomeni, da se bo več vidlo. Hočem se utrdit, mora se utrdit vse skupaj. Pač hočem, da mi gre bauh stran.

A: A je kdo med odraščanjem vplival na to, kako si dojemala svoje telo in kdo je to bil?

N: V šoli so mi govorili naj si grem rit napumpat, evo, ker je nisem imela. Jaz pa sem mislila, da sem imela v redu rit, ampak očitno je nisem imela ne (razburjeno pove). En sošolec mi je to govoril... Teta pa mi skoz govori, da imam lepe noge, ker ona je pač že stara in ima pač stare noge, ja no, sorry (sramežljiv smeh).

A: Na kak način pa oblikuješ svoje telo – kako se prehranjuješ, a se kaj razgibavaš, a uporabljaš make up, kako se oblačiš, a se boljše počutiš oblečena ali gola...?

N: Oh, ziher oblečena. Bolše izgledam zunaj, ko nisem oblečena je tak... mlahavo ne (smeh). Ja no, kaj pa naj rečem. Dobro da Tine ni (njena punca, porogljiv smeh). No, ker sem pred dvema mescema začela kr fajn jest in nisem nič gledala kaj jem in nisem nič konkretno telovadila, se te mišice spremenijo pač... ne v tak, kot bi naj bilo, ampak se spremenijo v mehko, ne. Ampak zdaj že spet nekaj časa gledam kaj jem in da zvečer ne jem in da malo telovadim in ja, to. Oblačila so mi pomembna, bom si kupila nove cote, ko bom imela več denarja (smeh), takrat mi bodo še bolj pomembna. Grem pa ven tudi v trenerki, ni mi to panika. Včasih sem se skoz mogla napudrat in ne vem kaj, zdaj pa samo trepalnice namažem, če pač grem na šiht, sicer pa nič kaj več. Brijem itak, da se. Emm, no, noge če niso lih na soncu ne, se mi ne da skoz, drugo pa nekako vzdržujem.

A: Rekla si, da se manj mažeš kot nekoč. Kako to?

N: Ne da se mi. Pa tudi tak, en šiht sem imela prej, ko sem nekaj delala v skladišču, kaj naj se to mažem?! Prej sem se še precej, potem pa se mi ni več dalo, potem sem spela lase v figo pa šla na bus, ko ena gnila miš (smeh).

A: A bi rekla, da si zadovoljna s svojim telesnim videzom?

N: Tak... bom kmalu. Ko bom dala 2, 3 kile dol in ko bom še malo telovadila.

A: Zakaj pa misliš, da se boš takrat počutila drugače, kot se zdaj?

N: Ne vem, skoz sem bila takšna in zdaj sem se malo zapustila in vem, da mi bo tako boljše, ker mi je že bilo. Lažje se bom slekla, ker sem bom jaz boljše počutila.

A: Torej gre za to, da se boš ti boljše počutila ali ti je kdo drug kaj rekel??

N: Ne (odločno). To sploh nima veze z drugimi. Ne ne, to je samo za mene. Ne želim pa nič povedat drugim s svojim telesom.

A: A čutiš kdaj pritisk, da mora tvoje telo drugače zgledat, kot zgleda trenutno?

N: Ne ne.

A: Svojega ITMja nisi poznala, dokler ga nisva zračunali. Kaj pa težo?

N: Ja, to pa ja. Zdaj ja. Ampak par let je pa nisem vedela, sploh nismo imeli tehtnice doma, zdaj sem jo pa dobila. Ampak nima mi to veze, ker nisem nikoli gledala po teži, po številki, a ne, važno mi je kako telo izgleda, ne pa koliko kg to predstavlja. Številka mi no pomembna.

A: Pomisli malo na ženske okoli sebe, za katere bi lahko rekla, da imajo prekomerno telesno težo. A bi mogoče lahko rekla, ali jih je več heteroseksualk ali lezbijk?

N: Hm... ne vem (daljša tišina). Straight verjetno, pomoje. Ali pa ne vem, oboje. Tudi iz kraja, kjer sem, je precej takih močnih ljudi.

A: Zdaj bova pa kaj rekle glede tvojih prsi

N: Bucike male (smeh).

A: Povej mi kaj o njih.

N: Ojoj! Ja, da so moje bucike male. Evo. Ful bi rada, da bi bile večje.

A: Zakaj?

N: Ker imam rada velike joške (smeh). Na sebi in na drugih. Večje so lepše, cote zgledajo fajn na njih, obleke, kopanke. Tak pač, večje so, boljše je, a ni tako? Drugače ni nič narobe z mojimi, lepo stojijo, so take lepe, čvrste, ampak bi lahko bile večje.

A: A si z njimi zadovoljna ali ne?

N: No ja, sem. Nič mi ne fali, ampak bi imela tiste umetne večje.

A: A so ti pomembne prsi na ženski, ki te privlači?

N: Umm, ma ne, če mi je ful všeč ne, drugač pa ja. Na drugih mi je fajn, da so ne... da so velike. Potem, ko jih pa vidim gole, mi pa ni nič kaj takega pomembno.

A: Kdaj bi zase rekla, da si naredila coming out, povedala bližnjim?

N: Jah, stari so zvedli pri 14ih, ker sem se lubčkala z eno punco in je en sosed to povedal omi. Oma je povedala mami in pol je bil rom pom pom. Sama, da sem povedala tak teti pa drugim bližnjim, pa je blo pri 21ih. Ampak to nisem zdaj prišla in rekla, ja jaz sem pa lezbijka, ampak sem pač povedala, da živim s Tino in tega ne skrivam.

A: A si se tudi takrat začela več pojavljati na sceni – vsem kar scena vključuje?

N: Ja, nekaj časa sem to počela ja. V Celju nič ni takega in sem se zato v Ljubljano vozla na take stvari. Ful mi je blo fajn, ful mi je blo zanimivo, ko pri nas ni takih klubov. Vse sem gledala, vse je bilo novo, ful zanimivo.

A: Kakšne pa so se ti zdele ženske na sceni?

N: Precej so se mi zdele zaprte, da so krogi zaprti, da te ne spustijo takoj poleg. To je bilo drugače.

A: A se je tvoj videz mogoče kaj spremenil s časom, ko si začela hodit na sceno?

N: Aja, ja, ne oblačim se več tak, kot sem se mogoče. To sem spremenila sicer malo prej... prej sem bla cela fina – majice na dekolte, ful kikle, potem pa mi to več ni bilo fajn, potem sem se pobarvala na temno, prej sem bila blond, in se začela oblačiti tako, kot se zdaj – malo bolj športno, ampak vseeno ženstveno. Potem, ko sem nekaj časa imela tak nov videz, pa sem šla recimo v 4ko.

A: A si kdaj odkar si na sceni od kogarkoli dobila komentar, da se ti ful vidi ali pa ful ne vidi, da si lezbijka?

N: Ja, da se mi ful ne vidi. To mi je blo ful bedno. Kako vezo ima to kako zgledam? Kaj zaj, se moram postrižt in met razcapane cote, da bom eno dobila ali kaj? (vehementno razlaga). Sej ljudje smo različni, nima veze kako izgledaš, da imaš lahko rad tistega, ki ga hočeš.

A: Na podlagi kerih tvojih zunanjih potez pa misliš, da so ti to rekli?

N: Ker imam dolge lase, pa tak... ker ne zgledam tak baje. Precej sem ženstvena. Ljudje za lezbijke mislijo, da so tiste, ki so videti robustne, so zasvinjane, take so kao lezbijke. Sej to je stereotip, ampak vseeno ful ljudi tako misli.

A: A se ti zdi, da je dosti takih žensk na sceni?

N: Mhm. Precej jih je enakih, ne bi rekla, da so ful raznolike, sploh glede oblačenja. Ali pa samo jaz tak vidim, ne vem. Ni takih, ki so ful ženstvene. Nobena s petami ne pride v Tiflo recimo (smeh).

A: Kak pa ti misliš, da lezbijke vidijo druge lezbijke in njihova telesa?

N: Ja ne vem, jaz si pač predstavljam eno, ki je tak videt kot dec, mogoče hoče biti dec ali pa pač skriva svoje stvari pod majico, eem, ali pa ji je pač všeč tak videz. Ampak če imaš pa dolge lase, vse te ženstvene stvari, to ni lezbično. Nohti recimo, da si zrihtan, moja punca reče, ko sem zrihtana, da sem kao za dece – torej, če si zrihtan, si za dece, če nisi, si pa za punce – to je čisto mimo.

A: A pa na sceni mogoče kdaj čutiš kak pritisk, da bi bilo zaželjeno, da bi bila bolj možata ali pa bolj ženstvena, kot si ali nič od tega?

N: Ne ne, nič od tega.

A: Se ti zdi, da ima način, kako lezbijke izgledajo kakšno povezavo s tem, če so sprejete v skupnosti?

N: A za sprejetje v sekto? (smeh). Ne vem, niso mi znani ti kriteriji, če obstajajo, tak da ne bi rekla.

A: Se ti kdaj zdi, da si v situaciji, kjer je ful očitno, da si lezbijka in ti je to neprijetno?

N: Ne, ker nikoli ne izgledam tako, da bi ljudje mislili, da sem lezbijka.

A: Kako pa misliš, da lezbična skupnost ali pa folk na sceni sprejema, da si tako ženstvena? Ti je kdo dal kak komentar na to?

N: Ja, bivša punca mi je rekla, da naj grem stran, ker nisem lezbijka, ker tako zgledam. Pa nisem šla stran, pa ona tudi ne (smeh). Aja, pa en fant, s katerimi smo bili skupaj na akciji Queer Road Trip v okviru aktivnosti Parade ponosa, me je vprašal ali imam raje zgoraj ali spodaj kaj več za prijet – s tem je hotel vprašat ali sem lezbijka ali ne, ampak je to čist smotano naredil. To sta edina taka dva očitna primera.

A: Povej mi kaj o tem s kom, če sploh, se kaj pogovarjaš o svojem telesu, videzu, teži...?

N: S Tino, z mamo. Tak ful poglobljeno s Tino.

A: Kaj pa s prijateljicami?

N: Ne.

A: Kako to?

N: Ne vem, s Tino se skoz menima o najinih vampih. S kolegicami sploh ne poštudiram, da bi se menla o tej temi.

A: Kaj pa tvoj partnerski odnos, a je ta mogoče kaj vplival na to, kako oblikuješ svoj videz ali pa kako se v svojem telesu počutiš?

N: Hmm... pa ne vem. Ne vem kaj naj točno odgovorim na to, bom ti pa povedala, da mi je bilo na začetku veze ful fajn, ko sva vsak večer ful jedle skupaj. Res, prav ful sva jedle, jedle. Pol mi je pa ena rekla, veš, če boš skoz tak jedla, se ti bo začelo poznati in pol se je ne. Zdaj pa skupaj tudi ne jema več tolko. Ampak tak je blo fajn bit doma, lenarit, jest, res je tak fajn, ko se ful nažreš špagetov, mmm. Na začetku veze se počutiš tak fajn, mmm, uuu, ne znam tega občutka opisat in zraven še ješ in

dostikrat povezujemo hrano s čustvi, to se vse poklapa, res mi je blo super, ko sva obe bili v postelji in ful jedli. To mi je na začetku veze ful pomembno. Telesno in drugače se ful počutim sprejeto.

A: A si imela tudi kakega resnega fanta?

N: Mhm.

A: A je mogoče kakšna razlika v tem, kako so ti tvoji partnerji komentirali tvoje telo, glede na to ali je to bil fant ali punca in a si se mogoče ob kom zaradi svojega telesa počutila izrazito boljše ali slabše?

N: Fant mi je rekel, da naj grem malo na stepper, da se mi bo rit malo dvignila, puncici je vse všeč, tak da ja, kje se potem boljše počutiš, ha? (smeh). Pri svoji puncici se bolj sprejeto počutim, ampak to ne pomeni, da se nasplošno punce pri puncih bolje počutijo kot pri fantih, nočem to posploševati, ampak moja izkušnja pa je taka, ja.

A: A pa misliš, da s tem kako ti izgledaš, zadovoljuješ kriterije svoje punce glede tega, kako si ona želi, da bi njena punca izgledala?

N: Ja ona pravi, da ja. Kao ja. Pa sej veš kake so punce, vedno tisti, ki jo imajo rečejo, ja, točno take so mi všeč, tak da je brezveze zdaj karkoli govoriti. Pač pravi, da ja. Podobna sem nekaj njenim bivšim, mi je pa vseeno.

A: Kolko pa ti je pomemben videz tvoje punce in njeno telo?

N: Hmm, jah ne vem, ni mi pomembno, mi pa je pomembno, da ima kaj tak... za primit bom rekla. Ne bom zdaj rekla, da mi je vse pomembno kaka je, ker mi ni, vseeno mi je, je pa fajn, če je kaj več.

A: Tvoja punca je bolj konkretna kot ti, ne?

N: Ja in to mi je všeč.

A: Ne, veš, zanimivo mi je, ker sama si veliko bolj suha kot ona, pa si rekla, da bi rada shujšala, pri njej, ki pa ima prekomerno telesno težo, ti je pa to všeč in poskušam razumeti zakaj.

N: Ne vem zakaj je tak, vem pa, da mi je fajn, da je tak medij. No (sramežljiv smeh). Tak se stisneš k mediju, se požuliš, se povalaš.

A: No, predvidevam, da tvoja sedanja punca ni edina, ki si jo imela. A so ti vedno bile všeč bolj konkretne punce od tebe?

N: Aha. Sej sem imela tudi punco, ki je bila bolj suha od mene, ampak mi je bolj fajn, da nisem jaz tašpehava (smeh). Ne morem biti jaz bolj obilna od punce.

A: Kako pa to?

N: Ma ne vem (sramežljiv smeh). Bolj so mi všeč take, ki so bolj fantovske, da niso tako žensstvene in me pol pač lahko bolj spominjajo na nek odnos mož – žena ne. Žena je drobna, ne, mož je pa konkreten. Na tak način nekako povezujem to vse in zato ne maram tistih žensstvenih punc.

A: A pa misliš, da imajo lezbijke do teles svojih punc drugačne kriteriji kot moški?

N: Punce pomoje niso tako stroge, ker vedo kak zgleda njihovo telo in kak se v njem počutijo. Pa to mislim za nazaj za moje izkušnje in tudi tak, nasplošno. Verjetno punce niso tako stroge, niso take kot tipi.

A: Ok, malo bova še govorili o seksu. Se ti zdi, da to, kako se počutiš v svojem telesu in način, kako dojemaš svoje telo, vpliva na tvoje spolno življenje?

N: Ja, mogoče tudi. Ko se preveč najem in imam velik trebuh se takrat sploh nočem slečt in seksat. Pol pa, ko par dni ne jem veliko in imam bolj raven trebuh, takrat pa kr skačem okoli (glasen smeh). Boljše mi je tak, z onim trebuhom, če se obrneš, pa se vse prevesi, to mi ni kul, tak, da mam raje, da par dni ne jem, potem mi je pa ful fajn.

A: Si se kdaj mogoče izogibala spolnim odnosom, ker si bila nezadovoljna s svojim telesom?

N: Ne ne.

A: A pa si kdaj poskušala med seksom kak telesni del prikrit al pa hotela seksat v temi, da se kaj ne bi videlo?

N: Ne. A a.

A: Si mela kdaj spolne odnose s tipi?

N: Ja.

A: Ok, pa se je mogoče tvoj odnos do tvojega telesa kaj spremenil, odkar imaš spolne odnose z ženskami?

N: Ne. Ker prej sem bila še bolj suha, tak da glede telesa ni drugače, je prej mi blo recimo bolj fajn, ker sem bila bolj suha.

A: Pa se ti zdi, da ima seks in spolna razmerja kakšen vpliv na to, kako se počutiš v svojem telesu?

N: Ne vem, ne bi rekla. Ne, tako kot jaz rečem, da imam velik trebuh in mi Tina reče, da ni tako, mi ni nič boljše. Tak, da se to ne spremeni, če me kdo drug vidi kot lepšo, pomembno je, kak se jaz počutim. Jaz svoje dalje furam, nič se ne spremeni. Meni ni tak pomembno, kak drugi dojemajo moje telo, ampak to, kak ga sama, kak se sama počutim, tak, da pri seksu je isto.

A: A misliš, da obstajajo še kakšni stereotipi glede videza lezbijk?

N: Ja ene so suhe in nočejo imeti nič jošk in tak, ene so pač močne in imajo joške (smeh). Za mene je stereotip lezbijke pač karirasta srajca, neki taki šuhi, pa sej vidiš pa bereš kak se opisujejo, brezveze vglavnem.

A: Take ženske te potem ne privlačijo?

N: Mah, me. Sej nisem rekla, da je kaj narobe z njimi, samo na živce mi gre pač... zato ker dvomim, da je vsem tem, ki tako zgledajo, točno všeč tak stil ampak si pač mislijo, da morajo take bit, ker se poistovetijo z lezbijkami in kje preberjo kakšne druge so, jih vidijo, pa so potem tudi one take, ponavljajo. Res dvomim, da imajo kr vse lezbijke tak stil. Jaz ko sem sama iz sebe začutla, da se hočem spremenit pri tem, kako se oblačim, sem to iz sebe začutla, ne pa, ker sem postala lezbijka. Ampak druge pa, se mi zdi, pridejo na sceno in se potem kr spremenijo, dosti se jih ostriže, pa mogoče zato, ker čutijo, da bodo tako bolj pripadale sceni. Ampak sej ne vem, kaj razmišljajo one.

8.4. Priloga 4

INTERVJU 3

Ime: Špela

Datum: 14.3.2011

Starost: 30 let

Starost pri razkritju: 18

ITM: 47,8

Izobrazba: gimnazija

Zaposlitveni status: redno zaposlena

Zakonski status: registrirana istospolna partnerska skupnost, v razmerju 1,5 leta

A: Najprej bi te prosila, da mi poveš nekaj, karkoli, o svojem telesu.

Š: Moje telo... eeem, imam ploska stopala (smeh). Ja no kaj, sej je res. Imam veliko lepotnih znamenj, imam dokaj velike joške, ki me trenutno obupno bolijo. (razmišlja) Imam veliko telesno maso (nakaže tudi z rokami), em, imam kar nekaj braztogin na svojem telesu. Na začetku mi niso bile toliko všeč, čeprav zdaj pa so mi kar, ker ima

vsaka od njih svoj spomin in so mi sedaj tako fajn, nek značaj mi dajejo. Imam malo bolj slab vid, čeprav ni pa glih najslabši.

A: A se mogoče spomniš kakšnega dogodka, ki bi ga želela izpostaviti, ki je povezan s tvojim telesom?

Š: Mogoče to, ko je mama imela kožnega raka in se je razvil iz lepotnega znamenja, posledično sem tudi jaz šla na pregled in so ugotovili, da imam eno ali dve znamenji spremenjeni, ne, da so rakava, ampak, da so se začela spreminjat in so tako potencialno lahko rakava. Jaz sem se takrat zavedala, da ti je lahko tvoje telo in koža tudi tvoj sovražnik. Recimo zdaj, ko so mi odstranili kar nekaj znamenj, to vse pod lokalno anestezijo, v tem trenutku bi bilo spet fajn, da grem na pregled, kaj se dogaja, ampak mi pa gre kar na bruhanje zraven, ko pomislim, da bi mi spet kaj odstranjevali iz telesa. Tako, da se odločam, kaj je boljše, da grem ali ne...

A: Zanimivo. Kdo, kaj, se ti pa zdi, da je med odraščanjem vplival na to, kako si dojemala in čutila svoje telo?

Š: Najbolj mama. Čeprav se mi zdi, da nikoli ni nekaj poudarjala telesnega videza, ker zdaj recimo vidim kdaj kako mam, ki se pogovarja s svojim otrokom, ki je par let star in mu govori, da česa ne sme jesti, ker se bo zredil, tega pri nas nikoli ni bilo, da bi se nekaj na zunanji videz gledalo. Ampak ja, pomembno mi je bilo to, da ni imela nekih ovir kaj se telesa tiče, da bi se recimo skrivala pred mano ali pač da bi delala nek tabu iz telesa. Človek pač ima telo in tudi nag si lahko in to ni nič takega, vse je naravno, ne rabiš se skrivat. Zato jaz še tudi zdaj vse tako dojemam, ni mi recimo problem it na nudistično plažo ali karkoli, mogoče sem zato bolj odprta glede tega. Druga stvar so potem razne tetke, ki ti nekaj govorijo koliko pa si ti nevem kaj in ti govorijo, da se ti je pa nekaj na telesu začelo nabirat in potem naenkrat dojameš, da pa če mogoče ne bom imela toliko nabrano (nakaže na maščobo na trebuhu, bokih), da pa bom bolj v redu. Ko sem jaz odraščala, da bi neki mediji kaj vplivali, ne vem če so, nisem pa niti spremljala tega. To je bilo v 80ih in nekih modnih revij ni bilo, tak da gleda tega nisem imela vpliva.

A: Ful zanimivo, ker jaz pa sem 5 let mlajša od tebe in vem, da sem bila naročena na Smrklo, ki je bila kot nek mini slovenski Cosmo za najstnice in so tiste podobe tam imele vpliv name.

Š: Pa ja veš, ti si tudi iz drugega okolja, iz mesta, jaz pa sem bila iz vasi in ni bilo tam poudarjenja na telesu, na to, kako se moraš oblečt in po eni strani mi je to prav fajn,

da nisem glih takrat že začela spremljati vsega tega, ker pomoje bi bila napsihirana totalno. Vedno sem bila močnejše postave in verjamem, da bi mi bilo neprijetno. Mogoče je še brat vplival, ki je tudi bil bolj močnejši, potem v enem obdobju se je odločil, da bo šel v policijsko šolo, se pravi v kadetnico, in preden je šel tja na teste se je mogel natrenirati in je potem začel ful dvigovat uteži in ne vem kaj vse in je tako preoblikoval svoje telo in pridobil kondicijo in sem takrat tudi jaz isto začela. No, posledica tega je bila kila, ki so mi jo potem odstranili z operacijo (smeh).

A: A sedaj tudi kdo in kdaj vpliva nate v smislu tega kako doživljaš svoje telo, svoj videz?

Š: Jah, mediji. Sicer sem zdaj v tej starosti, ko niti ne dam več toliko na to, je pa res da je družba okoli mene tako napumpana z nekim idealom telesnim, da v bistvu že sama družba nekako vpliva, ne vem, razni komentarji, če greš po ulici in imaš recimo hamburger v roki (pomenljiv pogled). Zadnji primer je bil recimo, ko smo bili s prijatelji v Gracu, smo šli v naselje montažnih hišk, smo jih šli gledat in sta se tam igrala ena dva mulca, stara kaj pa vem, 7 let in sta začela govoriti 'ooo, fatte Damen, fatte Damen'. Ko so že taki mali muloti totalno napsihirani in vedo kaj je to. Meni se je sicer zdelo smešno, po drugi strani pa tudi žalostno. Je pa res, da me take stvari več ne prizadanejo toliko. So me pa v določenem obdobju.

A: Katerem?

Š: Mislim, da bolj najstniškem in v puberteti. Takrat se ti itak telo začne spreminjati pa še močnejši si pa si takrat bolj ranljiv no, nisi tako trden sam v sebi, mediji in družba takrat bolj vplivajo. (razmišlja) Aja, nek močen vpliv sicer ne, ampak smešno mi je, ko poslušam sodelavke, ki imajo razne te debate na katerih dietah so pa ena samo javorjev sirup pije en mesec pa take zadeve, ko si mislim Oh my god, pa ful se sekirajo, ker imajo 2 kili preveč, meni je to prav smešno, da si obremenjen s tem, da imaš 2 kili preveč, o moj bog (karikira). Ampak nekega vpliva name pa to nima.

A: Rekla si, da se ti to zdi smešno. Kako to?

Š: Ne vem, obremenjenost ljudi mi je smešna. Mislim, sprejmi sebe takšen, kot si. Stradat se in se samo o tem pogovarjat in spreminjati ne vem, recimo jaz, če bi recimo želela spremeniti nekaj, zdaj sem rekla, da se bom začela bolj zdravo prehranjevat, se ne bi zaradi teže ampak zaradi zdravja. Ker pač govorijo in tudi vemo, da holesterol... in jaz, v bistvu, se nezdravo prehranjujem, mastno in tako in ne bi ravno rada, da bi imela povišan holesterol in težave s sladkorjem. Ne bi pa se šla

spreminjat zaradi teže in nekega izgleda. Moje sodelavke pa se samo zaradi teže kot številke in izgleda sekirajo, ker ji njen ne vem ker bivi ali zdajšnji ali kerikoli že tip pravi, da naj pogleda kako rit ima. O moj bog, kaj delaš s takim človekom, ki te ne more sprejeti in potem še tebe psihira, da se ti ne moreš sprejeti in o moj bog, stara si že 38 let. To mi je smešno, da se obremenjujejo tako in imajo 3 / 4 pogovorov temu namenjenih, a nimajo kaj bolj pametnega za povedat?! Pa ful je stvari, s katerimi bi se človek res lahko obremenjeval in se z njimi ukvarjal, ti pa se zaradi 2 kil.

A: Povej mi malo na kakšne načine oblikuješ svoje telo in svoj videz – torej vse kaj vpliva na to, da sedaj izgledaš tako kot izgledaš in se ti zdi pomembno?

Š: Hmm... ja, tako težo vzdrževati je kr naporno veš (smeh). Jesti moraš dokaj nezdravo, gibat se ne smeš sploh, to je veliko dela. Načrtno moraš početi nič (smeh). Pri frizerju, tako konkretno tudi nisem bila že skor eno leto, no, sej sem bila pred mesecem, ampak vseeno. Redno si strižem nohte, kar sem danes sicer pozabila. Ne vem, ni mi pomembno ukvarjat se s svojim telesom. Zato se niti zdaj ne spomnim kaj naj ti povem. Ok, nisem gluh obremenjena s tem kaj jem in kaj ne, ok, no, zdaj sem se sicer res odločila, da se bom malo bolj zdravo prehranjevala, pač manj maščob, da si ne filam svojega holesterola, uuum, ampak sicer pa ne vem kaj naj rečem. Ne uporabljam maskare, ne mažem se z nekimi kremicami, edino kremo za telo, pa še to komaj takrat, ko vidim, da imam kožo že čist izsušeno, takrat rečem punc, naj mi da malo svoje kreme. Edino kar je so nohti, ki jih redno strižem in da se redno brijem in zobe umivam. Meni osebno je res pomembna samo osebna higiena, torej umivanje, britje, to mi je najpomembnejše, druge stvari mi niso toliko.

A: A pa se ti za katero od teh stvari, ki jih počneš, ne počneš zato, ker bi ti čutila, da je tako prav in tako želiš, ampak se ti kar zdi, da jih moraš početi?

Š: Ja, britje recimo. Osebna higiena je pač se umiti in si zobe umiti, da ne smrdiš, ampak britje nog pa je čisto stvar družbe. Ok, pod pazduho recimo, je čisto osebna higiena, zaradi vonja pač, noge pa, s temi pa nisi čisto nič bolj umazan ali so pobrite ali ne. Ljudje ne sprejemajo, da si kosmat. Kar en twist je prišel v 80ih, če pogledaš so v 70ih bili še vsi kosmati, zdaj v 30. letih pa smo prišli do tega: o moj bog, ta je kosmata, katastrofa. Ja, recimo, tega sem se pa posebej začela zavedati, ko sem spoznala par oseb, žensk, ki se niso brile, ker se pač niso hotele družbeno tako prilagajati. Sej najprej pomisliš, ojoj, katastrofa, potem pa dejansko vidiš, koliko je ta

oseba močna, da prenese vse te poglede in da se ob tem dobro počuti v svojem telesu, tako da se upira družbi.

A: A pa si zadovoljna s svojim telesnim videzom?

Š: Ja, sem (odločno).

A: Bi ga mogoče želela spremeniti?

Š: Ne, nimam neke blazne želje.

A: A pa želiš mogoče z načinom kako oblikuješ svoj videz in s tem kako izgledaš, kaj sporočat?

Š: Mmm, ne, v bistvu ne.

A: A kdaj čutiš pritisk, da bi tvoje telo moglo izgledati drugače kot izgleda in če to čutiš, kdaj, od koga, v kakšnih situacijah je to?

Š: Ma, tako kot sem že prej razlagala, ja, družba dejansko nekako pritiska nate, da bi mogel imeti perfect body, se pravi kako že 90-60-90 ali je že to preveč dandanes, ja ne... Pa povsod poslušam, kako je treba shujšat a ne. Nekateri to malo zakamuflirajo in tako rečejo, pa veš... tvoje zdravje pa to... eni pa kar direktno povej in rečejo, a nisi ti malo preveč konkretna. Ampak kot sem že rekla, sem se sprejela takšno, kot sem in se zato s tem več ne obremenjujem, že kar nekaj časa ne, najtežje je bilo pač v puberteti. Je pa res, da imam vsake toliko, ko imaš pač tak dan, ko si misliš oh god, I feel so ugly, ampak tako, čedalje bolj poredko je to se mi zdi (smeh).

A: Rekla si, da so pritiski s strani družbe. A to si mislila tvoje osebne družbe, pa s tem lahko misliš ful intimno ali pa ful širok družbeni krog, ali glede družbe nasploh, naključnih ljudi?

Š: Ja tako, kot sem oni dogodek opisala, so lahko tudi čisto naključni ljudje, od katerih dobivaš kakšne dovtipe, kakšne poglede, razna hihitanja za hrbtom, pri tem začutiš, da gre za tvojo težo. Eeem, moj prijateljski krog me je itak sprejel, družba pa recimo sodelavci in njihova obremenjenost s temi pogledi na svet in telo, seveda tudi ti potem sem spadaš. Pa niti ne, da bi tebi kdo direktno kaj rekel, ampak če vidiš, da se nekdo sekira zaradi dveh kil na njej preveč, kaj šele potem mojih 30 ali 50 kil preveč.

A: A pa se mogoče pojavlja kakšna razlika ali so v tej družbi hetero ali homoseksualci?

Š: Zdaj tako... v službi imam večinoma straight družbo, še tisti en gej, ki je bil, je šel stran, in tam so kr obsedeni. V svoji lezbični družbi takih pritiskov nisem zaznala,

nekateri geji pa znajo biti kr obsedeni s svojim izgledom in težo. Tak da ja no, čisto odvisno. Bi pa rekla, da je še najmanj tega sekiranja in obremenjevanja glede videza med lezbijkami, smešno, ampak je tako. Geji so, predvsem če iščejo partnerja, kar precej obsedeni, morajo imeti perfect body, izgledati mladi in imajo tako malo bodyfašista v sebi.

A: A poznaš svoj ITM?

Š: Ne.

A: Imaš mogoče kakšno izkušnjo v povezavi z ITMjem?

Š: Nazadnje, ko sem si ga računala, kar je bilo konkretno let nazaj, je bilo tako... predebela, potem pa sem kar nehala s tem. Tudi na tehtnici nisem bila že konkretno časa.

A: A pa ima ITM kakšen pomen zate, kaj ti predstavlja, pomeni?

Š: Ja, vem kaj medicinsko pomeni, ne vem sicer kako se ga izračuna, pomeni, kaj bi naj bila tvoja normalna teža glede na tvojo velikost. Ja, kao uradno bi si morala želeti biti v normalnem, v normalni teži, ampak jaz se v redu počutim tako kot sem.

A: Pomisli malo na ženske, ki jih poznaš in njihov ITM presega povprečje, tisto normalno raven. A bi mogoče lahko rekla ali je več heteroseksualk ali več lezbijk?

Š: Čakaj... (razmišlja). Več lezbijk. Eee, večino heteroseksualk, ki jih poznam, so suhe in imajo normalen ITM, glede na norme. Spomnim se ene ali dveh, ki bi to povprečje presegali. Lezbijk pa poznam več no, precej več. Mislim, da kar precej več lezbijk.

A: OK, zdaj bova pa malo govorili o tvojih prsih. Povej mi kaj o njih.

Š: Trenutno sem malo obsedena z njimi, ker sem ti pred menstruacijo in me ful bolijo. In sem danes že travmirala zaradi tega. So, kar velike no.

A: Kakšne se ti zdijo?

Š: Ja meni so všeč (smeh).

A: Zakaj?

Š: Ne vem, nikoli se nisem z njimi kaj dosti obremenjevala, edino včasih, tako kot danes, ko me bolijo in me torej velika stvar boli, si mislim, da bi bilo boljše, če bi bile manjše, ker me ne bi tako bolele, ali pač. Na živce mi gredo kdaj, ko probam na trebuhu spat in me vse tišči in je neprijetno, sicer pa se je zabavno igrati z njimi (smeh). Če smo že pri intimnih temah a ne (smeh). Malo se že poznajo leta, malo se je začelo povešanje. Na njih imam dve brazgotini.

A: A si si kdaj želala, da bi bile drugačne, kot so?

Š: Ne. Sem sicer imela eno fazo, ko so vse govorile o tem kako bi želele imeti večje joške, jaz pa sem si mislila huh, kakšne večje, bi si jih raje dala zmanjšati, ker je zelo nepraktično, ko iščem modrc ali pa, ko se mi zaraže kak modrc, drugače pa ne.

A: Kakšne prsi so ti pa všeč?

Š: Huh, dobro vprašanje (smeh). V bistvu nisem kaj preveč obsedena s tem, tako, da lahko rečem, da je to skor zadnje, ne čisto zadnje, ampak tam nekje na petem mestu od vsega, kar na ženski opazim. Umm, do sedaj sem bila z eno z manjšimi, v bistvu premajhnimi in so mi večje bolj všeč, a veš, če tako primerjam. Z večjimi se je bolj zabavno igrati (smeh). Ampak ni mi to tako pomembno, res mi ni.

A: Zanima me, če je coming out kaj vplival na način, kako oblikuješ, dojemaš svoje telo?

Š: Ne, pravzaprav ne.

A: A si se po outiranju mogoče začela drugače oblačiti, spremenila svoj videz?

Š: Ne, spremenila sem se že prej oz. že od prej sem se fantovsko oblačila, nosila srajce, imela kratko frizuro. Ni mi pa to neke spremembe naredilo, coming out torej. Edino kar pa je opazno pa je, da sem se začela od takrat dalje bolj smejati.

A: Kaj pa to, a se mogoče v svojem telesu drugače počutiš od coming outa dalje v smislu samosprejemanja, občutkov same sebe?

Š: Hmm, mislim, da kar se telesa tiče, niti ne. Ne vem točno, kako naj to opišem. Zagotovo se je od coming outa pa do sedaj marsikaj spremenilo tudi pri dojemanju mojega telesa, ampak ne zdi se mi, da je to povezano s coming outom, ampak od takrat je pač preteklo 12 let in ja, drugače sem začela dojemati svoje telo skozi stvari, ki so se mi zgodile.

A: Sej ni nujno, da je to direktno povezano s coming outom, ampak z izražanjem lezbične identitete, kar je pa itak povezano s coming outom.

Š: Možno ja. Sej, seveda vpliva... To sem hotela že prej povedat. Coming out je sprejemanje samega sebe, svoje osebnosti, eee, pač dobiš neko potrditev tudi zunanjo, recimo, ko se outiraš, ja, začneš bolj sproščeno delovati in verjetno se tudi pri dojemanju telesa to pozna kot večja sproščenost. Ja, verjetno pa, zdaj, ne vem kako bi bilo, če bi bila straight in kako bi se dojemala, ampak glede na to, ko malo spremljam straight svet okoli mene, sploh moške, ki govorijo, kako mora ženska izgledati, da si bo sploh lahko našla partnerja in ne vem kaj, se mi zdi, da je lezbični

svet s tem dosti manj obremenjen. Pač ni... seveda so tudi določene ženske, ki imajo neko idealno predstavo o svoji popolni partnerki in kako mora izgledati in kako mora imeti mere, ampak se mi zdi, da je večji procent, ki s tem niso obremenjene in jim je važna osebnost in kako se razumeš s to osebo, kot pa dejanski izgled. Zato mislim, da sem tudi jaz s tem manj obremenjena, 100 % pa tega ne morem reči za splošno populacijo.

A: A pa si po coming outu od kogarkoli dobila komentar, da se ti vidi, da si lezbijka?

Š: Pač glede videza ne? Ja, mislim, da ja. Predvsem iz naših krogov, veš ono, tebi pa se že na kilometer vidi. Vedno sem se tako po moško oblačila in obnašala, imela kratke lase... To je pomoje bilo tisto, kar je vplivalo, da so mi tako rekli. Zdaj nekaj iz straight sveta pa nisem dobila teh komentarjev, ne vem zakaj. Dejansko sem od njih dobila začudene poglede, v smislu, aja, a ti? (smeh) O moj bog, kdo pa, če ne jaz?! (smeh). Kaj pa je potem zunanji prototip lezbijke, a blont z dolgimi nohti? (smeh).

A: Omenjali sva lezbično identiteto... povej mi kaj o tem, kako misliš, da lezbijke dojemajo svoja telesa in videz in telesa drugih lezbijk.

Š: Hmm... (razmišlja). Že prej sem omenila, da sem spoznala dve ali tri osebe, ki se niso brile. Vse tri so lezbijke, ne vem pa a tudi feministke, ena ziher je, za ostali dve ne vem. Nobene hetero ženske, razen kakšne stare kmetice iz naše vasi, ki se ne bi brila. Kar se britja tiče, vodijo lezbijke (smeh). Potem ne vem, če sem že kdaj spoznala kakšno lezbijko, ki bi bila tako obsedena z telesom in izgledom in hujšanjem kot vse moje sodelavke. Mislim, da so lezbijke predvsem manj obremenjene s svojim izgledom, če tako malo primerjam. Je pa res da kar nekaj, vsaj kar sem malo spremljala na Mavričnem forumu, punce dejansko gledajo na to koliko imajo velike joške in koliko veliko rit, tak da, ne vem, splošno gledano si ne bi upala dati neke splošne trditve.

A: Rekla si, da se ti zdi, da so mogoče lezbijke malo manj obremenjene z videzom? Zakaj pa misliš, da je tako?

Š: Mam svojo teorijo...

A: Kar povej.

Š: Dejansko ta obsedenost s telesom in izgledom izhaja iz družbenih pričakovanj. Ti, ko sprejmeš enkrat, da si lezbijka, že s tem ne zadoščaš pričakovanjem družbe, ker družba pač od tebe pričakuje, da si hetero in že s tem si na nek način upornik, tudi če

nimaš želje po tem, ampak si. In, ko enkrat samo sebe sprejmeš kot lezbijko in se pač zavedaš, da jebeš pričakovanja družbe, jaz pač sem kar sem, potem tudi lažje rečeš jebeš pričakovanja družbe glede drugih stvari, recimo telesnega videza. Tako da, to je tudi moja teorija za neko free love pri homoseksualni populaciji nasplošno, bolj odprto seksualnost imamo, tudi menjavanje partnerjev itd., ker pač ja, večina straightov se poroči in ima otroke, ker družba to pričakuje od njih, mi pa seveda po defaultu živimo z mislijo jebeš pričakovanja in si tako bolj upaš biti pristen in bolj slediti svojim čustvom.

A: A misliš, da imajo lezbijke kako idejo, željo o tem kako izgleda 'prava' lezbijka?

Š: V tem trenutku verjetno ne. Predvidevam pa, da pred leti so bile take ideje, da moraš izgledat možača in ne vem kaj. Ko sem jaz prišla na sceno, kar je bilo ene 10 let nazaj, ne vem, če je bila sploh kaka femme ženska na sceni. Večina jih je bila s kratkimi lasmi, če ne celo pobrita, čisto moško oblečena, in si takoj vedel aha, ta je pa naša. Če je prišla kaka z dolgimi lasmi, si si takoj mislil, wow, ta je pa prišla malo eksperimentirat ali pa da sploh ne ve kje se nahaja. Zdaj pa mislim, da je toliko pestro, da ni več tako poudarek na tem, da zgledaš tako, kot bi se nekaj pričakovalo. Nekoč pa ja, je bila prava lezbijka tista, ki je izgledala butch.

A: Na osnovi česa pa misliš, da se je dogajal ta premik?

Š: Mislim da je takrat bilo kar težko spoznati se. Internet še ni bil toliko in in ko si prišel na sceno je pač videz bil nek način, kako si se med seboj prepoznaval in tudi kako si zase pokazala, ja jaz sem tudi ena izmed njih recimo. Zdaj pa pač tega ni treba imeti, ker obstaja toliko več načinov za druženje, spoznavanje, da ti ni potrebno biti možača, da bodo drugi vedeli, da si lezbijka in da se s tabo lahko pogovarjajo, družijo, da vedo kdo si. Sej pravim, po drugi strani pa se mi zdi, da je zdaj nekako mainstream bolj udaril noter. Ne vem točno kako naj rečem, ampak se mi je zdelo 10 let nazaj naša scena dosti bolj uporniška in tak nekak, jebeš pravila družbe, alternativna. Zdaj pa je bolj mainstream, zdaj se pa poskušam prilagajati straightom in ne bomo več tako drugače izgledali pa zakaj bi se mogli tako izpostavljati... nekako pop kultura je prišla tudi na sceno. Ali pa L word (smeh).

A: A misliš, da je L word vplival na način kako se lezbijke vidijo, zgledajo?

Š: Mislim, da ja. Takrat se je začelo v veliko in na ful viden in množičen način poudarjati, da so lezbijke femme in mislim, da je to vplivalo na izgled marsikaterih lezbijek.

A: Kaj pa to, a morda misliš, da so med lezbijkami kakšne fizične lastnosti, ki veljajo kot premalo lezbične?

Š: Včasih je bilo tako ja, ko je prišla kaka naličena, z dolgimi lasmi, smo si mislile ojoj katastrofa, zdaj je pa ena straightka prišla sem. Zdaj pa ni več tega toliko, ziher še kdo tako razmišlja, ampak nasplošno pa mislim, da ne več. Ker vidiš toliko naličenih in toliko hudih femmeic, pa nihče ne dvomi v to ali so lezbijke ali ne.

A: A pa mogoče ti zase v okviru lezbične skupnosti čutiš, da bi morala biti bolj ženstvena ali pa bolj možata, kot si?

Š: Ne. Mislim, bila sem tako, ko sem imela 3 cm dolge lase in v srajci, totalno butch looking, tako da so me zamenjevali z raznimi tipi in en gej me je v 4ki enkrat osvajal (smeh), pa ni bilo nekaj, da bi čutla, da bi mogla biti bolj femme. Ne, ne čutim tega.

A: Kako pa dojemaš ženstvenost? Se počutiš kot ženska, si tega želiš, si kdaj ne želiš biti ženska...?

Š: Veš kdaj si ne želim biti ženska: med menstruacijo (smeh). Ženstvenost... (razmišlja) zdaj kako gleda družba na to in kako gledam jaz je spet razlika. Ne vem kaj ti naj na to odgovorim. OK, kot ženska se počutim. Kaj je pa to ženstvenost pa jaz lahko rečem tudi, da je moj prijatelj ženstven, ker ima take gibe, ampak oprosti, on je še vedno moškega spola in je tako moški. Stereotipi za žensko so nekaj drugega, ampak ti zame nimajo povezave, če se potem ženska obnaša ful robato in grobo, zame to potem ne pomeni, da je ženstvena. Tako da jaz mislim, da je pač to, kako se ti počutiš, in jaz se počutim ženstveno in tako bi tudi za svoja dejanja rekla, da so ženstvena, četudi vrtam stene in razbijam. Ni stereotipno ženstveno, delam pa to kot ženska in s svojim ženskim pristopom, to mi je pomembno.

A: A pa se kdaj znajdeš v situaciji, kjer se ti zdi, da je na podlagi tvojega videza precej očitno, da si lezbijka?

Š: (razmišlja) Ne.

A: Malo pomisli na lezbijke, ki jih poznaš v skupnosti in na heteroseksualke, ki jih poznaš. A bi mogoče lahko rekla a je katera od teh dveh skupin bolj raznolika v smislu izgleda, teles, videza?

Š: Ja, definitivno se mi lezbijke zdijo bolj raznolike. Straightke se mi zdijo kot eni kloni. Če gledam te mlade punce, najstnice, srednješolke na avtobusih in v trgovini recimo, jaz jih sploh ne razlikujem, mali kloni so to zame. Vse so blont in imajo iste kavbojke in isto jaknico in uggice... katastrofa. Čeprav tudi tam vidiš kakšne, ki

recimo metal poslušajo ali pa kakšne, ki so bolj alter in se tak oblačijo, ampak se mi zdi, da nasplošno je pri lezbijkah ful bolj pestro in si tudi bolj upajo izraziti te svoje načine in mišljenja.

A: A pa misliš, da obstajajo kakšni stereotipi glede telesnega videza lezbijk?

Š: Ja, seveda. Sej pravim, na dva stereotipa se to nekako deli pomoje. Eden je tista možača, popirsana, pobrita po glavi ali pa s kratkimi lasmi, potetovirana, pomožnosti se oblači kot tip in ona tam na veliko osvaja bejbe in sovraži moške. Drugi pa je tisto, kar se vidi v porničih, torej dolgi lasje, štiklci in dildo, ki ga zelo rada fafa.

A: Kakšno pa je tvoje mnenje o teh stereotipih?

Š: Da so smešni.

A: Kako jih doživljaš?

Š: Na začetku, ko sem se outirala, je bilo malo frustrirajoče. Pa tudi mogoče že preden sem se outirala, ko sem začela dojemati kdo sem, še preden se outiraš, dobiš ideje o teh stereotipih, o njih slišiš, od nekod jih pobereš in si misliš, ojoj, jaz pa nisem taka, a zdaj to pomeni, da moram se popirsati in potetovirati, da bom ok, da bom lahko lezbijka? Sej do majhne mere držijo, seveda so med nami tudi pobrite in potetovirane in popirsane lezbijke, ampak je čisto tako, za druge nekako najbolj opazne in vidne in potem se na podlagi teh pač enači, da so vse lezbijke take, ostali niti ne opazijo in jih tudi ne identificirajo, ker pač niso takšne. Na podlagi tega so pomoje potem sploh prišli stereotipi.

A: A misliš, da se lezbijko lahko prepozna na podlagi kakih telesnih lastnosti in videza?

Š: Ja zdaj, če gledaš iz tega stereotipa bi verjetno lahko rekli, da nekatere zagotovo. Dosti žensk je stereotipnih lezbijk, ni pa nujno, da so vse no. Mislim, da smo se sposobne tako med sabo prepoznati bolj po kakšnih pogledih ali pa kakšnih gestah, ki pa niso tako v povezavi s samim videzom, morda bolj telesom.

A: OK, malo me še zanima odnos do lastnega telesa skozi odnose z drugimi. Zanima me ali se in če se s kom pogovarjaš o svojem telesu, svojem telesnem videzu, teži, vsem kar sodi zraven...?

Š: Ja, se ja. Seveda se s partnerko, tudi z nekaterimi, sicer redkimi prijatelji, ki so mi res blizu. Eee, s tistimi, s katerimi se pogovarjamo o osebnih stvareh.

A: A je mogoče med temi ljudmi več hetero ali homoseksualcev ali ne bi mogla reči?

Š: Predvsem so to ena straightka in dva geja, tako da ne bi mogla reči. To so moji prijatelji, kar pa ni povezano z njihovo spolno usmerjenostjo.

A: S temi prijatelji, a mogoče doživljaš kakšne razlike v tem s katerimi se lahko bolj ali manj sproščeno, drugače pogovarjaš, če jih dava v skupine med hetero in homoseksualce?

Š: Isto mi je. Je pa res da... Hmm (razmišlja), da imamo določene izkušnje za sabo skupaj, ki so nas povezale, zato mogoče mi je isto. Sploh ta ena ali pa mogoče dve straightki s katerimi se pogovarjam, imajo tudi določene izkušnje s svojim telesom za sabo, zato se mogoče lahko z njima tako sproščeno pogovarjam, ker me bolj razumeta, čeprav tudi z geji, s katerimi se pogovarjam, je fajn. Spolna usmerjenost se mi zdi, da zame tukaj ne igra kakšne vloge.

A: Ok. Kaj pa tvoj partnerski odnos oz odnosi, tudi pretekli, a so ti kaj vplivali na načine kako se počutiš v svojem telesu, kako ga dojemaš, kako ga sprejemaš?

Š: (razmišlja) Ne, mislim da ne. Eee, hmm... Bistveno ne no, ne da bi se zavedala. Študiram (smeh). Je res, da takrat, ko je moja bivša punca imela pizdarije s tem, da je izvedela, da ima sladkorno, takrat sva se začeli bolj ukvarjati s telesom in zdravo prehrano in gibanjem in tem, koliko dejansko vpliva debelost na sladkorno itd., kar je seveda vplivalo tudi name, takrat sem se začela bolj zavedati, da je vse to pomembno, predvsem zdravje in zdrava prehrana. Kaj drugega pa ni imelo nekega vpliva. Tako pri bivši kot pri sedanji puncu nisem imela občutka, da bi moj izgled na kaj vplival, počutila sem se sprejeto, ni bilo, da bi me kdo psihiral, da naj kaj spremenim, shujšam.

A: Kaj pa videz tvoje partnerke, potencialne punce, a ti je pomemben?

Š: Ne, mi ni.

A: Kako to?

Š: Ne vem, to je meni ful smešno, ker sploh ne opazim. Ne vem, kako bi to sploh opisala. Nikoli ne opazim ženske tako, da bi mi padla v oči, ker bi opazila kakšna je, kakšne ima joške ali pa rit ali pa kaj takega. Kar je pa smešno pa je, da pri moških pa opazim. Pri njih pa opazim kdo ima dobro postavo, ali ta ima pa ful ne vem kaj, kot en kos mesa, pri ženskah pa res ne (smeh). Še vedno mi je ful fascinantno, ko sem videla Branko (njeno punco) v 4ki, prvič ko sva se spoznali, mi je padlo v oči, kako ima lušten obraz. In mi je blo takrat prav ono, wow, kaj je bilo pa zdaj to, ker se mi to ne dogaja. A veš tisto, da mi je pri njej to padlo v oči, wow je bilo, začudla sem se

sama sebi. Pri ženskah vedno iščem nekaj več, nekaj kar je za tem, nekaj kar je posebnost zadaj, ne pa nek izgled.

A: A imaš mogoče kakšne želje glede tega, kako bi naj tvoja partnerka izgledala?

Š: Ne.

A: OK. Kaj pa kriteriji lezbijk, nasplošno to, do telesnega videza njihovih punc. A se ti zdijo isto, bolj, manj strogi kot jih imajo moški za svoje partnerke?

Š: Manj, meni se zdijo manj, kolikor jaz kaj poznam. Ampak sej pravim, kolikor pa sem nekaj malo brala sedaj Mavrični forum, kake poste so dajale gor punce, katastrofa. Ampak mislim, da je manj tega no, če primerjam procentualno koliko moških je obsedenih s tem, kako mora izgledati njegova punca in kakšne mora imeti joške in kako mora imeti ne vem kaj, mislim, da so lezbijke dosti manj obremenjene s tem.

A: Rekla si, da si opazila, da nekatere pa vseeno so stroge in si rekla katastrofa. Zakaj?

Š: Katastrofa se mi zdi, ker imajo v glavi prav detajlno sliko kako mora imeti punca lase, kakšno velikost jošk, kakšne velikosti, kakšno mora imeti to in ono, prav mislim si, kje se bo pa tukaj oseba zgubila. Zame pač to ni pomembno, če sem jaz z nekom skupaj mi je bolj pomembno, kako se midve razumeva, kako skupaj funkcionirava, ne vem, kakšna so čustva, ne pa tak izgled. To mi je katastrofa. Eni pa si očitno najdejo nekoga, ki izgleda tako, kot si mislijo v sanjah, potem pa ni važno a se razumeš ali ne, a funkcioniraš skupaj, a so tista čustva...

A: A se ti zdi to, če rečeva, da je to kot neko razočaranje, a te to razočara, ker so to lezbijke ali te to pri vseh razočara?

Š: To me pri vseh razočara. To plehko gledanje... Me je razočaral zdaj tudi moj brat, ki si išče novo punco in ima ne vem kakšne kriterije. To ful plehko gledanje je meni katastrofa, ko ljudem sploh ni pomembno kakšna oseba je, ampak samo kako izgleda.

A: A bi mogoče zase osebno lahko rekla ali imaš do katere izmed hetero ali homo skupin več ali manj pričakovanj glede tega kakšne kriterije imajo?

Š: Mislim, da imam več pričakovanj do LGBT, predvsem do lezbijk. Ravno zaradi tega, kot sem že prej rekla. Pričakovanja družbe, slike ki jih imaš v glavi, ki ti jih družba vsiljuje. In če si že sama sebe sprejela kot lezbijko in se uprla tem pričakovanjem, zakaj se tudi tukaj ne moreš upreti tem nekim slikam, ki ti jih vstavljajo

v glavo?! To je ena stvar, druga stvar pa je kot ženska, ki se v redu počuti v svojem telesu, jaz osebno iščem žensko, ki se tudi v redu počuti sama s seboj, kot ona. Bi prej pričakovala, da ženska žensko razume, ne vem, pri dojemaju svojega telesa itd. Moški ženske pač dojemajo kot spolni objekt in je to to, sej to sem zdaj zelo posplošeno povedala, ampak ja.

A: Zdaj pa samo še seks. Povej mi kaj o svojem telesu v povezavi s seksom, spolnostjo?

Š: Fajn je (smeh). Všeč mi je, ker če si malo večji, imaš malo večjo površino, to pomeni več točk, kjer ti lahko kaj paše. Ne vem, več stvari za raziskat. Mislim da, s tem, ko se recimo sebe sprejemem, ko se dobro počutim v svojem telesu, tudi bolj uživam v seksu, se bolj sprostim. Eee, če dobim recimo tudi od partnerke tisti občutek, da me sprejema, da me dojema kot lepo, kot spolno privlačno, potem ti to tudi spet da, da se lažje sprostiš in dejansko bolj uživaš.

A: Omenila si to, da te partnerka sprejema. A bi potem zase lahko rekla, da spolni odnosi nasplošno vplivajo na to, kako se ti v svojem telesu počutiš, ali to vpliva samo na čas, ko si v tem spolnem aktu?

Š: Oboje. Ima vpliv nasplošno. Če ne bi dobivala občutka od partnerke, da sem spolno privlačna in če ji ne bi bila všeč tudi telesno, predvidevam, bi to tudi vplivalo na moje dožemanje sebe. Bi se verjetno začela drugače gledat, ker gledaš tudi skozi oči partnerja. Ker vidim, kot sem že prej omenila, pri svojih straight sodelavkah, koliko jim recimo lahko partner kaj nabije in jim zniža samozavest in nabije neke frustracije glede izgleda.

A: Kaj pa tvoj odnos do tvojega telesa, a ta tudi vpliva na tvoje spolno življenje?

Š: Ja. Zagotovo. Opazila sem recimo skozi leta, da bolj kot sem sebe sprejela, bolj kot sem si všeč in bolj sproščena sama s sabo, bolj uživam v seksu in bolj se sprostim tudi pri tem.

A: Si se kdaj mogoče izogibala spolnim odnosom, ker si bila nezadovoljna s svojim telesom?

Š: Ja, če nisem bila pobrita. Ja, ko se nisem v redu počutila glede tega, ampak nisem se izognila, samo nekaj drugega smo počeli.

A: A pa si kdaj poskušala med seksom kak telesni del prikrit al pa hotela seksat v temi, da se kaj ne bi videlo?

Š: Ne, načeloma ne.

A: A si imela kdaj spolne odnose z moškimi?

Š: Ne.

A: Pa misliš, da se je tvoj odnos do tvojega telesa spremenil, odkar sploh, odkar imaš spolne odnose z ženskami?

Š: Kot direktna posledica ne vem. Mislim, da je dojemanje telesa in sprejemanje samega sebe, valda ima tudi to vpliv, da se počutiš sprejet in spolno privlačen, ampak hkrati pa to potegne tudi druge stvari zraven. Spremenilo se je zagotovo, ampak to pomoje obojestransko vpliva.

8.5. Priloga 5

INTERVJU 4

Ime: Lina

Datum: 16.3.2011

Starost: 27 let

Starost pri razkritju: 21

ITM: 24

Izobrazba: gimnazija

Zaposlitveni status: redno zaposlena

Zakonski status: samska

A: Najprej bi te prosila, da mi poveš nekaj o svojem telesu, karkoli.

L: Hm... I'm tall. To je prva stvar, ki mi na pamet pade, sicer pa po zadnjih meritvah, dva dni nazaj, imam 33 % telesne maščobe. Seriously. Am, zredila sem se spet. Pred parimi meseci sem bila na neki dieti in sem shujšala ful, ful no, 6, 7 kil, zdaj sicer nimam vage trenutno, ampak se bojim, da sem vse nazaj dobila.

A: In kako ti je to?

L: Ni fajn. Noben ne mara, pač... jaz sem bila ful suha kot otrok, potem sem se pa razlezla, po domače, in me ves čas po malem to moti, ampak ne tak, da bi se to razpucalo, tako da to je bil prvi organiziran poskus, da bi mi uspelo kaj res spremenit in to je res zelo dobro delovalo, do decembra. December pa pač je mesec, kjer vse diete odpovejo. Potem pa pač se bom mogla enkrat nazaj spraviti, tako da sedaj se

mi počasi spet vse nabira, da mi bo enkrat spet dovolj. Pa sej ni tako hudo, ni, da se ful žrem zaradi tega, ampak ko bom imela spet dost motivacije, da štartam, bom štartala na novo in bo to to.

A: A pa imaš mogoče kak, pa ni nujno, da ga imaš, dogodek v spominu, ki je posebej povezan s tvojim telesom in bi ga želala izpostaviti ali pa opisati?

L: Ma, samo ne vem, če bi ga opisala (sramežljiv smeh). V bistvu je bilo z mojo prvo resno punco, no, am, ona je pač imela res sproščen odnos do telesa. Ne vem kje je to pobrala, verjetno doma, ta golota otrok pred starši in staršev pred otroki pri njih nikoli ni bila tabu, pri nas je bilo to ful bolj in je v bistvu bil problem v tem, da jaz sem pa bila ful nesamozavestna in ful v bistvu nisem hotela videt sama sebe, a ne, pred ogledalom, in pač njej je bilo pa to ful zanimivo na nek način, ker ji je bilo tako nasprotno od tega česar je bila vajena in kako je doživljala svoje telo in tudi, a ne, mene. In enkrat me je prepričala, da sva imeli eno vajo, pred ogledalom, in sva se mogle slečt in sva se mogle gledat. In ko sem stopila pred ogledalo, sem si dejansko oči pokrila (smeh). Res se nisem hotela videt. In potem je bilo to prepričevanje, pa lepa si, pa nežno, pa malo bolj grobo pa ... dokler nisva pač do tega prišle, da sva bile pred ogledalom in potem pač tisto, sej vidiš, a ne, da si lepa. Jaz pa : Kam ti gledaš, kaj je s tabo?! (glasno pove). Um, tako da ja, tega pomoje ne bom nikoli pozabila, ker meni je bilo res tako blazno, blazno neprijetno, da um, ampak je pa res, da se je skozi ta najin odnos moj odnos do telesa spremenil in mi je bila ona prva oseba, ki sem jo spoznala, ki je res imela tako sproščen odnos do sebe, čeprav ni bila nič posebnega ampak ona je bila res tako, popolnoma pomirjena sama s sabo. Mislim, popolnoma najbrž ne, ampak bistveno bolj kot jaz in to je bilo nekaj, h čemur bila lahko strmela. Nisem sicer nikoli dosegla take stopnje sproščenosti, ampak je šlo pa na boljše.

A: Kdo ali kaj pa je med odraščanjem vplival na to kako si dojemala svoje telo in svoj videz?

L: Hmm... (razmišlja). Jaz se tega nisem nikoli niti zavedala, nikoli se nisem prav ukvarjala s svojim videzom, kot otrok. Res, dokler se nisem v srednji šoli potem zredila, nisem nikoli niti razmišljala o tem ali sem suha ali sem debela ali kaj sem. Um, edina stvari, ki sem jo opazila v šoli osnovni recimo je bilo, ko smo imeli ono vrsto zbor, da sem bila vedno nekje bolj na začetku, to mi je bilo ono, kot neko tekmovanje, da bom kdaj najvišja, pa nikoli nisem imela te sreče. Um, ampak kaj se

pa teže ali pa česa takega tiče, pa nisem sploh nič, kakor da ta koncept ne bi sploh obstajal. Vse se je začelo zame v puberteti in srednji šoli in takrat se mi zdi, da družba začne o tem ful več govoriti, sošolke pa skoz neke diete pa ne vem kaj vse, potem pa najbrž začne tudi o sebi v tem kontekstu razmišljati in potem so se mi začele te spremembe dogajati, ker prej nisem imela razloga sploh, da bi se obremenjevala s tem, edini moj problem prej je bil, da so mi bile v pasu vse hlače preširoke, sicer pa prekratke, ker sem pač bila visoka in suha. Tako, da, doma ni bilo nikoli tako, da bi kdo bil posebej obremenjen z videzom ali pa da bi mi kdo dal občutek, da je karkoli narobe. Vsi so mi vedno govorili, da sem ful suha in klicali so me glista, pa take neke, ampak ne na žaljiv način, bolj ljubkovalno.

A: A pa mi mogoče sedaj lahko rekla, da kdo ali kaj vpliva na tebe v tem kako dojemaš svoje telo?

L: V bistvu ni neke zunanjenja dejavnika, v bistvu gre za mojo lastno percepcijo in kako si jaz predstavljam sebe. In to kar sem zdaj, ni skladno s tem, kar si jaz zase mislim, da bi morala biti. Ne niti zato, ker bi karkoli od zunaj bilo povezano s tem, ampak moja želja je, sicer ne dovolj močna, da bi se za kaj dejansko tudi angažirala, ampak moja lastna predstava o tem, kakšna bi jaz želala bit, ne za druge, ne za kogarkoli, ampak tisto kar je meni recimo estetsko, tisto kar bi bilo meni na meni estetsko, in to pač ni to.

A: Malo mi opiši na kakšne načine oblikuješ svoje telo in telesni videz – tu mislim karkoli kar vpliva na to, da izgledaš tako kot izgledaš in mislim s tem prehrano, kozmetične zadeve, vadbo, karkoli ti je pomembno?

L: Kje naj začnem? Hm, recimo če govorimo za zadnjega pol leta, sem 4 do 5 krat na teden hodila na fitnes oz. na te neke razne vodene vadbice, ne prav na fitnes fitnes, ampak na te razne body neke zadeve. Um, in je bil tudi ful efekt, dosti hitro se je pač poznalo plus ta dieta, ki v bistvu niti ni bila toliko dieta, ni šlo za to, ni bila samo dieta oz. samo fitnes, ampak sprememba celotnega life style-a in malo več razmišljanja, izogibanje junk foodu, ker ponavadi pač jemo nek sendvič ali pa kaj in je to pač to. Kot sem že rekla, se kr dosti ukvarjam s svojim videzom, pač mogoče sicer zgleda random, ampak ni, v resnici. In, um, recimo ful mam enih stvari za lase pa šamponov pa regeneratorev pa za styling pa se marsikomu zdi to smešno, ker si naročam šampon iz Anglije, pač čudno, ja, I know, um, to mi je pomembno, pač toliko, da se mi da dati 10 € za 300 ml šampona in si ga iz Anglije naročit in ga čakati 10 dni. Um,

pa mogoče to ni znak razvajenosti ampak dejstvo, da si pač to lahko privoščim in ne vem, zakaj si ne bi, če mi je pač to pomembno. Um, ne vem potem pa milo za obraz pa to pa ono pa cela kopalnica polna teh zadev. Ampak to je vse, to se mi zdi, da je meni že precej rutinsko, ampak če bi pa karkoli od tega izpustila, bi mi pa manjkalo. Zdi se mi en tak dela moje rutine in mora vse biti tako in tako. Um, ne vem, modni dodatki, pač dodatki... ful se mi zdijo pač tisti touch, pika na i. Ker vsak lahko kupi majico v štacuni ali pa isti model kavbojk, iste čevlje, potem pa je stvar kako te stvari skombiniraš. Ali pa ne vem, dejansko, lahko bi rekla, it's all me, čeprav nihče ni nikoli čisto samozadosten, ampak gledaš kdaj na televiziji recimo in vidiš kakšno stvari, ki ti je všeč ali pa neko kombinacijo in jo nekje spraviš v glavi in jo stestiraš, ko imaš priložnost. Tako no, ni, da nosim ful neke fancy stvari, in še takrat ko jih, ni nujno, da smatram to za estetsko, ampak je bolj pravzaprav nekaj kar smatram kot nujno v nekem kontekstu, recimo, če grem na nek poslovni dogodek, tam se pač od mene pričakuje nekaj drugega kot kavbojke in superge in pač se oblečem temu primerno, pri čemur pa še vedno na način, ki je meni vsaj približno blizu, razumeš. Nikoli ne bi šla recimo v nek ekstrem in v nekaj kar je čisto skregano s tem kako jaz sebe vidim, še vedno je vse kakšna sem, bolj kot ne androgino, četudi je to kar dam nase bolj fancy in tako, takrat mogoče tudi minimalne količine make upa, ampak meni je to bolj obveza takrat, kot pa kak poseben užitek, pa tudi ful se neudobno potem počutim, kot da to sploh nisem jaz.

A: Ja, sej to sem te ravno hotela vprašat, kako se počutiš?

L: Kot maškara, res, kot maškara. Neke vrste role play mi je to. Pač imeli smo v službi nek dvodnevni dogodek in sem tako dva cela dneva preživela v takih cotah in jaz, ko sem prišla domov, sem komaj čakala, da se slečem, da dam vse s sebe. Pa bila sem utrujena, pa ne fizično, od tistih glupih čevljev, ampak psihično, od tega pretvarjenja, da si drugačen veš, pa od tega kako se držiš in kako imaš roke, da jih nimaš v žepih, vse te stvari, ki so sicer čisto spontane, ki so del tebe, vse te geste pa to, kako hodiš, kako stojiš, vse. Tako, da, to mi je tak... pa sej se potem pogledaš v špegel pa si rečeš, sej ne zgledam slabo, mi je do neke mere tudi to všeč, ni pa to kako jaz vidim sebe, sploh ne.

A: A mogoče hočeš z načinom, kako oblikuješ svoje telo in svoj zunanji videz kaj sporočati – sebi, drugim?

L: (razmišlja) Ja, sebe v bistvu. Kdo sem. Fora je v tem, da pač večino mojega življenja, je vse odločitve na tem področju, torej glede mojega videza, sprejemala moja mama in to se je dogajalo vse dokler se nisem pri 21ih odselila od doma. Ker namreč, princip je bil - moja hiša, moja pravila in dokler me ona sponzorira in ona sponzorira mojo garderobo, bo ta in moja oblačila morala ustrezati njenim standardom. In se mi zdi, da po tistem, ko sem se odselila od doma, sem imela tako precej burno obdobje, dejansko preizkušanja različnih stilov las in oblek in vsega. Takrat sicer nisem imela tega občutka, ker ni bilo zavedno, ampak dostikrat pogledam nazaj in si mislim, da dejansko sem preizkušala kako daleč lahko grem in kje se bom našla v vsem tem. Um, in se mi zdi to bolj pomembno, ker sej že fajn, tiste fancy cunje, ampak to nisem jaz, ker se v tem ne počutim dobro. In dejansko s tem kako izgledam in kako se oblikujem, karkoli pač to je, ali so to lasje, ali celotno telo, to sem jaz, tako jaz vidim sebe. Danes tako vidim sebe. Jutri se bom mogoče drugače in se bom oblekla temu primerno, tako kot bom čutila, tako kot se mi zdi, da to sem jaz. In je pač ful razkorak med tem kako izgledam sedaj in kako sem izgledala takrat, ko sem se odselila, ker takrat sem bila recimo čisto drugačna in ljudje, ki vidijo moje starejše slike rečejo, ja, pa sej to sploh nisi ti. Pa tudi ko jaz gledam svoje starejše slike si mislim, da to nisem jaz. To je bil nek kalup, v katerega so me pač porinili in dokler je šlo, je šlo, potem pa ko pa enkrat rata preveč pa...

A: A pa sprejema sedaj tvoja mama tvoj videz?

L: Ne. Ah kje, joj! 28 let bom stara pa pridem domov pa mi mati hoče frizuro popraviti. Ona res, kar z rokami pride blizu moje glave in mi je ono, ne diraj, moje! In še vedno: Joj pa kje imaš te hlače, ker jih baje nosim prenizko, pa a si lahko enkrat kupiš ženske hlače pa zakaj nosiš samo superge pa zakaj imaš roke v žepih... ne vem, vse te stvari. Pa še vedno nekako goji tisto percepcijo, ki si jo je takrat nekako skonstruirala, kako bi jaz morala zgledati in ji pač to zdaj ni to, kar bi ona rada od mene. A veš, ona tudi, zanimivo, zdaj pravi, da to pa zdaj nisem jaz. Sicer se mi zdi, da bi jaz to mogla boljše vedeti, kot ona, ampak ni skladno s tem, kako si ona mene predstavlja, je to pač zdaj njen čisto nepojmljivo in zakaj sem zdaj to naredila sebi. Pa sej nisem nič naredila sebi, postrigla sem se, sej mi lahko nazaj zrastejo lasje, če bom hotla, če pa ne bom hotla, pa ne bodo...

A: Kaj pa ti, a si ti zadovoljna s svojim telesnim videzom?

L: V bistvu sem ja. Um, v bistvu se ne obremenjujem kaj dosti. Ne bi rekla, da sem nezadovoljna. Tisto, da sem nekaj super duper samozavestna tudi verjetno nisem, da bi se gledle tega kaj zakompleksala pa ne. Ne vem, ker recimo poznaš ljudi, ki ne gredo na morje, ker se ne upajo v kopanke preoblečt, ne, nisem taka. Se zavedam svojih pomankljivosti, ampak ne dovolim, da bi me ovirale pri čemerkoli.

A: A pa bi želela kaj spremeniti mogoče?

L: Ja, shujšati. Pa ne toliko shujšati, ampak preoblikovati telo. Ni mi fora, ne vem, v oni obsesivnem hujšanju in stradanju, da bo številka manjša, preoblikovala bi rada svoje telo, da bi bilo bolj športno, bolj v kondiciji, bolj v formi.

A: Zakaj pa?

L: Ker mi je to top, ker mi je estetsko. Vem recimo, da so ljudje, ki se jim to na ženski ne zdi pač estetsko, ker si predstavljajo žensko z dolgimi udi in ne vem čem, whatever. A, meni pa recimo so všeč ženske, ki imajo nekako več nekega telesa, tudi sebe si nikoli nisem predstavljala da bi recimo bila trlica, da bi zdaj recimo ful shujšala in bi imela recimo 50 kil. Ampak bolj tako športno, močno postavo. Ne vem, again, tako si predstavljam sebe, ni mi pa nikoli bila želja, da bi bila ful suha ali pa nekaj manekensko ne vem kakšna, kot en obešalnik za cote, pa suha, ne.

A: A pa je tvoj coming out in vse kar je temu sledilo, to kaj vplivalo na način, kako si oblikovala svoj videz, se oblačila, izgledala?

L: Ja, definitivno, ampak ne samo zaradi coming outa, ampak dejansko vse kar je nastalo po tem. Ker jaz sem se takrat v roku pol leta odselila od doma in zaživela po svoje in tudi če se ne bi outirala in bi se samo odselila, bi bil potek stvari v bistvu precej podoben, ker je šlo bolj za osamosvojitve, kot pa za sam coming out. Ampak ja, takrat pa je bil totalen revolt, a ne, v smislu oblačenja. Po drugi strani pa vprašanje, če bi si upala biti tako drzna, če bi imela občutek, da moram nekaj skriti, nek del sebe, ker meni je pa takrat bilo vseeno, ker tisti, ki so mi bili kao pomembni, so itak takrat vsi vedeli in starši tudi in se pravi, se nisem rabila skrivat in sem lahko začela biti tako, da izživim vse tisto, kar sem hotela.

A: Kaj pa si hotela izživeti?

L: Am, sebe. Res, sploh ne znam povedati, ampak tisti način, tisti kalup v katerega so me tlačili, mi je bilo tako, tako tuj. Jaz sem samo iz tistega ven hotela, nisem še niti vedela v kaj točno grem in kako se bo to spremenilo, ampak samo ven iz tistega sem hotela, ker tisto pač res ni bilo ok. Tako se je potem začelo... kupovala sem si stvari,

ki sem si jih želela v srednji šoli. Recimo, ko sem bila jaz v srednji šoli, so bile ful popularne Fishbone hlače, z nizkim pasom, žepi, to skatersko varianto in pač moja mama tega ni dovolila, jaz pa sem si to ful želela, ampak ni bilo variante, ne. In tako je ena prvih stvari, ko sem začela sama za sebe delat bila, da sem si kupila take hlače pa takrat je to že vse minilo in sploh ni bila več fora, ampak to se je meni takrat zdelo, da je to nekaj, kar bi meni ustrezalo, ker si tega nisem mogla omogočiti, ko sem si to želela, pa bom potem pač to naredila kasneje. Pa vojaške hlače pa pase z neti pa... vse to so stvari, ki so bile samo faze, ki so bile stvari za sprobati, da vidim, če je to to, kar mi ustreza in kasneje ni bilo, ampak ker sproti nisem imela priložnosti eksperimentirati na tak način, se je potem kasneje vse to zvrstilo v dveh letih. Ker nisem vedela, kaj bi rada in sem vedela samo česa nočem, pa smo šli potem po seznamu in odkrivali, aha, tega tudi ne bi. Nisem pač našla nekaj takrat, kar bi mi ustrezalo, ampak to se itak po obdobjih spreminja.

A: Kaj pa, a bi mogoče lahko rekla, da odkar si naredila coming out, da se v svojem telesu drugače počutiš?

L: Ja, pomoje se počutim bolj udobno sama v sebi. Že samo zato, ker se ne rabiš skrivati, ker veš, nek del sebe moraš skrit, ne moreš biti čisto odkrit, ker si ves čas na preži in moraš paziti, da ne boš kaj narobe rekel, kaj narobe naredil in potem, ko te grožnje enkrat več ni, ker se ni več treba bat, da boš tako rečeno nekaj zajebal, lahko dejansko bolj postaneš ti in je... Meni je nasploh, tudi kar se videza, tiče, lažje mi je. Imam občutek da, am, da se manj oziram na pričakovanja drugih, kar se tega čuti, ne čutim tega nekega zunanjega pritiska. A veš, tisto obdobje pred coming outom, ko se sprašuješ pač bi ali ne bi, a bi povedal ali ne bi povedal, se verjetno pač tudi, a, opaziš pri stvareh, ki jih počneš, če te bodo izdale ali pa če jaz recimo začnem nositi drugačno frizuro, a bo tistim okrog mene to pač dalo vedeti, da sem pač drugačna. Ko pa enkrat vsi vedo, da si drugačen, pa obleči in izgledaj kakor češ, a ne (glasno pove). Sej vsi vedo, bodi kakršen hočeš, potetoviraj se, popirsaj se, postrži se, obleči se... kar naenkrat se mi zdi, da ni več omejitev, ne rabiš več nekim pričakovanjem ustrezati. Tujim, samo še svojim.

A: A pa misliš, da lezbična skupnost in ženske, ki se jih tam srečuje pa nimajo pričakovanj?

L: Tudi če jih imajo, to ni moj problem. Nimam občutka, da jim dolgujem karkoli v tem smislu, nimajo pravice diktirati ničesar, kar se tične mojega telesa, pač, lahko jim je

všeč ali pa jim ni všeč, ampak to ni moj problem. OK, stvar se seveda zakomplicira, ko pride do nekih interesov in potem ti je verjetno mar kaj nekdo drug misli, ampak nasplošno, da bi me skupnost kot taka omejevala, to pa ne. Čeprav se mi zdi, da meni je recimo lažje s tega vidika, ker pač pašem pa v ta drug kalup, v ta lezbičen, stereotipen. Recimo če bi bila pa ful ženstvena pa se mi zdi, da bi pa imela več težav z lezbično skupnostjo. Ker se mi zdi pa, da je, zanimivo, ful zaprta, pri nas, v tujini nisem imela tega občutka, ampak pri nas pa da je ful zaprta, da so ful, da se opiramo na stereotip ženske kot lezbijke v širokih hlačah in vse to. In potem vse, kar odstopa od tega stereotipa, nas ogroža. Mislim, mene osebno ne, meni to res ne moti, sem pa opazila to. Jaz pa s tem nimam težav, ker spadam pač v čredo, ampak bi pa znalo biti zanimivo videt ali pa, da bi imela nekaj časa ta stil, potem pa, sej sem rekla, te stvari se spreminjajo, potem pa bi se kar naenkrat odločila in bi se začela drugače oblačit in obnašat, bi verjetno naletela na zanimiv odziv, no. Dvomim, da bi bilo tako čisto neopaženo.

A: Rekla si, da na sceni si že kar nekaj časa. A bi mogoče v tem času, gre za kakšnih skoraj 10 let a ne, a se ti zdi, da se je, kot si sama rekla, ta zaprtost, kaj se sprejema kot 'pravi' videz lezbijke, to kaj spremenilo?

L: Ne kaj bistveno. Pa tudi, am, sem se pa že parkrat spraševala o tem, kaj je vzrok in kaj posledica. A, v smislu, a ta podoben videz ampak ne samo videz, ta cel imidž, a je to pač zato, ker smo lezbijke in imamo pač neke druge stvari skupne, ali to izhaja iz tega, ali pa zato, ker smo lezbijke in pač pademo v ta nek uniformiran imidž zato, da spadamo?! Vizualno čisto. In, jaz zase pravim, da se oblačim tako, kot se počutim, tako kot si sebe predstavljam, je pa velikokrat, ko pogledaš okoli sebe na tej lezbični sceni, vidiš, da so jih / nas kar malo skopirali. Da obstaja nek generičen videz, neke stvari so skupne in tudi ta, e, občutek ogroženosti glede vsega kar je drugačno in vsega kar od tega odstopa, ne vem kaj, ampak je neka varnost v tem, da smo si na vizualen način podobni, pa sej ne, da smo si vsi podobni, ampak neka določena stopnja podobnosti pa obstaja in neka varnost je v tem, se mi zdi.

A: Povej mi kaj o tem, kako po tvojem mnenju lezbijke dojemajo svoja telesa in telesa drugih lezbijk?

L: (razmišlja) Zanimivo. Ne res, ful je filozofsko vprašanje (smeh). Ful bi težko rekla za lezbijke nasplošno, ker ful se mi zdi, da je različno. Ene recimo, ki so lezbijke in v tem najdejo neko... a, svobodo skoraj. Pač, lezbijka sem, vedo zame, outirana sem,

živim odprto življenje in tudi svoj videz tako dojemam, ob tem nekako pridobiš samozavest, že samo iz tega, da zaživiš open lesbian life. Ene pa recimo, ki se sicer že počutijo hendikepirane zato, ker so lezbijke, pa so potem še toliko bolj, a, zafrustrirane, no, ne zafrustrirane, to je preostra beseda, ampak so še toliko bolj, a, pozorne recimo na svoj izgled in imam še bolj občutek, da so pozorne same nase in na svoj videz, same sebe se ful zavedajo, obremenjene so same s sabo, kot da imajo neko črno piko, ki jih določa in so zaradi tega potem še na druge faktorje toliko bolj pozorne. Ampak ne bi pa upala nekega posploševanja se iti, ker se mi zdi, da tega ful ni no.

A: Misliš, da ima telesni videz lezbijk kakšno povezavo s pripadnostjo skupnosti?

L: Sej sem prej rekla, ja, da se mi zdi, da je neka povezava oz. obstaja možnost, da ta povezava je. Ne bi rekla, da je zavestna ampak mogoče pač... Ker ok, če smo čisto iskreni, biti lezbijka pomeni pač nek odklon od družbe, se pravi si nekje zavrnjen in tako ne spadaš. To mogoče vzpodbudi to potrebo, da nekam spadaš in se tako čisto nezavedno pokaže v tem nekem, skoraj uniformnem videzu, ki daje občutek pripadnosti. Ne bi pa rekla, da je zavedno, ker vsaj jaz nikoli zase ne mislim, da sem karkoli kar sem naredila zase, naredila zato, da bi spadala. Ampak, če pa malo tako pogledaš sceno, pa si rečeš, hm, mogoče pa vseeno je kaj na tem.

A: Se ti zdi, da obstajajo kakšne telesne značilnosti, za katere lezbijke in skupnost želijo, da tako izgleda 'prava' lezbijka?

L: Pomoje je lažje reči česar ne narediti, če želiš izgledati kot prava lezbijka. Torej ne priti v miniču in v štiklih, ker potem so vse čisto ogrožene takoj. Absurd, res je absurd, ampak čisto znorijo. Konc, ta je pa ziher strejt, se potem reče. Ti ne moreš biti ena od nas, ker ne izgledaš tako kot mi. Mislim... ja, dejansko krajši lasje, širša, bolj športna oblačila, am, samo ne preveč ženstveno, ker potem pa ziher nisi naša.

A: Kako pa to, da se ti tako zdi? Lezbijke bi naj bile ženske, ki ljubijo ženske...

L: Ja jaz nimam težav s tem, meni je to prav zanimivo. Mi je bilo tudi zanimivo, ko sem bila v tujini in videla, koliko je dejansko neke raznolikosti znotraj skupnosti, ker pri nas, če pogledaš, res zgleda vse skupaj dosti homogeno. Vizualno. Potem pa greš v tujino in res vidiš vse, vse, od ženstvenih, do takih, ko bi jih vprašal katerega spola je, ker res nisi čisto prepričan, do vsega vmes in se sploh v to noben ne obrega in nobenega se ne počuti ogroženega zaradi tega. Ne vem zakaj pri nas, mogoče pač, je še premalo tega. Pa mogoče, mogoče, to je zdaj ful ugibanje, se mi zdi, da je

še vedno tak predsodek med lezbijkami, glede bisekusalnih žensk. A ne, zanje se predpostavlja, da so bolj ženstvene, da so bolj po videzu podobne strejtkam in glede na to, da biseksualke veljajo kot nestabilne, ha, še ena nebuloza, jih mogoče pa ta možnost, da bi bile povezane z njimi, plaši, ker lezbijke načeloma itak ne marajo biseksualk.

A: Si mogoče kdaj v okviru lezbične skupnosti čutila pritisk, da moraš biti bolj ženstvena, kot si?

L: Ne, nikoli. Pa tudi ne, da bi mogla biti bolj možata.

A: A pa ti se počutiš ženstveno oz. kot ženska?

L: Žensko ja, ženstveno ne. OK, nikoli si nisem zares želela biti moški. Zares pravim, ker ko sem bila mala sem si želela biti fant, ker je pač moj brat dobil boljše igrače pa boljše cote. Ampak nikoli v bistvu nisem imela želje, nikoli nisem imela težave s tem, da sem ženska. Tako, da je bilo zelo malokrat, ko sem hotela biti kaj drugega, sem čisto ok s tem, da sem v svojem telesu. Ženstveno pa ne, ker enostavno pač... vse je vezano na neke stereotipe in neke že v naprej formulirane predstave kaj je ženstveno – od načina kako se premikaš, kako govoriš, kaj imaš oblečeno, ... ne spadam jaz v te prestave, to pač nisem jaz. Jaz pač hodim tako, da se me iz avijona lahko prepozna, roke imam skoz v žepih, razumeš, tudi sej pravim, ko se moram bolj oblečt za kako tako stvar, je to zame ful napor, recimo omehčat svoje gibe, ker to je tisto, kar se pač predpostavlja, da je ženstveno. Meni pa to pomeni cel napor, ne pride mi naravno. Ne bi nikoli rekla, da sem ženstvena, pa me lahko oblečeš kakor hočeš, pa ne bom nikoli rekla, da sem ženstvena. Never.

A: A pa se znajdeš kdaj v situaciji, kjer je na podlagi tvojega videza, gibanja... vsega, očitno, da si lezbijka, pa si želiš, da bi lahko to prikrila ali pa to tudi narediš?

L: Ne. Načeloma ne. Am, kvečemu recimo v službi, se recimo izognem kakšnemu odgovoru ali pa kakšni debati, kjer bi morala povedat, da sem, pa tega nočem, ker se recimo ne počutim varno. Pa sej ne, da skrivam v službi, sej recimo polovica kolektiva ve, ampak tista druga polovica, s katero pa nimam nekega stika ali pa nimam občutka, da bi lahko bili ok s tem, pa se ne izpostavljam. Da bi pa priredila svoje ali oblačenja ali vedenje, samo zato, da bi prikrila, da sem lezbijka, pa ne. V bistvu me ful preseneti včasih, kako ljudje tega ne opazijo. Ker pač... kam gledajo?! (smeh). Kam gledajo, kako ne vedo?! Pred sabo me imaš, mislim, a se res ne opazi,

poglej v leksikon besedo lezbijka, tam sem jaz. Ne, nikoli se nisem niti zalotila, da bi podzavestno ali pa kakorkoli poskušala se spremeniti.

A: Če malo pomisliš na ženske, ki jih poznaš. A se ti zdi, da bi lahko za katero skupino, če jih dava na heteroseksualke in lezbijke, rekla, da je pluralnost, raznolikost njihovih teles in videzov, v kateri skupini večja ali manjša?

L: Zdaj se poskušam spomnit, katere strejt ženske poznam (smeh). Ker mama ne šteje (smeh). Ne vem, če bi rekla, da je na sceni pluralnost večja, ker se mi zdi, da pač vseeno vsak teži k svojim stereotipom, tako da na naših placih je pač več naših, dajkic, na strejt sceni pa več stiklov pa plaščkov. Ampak ne bi pa rekla, da je raznolikost kaj dosti večja, ker tudi pri lezbijkah najdeš kakšne ultra femme ali pa med strejti najdeš kakšno takšno, da ti ni nič jasno, pa je vseeno 100 % strejt. Tako da, ne vem, ne zdi se mi, da je kaj dosti raznoliko. Je pa res, da je potem problem v tem, ker ne moreš določiti spolne usmerjenosti zgolj na podlagi videza, no. Lahko se zmotiš. Ne vem, lahko je tudi na strejt sceni polovica onih žensk lezbijk, ampak ker ne pašejo v naš kalup, tega sploh ne zaznamo, jih ne zaznamo.

A: Misliš, da obstajajo kakšni splošni stereotipi glede telesnega videza lezbijk?

L: Da so možačaste. Ampak to je iz vidika mainstream populacije, strejt populacije. To me ful fascinira, ko sem se pogovarjala z bratom in še enimi prijatelji, na začetku bolj, ko sem se šele outirala in je bil enkrat nek komentar ravno na to temo, da so lezbijke možačaste. Pa jaz bi sicer rekla, da vse to drži za ta bolj športna oblačila, krajše lase, ne bi pa rekla, da so možačaste. Najde se tudi kakšna, ampak jaz načeloma ne vidim tega v lezbijkah, čeprav se mi zdi, da vseeno v očeh general populacije pa obstaja takšna predstava. Enkrat me je vprašal brat, če majo vse moje 'prijateljice' (karikirano povedano, da se je s tem mislilo punce) kratke lase? Sem rekla, da ne, ampak očitno si samo takšne videl, daleč od tega.

A: Kako pa ti doživljaš svoje stereotipe, kakšno je tvoje mnenje o njih?

L: Stereotipi so itak brezveze. Mislim, omejujejo. Že samo to, da obstajajo situacije, kjer se najdejo neke 3, 4 lezbe in eni, ki je feminilno oblečena težijo, ker ne paše v nek stereotip... Pa kaj! To je čisto brezveze. Enostavno se mi zdi, da je samo še ena prepreka več, da ne moreš biti to, kar si. Mislim, ne moreš... lahko si, ampak greš proti toku. Samo še eno dodatno pravilo, ki je pa res čist brezveze. Pomoje bi pač morali uskladiti svoj videz s tem, kako se pač počutiš, in če se počutiš drugače kot pravi stereotip pa pač, bog požegnaj.

A: Torej, če te prav razumem, ti misliš, da se lezbijke ne more prepoznati na podlagi zunanjega videza?

L: Ne, 100% ne. Mislim, to je težko, ker videz ni nek določujoč. Lahko je nek indikator do te mere, da ti ženska pritegne pozornost. Jo vidiš na cesti, nek določen tip ženske je pač takšen, da jo še enkrat pogledaš, a ne, ti zazvoni ob njej. Da bi pa samo zato, ker je takšna in takšna, po videzu, rekla, da je naša, pa ne, mislim, da ne drži. Zato, ker sem doživela že presenečenja v obe smeri, ki so čisto odstopala do stereotipov.

A: A si mogoče, odkar si razkrita, od koga dobila kakšen komentar, da se ti vidi, da si lezbijka? Presenečenje, da se ti ne vidi, si pa itak že omenila prej.

L: Am, čakaj (razmišlja). Nekdo je enkrat rekel, ampak se zdaj ne spomnim, ja se mi je zgodilo ja... Jaz sem se najprej razkrila sestri, mislim, imam 3 sestre in brata in so vsi rekli, pa ja, pa sej to že vem. In jaz ono, ha, še dobro, da ste vi vedeli prej kot jaz! Tako da, je tudi recimo zanimivo, moja sestra mi je fizično precej podobna in se določen del družine že nekaj časa sprašuje, če bo šla po mojih stopinjah. Pa ne samo družina, tudi scena nasplošno, moji prijatelji. In se mi zdi, da je povezava med tem, da sva si fizično precej podobne in v tem, da imajo ljudje pač neka pričakovanja do tega, da pa mogoče bo pa ona tudi lezbijka. Ja, zame so... veliko ljudi, na začetku, ko sem se outirala, kar je zame bil ful big deal, jaz sem do tega ful težko prišla, ali sem dobila ful komentar, da se jim je zdelo. Ne vem ali je bilo to zgolj na podlagi mojega imidža ali pač, ne vem, česa že, ker zanimivo pri tem je pa to, da nisem imela odprtih rok pri tem kako sem bila oblečena in postrižena, tako, da je moralo nekaj drugega sevati čez. Mislim, jaz sem imela lepo dolge laske in oprijete kavbojke in majčke z dekolteji, tako da jaz res ne vem, kako so oni že vsi vedeli, ampak očitno so. Po drugi strani, ko pa zdaj okoli hodim, me pa večkrat za fanta zamenjajo, kot pa da kdo ne bi opazil, da sem lezbijka.

A: Kako ti je pa to?

L: Zdaj mi je že skoraj smešno. Ne vem, do neke mere me zmoti, ker sej se zavedam, da nisem ženstvena, ampak to se mi zdi pa da je že tisti korak čez rob, pa ne, da mi je žaljivo, ampak... Ta prvič, ko se mi je to zgodilo, sem bila ful šokirana. Ampak takrat mi je bilo logično, ker sem se postrigla na 3 mm in en starejši gospod, ko se mi je ful mudilo in sem se obregnila v njega, ko sem šla mimo, se je zadrhl za mano: Sej me boš še ubil! Jaz sem bila tako šokirana, da me je zamenjal za fanta, da se mu tudi opravičiti nisem mogla, ker sem bila čist ono: za fanta so me zamenjali! To

pa je ena stvar, ki se mi nikoli prej ni zgodila, čeprav sem bila vedno bolj fantovska, ampak, da bi me pa zamenjali za fanta... Potem pa ko se je to še parkrat zgodilo, sem bila sicer presenečena, ampak sem si mislila pa sej, je kar komično. Ko ti reče poslovni partner v službi 3krat mladi gospod... Ne da se mi več sploh spuščat v to, tako, da marsikoga niti ne popravim več, tako, v redu, sej te ne poznam, kaj me briga kaj si misliš o meni. Ne dajem temu preveč pomena. Če je res nujno, tako kot ta primer v službi, kjer ga popravim, ker če se misli z mano pogovarjat pač mora vedet, da sem punca... sicer pa, ni, nima nekega pomena. Je pa fajn, ko greš kje na kakšen moški wc, pa se nihče ne obregne vate. Se me je pa na ženskem wcju že vprašalo, če vem, da sem na ženskem (zavije z očmi). Ena mi je enkrat rekla, veš, to je ženski wc. In jaz, ja ja, vem. In ona meni: ja, a pa si ženska? Pa daj, nisi me zdaj glihkar to vprašala! (smeh in začudenje) Pa jaz tako: Ja! In je samo šla ven. V KMŠju je to bilo. Ej, to se samo še režiš, res. Z bivšo punco se nama je tudi zgodilo, sva bile enkrat v Filharmoniji na wcju in pride ena ženska noter, mislim odpre vrata in zagleda naju. Potem zaprte vrata, pogleda še enkrat na napis na njih. Ok, ja ja, v redu je. Čist je bila začudena, ziher si je mislila, da sva na napačnem wcju (spet smeh).

A: Svoj ITM si rekla, da poznaš. Kakšen pomen pa ima ta zate?

L: Nič posebnega. Tako kot kile. Pač, so cifra. Brezveze mi je tudi ono, joj, ko ti kdo noče povedat koliko kil ima. Ma, doli mi visi, če jih maš tudi 200, to ni moj problem. Če je tebi ok, je meni ok. In, a, tudi ta ITM je cifra bolj kot ne. Ker, če mene ne moti nekaj na sebi toliko, da bi želela to spremenit, me tudi ena številka ne bo s stola vrgla.

A: Pomisli malo na ženske, ki jih poznaš, pa imajo prekomerno telesno težo. A bi mogoče lahko rekla a jih je več heteroseksualk ali lezbijk?

L: Hm, jaz očitno ne... (malo jeclja). I don't know many people like that. Res, tako... zanimivo, pa ne, da so vsi moji nekaj ful fit, ampak v onem povprečju... res, ne res, ne poznam debelih žensk.

A: Ful zanimivo. Mmm, zdaj greva pa še malo na temo prsi.

L: Mmm, like those (smeh).

A: Povej mi kaj o njih.

L: Fajn so, superfajn. Nisem obsedena, ampak je pa fajn to pogledat. V bistvu ne morem ne pogledat. Tako bom rekla... če so, a, pač če je ženska tako oblečena, da je hotela pozornost pritegnit na njih, potem jaz ne morem tja ne pogledat. Pa vem, da

je kao nekulturno, ampak če ni hotela, da se jo pogleda, potem bi puli oblekla. In ja, moram rečt, da so mi privlačne. Ena bolj privlačnih fizičnih karakteristik žensk.

A: Kaj pa ti je pomembno pri njih?

L: Pa, sej ni, da bi sedaj morala imeti ful velike, ker lahko so take, ki so lahko tudi prevelike in to ni estetsko, ker je lahko že malo grozeče – kaj če ti to na glavo pade. Niti ni nekega recepta... Vidiš žensko, ki je ful napedenana in ful seksi, ampak ji joške skoraj ven padejo iz modrca in meni je to neestetsko. Všeč mi je, če je pravzaprav dokaj zakrita, ampak je nekaj, ne vem, enostavno so mi zanimive. Imela pa sem punce z velikimi in majhnimi in tako stoječimi in ... ni to nek ključni element.

A: A pa so ti pomembne ne ženski, ki te privlači?

L: Ne. Mislim, ni mi v tem povezave s tem, kako me ženska privlači in kako velike joške ima.

A: Kakšne pa se ti zdijo tvoje, si zadovoljna z njimi?

L: Zdijo se mi v redu, v bistvu so glih prav, da niso nepraktične pa da niso premajhne. Ker se mi zdi, da znajo biti hudo nepraktične, če imaš prevelike. Tudi zaradi cot pa takšnih stvari, pa recimo niti srajce ne moreš zapreti, s tem mam celo jaz težave. Mogoče so mi celo najbolj všeč od celega svojega telesa.

A: M, malo bova še pregledali tvoj odnos do tvojega telesa skozi odnose z drugimi. Najprej me zanima, če se s kom pogovarjaš o svojem telesu, videzu, teži...?

L: Ja. S prijateljico. Z eno, večinoma. Dolgočasna sem in se z njo največ družim. Am, imam enega kolega, ki se je nekoč ukvarjal z bodybuildingom in z njim se lahko ogromno tudi pogovarjam o tem, tudi ko sem bila na tej dieti in mi svetuje in ga lahko karkoli vprašam in imava v bistvu ful sproščen odnos glede tega, da se lahko pogovarjava o tem vsem normalno, ne glede na to, da je moški. Am, sej pravim, drugače pa s to prijateljico, s katero pač hodiva vsak dan na kavo in če se karkoli nama dogaja, se o tem sproti pogovarjava, ker se res vsak dan vidiva. Nimam načeloma težav govorit o svojem telesu.

A: A pa mogoče spolna usmerjenost osebe s katero se pogovarjaš vpliva na to koliko si ti sproščena, ko se o tem pogovarjaš?

L: Ne, sploh ne. Ni noben faktor.

A: Trenutno nisi v partnerskem odnosu, si rekla. Kaj pa tvoji bivši partnerski odnosi, omenila si že tisto bivšo punco, ki je imela velik vpliv, kaj pa drugi a so imeli vpliv na to kako si dojemala in dojemaš svoje telo in svoj videz?

L: V bistvu ta bivša punca je imela še največjo vlogo pri tem. Jaz sem itak imela ful enih problemov sama s sabo, am, v fizičnem smislu in s svojo podobo in je v bistvu bil... ona je prav aktivno delala na tem, da bom jaz sama sebe sprejela, kar se sicer smešno sliši, ampak hvala bogu, da se ji je dalo s tem ukvarjat, ker če me ona ne bi takrat iz tiste lupine ven dobila, bi se najbrž še danes tako bedno počutila. Danes pa se tem, hvala bogu, nimam težav. Se mi pa zdi, da mi je najbolj takrat pomenilo ravno to, da sem se naučila cenit sebe skozi to, ko me je ona cenila. Lažje je, sej vedno je fajn, ko te nekdo, pa v bistvu niti ne pohvali, bolj gre na neko vzpodbudo pa am (razmišlja). Ne, sploh ne gre za pohvalo ali pa za ego, ampak enostavno za to, da ti pokaže kako ona recimo vidi tebe in to proba neko drugo sliko tebe predstaviti. Ker v primeru, kjer si zafrustriran, imaš pač slike o sebi, ki so nerealne, hujše je od tega kot je v resnici, ker imaš pač nek svoj scenarij. In pomaga slišat kako te drugi vidijo, da lahko najdeš neko ravnovesje. Tako da, v bistvu se je moja samopodoba od tistega trenutka drastično spremenila. Potem se mi zdi, da ko enkrat štartaš, je lažje a ne. Stvar se potem začne premikati. Drugi pa se mi zdi, da niso, da bi imeli neki partnerki odnosi nek vpliv. OK, če bi dobila potem nekoga, ki bi bil recimo v podobni situaciji, kot sem bila jaz takrat, bi bilo možno, da bi me nazaj potegnili, sicer pa ni bilo nekih vplivov.

A: Koliko pa je tebi pomemben videz in telo tvoje potencialne partnerke?

L: To je tako subjektivno. Ko sem imela svojo prvo punco, pa no, punco, pač neko stvar, sem, neglede na to kako to sedaj glupo izgleda... takrat sem rekla, da pač jaz hočem samo takšne ženske kot je ona, da je to moj tip in to je to. Pa takšne ženske pomeni ultrafeminilne, stereotipno ženske. In takrat sem bila pač najbolj pametna, vse sem vedla in sem se pač odločila, da je to moj tip ženske. Kar je totalna bedarija, ker če pogledam potem svoje ostale partnerke, si v bistvu niti slučajno niso podobne. Bile so majhne, velike, bolj suhe, bolj močne, razumeš vse, vse barve las, vse. Je pa res, da so čisto vse moje punce imele nekaj ženstvenega na sebi. Pa ne tist stereotipni ženski videz, ampak nekaj ženstvenega, neko ženstveno energijo, neko prezenco, ki niti ni tako fizična, ampak nekaj. In če bi se morala postaviti v ta bipolarni model moški ženska, bi rekla, da so bile na tisti ženski strani. Imela pa sem eno punco, ki pa tega ni imela in je bil bolj podobna meni in sva imeli grozen problem s tem, ker se nisva mogle razvrstiti. Nisva se mogli odločiti kdo bo kaj. Pa ne, da bi ful zagovarjala ta moški ženska model, ker ne verjamem v to, ampak, am, tista energija

se ni poklopila. Kot bi obe na isti strani čolna sedele – to se mora enkrat pravagat in past v vodo. Tako da ja, vse moje ženske so imele nekaj ženstvenega na sebi pa to ni imelo nobene veze ne z lasmi, ne z oblinami, nič.

A: Kaj pa, kriteriji glede videza partnerk. Se ti zdi, da se razlikujejo med lezbijkami, za svoje potencialne punce in med moškimi, za svoje potencialne punce?

L: Dvomim. Mislim, eno je pač to, če vprašaš moškega ali pa lezbijko kdo in kaj ti je seksi, to je ena stvar. Ko pa pride do partnerskih odnosov pa se mi zdi, da je to notranje in da je vseeno ali gre za moškega ali za lezbijko, ni nekih pravil.

A: Zadnja tema je pa spolnost. Povej mi kaj o svojem telesu v povezavi s spolnostjo.

L: Hmm (razmišlja). Ni neke povezave med tem, kako moje telo vpliva na moje spolno življenje, vsaj ne od takrat odkar več nimam težav s samopodobo. Je pa recimo na začetku, te moje lezbične kariere, pa bil problem, ker zaradi svoje samopodobe, mi je bilo ful mučno pustit, da me kdo drugi vidi. A, pač ja, sej se slečeš, ker pač tak je postopek (smeh), ampak mi je bilo pa ful, ful, ful neprijetno, ful me je to obremenjevalo. Sedaj tega problema nimam več, na začetku pa se nisem mogla sprostit med seksom, ker sem bila konstantno v glavi imela ideje o tem, kako me ona vidi. In me je tako žrlo, da nisem niti funkcionirat nisem mogla, nisem mogla doživeti orgazma, ker sem bila tolko v glavi noter, tako sem mlela, da ona mene vidi in konc sveta, res je bil ful problem. Z 11 meseci vaje in vztrajnostjo je pač bilo ok, da smo kam prišli. Res je bilo ful naporno, res ful dobro, da se ji je dalo to. Niti predstavljala si nisem kakšen problem je to, ker pred tem nisem imela kakšnega odklonilnega odnosa do seksa, ampak potem me je pa čisto zjebalo.

A: A pa se ti nasplošno zdi, da tvoja spolna razmerja vplivajo na to kako se počutiš o sebi in v svojem telesu?

L: Ne, v svojem telesu ne. Ok, je ego boost, ampak v telesnem smislu pa ne.

A: A si mogoče kdaj odklonila spolni odnos, zaradi kakšnega nezadovoljna, ki bi izhajalo iz povezave s telesom?

L: A moram odgovoriti?! (smeh) Am, oh god. Ja, ok pač. Sej načeloma ne grem ven na sceno, brez da bi se pač pobrila, ampak se mi je pa že zgodilo, da je bilo tako in potem... pa no go. Ne. Tako, da ja, sem se izognila.

A: A pa si kdaj poskušala med seksom kak telesni del prikrit al pa hotela seksat v temi, da se kaj ne bi videlo?

L: Ne, prvo ne. Sem pa na začetku definitivno hotela seksat v temi ja, to mi je bilo pa ful fajn. Ampak je takoj odpadlo. Prva lekcija je bila luč. Na začetku sem si želela, da bi bila tema, ampak se punca ni dala motiti.

A: A si imela kdaj spolne odnose z moškimi?

L: Mhm.

A: Pa bi lahko rekla ali se je tvoj odnos do telesa kaj spremenil odkar imaš spolne odnose tudi z ženskami?

L: Ne. Spremenil se je moj odnos do seksa, ne pa da bi se spremenil moj odnos do sebe. Jaz bi rekla, da mi je bilo lažje seksat s tipi na začetku, kot pa z ženskami, ker sem dejansko bila manj obremenjena. Ne vem zakaj. Kot da ni bilo zares s tipi, kot da ni bilo tako pomembno in mi je bilo na nek način vseeno. Lažje mi je bilo pač. Fajn pa mi je bilo tudi kdaj, to ne bi mogla reči, da je tako različno med moškimi in ženskami. Pri ženskah so pač čustva vpletena z moje strani, kar jih pri moških ni bilo, samo seks kot seks, mehanika, pa je pri obeh spolih bilo fajn in ne fajn. Seks je itak v glavi. Kaj si ti v glavi predstavljaš glede tega človeka. Če se ne greš nekega odnosa, je itak odvisno kaj si ti v glavi naštimaš za tega človeka in potem je mehanika še in je tisto še najlažje. Sem pa pri tipih bila res ful manj obremenjena sama s sabo. Hmm... that's weird (se zamisli).

8.6. Priloga 6

INTERVJU 5

Ime: Nastja

Datum: 19.3.2011

Starost: 24 let

Starost pri razkritju: 18

ITM: 16

Izobrazba: gimnazija

Zaposlitveni status: redno zaposlena profesionalna športnica

Zakonski status: v razmerju 1 leto

A: Povej mi kaj, nekaj, karkoli o svojem telesu.

N: Mmm, lahko rečem, da sem profesionalna športnica, treniram tek na smučeh, to zdaj že 13 leto, am, enostavno, kako naj rečem, z leti se mi pač spreminja podoba telesa. Vsako leto mi je cilj, ne vem, zdaj sem malo bolj tako, ne bom rekla obremenjena, ampak bolj kot si lažji, lažje ti je tečt, tako da sem recimo letošnjo sezono zgubila samo z vadbo in določenimi pripomočki oz. kako naj temu rečem 4 kile tiste odvečne maščobe. Imam še ene 3 kile ziher fore, tako da ja, mi kar pomeni tisto vizualno, mi je lepo, da ima človek pač lepo telo. Tako kot vsak človek, ki je s svojo podobo zadovoljen, tudi jaz sama sebe včasih malo kritiziram, tako da, ja, mi kar veliko pomeni. Ne gledam pa na to, da mora pa človek zdaj biti kot skala, ne, to mi ni privlačno, pomembno mi je tisto, kar je noter v telesu, a ne. Jaz pač sama osebno dam veliko na to, da se sama dobro počutim osebno, ker vem da lahko in mi je pač to prioriteta.

A: Seveda. Opiši mi kak dogodek, ki se ga spomniš in je povezan s tvojim telesom?

N: Tako ni, ampak se mi zdaj zdi, da v prejšnjih letih nisem nikoli tako gledala na to, kako izgledam, nisem se sama s sabo tako ukvarjala, ko sem se pa začela družiti z bivšo atletinjo, pa je pač ona majhna vzpodbudba k temu, da mogoče bi bilo pa fajn nekaj narediti za sebe, za svoje telo, majhen drugače, drugačen pristop recimo v prehrani pravilni, dodajati kakšne dodatke, karkoli. Tako da ja, lahko rečem, da je letošnje leto bilo eno tako prelomno, da sem naredila nekaj, da mi je bilo potem tako, da se mi je fajn zdelo, da sem bila ponosna na sebe, nekaj sem naredila, nek napredek, en rezultat.

A: Torej če te prav razumem, ne glede na to, da si profesionalna športnica in vedno delala za svoje telo...

N: Ja, ampak nisem dala toliko poudarka na to, ker enostavno se nisem s tem obremenjevala. Vedela pa sem, da se sigurno da nekaj s tem narediti, ampak očitno sem rabila neko osebo, da mi je dala malo zagona. Zdaj pa redno sama sebe spremljam in opažam razlike in spremembe.

A: Am, kdo pa je med odraščanje vplival na to kako si dojemala svoje telo, svoj videz? Kdo oz. kaj?

N: Ja tako recimo v družini ni bilo, da bi nas kaj, kako naj bi temu rekla, da bi nas vzpodbujali ali pa da bi nam kaj govorili, niti ne. Pomoje bolj tisto medijsko, ko mediji promovirajo, ja, zdaj moraš biti pa tko pa tko, tko zgledat, da boš sprejemljiv v družbi... Jaz itak že skor od malih nog, tam od začetnih najstniških let, se ukvarjam s

športom, tako, da mi je bilo zmeraj... nikoli nisem imela s tem probleme, da bi mi kdo kaj govoril, ker sem bila fit. Ampak ja, mislim, da mediji pa šport so največ vplivali name.

A: A pa je šport že v najstniških letih vpival, da je recimo tvoje telo izgledalo drugače kot telo tvojih vrstnic, zaradi športa?

N: Mmm, mogoče. Kasneje sem prišla v tisto pubertetniško obdobje. Mogoče je pri meni bilo vedno bolj muskulaturno, ta je bila bolj razvita kot pri drugih. Malo je bilo drugače ja, ne, da mi je bilo neroden, ampak mišice pa so bile bolj izrazne. Nikoli pa me ni bilo sram zaradi tega, še prej mi je bilo všeč, pa tisto, da sem sama sebe imela rada. Drugih pa tudi... nikoli nisem imela nobenih negativnih izkušenj. Je pa res, da se ni noben z mano ukvarjal kaj preveč. Tako da, lahko rečem, da problemov s tem nikoli nisem imela.

A: Omenila si eno atletinjo. A še kdo drug oz. kaj vpliva na to kako sedaj dojemaš svoje telo?

N: Zdaj sem se povezala še z dvema osebama, bivša atletinja in bivša športnica, tako, na vseh področjih in se bavita s fitnes trenerstvom in dodatno prehrano in sem enostavno se o vseh teh stvareh pogovarjala. Tako, da sedaj vidim, koliko rezerve imam še sama pri sebi v razvoju telesa in, mmm, enostavno sem se odločila, da bom probala vse kar mi bo prišlo pod roke, tako, v dobrem smislu a ne, da se bom še izpopolnila. Kolikor gledam svojo konkurenco iz drugih držav, so kar na visokem nivoju, tako ene 3, 4 korake pred nami, tako da nimam kaj zgubiti in mislim, da bom šla kar v tej smeri naprej, da bom še bolj vztrajala. Nimam pa namena, da bi šla do neke skrajnosti, da bi se hirala in ne vem, da se ne bi prehranjevala, ne. Do one take normalne meje, a ne.

A: Malo mi opiši na kakšne načine oblikuješ svoje telo, tu mislim od prehrane, vadbe, oblačil, modnih dodatkov... vse kar vpliva na to, da ti danes izgledaš tako kot izgledaš. Kaj ti je pri tem pomembno?

N: Am, najbolj mi je seveda, zdaj sem že dvakrat šla na slikanje, pač na fotoshooting in sem se pač enostavno... všeč so mi kakor so ta tekmovanja za fitnes, estetsko mi je to, lepo mi zgleda, tako da sem s tem kar malo obsedena (rahel smeh) in seveda s svojim telesom, pač v dobrem smislu. Drugače pa ne vem, enostavno sem zadovoljna s tem kar imam, seveda si želim še kakšne tiste pikice popraviti, še malo bolj se izklesati, nimam pa takšnega namena, da bi se kazala drugim. Make upa zelo

ne, enostavno imam rada, da sem takšna kakršna sem in svoj obraz. Nikoli nisem make upa uporabljala, mogoče včasih ob kakšni določeni priložnosti, sicer pa ne, čimbolj ne, enostavno sem zadovoljna s svojim videzom, nimam problema. Imam tattoo, na hrbtu, tako da če se vidi se vidi, če se ne, se ne, važno, da jaz sama pri sebi vem. Drugače mi je pa prehrana res pomembna. To, da pazim kaj jem. Ne da bi se šla neko dieto, ampak koliko česa zaužijem ob katerem času in v kakšni količini, to mi je pomembno. Mislim, da so določeni detajli, ki mi pomagajo pri tem. Imam tudi določena dopolnila k prehrani, preparati, ki jih uporabljam, ker ne moremo v takih velikih količinah s hrano zaužiti to, kar potrebujemo. Če rabiš proteine ne moreš zdaj 4 piščance pojest in si tako s preparati pomagaš, tukaj se mi zdi, da je kar velika pomoč, da si s hrano toliko ne škoduješ.

A: Kaj pa recimo oblačila?

N: Oblačila, huh. Nimam nobenega posebnega stila, ne furam kakšen ekstraden stil, bolj športno elegantno, če se lahko tako izrazim. Sploh nisem zbirčna, pač tisto, kar mi pade v oči, če mi je všeč, če mi paše, sicer pa nimam nekih posebnih želj.

A: Z način, kako oblikuješ svoje telo in svoj videz, a želi s tem komu, mogoče sebi, mogoče drugim, kaj sporočat?

N: Ja, v prvi vrsti seveda meni, osebno. Telo mi je nek rezultat, nek cilj, ki ga želim doseči, takšnega, kot sem si ga zadala, da bom nekaj naredila, nekaj izboljšala na sebi. Edino tako sporočilo za druge pa je to, da se da marsikaj narediti, če se nekaj pač odločiš. Vem, da je treba trud vložiti v to, da ni vse čez noč. Jaz sem tudi sama mislila, da bo to iz danes na jutri pa ni bilo tako, je bilo v roku 7 mesecev, da so bili vidni sploh kakšni rezultati. Tako, da mislim, da bi lahko bilo sporočilo za zunaj mene to, da se da, samo pač močno voljo je treba imeti.

A: A kdaj opaziš, da kdo izmed tvojih bližnjih upošteva te nasvete? In kako dojemaš tiste, ki jih pa res en upoštevajo, ki ne športajo, imajo prekomerno težo, kako razmišljaš o tem?

N: Jaz mislim, da pač je to odločitev vsakega posameznika. Če se on dobro počuti v svoji koži, zakaj ne bi bil tak kot je. Se mi pa zdi, da pa, če me kdo vpraša, pa mu z veseljem dam kakšen nasvet oz. mu probam dati smernico... Jaz mu lahko dam smernice in napotke, vse pa je od njega odvisno a bo to sprejel ali ne, kako se bo sam odločil.

A: Prej si rekla, da si zadovoljna s svojim telesnim videzem. A bi mogoče hotela kaj spremeniti?

N: Ja, včasih. Ko sem bila še mlajša bi sigurno kaj spremenila, ampak sem se sprejela takšno kot sem. Sem pač en unikat, nihče mi ni identičen. Sem se že s tem sprijaznila, tako da ni nekih stvari, ki bi jih spreminjala rada, tudi odzivi, recimo bivših punc in sedanje so pozitivni, vsi so navdušeni nad mano. Pomoje nihče toliko ne gleda kako kje manjka, važna je tista notranja lepota.

A: A mogoče kdaj čutiš kak pritisk od kogarkoli, da bi moglo tvoje telo zgledati drugače, kot zgleda?

N: Niti ne s strani drugih. Mogoče, da si jaz sama sebi zadam kakšne cilje, tako kot sem rekla, da bi rada še kakšen detajl naredila tak kot želim, zunaj mene pa ni nobenega, ki bi na tak način vplival.

A: Um, omenila si druge ljudi. Zanima me s kom se kaj pogovarjaš o svojem telesu, videzu, teži...?

N: Ja največ s temi svojimi, ki mi pomagajo, s fitnes trenerji. Kar pa se tiče punc pa so odzivi vedno pozitivni, tisto, oh, kako pa tvoje telo izgleda. Pa ne, da mi je ob tem neprijetno, ampak včasih se počutim, ja, mogoče pa si ti z mano samo zaradi tega ker tako izgledam, ti je všeč moj videz, niti ne toliko moja notranjost. Včasih sem jih tudi dala pred dejstvo, čakaj, a si ti z mano, ker jaz tako dobro izgledam, ok, res dobro izgledam, ampak ni bistvo vsega tega v tem, pomembna je notranjost. In zmeraj potem dobim odgovor ja ja, oboje, oboje. Jaz pa enostavno, pri drugih ljudeh sploh ne gledam na to, kakšna je vizualna podoba. OK, nekaj je na tem, da mora biti tista neka vizualna privlačnost, cenim njegovo osebnost, razmišljanje, karkoli, tista zunanja podoba pa pride zraven, kakršnakoli že je. Tako da... ful sem tako občutljiva na ljudi, ki sami sebe zanemarjajo in si govorijo, da so pa to pa to, grdi, slabi. Jaz jim rečem, glej takšna si, bodi sploh vesela, da živiš, da si zdrava, da imaš dve nogi in dve roki, tako da kakršnakoli že zunanost, če ti dobro funkcioniraš in se dobro počutiš, potem zunanost res ni pomembna.

A: Kaj pa s kakimi prijateljicami, se tudi kaj pogovarjaš?

N: Mmm, niti ne. Ne dobivam nobenih vprašanj od njih oz. se tudi jaz sploh ne pogovarjam. Pa mi niti ne manjka to.

A: A pa se ti zdi, da je tvoj sedanji in tudi pretekli partnerski odnosi, so imeli kakšen vpliv na to kako dojemaš svoje telo?

N: Niti ne. Bolj mi je tako, iz športnega vidika. Me je prisililo v to, da sem se začela malo bolj resno ukvarjati sama s sabo, s svojo podobo, s svojim vizualnim izgledom. In enostavno funkcionalno sem ugotovila, da se res boljše počutim tako, da sem čimbolj lahka. Mogoče včasih mi je bilo kaj nerodno glede tega kako izgledam, ampak z leti pa sem spoznala, da to ni nek faktor, da se moraš sprejet takšen kot si, pa te tudi drugi sprejmejo. Šport je tisti, ki vpliva name, odnosi res ne kaj preveč.

A: Kaj pa videz ženske, ki je tebi všeč. A ti je to pomembno?

N: Mogoče sem včasih imela pač neke kriterije ja, da zdaj pa mora biti takšna pa takšna, da bom z njo. Ampak enostavno sem spoznala da, da to sploh ni tisto pomembno, važno je kakšen je človek v sebi, da sta se skonektala na mentalnem področju, je pa res tisto, da mora biti tudi ena vizualna privlačnost samega človeka, ko ga vidiš. Ja to ja, pač da ti je všeč, ko ga vidiš, s tem se strinjam. Nimam pa, da bi pa rekla, ti moraš shujšat, ti moraš to, ne. Če ti je všeč to kakšen si, zakaj ne bit tak.

A: A pa si ti morda želiš, da so tvoje punce športnice?

N: Ja, to mi je bilo pa zmeraj všeč, da se vsaj s športom ukvarja, da imava vsaj nekaj skupnih interesov. Da ni zdaj glih, recimo ne bi si recimo nikoli predstavljala biti z nekom, ki je strasten kadilec. V tem smislu, ker res to sama nisem, to me res odbija. Ja, mi je prioriteta, da se vsaj s športom ukvarja ali karkoli, ampak tudi če ni, se njene stvari sprejme, ampak načeloma pa ja, da je bolj športen tip.

A: Greva malo na coming out. Je ta kakorkoli vplival na to, kako se ti v svojem telesu počutiš, se je zaradi tega posledično kaj spremenilo?

N: Mislim, da niti ne. Ker sem skozi že bila v športu noter in spremembe pri meni niso bile tako drastične po tem, v smislu telesne podobe ali pa karkoli. Mislim, da to sploh ni toliko vplivalo, ker je šport tisti, ki res je.

A: A pa se ti mogoče počutiš v svojem telesu kaj drugače odkar si coming out naredila?

N: Mislim, da potem po coming outu, sem si izoblikovala en imidž, ne vem, recimo moja frizura, za katero se mi govori, da se že na daleč vidi kaj si, da si nekaj drugačnega. Ampak nisem pa v tej smeri nekaj dosti razmišljala, res mi je prioriteta šport. To kar sem, osebnost, kakšen je moj način življenje je bolj v ozadju, ne dajem toliko to v ospredje, ne dajem toliko poudarka na to. Nikoli pa mi ni bil problem človeku povedat, če te vpraša kaj je s tabo, kdo si, kaj si, me nikoli ni bilo sram, tako da ja, sem precej odprta za te stvari.

A: Rekla si, da glede na frizuro, da si dobila kdaj komentar, da se ti vidi, da si lezbijka. Kako si se počutila ob takšnih komentarjih?

N: Pa niti ne tako, da bi bilo nekaj negativnega. Zaenkrat vseeno v pozitivnem smislu je bilo vse to. Tako da, ne vem, en imidž s katerim sem pač tudi dala drugim vedet, da sem nekaj drugačnega, da je nekaj posebnega v meni, da sem torej profesionalni športnik pa še kljub temu lezbijka, se mi zdi, tako, nekaj zelo dobrega. Enostavno to je neka posebnost v meni. Vsi mislijo, ja, to si se zdaj ti čez noč nekaj spomnila, ampak jaz sem že prej vedela, da nekaj je na tem, ampak sem v takšnem okolju odraščala, da kar se tiče homoseksualnosti nismo imeli nikoli debate in sem tako enostavno sama odkrila, začela malo razmišljati kaj se mi je dogajalo prej in določene stvari so se zgodile, tako, da mi je potem res kliknilo, aha, to je to. In enostavno, sem, lahko to rečem, sem ponosna, rada izražam svojo seksualno usmerjenost, pa ne da bi zdaj na vsakem koraku govorila, ja, zdaj sem pa lezbijka, ampak enostavno tako, kako bi rekla, da na določene znake daš okolici vedet, da si nekaj posebnega in po eni strani sem ponosna na to in me ni tega sram.

A: A pa misliš, da imajo lezbijke, nasplošno ne, kakšno željo, ideje kako bi naj izgledala prava lezbijka?

N: Jah, jaz mislim, da to sploh ni, da je odvisno od vsakega posameznika. Imamo tudi take pač, take primere, da sploh ne bi ugotovil, da je lezbijka, nekatere ekstremno to kažejo, pač svojo spolno usmerjenost, tudi z načinom obnašanja, s svojo mimiko, z oblačenjem. Ampak jaz mislim, da vsaka lezbijka najde eno svojo pot, svoj imidž, kako se sama s sabo najboljše počuti v svojem telesu. Jaz mislim, da med one sodim, tiste športni tip, nekje vmes med eleganco pa tistimi, ki so res ekstremne. Mislim, da kakor vsaka ženska, vsaka lezbijka nekaj začuti v sebi in se najde v neki svoji smeri.

A: A si kdaj v okviru scene, lezbične družbe, čutila, da bi mogla biti bolj ženstvena kot si, v telesnem smislu?

N: Niti ne. Zato ker se pač skozi šport... sploh nisem o tem razmišljala, da bi mogla biti bolj ženstvena ali pa da bi se zato mogla spremenit. Mogoče to potem kasneje, ko bo kariera mimo, ampak zaenkrat se počutim, da je ta muskulatorna podoba zame pomembna.

A: A si mogoče v okviru lezbične družbe dobila več pohval na to, da si tako močna, da si tako mišično razvita?

N: Jaz mislim, da sem dobila pač pozitivne odzive, res so bili vsi pozitivni ja. Je pa jim moj videz bil všeč, mogoče se je tudi njim zdelo, da obstaja še tisti kanček upanja, jaz pa tudi lahko to naredim, da sploh ni težko, samo vztrajnost in voljo rabiš. Tudi meni se je fajn zdelo, res so pozitivni odziv. Vse pohvale v tem smislu, mogoče sem tudi zaradi njihovih odzivov dobila še dodatno voljo, da mi bo fajn kdaj tudi se pokazat.

A: A pa se ti počutiš kot ženska in kaj ti biti ženska sploh pomeni?

N: Hmm. Ja, če gledam recimo te svoje sotekmovalke, ki smo skupaj, sem jaz od tistih 6ih res edina, ki sem neko odstopanje. Ženstvenost pa dojemam v smislu načina obnašanja, načinu razmišljanja. Ne vem, recimo, jaz make upa enostavno ne morem, enostavno mi ne paše. Se počutim žensko, ampak v partnerstvu pa recimo tudi majčkeno te moške vloge prevzemam. Nisem pa nikoli, da bi prevzela eno ali drugo področje, tako, da sem nekje vmes. Se počutim v določenih situacijah, bolj moško, tisto, kako bi rekla, ne toliko kot ženska, bolj na moško stran, nisem pa tudi, da bi se definirala jaz sem pa ful ženska. Pač mislim, da lahko dam, da lahko najdem oba spola v sebi noter. In v tem se dobro počutim.

A: Skupnost lezbična oz. tvoja lezbična družba, kako pa one sprejemajo, da menjuješ te vloge, kot sama praviš?

N: Mmm, o teh stvareh se niti toliko ne pogovarjam, tako da nimam kaj dosti reči na to. Nikoli nisem dobila kakšnih negativnih odzivov, tako, da je potem najbrž ok.

A: A pa misliš, da obstajajo kakšni stereotipi glede tega kako bi naj lezbijke izgledale?

N: Ja, zanimivo je, tako, že nasploh, če v medijih poslušaš, kako tista tipična lezbijka izgleda. Ono, butch scena, motoristka... V tem smislu, da kaže že znake čisto na moško stran. Možača, če temu lahko to rečem. Jaz pa mislim, da so lezbijke na vseh področjih in čisto raznolike, v kakšnih primerih sploh ne ugotoviš, da je, v kakšnih pač je res zelo očitno, ampak mislim, da tukaj ni nekega pravila. Imaš tudi med strejti takšne, ki zgledajo kot lezbijke, tako, da mislim, da je point v tem, kako se vsaka ženska definira po svoje in ni nekega recepta, spekter je širok.

A: Ko pa slišiš te opise stereotipov, kakšni se ti zdijo?

N: Jaz sem nasplošno, če kadarkoli pride debata na temo o homoseksualcih... o lezbijkah niti ni tega toliko, ljudje, se mi zdi, so veliko bolj alergični na geje, ne vem, ni mi všeč, ne sprejemam tega, dam tudi kakšen komentar nazaj, ker bi si naj vsi ljudje

bili enaki. Pravico imamo do svojega izražanja, jaz tudi sprejemam druge stvari, četudi me motijo in mi niso všeč. So pa bili primeri, da recimo določen človek, v eni športni skupini, ni bil strpen do dveh, ki sta lezbijki in enostavno se čuti neko sovraštvo, pa besede lezbače pa tako... to me podkuri. Človek je tak kakršen je in ni nič drugačen kot je bil prej, preden nisi vedel kakšna je njegova spolna usmerjenost, tako da, nekateri imajo res predsodke... jaz se takrat postavim v bran in tega ne želim poslušat.

A: A pa misliš, da ima način, kako lezbijke izgledajo kak vpliv oz. povezave s tem, kako jih druge lezbijke sprejemajo?

N: Recimo opazila sem, da, ne vem, kakšne res tako ne sprejemajo močnejših oz. možačih. Da bi jih prav zavračale, ne vem, kakšni ženska kakšna druga ziher ne bo všeč, ker vsak ima pač svoj stil, tako da... a veš, nisem tako seznanjena s tem, ne vem če je to kak problem, ampak ziher pa so predsodki tudi med samo lezbično skupnostjo, tako da ja, ni vsakemu vsak všeč.

A: A se ti je mogoče zgodilo, da bi katera skupina, športnice na stran, torej strejtko ali pa lezbijke bolj cenile mišičnost, čvrstost?

N: Mislim, da lezbijke bolj kot same tudi prej opazijo to vizualno podobo, mišice, rečejo wow. Mislim, da pri strejtki ljudeh je pač tisto, aha, joj, ona tako zgleda, jaz bi si pa želala tako in tako... (karikirano zavzdihuje). Lezbijke pa to čisto drugače dojemajo, kot nek magnet, lezbijke mislim, da to veliko bolj s pozitivno sprejemajo. Mogoče si tudi bolj zaželi biti s takim človekom.

A: A pa, zakaj pa misliš, da je tako, če imaš kakšno idejo, razlago?

N: Pomoje zato, ker se pač drugače počutijo kot ženske. Tiste ta žensktvene lezbijke niso take, so jim načeloma bolj všeč tudi ta žensktvene. Pomoje, da gre za neko športno telo, ki jim je res kar marsikomu všeč, širši populaciji lezbijk. Prej opazijo to.

A: Ja, športno in trenirano telo je danes definitivno nekaj, kar si ljudje želijo.

N: Ja, zato ga tudi hitreje opazijo.

A: Svoj ITM poznaš, ne? Kakšen pomen pa ima ITM in teža zate?

N: Zdaj ta indeks niti ni nekaj na kar sem toliko pozorna, če se sama dobro počutim, se s tem nisi ne ukvarjam. Kar pa se tiče kilaže, pa definitivno. Vsaka deka, ki jo pridobim, je najbrž, tako kot pomoje vsakemu človeku, nek minus ne, ampak enostavno sem se zdaj odločila. Res, da moram še kar nekaj naredit, ampak

enostavno se ne ukvarjam več s tem dokler se dobro počutim. Kilaža me včasih majhno zabode, to lahko rečem.

A: Imaš mogoče kakšno zgodbo, izkušnjo, spomin, ki je v povezavi z ITMjem in težo?

N: Ja, mogoče, ko sem bila še, preden sem dopolnila ene 18 let, sem imela takšno težo kot jo imam sedaj. Se pravi, da sem potem kasneje, ko se mi je telo dokončno razvilo in se mi je neka določena teža vzpostavila... nisem potem, dokler nisem dala zdaj spet toliko poudarka na prehrano in vse zmogla priti nazaj do tiste teže od takrat. Trenutno sem najbolj zadovoljna s svojim telesom.

A: Če pomisliš malo na ženske, ki jih poznaš in imajo ITM nadpovprečen oz. nadpovprečno težo, a bi mogoče lahko rekla ali je več heteroseksualk ali lezbijk?

N: Mislim, da je vsakega pomalo. Ne bi rekla, da so samo lezbijke močnejše. Pri vseh je to, ni, da bi zdaj neka stran prevladovala.

A: Rekla si, da se že od 13. leta ukvarjaš s športom, ki zelo vpliva na tvoje telo, outirala pa si se kasneje. Zanima me ali misliš, da ima tvoje razkritje vpliv na to, kako se počutiš v svojem telesu oz. ali ima tvoja spolna usmerjenost vpliv na to?

N: Ne (odločno). Šport mi je eno, moje zasebno življenje mi je drugo, te stvari se ne prekrivata in nimata vpliva ena na drugo. Tako, da pomoje tudi če se ne bi javno razkrila ali pa tudi bližnjim ne, mislim, da to ne bi imelo vpliva, ker mi je pač šport toliko bolj pomemben, da bi to dala na nek stranski tir.

A: OK, malo bova še govorili o prsih. Povej mi kaj o svojih.

N: Lahko rečem, da je bilo najhujše, ko sem bila stara 16 let in smo začeli z nekimi preparati, ki so pomagali izgubiti vso odvečno maščobo in so to bila tista leta, ko sem se jaz še razvijala in mi je pokurlo, če lahko tako rečem, pokurlo mi je vse kar sem imela. Res sem bila 1 leto v depresiji totalni zaradi tega, vse ki so bile okoli mene so bile nekaj razvite, jaz pa najbolj ploh in mi je bil en velik minus to. Bilo mi je nerodno, bilo me je sram kaj si bodo ljudje mislili, kaj si bo mislil tisti človek, ki bo z mano a me bo imel rad takšno kot sem... Najbolj mi je v spominu ostalo, ko mi je moj lasten brat rekel, da tisti človek s katerim bom, da me bo imel rad takšno kot sem in me bo sprejel. Sej do sedaj sem imela debate pa mi je marsikdo rekel, da naj bom vesela, da imam tako majhne prsi, ker so velike lahko tudi veliko breme, ampak sem rekla, ja jaz pa tega ne vem, kako naj to vem?! S strani partnerk pa je bil vedno zelo zelo velik pozitiven odziv, tako, da ni bilo od drugih slabo. Sama se pa preveč sekiram in se nisem sprejela takšno, ko sem bila, vsaj takrat ne.

A: A pa je mogoče z vidika ženstvenosti in počutja kot ženska prsi kaj pomembne?

N: Včasih sem se glede tega, ker jih nimam res zelo sekirala in kaj zdaj, ampak zdaj pa sem našla sebi enake ljudi in sem si rekla, da nisem sama in ta problem sedaj ni več problem.

A: Kaj pa na ženski, ki ti je všeč, a so ti pomembne?

N: Niti ne. Pač, videla sem že različne, ampak sprejemem punco takšno kot je, na tisti osebi mi je všeč tako kot ima, všeč mi je v celoti. Nisem imela nikoli določene želje, da bi mi bile recimo velike všeč ali pa majhne...

A: A pa je mogoče na ženski, ki ti je všeč, kakšna stvari, ki bi jo izpostavila, da ti je vizualno pomembna?

N: Hmm (razmišlja). Nimam tako, da bi nekaj posebnega moglo biti na moji partnerki, to ne. Ne vem, ponavadi pa oči, nasmeh, taki detajli... To, da bi rekla, da mora imeti dobro rit ali pa kaj, to pa ne. To bolj gledam pri atletinjah, svojih sotekmovalkah, pri puncah pa niti ne.

A: Kaj pa med športnicami, a ve se tudi primerjate glede videza?

N: Pri nas v smučarskem teku se to kar gleda ja. Mogoče se opazijo razlike ja, ta je pa shujšala, ta je pa pridobila na mišični masi...

A: A pa je tebi pri opazovanju žensk bolj pomembno gledati ženske, ki so športnice in recimo tudi tvoje konkurentke ali pa tiste, ki te privlačijo?

N: Mmm, več pozornosti namenjam športnicam v tem vidiku. Pri puncah pa gledam na to, da je videz čimbolj preprost in naraven, da ni nekaj izumetničeno.

A: Am, povej mi še kaj o svojem telesu v povezavi s seksom?

N: Jaz sama s sabo kar se tiče tega se s tem sploh ne ukvarjam, vidim pa odzive partnerke in bivših in neko še večje poželenje, ko vidijo izklesano telo in so potem ono, aaa, navali. Tako, da včasih se počutim, malo izkoriščeno, da se sedaj to dogaja, ker jaz pač tako zgledam, ker meni pa pri puncih to ni faktor. Jaz pač enostavno uživam v seksu in uživava v seksu, ampak meni osebno, me to včasih zmoti, da jim je kdaj prioriteta moj videz. Jaz pa ne vem kako bi se znajdla, če bi bila s sebi enako, da bi bila partnerka toliko muskulatorna, mogoče bi potem na neki meja že bila ljubosumna (smeh), ono ti imaš, jaz pa ne. Včasih sem mislila, da moram najti tako partnerko, ampak se ob normalnem telesu počutim najboljšo.

A: A si mogoče kdaj odklonila spolni odnos, zaradi kakšnega nezadovoljna, ki bi izhajalo iz povezave s telesom?

N: Ne, nikoli.

A: A pa si kdaj poskušala med seksom kak telesni del prikrit al pa hotela seksat v temi, da se kaj ne bi videlo?

N: Ne (smeh). Hočem pri luči, da se kaj vidi, a ne (smeh).

A: Odkar imaš spolne odnose, a si se začela kaj drugače počutit v svojem telesu?

N: Niti ne.

A: A si imela s fantom kdaj spolne odnose?

N: Z enim, ampak mi pač to ni bilo to.

A: A pa bi mogoče lahko rekla, da se je odnos do tvojega telesa spremenil odkar imaš spolne odnose z ženskami?

N: Ne.

8.7. Priloga 7

INTERVJU 6

Ime: Teja

Datum: 20.3.2011

Starost: 27 let

Starost pri razkritju: 22

ITM: 20

Izobrazba: magisterij

Zaposlitveni status: samozaposlena

Zakonski status: samska

A: Povej mi kaj o svojem telesu.

T: (smeh). Imam roke, imam noge, imam glavo. Am, o svojem telesu... a veš, da nimam nobenega posebnega... ne razmišljam o svojem telesu. Ali pa tudi, ampak mogoče ne na tak način. Ne vem kaj naj rečem, nimam nekih velikih problemov s tem, da bi se recimo obremenjevala s svojim telesom.

A: Rekla si, da se ne obremenjuješ z njim. Kaj pa pozitivno doživljaš?

T: Ja, valda. Skrbim za svoje telo v tem smislu, da pač jem tako kot je kul itd. Pa ja, pač seveda, tudi šport itd, ampak se premalo s tem ukvarjam, bi se lahko veliko več no.

A: A pa imaš mogoče kak dogodek v spominu, ki je posebej povezan s tvojim telesom in bi ga želala izpostaviti ali pa opisati?

T: Ne vem. Res premalo razmišljam o tem... (razmišlja). Nobenega posebnega dogodka nimam glede telesa.

A: Kdo ali kaj pa je med odraščanjem vplival na to kako si dojemala svoje telo in svoj videz?

T: Mmm, jah tako, v bistvu niti ne najbolj nihče, ker se nisem s tem nikoli obremenjevala ali pa se sekirala. Bilo je pa tako, da sem bila recimo vedno med najvišjimi, največja sem bila, ful hitro sem zrastle, že pri 12ih sem bila pri tej višini kot sedaj recimo, tako da valda je bilo pri meni to v ospredju, ker sem bila vedno ful visoka, ampak nimam pa kakšnih travm glede tega ali pa da bi me to obremenjevalo. Je pa bilo pač tako, da so bili drugi manjši od mene, kar je pa imelo svoje pozitivne in svoje negativne posledice. Pozitivno je bilo to recimo, da sem pri športu recimo imela kakšno prednost, ker sem kar precej igrala odbojko, košarko in je bilo to kar priročno.

A: Če te prav razumem ti je šport nekako pomemben?

T: Am, mi je bil no. Zdaj mi niti ni več toliko, ker se premalo z njim ukvarjam. Bi mi pa bilo pomembno oz. mi je pomembno, da bi se spet z njim ukvarjala. Se pa premalo, definitivno.

A: Kdo pa sedaj, v tvoji odrasli dobi vpliva na to, kako ti dojemaš svoje telo, kako ga doživljaš?

T: Am... ne vem, pač. Mislim verjetno vplivajo stvari, ki so vplivale tudi ko odrasteš, ker se te stvari recimo ne spreminjajo. Jah, sedaj je pač pomembno kako se ukvarjaš sam s sabo, kaj ješ, kako športiš... Je pa recimo težje vzdrževati neko samopodobo, ki si jo recimo želiš.

A: Kateri od načinov oblikovanja telesa pa so ti pomembni? S tem mislim karkoli kar vpliva na to, da izgledaš tako kot izgledaš in mislim s tem prehrano, kozmetične zadeve, vadbo, karkoli ti je pomembno?

T: Jah, seveda mi je recimo pomembno kar imam oblečeno iz tega stališča, da se pač počutim dobro v tem kaj nosim, da se počutim sproščeno. V mladosti, preden sem se outirala, sem imela, sem bila ful pod pritiskom tega, da se moram oblačiti kot

strejt ženska, karkoli pač pod to razumemo, ne, čevlji lepi pa tako gor in dol. Odkar sem se zoutirala pa sem tako veliko bolj zadovoljna sama s sabo, ker čutim, da sem lahko to kar sem.

A: Mogoče s tem kako oblikuješ svoj videz želiš kaj sporočiti?

T: Sporočat... ne vem. Verjetno itak v vsakem primeru nekaj sporočaš s svojim videzom, ampak jaz pa poskušam čimveč sporočat s tem kaj govorim, kot pa s tem kako izgledam. Mi je tudi pri drugih to bolj pomembno, tako da... Seveda pa hočem sporočat, da sem sproščena, samozavestna v svojem telesu, zato ker, enostavno se trudim, da bi bila. Je pa res, da pač nisi vsak dan najbolj samozavesten.

A: pa si zadovoljna s svojim telesnim videzom?

T: Mislim ja. Relativno mislim, da sem no. So seveda dnevi, ko nisem. Mislim, da overall bi pa rekla, da ja, nimam s tem problemov.

A: A bi mogoče želela kaj spremenit?

T: Am, ne, pomoje ne. Mislim, dober itak, lahko bi spremenila kaj kar ti gre na živce, recimo kakšne maščobne celice bi odstranila, ki jih ne bi rada imela, ampak to je to.

A: A čutiš kdaj iz okoli pritisk, da bi naj tvoje telo izgledalo drugače, kot zgleda oz. tvoj videz?

T: Ne, sej pravim, zdaj ne no. Odkar sem pač out, se družim z ljudmi, ki so odprti, ker pač je velika razlika v tem s kom se družiš, no odkar se družim z geji in lezbijkami se veliko manj s tem obremenjujem. Sej se, a ne, ampak definitivno so nekoč bili veliko večji pritiski v tem smislu. Ker recimo nikoli nisem marala nosit kikel in ko sem maturirala sem se sama sicer odločila, da bom imela kiklo na maturantskem plesu, ampak je bil to en velik poraz, pač res je bil no go. Nisem se dobro počutla, pač sej sem se sama odločila, ampak hotela sem preseči to, da mogoče pa zdaj res lahko to probam, ampak pač nisem bila to jaz.

A: Coming out je potem res vplival na to kako oblikuješ svoje telo in videz?

T: Ja je ja, definitivno. Oblačenje se je spremenilo, pač tudi druge stvari, ki jih recimo ne opaziš. Pa frizura, vprašanje kaj bi bilo s frizuro, če bi bila zdaj v strejt svetu. Tako pa sem recimo bolj sproščena v tem kaj si dovolim no, več riskiram. Zdaj pač nisem več tako omejena.

A: A pa se tudi v smislu telesa, telesnega počutja, ne samo imidža, od coming outa dalje drugače počutiš?

T: Ja, mislim, da je eno z drugim povezano. Mislim, da je to kar lahko izražaš definitivno povezano s tem, kako se počutiš v svojem telesu in a se lahko s tem manj obremenjuješ.

A: A pa si mogoče, odkar si se razkrila, dobila komentar, da so ljudje predpostavljali, da se ti vidi, da si lezbijka?

T: Ja, itak, velikokrat. Pa tudi recimo zdaj in tudi, ko sem bila otrok, se mi je velikokrat zgodilo, da so me zamenjali za fantka. Ful časa sem mi potem to ni zgodilo, do pred ne vem enega leta, ko sem se pač postrigla na kratko in od takrat dalje so me že ene 5 krat zamenjali. Ampak recimo, ne, nekoč bi me to ful ful frustriralo, da ne zgledam dovolj žensko a ne, zdaj pa, mislim, seveda mi gre na živce na, da te na nek način podcenjujejo, ker itak vedo kdo in kaj si, ker to pač ni dejanska zamenjava ampak pač prcanje, ampak me to dejansko ne obremeni, da bi recimo se počutila, da moram it nekaj narest, da bi se počutila bolj ženska.

A: Kaj pa meni o ženstvenosti, kako dojemaš biti ženska in ženstvenost?

T: Amm, je ne dojemam (smeh). Mislim, da imam to malo zabrisano, meje imam zabrisane. Ne dojemam spola, spol dojemam kot družbeno konstruirano zadevo tako, da se s tem ne, mislim no, seveda na nek način, priletiš v to okolje v katerem se moraš, v katerem si usidran noter in razmišljaš na moško in žensko vlogo, ampak am, pač se mi zdi, da je vedno bolj to free, pač tudi s tem, ko se razkriješ, začneš drugače razmišljati o spolu ne, o samem spolu ne. Ženstvenost pa zame ni pomembna, pač, se mi zdi, da mi je čisto vseeno v bistvu, ali me zamenjajo za moškega ali sem ženska, na nek način bi lahko rekla, da nimam s tem težave no.

A: A si o tem tudi kaj brala, se informirala...

T: Ja, itak ne. Veliko teh stvari sem spoznala, pa okrogle mize pa razne knjige na to temo. Konec koncev sem prej tudi študirala sociologijo, tako, da sem tudi odraščala v tem razmisleku, ne. Ampak se mi zdi, da vedno bolj, sicer da smo tudi definirani, a ne, v smislu spolne vloge, ampak jo poskušam čimmanj priznavat.

A: A to poskušaš prav zavestno početi?

T: Ja, v bistvu se zavestno, ker se mi zdi, da se pač moraš zavestno upirat temu, ker sicer pač temu podležeš, tem delitvam a ne. Drugače to počnem tudi s tem, da recimo tipično moško vlogo prevzemam, recimo vrtam z bor mašino v steno itn. Ni mi take stvari težko naredit oz. jih še z večjim užitkom, če lahko potem kakšnemu tipu pokažem, da sam pač nima pojma.

A: Misliš, da obstajajo kakšne telesne značilnosti, za katere lezbijke želijo in menijo, da tako izgleda 'prava' lezbijka?

T: Hmm, težko bi rekla no. Zdi se mi, da je zelo relativno no, zdi se mi, da ima vsaka punca nek svoj vidik tega. Težko rečem zdaj za druge, ampak vsaka ima svoj vidik tega kaj ji je všeč, vseeno pa se mi zdi, da so neke razpoznavne stvari, predvsem to, da se mi zdi, da so lezbijke veliko bolj sproščene, oz. niti ne sproščene, ampak da si bolj dovolijo biti kar so, torej, da jih te stvari ne obremenjujejo, ampak jih pa na drugih nivojih a ne. To je zelo relativno. Dosti je punc, ki se mi zdi, da se zdijo nekaj, pač v vsaki družbi se konec koncev oblikuje nek, kako bi rekla, nek imidž ne, s katerim se ljudi navidez prepozna. Lezbijke, tako splošno gledano, pa se pravi, da so popirsane, da imajo kratke lase, da njihova telesna govorica ni zelo feminizirana, am, ampak je čisto odvisno, se mi zdi, da pa je na sceni tudi veliko takšnih, ki so čisto nasprotje tega kar bi lahko rekla, da je tipično lezbično.

A: Misliš, da med lezbijkami obstajajo kakšne fizične lastnosti, ki so zavračane oz. smatrane za 'premalo lezbične'?

T: Ja, to kar se mi zdi, da je ta imidž te bajkerke, ki je sicer kao nek stereotip, po eni strani pa se mi zdi, da je zdaj že prišlo do tega, da veliko lezbijk noče biti del tega stereotipa in da nočejo tako izgledati, da hočejo biti drugačne. Na nek način je tako mogoče ta imidž, kar nekako osovražen postal, bi rekla no. Nisem pa prepričana, zdi se mi, ampak to je pomoje po spletu različnih lastnosti. Se mi pa dostikrat zdi, da če pride kakšna... spomnim se enkrat no, ko so bile tukaj (bili sva v lokalu Open) ene punce, pravzaprav starejše gospe no, am, pač take prave bajkerke, kratke lase, leder in se spomnim, ko so ene prijateljice prišle sem, jim je bilo čudno no, da so ene take izrazite lezbijke in jim ni bilo kul ne, ker so bile pač preveč lezbijke. Tako, da je to tudi potem problem a ne, da mogoče punce pač nočejo izgledat tako kot lezbijke, pač lezbijke, da nočejo zgledati kot lezbijke.

A: Misliš, da ima telesni videz lezbijk kakšno povezavo s pripadnostjo skupnosti?

T: Am, mogoče, mogoče, mogoče res ja. Torej da, ja, mogoče za lezbijke, ki prihajajo iz nekega bolj strejt okolja in pridejo na sceno se pokazat, ja mogoče vizualno v tem smislu mogoče malo bolj izstopajo v tem smislu, da so drugačne ne. Ne vem no, mogoče. Se mi pa zdi, da se res brišejo te meje, da je zdaj težko določat no. Se mi pa zdi ta lezbična skupnost pri nas kar precej, tako, kar razvita no. Vsaj tako jo vidim,

zdi se mi tudi kar precej raznolika no, vsaj kar jaz vidim, se mi zdi, da je razvitih veliko različnih videzov.

A: Koliko let pa si na sceni?

T: 5.

A: Pa si opazila kakšen razvoj v tem času, v smislu videza in raznolikosti?

T: Pa ja, zdi se mi predvsem, da je kar nekaj tudi odvisno od odprtih prostorov, kakor je ta recimo, kjer zdaj sediva, da to veliko pripomore k temu, ker ljudje pač rabijo prostore, ker se jih res rabi, da se lahko prebudi neka skupnost. V smislu videza pa je razlika, da je res veliko, veliko mladih. Jaz, ko sem 5 let nazaj prišla na sceno, so bile vse starejše, dobro, sej jaz sem bila takrat tudi 22 let stara, ampak če zdaj pogledam, je veliko punc, ki so stare 17, 18, 19 let, čist mlade, ful jih je, ful je novih, mladega vala je veliko.

A: Kaj pa prav v smislu videza lezbijk odkar si prišla na sceno do danes, se je v tem mogoče kaj spremenilo?

T: Mislim, sigurno, ampak bolj bi za to rekla, da je generacijska razlika. Takrat so, sej pravim, večinoma bile starejše, pa ne tako 1, 2 leti starejše, ampak od mene so večinoma takrat bile te ženske starejše tam, 10 let. Kar se spomnim od takrat je razlika med imidžem in izgledom mladih in imidžem teh starejših žensk. Tako da zdaj, pa je na sceni itak ful mladih.

A: Ko si ti prišla na sceno, si ti naredila kakšno spremembo v videzu? Prej si rekla, da si jih naredila, ker se ti je zdelo, da jih lahko, da si se počutila bolj svobodno, a pa si mogoče kaj spremenila tudi zato, da bi imela občutek, da bolj pripadaš skupnosti, da si lezbijkam bolj podobna?

T: Am, ne vem, mogoče. Sej pravim, prve spremembe so se mi začele dogajati na tem, da sem recimo izločila tiste obleke, ki mi že v osnovi niso pasale, pa sem jih vseeno imela. Zdaj pa pač na recimo poroko oblečem druge stvari, ki so mi kul, bolj moj stil. Sicer pa... frizura pa se mi je spremenila zaradi naše Maje, ki tukaj striže in sem ji rekla naredi kar hočeš in je bilo to to. Tako, da na nek način ja, ker tudi to, da sem bolj sproščena, da sem recimo šla do frizerke in ji rekla naredi kar hočeš, pomeni, da sem sproščena s svojim videzom, da si dovolim izražati se.

A: Si mogoče kdaj na ravni lezbične družbe začutila, da bi mogla biti bolj feminilna?

T: Ne. N n. Ne, na lezbični skupnosti tega nikoli nisem začutila no.

A: Kaj pa splošno gledano na družbeni ravni?

T: Splošno gledano pa itak, ja, ampak sej pravim, pač, sem sama precej spremenila svojo družbo in odnose. Tisti prijatelji, ki jih imam pa od prej pa... mislim si veš, da če sama sebe ne sprejemam v svoji koži, mi tudi noben drug ne more pomagat, da bi me premaknil iz nizke samozavesti. Tako, da je tudi tistim, ki bi me želeli kritizirat sedaj težje, čeprav sem bila prej bolj feminilna in so me lahko hitro spravili s tira s kakšnimi izjavami, zdaj pa me pač ne.

A: Omenila si stereotipne videze lezbijk. Kako pa jih ti doživljaš, kakšni se ti zdijo ti stereotipi, kakšno je tvoje mnenje o njih?

T: Meni je vse ok, vsi različni imidži, podpiram, da ljudje počnejo s svojimi telesi in samopodobo to kar si želijo, tako da pač upam, da dejansko delajo to, kar si želijo. In mislim, da vse kar te punce delajo, je pozitivno, nimam nekih predsodkov do tega. Am, kdorkoli, karkoli, kakorkoli, je super. Ne presojam ljudi po videzu, to ne vpliva na moj odnos do mojega človeka no, ali ima na glavi kučmo ali pa je zabrita, vseeno mi je.

A: Rekla si, da se ti zdi lezbična skupnost na podlagi videza žensk dokaj raznolika, ne. Če lahko, lahko, da ne moreš, če poskušaš primerjati žensko strejt in lezbično skupnost. A se ti zdi katera od teh skupnosti na osnovi videzov bolj ali manj raznolika?

T: Mislim ja, jaz bi rekla, da strejt punce, strejt skupnost je tako, kar se žensk tiče, meni osebno zelo tako, homogena. Am, tudi pač sama se recimo tam nisem dobro počutila, ampak kakorkoli. Če pogledaš, vidiš od 10ih punc, ki sedi recimo v Openu in recimo 10ih punc v enem strejt lokalu, boš videl, da so strejtke vse iste, imajo iste frizure, so isto našminkane, am, več ali manj imajo iste obleke, isto telesno govorico, isto se obnašajo. Do čim, če bi rekla, če bi dali na kup 10 lezbijk, je pa veliko razlik, če jih hočeš videti no. Mislim, da so lezbijke precej bolj raznolike. Lahko pa, da zdaj pač stereotipiziram strejtke (rahel smeh).

A: Svojega ITMja v tem trenutku ne poznaš, sva ugotovili. Kaj pa svojo težo?

T: Ne točno, približno.

A: Ti imata ta dva pojma kakšen pomen?

T: Ne, niti ne. Zdaj glede indeksa sploh ne, zdaj sem ene drugič, tretjič v življenju slišala za to, sej potem, ko si ga omenila, sem se sicer spomnila, am... teža pa pač ja, valda, logično. Mislim, da ima nek vpliv oz. da ima nek... ja, na osnovi teže pa je nek vpliv ja.

A: Kakšen vpliv?

T: Vpliv ... v tem smislu, da imaš pač skoz občutek, da ne smeš prekoračiti neke meje. Sej pravim, nisem se že kar nekaj časa tehtala, ampak imam vseeno občutek, da približno vem kje sem, a ne in če bi se počutila, da sem to prekoračila, kar je sicer bolj občutek v telesu, kot pa pojem nekih števil, bi se vseeno pomojem začela slabše počutiti in bi se potem na hitro začela s kakšnim športom ukvarjati za en teden, potem pa bi bilo spet to to.

A: Zakaj pa misliš, da bi se začela takoj s tem ukvarjati?

T: Ne vem, zato ker pač, se enostavno ne počutim dobro, če se... Recimo včeraj smo imeli en žur in sem se nažrla ko svinja, takrat se recimo ne počutim dobro. Tako, da ko so take situacije, sploh recimo, če sem doma pri mami, se zgodi to, da se nenadzorovano natrpam, to ni dobro, potem imam takšno obdobje, da se malo slabše počutim, če preveč jem. Počutim se tudi fizično drugače veš, če manj jem oz. bolj zdravo, imam več energije.

A: Pomisli malo na ženske, ki so ti blizu in imajo ITM oz. težo, ki presega povprečje. Jih je več heteroseksualk ali lezbijk, če bi lahko rekla?

T: Ne bi mogla rečt, sploh. Mislim, da je čisto isto. V tem ne vidim nobene razlike, da bi spolna usmerjenost na to imela vpliv.

A: A pa vidiš mogoče kakšno razliko v tem, kako se te ženske v okviru njene 'osnovne' skupnosti sprejema?

T: Am (razmišlja). Mislim, da je tudi isto. Sej to sem ravno prej razmišljala... čeprav težko rečem, ker so povsod so te stereotipi, te predsodki do punc, ki so predebele, debele, presuhe, suhe, da povsod padajo kakšni komentarji. Mislim, da ima pač folk tendenco do tega, da se pač tako govori... (razmišlja). Ne vem, mogoče pa je v lezbični skupnost to manj težava, ker je pač bolj raznolika skupnost. Mogoče no, težko rečem, ampak mogoče res. Ja, ne, če tako pogledam, je definitivno na tej sceni manj, ljudje se s tem manj ukvarjajo oz. skoraj nič, zelo malo, sploh ne bi rekla, da se. Tako da ja, vidiš, v bistvu, ko malo razmisliš, je razlika ja. Načeloma se ti zdi, da naj bi bilo isto, ampak verjetno ni no. Verjetno ni isto no, samo ozret se moraš okoli sebe in to vidiš.

A: Ali se s kom pogovarjaš o svojem telesu, telesnem videzu, teži... ? S kom?

T: Ne (smeh). Ne res, ful ne, sploh ne.

A: A tudi, če si v vezi ne?

T: Ne, v bistvu ne. Ne pogovarjam se o tem. Pogovarjam se recimo o oblekah, čevljih, ne pa da bi se pogovarjala recimo o telesu svojem, v smislu svoje teže, velikosti... ne (odločno odkima).

A: Pa si želiš, da bi se?

T: Mah, tudi ne v bistvu. Zdi se mi, da je to tako... dobro, če bi se mi zdelo pomembno nekaj povedat, potem ja no, potem bi se valda. Mislim, da se dostikrat kaj hecamo iz teh stvari, da bi se pa resno kaj o tem pogovarjali, pa ne no.

A: Am, a pa so tvoji partnerski odnos imeli vpliv na način kako si dojemala in sedaj dojemaš svoje telo, svoj videz?

T: Ja, itak ja. Definitivno so imeli. Recimo moja zadnja strejt veza, ki je bila z enim tipom, je precej vplivala na mene no. On je bil zelo tak, da se je znal 'pohecat' na tak način, da mi je totalno zbil samozavest, am... to ni dobro vplivalo, moram rečt no. Z ženskami pa ne bi rekla, ni bilo teh podjebavanj. Ti odnosi so imeli vpliv v pozitivno. Sej valda, ko se razkriješ, si tudi bolj telesno bolj sproščen s tistimi stvarmi s katerimi želiš biti, tako, da definitivno to vpliva. Če lahko živiš svoje življenje sproščeno, tudi na telesni ravni, to definitivno vpliva na tvojo samopodobo.

A: Kaj pa videz ženske, ki ti je všeč, tvoje potencialne punce, ti je pomemben?

T: Mmm, jah, mislim tako no. Bi rekla, da kar se tega tiče, bi lahko nekdo, ki bi bil stereotipno zelo lep, ko odpre usta mi ni več lep. Ali obratno, nekdo, ki stereotipno ni ne vem kako lep, bi se lahko zaljubila vanj zaradi tega, kar pač je. Težko bi rekla, da vpliva videz, bolj kot videz bi rekla, da ena energija, privlačnost. Videz je lahko od a do ž, nimam nekih idej o tem, kako bi mogla ženska izgledati.

A: Torej priljubljenih karasteristik glede videza nimaš, če razumem?

T: Ne, nobenih, čist nobenih. Ne, kar se videza tiče, mam jih pa drugje. Ampak izključno drugje. Videz se mi zdi, da je zadnja stvar. Veliko bolj v tem smislu mi je pomembna privlačnost. Seveda pa nekdo, ki ti na prvi pogled ni... je pa to itak povezano tudi s tem, kako se obnaša, kakšno mimiko ima... Nimam pa nekih idealov v glavi, kako bi mogla ženska zgledati.

A: Ko si bila v svojih vezah s puncami, se ti je zdelo, da si ti zadostovala nekim kriterijem svojih partnerk glede telesnega videza oz. si imela občutek, da si jim všeč takšna, kot si?

T: Ja. Zdi se mi, da sem do tega zelo občutljiva, tako da, če ne bi se tako počutila, potem ne bi mogla niti biti s to osebo, če ne bi čutila, da sem tej osebi privlačna.

A: Govorili sva o kriterijih, ki jih človek ima lahko za videz svoje partnerke. Meniš, da imajo obstaja razlika v kriterijih do telesnega videza svojih partnerk drugačne med lezbijkami in moškimi?

T: Ja. Itak (smeh). Mislim, da ja, definitivno. Moški prej opazijo, ne vem, joške recimo, to jim je najbolj pomembna stvar. Pri ženskah pa ne bi rekla no, bi rekla, da se bolj, pač celostno gledajo na osebo, torej nimajo enega fokusa tako kot moški no. Itak je pa to različno, vsak ima svoje finte.

A: A tvoja spolna razmerja vplivajo na to, kako dojemaš svoje telo, kako se v njem počutiš?

T: Ja, tako, ko sem rekla, to, da si z nekom sproščen, to, da si z nekom telesno, itak vpliva na to, da si nasplošno bolj sproščen glede videza in vpliva na samopodobo.

A: Ali se je spremenil tvoj odnos do lastnega telesa odkar imaš spolne odnose z ženskami?

T: Ja, sej, vse je povezano. Razkritje, ženske, spolni odnosi, vse, bla bla bla. Vse je povezano. Bi rekla, da se je spremenilo.

A: Ali si se kdaj izoginila kakšnemu spolnemu odnosu z razlogom, ki bi izhajal iz nezadovoljstva s svojim telesom?

T: Eee, mmm, težko bi rekla zaradi nezadovoljstva, oz zaradi nelagodja. Ne, v bistvu ne, to so bili drugi razlogi, ne.

A: Ali med spolnimi odnosi poskušaš kak del telesa prikriti? Si morda želiš, da spolni odnos poteka v temi prav zaradi tvojega videza in želje po prikrivanju česa?

T: Ja, zihier ja, velikokrat pomoje. Ko imaš idejo v glavi, da nekaj ni ok, načeloma sem se nasplošno poskusla večkrat izogniti ali pa luč ugasniti ali pa kaj. Pač dokler nisi potem že... to se mi zdi, da je ena stvar, da se hitro tako razkriješ na zelo intimen način in traja, da se lahko čisto prepustiš. Dokler nisem z osebo res prepričana se težko do mere sprostim.